

CARLOS FUENTES

DIANA

YALNIZ AVLANAN TANRIÇA

5. BASKI
Çeviri: PINAR KÜR

can
roman

CARLOS FUENTES

DIANA

YALNIZ AVLANAN TANRIÇA

Diana o la cazadora solitaria, Carlos Fuentes
© 1994, Carlos Fuentes
© 1996, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1996
5. basım: Nisan 2014, İstanbul
Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1847-2

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

CARLOS FUENTES

DIANA

YALNIZ AVLANAN TANRIÇA

ROMAN

Çeviri

Pınar Kür

can

Carlos Fuentes'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Artemio Cruz'un Ölümü, 1981
Deri Değiştirmek, 1983
Yanık Sular, 1985
Körlerin Şarkısı, 1986
Sefer, 1993
Cam Sınır, 1998
Laura Díaz'lı Yıllar, 2001
Inez'in Sezgisi, 2003
Koca Gringo, 2004
Kartal Koltuğu, 2010
Bütün Mutlu Aileler, 2011
Kaygı Veren Dostluklar, 2011
Cennet'teki Âdem, 2013

CARLOS FUENTES, 1928 yılında Panama'da doğdu. ABD'de Columbia, Harvard, Princeton ve başka üniversitelerde ders verdi; çok sayıda roman, kısa öykü, deneme, tiyatro eseri ve senaryo yazdı. Bir süre Meksika'nın Fransa büyükelçiliğini yaptı. Fuentes'in romanları arasında en önemlilerinden olan *Bizim Toprak/Terra Nostra*, Venezuela'da Romulo Gallegos Ödülü'nü kazandı. 1987 yılında, İspanyolca yazan yazarlara verilen en büyük ödül olan Cervantes Ödülü'ne değer bulundu. 2012'de hayatını kaybeden Fuantes adına devlet tarafından ödül konuldu. Her yıl yazarın doğum gününde (11 Kasım) verilen ödülün ilk sahibi, Mario Vargas Llosa'dır. Fuantes'in öteki eserleri arasında *Yanık Sular, Koca Gringo, Deri Değiştirmek, Doğmamış Kristof, Kutsal Bölge, Artemio Cruz'un Ölümü* vardır.

PINAR KÜR, 1943'te Bursa'da doğdu. Robert Koleji Yüksek Dil Bölümü'nü bitirdi. Doktorasını Sorbonne Üniversitesi'nde tamamladı. Ankara Devlet Tiyatrosu'nda dramaturg, İÜ Yabancı Diller Okulu'nda öğretim görevlisi olarak çalıştı. İlk romanı *Yarın Yarın* 1976'da yayımlandı. *Küçük Oyuncu* (1977) ve *Asılacak Kadın* (1979) romanlarını, 1981'de *Bir Deli Ağaç* adlı öykü kitabını yayımladı. *Akışı Olmayan Sular*'la 1984 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. *Bitmeyen Aşk* (1986) *Cinayet Romanı* (1989), *Sonuncu Sonbahar* (1992) ve *Cinayet Fakültesi* (2006) adlı romanları ve *Hayalet Hikâyeleri* (2004) adlı öykü kitabı var. Kür, seçkin yazarların yapıtlarını Türkçeye kazandırdı.

Yemin etmeyesin üzerine ayın, ah o vefasız ayın!

SHAKESPEARE, *Romeo ve Juliet*

Zina mı? İyi de o sırada başka
bir ülkedeydik, hem geberdi gitti sürtük.

MARLOWE, *Malta Yahudisi*

Ruh, içine koskoca bir tanrı hapsedilen,
damarlar, nice alevi canlandıran,
ilik, ihtişamla yanan,
bedeni terk edecekler, başında bekleyecekler ama,
küle dönecekler, kazanacaklar mana,
dönecekler toza, ama âşık toza

QUEVEDO

Yalnızlığımın ortasında, dadanacaksın başıma
Geçmiş günlerin hatıralarıyla

BILLIE HOLIDAY, *Solitude*

1

Tutsaklığın en kötüsü mutluluk umudu... Tanrı bize bu dünyada acı ve gözyaşı vaat etmiş ama hiç değilse o ıstırap, günün birinde sona eriyor. Sonsuzluğa geçtiğimizde sonsuz mutluluğa ereceğiz. Yetinmeyip isyan ediyor, Tanrı'yla tartışıyoruz: Zaman içinde kaldığımız sürede sonsuzluğun azıcık tadına bakmaya hakkımız yok mu? Tanrı'nın, Las Vegas'lı bir krupiyeden daha çok numarası var. Bize dünyada keder, ahirette şenlik vaat ediyor. Biz ise, O'nun bu yalan dünyasında yaşamın tadını çıkardığımız, keyfine vardığımız takdirde O'na en yüksek düzeyde meydan okuduğumuzu sanıyoruz. Tabii, isyanımızda zafere ulaşırsak, Tanrı cezamızı veriyor: Onun yanında ölümsüzlüğe kavuşacağımıza, ölümsüz acılara mahkûm oluyoruz.

Her türlü mantığa aykırı davranarak Tanrı'nın davranışında mantık arıyoruz. Tüm felaketlerin, acıların, insanın insana zulmünün, barbarlığın yaratıcısı, Tanrı olamaz diyoruz. En azından bütün bunları yaratanın iyi değil kötü bir tanrı, görünüşlerin tanrısı olduğunu söylüyoruz; bu maskeli tanrıyı ancak O'nun kendi eliyle ortaya çıkardığı kötülük silahlarıyla yenebileceğimize inanıyoruz. Seks, cürüm ve hepsinden önemlisi kötülüğün hayal edilmesi: Bunlar da hain bir Tanrı'nın armağanları değil mi? Böyle-

ce kendimizi inandırıyoruz ki, ancak bu zorba tanrıyı katledersek, gövdemiz temiz, aklımız özgür olarak birinci Tanrı'nın, iyi Tanrı'nın yüzünü görebiliriz.

Ancak, *büyük krupiye*'nin elinin altında bir as daha var. O'na ulaşabilmek için kanımızı, iliğimizi kuruttuğumuzda öğrenebildiğimiz tek şey O'nun ne olmadığı. Tanrı hakkında bilebileceğimiz tek şey, O'nun ne olmadığı. Tanrı'nın ne olduğunu ne azizler ne mistikler ne de Kilise ileri gelenleri biliyor; Tanrı'nın kendisi bile bilmiyor. Bilseydi, kendi sırrının ateşiyle yanarak yıkılırdı.

Körlüğü göze alarak Tanrı'nın sırrına en çok yaklaşan ölümlü Aziz Yuhanna olmuştu ve bize ilettiği haber şu: "Tanrı Hiç'tir, doruktaki Hiç'tir ve ona ulaşmak için Hiçliğe doğru yol almamız gerekir ki bu da insan kavramlarıyla, dokunulamayacak, görülemeyecek, anlaşılamayacak olandır." Üstelik, umudu ayaklar altına almak için şu korkunç sözleri bırakmış bize Aziz Yuhanna: "Yaratıkların tüm varlığı, Tanrı'nın sonsuz varlığıyla karşılaştırıldığında bir hiçtir... Yaratıkların tüm güzelliği, Tanrı'nın sonsuz güzelliğiyle karşılaştırıldığında çirkinliğin en büyüğüdür. Belki de Pascal, hem Fransız hem bir aziz hem de bir sinik olduğundan, bizim hem vicdanımızı hem de şehvet eğilimimizi kurtaran iddiayı ileri süren tek düşünürdür: Tanrı'nın var olduğunu iddia ederseniz ve O yoksa, hiçbir kaybınız olmaz, ama Tanrı varsa her şeyi kazanırsınız."

Ben Aziz Yuhanna ile Pascal arasında bir yerde duruyorum; Tanrı'ya nominal, yani isimsel bir değer yüklüyorum: Kökenlerle yazgıyı sarmaş dolaş bir araya getiren şeyin kısa adıdır Tanrı. Bu ikisini uzlaştırmaktır insanoğlunun ezelî çabası. Yalnızca kökenleri seçmek başlangıçta şiirsel olsa da çok geçmeden totaliter bir nostaljiye dönüşür. Kendini yalnızca yazgıya bağlamak ise bir tür fatalizm, hatta falcılıktır. Kökenlerle yazgı birbirinden ayrılmaz olmalı: Bellek ve arzu, hem şimdiki zamanda

hem de gelecekte yaşamak, ikisi aynı yerde, aynı anda... İşte Diana Soren'i yerleştirmek istediğim yer orası. Tanrı'nın elinin tersiyle dokunduğu bir kadındı o.

Aziz Yuhanna ile Pascal'ın arasında durduğum yerde o kadın için bir mitos, sözcüklerden oluşmuş bir dünya yaratmak istiyorum, dünya ile cennet arasından bir dilenci eli gibi uzanan şu soruyu açmak için: Bu dünyada sevdiğimiz halde günün birinde cenneti hak edebilir miyiz? Tövbekâr, çilekeş, münzevi ya da yaşamaya aç kişiler olacağımıza, yaşamın ta içinde yer alabilir miyiz? Öte yandaki sonsuz yaşamı feda etmeksizin dünyasal meyvelerden bol bol ve hakkıyla tadabilir miyiz? Bilgece olmasa da çok fazla sevdiğimiz için af dilemesek olmaz mı?

Tevrat'taki acımasız yargılamanın karşısına merhamet kavramıyla çıkan Hıristiyan mitolojisi, putperest mitolojinin o güzelim çokanlamlılığına erişemiyor. Hıristiyanlığın önderleri her zaman kendileridir, başkaları olamazlar. Sizden bir inanç gösterisi isterler; inanç ise Tertullian'ın dediği gibi saçmadır: "İnanılmaz olduğu için gerçektir." Ancak, saçma olan ille de çokanlamlı değildir. Meryem Ana bakiredir ama gebe kalır. İsa yeniden doğar, ama ölür. Peki, kutsal ateşi çalan Prometheus kimdir? Özgürlüğünü –onu yitireceğini bile bile– neden kullanır? Özgürlüğünü kullanmasaydı, böylece ne kaybedip ne de kazansaydı, daha mı özgür olacaktı? Özgürlük, özgürlüğün kendisinden başka bir değerle kazanılabilir mi? Bu dünyada, ancak aşkı feda edersek, sevdiğimiz kişiyi kendi edimlerimiz ya da edimsizliğimiz yüzünden kaybedersek mi sevebiliriz?

Bir şey, her şeye ya da hiçbir şeye yeğlenir mi? Size burada anlatacağım aşk öyküsü sona erdiğinde, bu soruyu sordum kendime. Bana her şeyi verdi ve benden her şeyi aldı. Bana her şeyden ya da hiçbir şeyden daha iyi "bir şey" vermesini istedim ondan. Bana bir şey versin

istedim. Bu bir şey de birlikte mutlu olduğumuz ya da olduğumuzu sandığımız andan başkası olamazdı. Kaç kere sormuşumdur kendime: Şimdi olduğum kişi mi olacağım hep? Hatırlıyorum ve sonsuza dek o gece benimle olduğu gibi kalacağı ânı yakalamak için yazıyorum. Oysa eşsiz olan her şey, aşkta olsun, edebiyatta olsun, bellekte olsun, arzuda olsun, mutlaka üstümüzden kuru bir alaz gibi, yanan bir sel gibi akıp geçen bir gelgit dalgasıyla yok oluyor, hem de çabucak. Bizden önce var olan, bizden sonra da sürüp gidecek her şeyden güçlü bir titreşimin çevremizi sardığını fark etmek için bir an kendi tenimizden çıkmamız yeter. Bu titreşim ne benim yaşamımı önemsiyor ne de onunkini; varlığımız bile umurunda mı?

Var olan ama kendini göstermeyen, o koskocaman, o sonsuz ölçüde güçlü esrara karşı geçici bir zafer kazanmak amacıyla seviyorum ve yazıyorum... Zaferin anlık olduğunu biliyorum. Öte yandan, bu benim kendi gizli gücümün yenilmezliğini sağlıyor. Yaşamımızın bütününde yaptığımız hiçbir şeye bezemeyen bir şey yapmak, hem de şu anda. Bunu bana gösteren imgelem ve dil, çünkü imgelemin konuşması için ve dilin imgelemesi için roman, yazıldığı gibi okunmamalıdır. Bu şart, otobiyografik bir metin söz konusu olduğunda, müthiş bir tehlike arz ediyor. Yazar seçtiği temanın çeşitlemelerini sunmakta cömert olmak, okurun seçeneklerini çoğaltmak, hiç durmadan tür ve uzaklık değişiklikleri yaparak üslubu üslupla tokuşturmak zorunda.

Olayın başkişisi bir sinema oyuncusuysa –Diana Soren– bu gereksinim daha da artıyor.

Bir rivayete göre, *Leopar* filminin çekimleri sırasında yönetmen Luchino Visconti, bir sahnede aktör Burt Lancaster'ın aynı anda hem şaşkınlık hem de keyif yansıtmasını sağlamak için, sözde altın dolu bir keseyi ipek

kadın çoraplarıyla doldurmuş. Diana öyleydi işte. Teninin eşsiz pürüzsüzlüğü herkesi şaşırtırdı ama her şeyden çok kendisini şaşırtırdı kendi aldığı zevk tenini şaşırtırdı yumuşacık, ıtırlı, arzulandığı için şaşkın. Kendisini sevmiyor muydu, kendisini hak etmediğini mi hissediyordu? Neden bir başkası olmak istiyordu? Kendi teninin içinde neden rahat değildi? Neden?

Ben –ki onunla yalnızca iki ay yaşadım– bugün bile koşup ona sarılmak istiyorum, son bir kez onu kollarımda hissetmek, tutkuyla sevilebileceğine; ama kendisi olduğu için sevilebileceğine, aradığı tutkunun kendi gerçek kimliğini dışlamadığına inandırmak istiyorum... Ama bunu yapma fırsatı yok artık. Sevgilimizden ayrılırız. Tanımadığımız bir kadına döneriz. Görsel betimin erotizmi bedenin aynı kaldığı yanılsamasından ibarettir. Günümüzde her şey gibi, görsel erotizm de hızlandı. Yüzyıllar boyunca madalyonlar, tablolar sevilen kişinin yokluğunun yerini almak üzere yaratılmışlar. Fotoğraf icat edilince bu yanılsama hızlandı. Ama hatırlama ile aynı anda orada olma olgusunu birleştiren yalnızca sinematografik imajlardır. O, o zaman öyleydi ama şimdi de öyle, sonsuza dek...

Yalnızca görüntüsü değil, aynı zamanda sesi de, hareketleri de, ölümsüz güzelliği ve gençliği de. Artık bizimle birlikte olmayan sevgiliyle böylesi bir buluşma Eros'un müthiş üvey annesi "ölüm"ü hem haklı kılıyor hem de yenilgiye uğratıyor. O sevgili ki tutkuyla edilen yeminden dönmüştür: Ölünceye dek birlikteyiz, sen ve ben ayrılamayız...

Kişinin gerçek imajını yalnızca sinemada görebiliriz. O böyleydi ve Kraliçe Kristina'yı oynuyorsa bile o Greta Garbo'dur, Rus Çariçe'si Yekaterina'yı oynuyorsa bile o Marlene Dietrich'tir. Asker Rahibe mi? Ama o Maria Félix'ten başkası değil. Öte yandan edebiyat, görsel imge-

lemimizi özgür bırakır: Thomas Mann'ın öyküsünde Aschenbach, Venedik'te ölürken imgelemimizde hareket halinde olan binlerce yüze sahiptir; Visconti'nin filminde ise bir tek yüz vardır, aktör Dirk Bogarde'ın bir başkasıyla değiştiremeyeceğimiz, öylece hep aynı kalan yüzü.

Diana, Diana Soren. Adı, efsanelerin çokanlamlılığını hatırlatıyordu. Gece tanrıçası, gökteki ay gibi değişken, bir gün dolunay, ertesi gün solmaya başlayan, daha sonraki gün gökyüzündeki gümüş bir tırnak ve birkaç hafta içinde ölüm... Diana, avcı tanrıça, Zeus'un kızı, Apollon'un ikiz kardeşi, dağ perilerinin her gittiği yerde izledikleri bir bakire, ama aynı zamanda Efes Tapınağı'nda bin memeli bir anne. Diana, yalnızca kendisinden hızlı koşan erkeğe teslim olan koşucu. Diana, yol kavşaklarındaki kız, bu yüzden adı Trivia olmuş: Times Meydanı'nın, Picadilly'nin, Champs Elysées'nin kavşaklarında tapınılan Diana...

İşin aslı şu ki, yaratma oyunu, eninde sonunda kendi kendisini yenilgiye uğratıyor. Öncelikle zaman içinde yer aldığı ve zaman da belalı bir orospu çocuğu olduğu için. Roman 1970'te geçiyor. O sırada 1960'ların kana bulanmış yanılsamaları can çekişiyordu. Toplumumuzun yüzyıl sonunda gelmeye mahkûm olduğu duruma karşı girişilmiş ilk isyan: Öylesine kısa, öylesine yanılgılı, öylesine tiksindirici, altmışlı yıllar kendi kahramanlarını öldürüyor, ABD'deki cümbüş kendi yavrularını –Martin Luther King, Kennedy'ler, Jimi Hendrix, Janis Joplin, Malcolm X– yutuyor, onların yerine zalim üvey babaları –Nixon ve Reagan– tahta geçiriyordu. İleride Diana'yla birlikte Rip Van Winkle oyunu oynayacaktık: Yaşlı adam, yüzyıl uyuduktan sonra 1970 yılının bir ayağı Ay'da, bir ayağı Vietnam cangıllarındaki Amerika Birleşik Devletleri'nde uyansaydı ne derdi? Zavallı Diana. Günümüzde uyanıp on iki yıllık Reagan-Bush döneminde, düzmece yanılsa-

maların, beyin-yiyen bayağılıkların, hoşgörülen açgözlülüğün kol gezdiği dönemde ruhunu yitirmiş ülkesini görmekten kurtardı kendini. Ülkesinin Vietnam'da Nikaragua'da işlediği şiddet suçlarının bir bumerang gibi geri dönüp kutsal kent banliyölerinin sokaklarına yangın misali yayıldığını görmekten kurtardı kendini. Uyuşturucular a batmış ilkokulları, çılgın, akla uzak savaş meydanlarına dönüşen liseleri görmekten kurtardı kendini; çocukların gelişigüzel katledildiği, sırf rastlantı sonucu pencereye çıktığı için vurulduğu, fast food lokantasında otururken neye uğradıklarını anlamadan, hamburgerlerini bile yutamadan makineli tüfek ateşine tutulan insanları, seri cinayet işleyen katilleri, cezasız kalan yağmacıları, her türlü yolsuzluğu mubah kılan yönetimleri görmekten kurtardı kendini. Güç kazanmak, tepelere tırmanmak uğruna hırsızlık, sahtekârlık yapmak, cinayet işlemek de –bir yerde– "Amerikan Rüyası"nın bir parçası değil miydi zaten?

Diana ne derdi, yalnız avcı neler hissederdi acaba, Amerikan silahları yüzünden Nikaragua sokaklarında kollarını, bacaklarını yitiren çocukları görseydi; Los Angeles polisinin tekmelerle siyahların kafalarını yardığını görseydi; İran-Kontra skandalında yemin billah kendilerini özgürlük kahramanı ilan eden yalancılar sürüsünü görseydi? Kendi çocuğunu kaybetmiş olan o kadın, çocuk canilere ölüm cezası vermeyi ciddi ciddi düşünen bir ülke için neler diyecekti? 1960'ların sonuç olarak beyazlaştığını, aynı Michael Jackson gibi solduğunu, böylece beyaz olmayan herkese cezasını daha kötü çektireceğini söylerdi. 1993 yılında yazıyorum bu satırları. Yüzyıl sona ermeden yanan mezarlar, kurumuş ırmaklar, bataklıklar, göçmen Meksikalılarla, Afrikalılarla, Güney Amerikalılarla, Cezayirlilerle, Müslümanlarla, Yahudilerle dolup dolup taşacak...

Diana, yalnız avlanan tanrıça. Zamanın tutkularının yükünü taşıyan bu anlatı sonuçta kendi kendisini yenilgiye uğratacak; çünkü hiçbir zaman imgelemde yaşatılanın ideal kusursuzluğuna erişemeyecek. Aslında bu kusursuzluğu istemiyor da, çünkü dil ile gerçeklik birbirinin aynı olsaydı dünyanın sonu gelirdi, evren zaten kusursuz olduğundan ona kusursuzlaştırmak imkânsızlaşırdı. Bir yaradır edebiyat ve bu yaradan sözcüklerle şeyler arasındaki gerekli farklılık akar. Bütün kanımız o delikten akıp gidebilir.

Başlangıçta nasıl yalnızsak, sonda da yalnızız, dünyanın derin gizil gücünden koparıp aldığımız mutlu anları anımsarız, mutluluğun tutsaklığını isteriz ille de ve kulak verdiğimiz bir tek ses vardır; o maskeli esrarın sesi, o gözle görülmeyen kalp atışı ki, sonunda kendini gösterdiğinde en korkunç gerçeği dillendirir, geriye dönüşü olmayan cezayı açıklar:

Sen sevmeyi bilemedin. Sende sevme yeteneği yok.

O korkunç kehanetin ne kadar doğru olduğunu itiraf etmek için anlatacağım bu öyküyü. Ben sevmeyi bilemedim. Bende sevme yeteneği yoktu.

2

Diana Soren'le bir yılbaşı partisinde tanıştım. Aslında mimar Eduardo Terrazas'ın kendi evinde sahnelediği çifte bir kutlamaydı: Hem yeni yılı hem de karım Luisa Guzmán'la barışmamızı kutluyorduk. 1969'da Eduardo'yla ikimiz Cuernavaca'da küçük bir evi paylaşmıştık. Ben pazartesiden cumaya kadar yazı yazardım, sonra o kız arkadaşıyla birlikte hafta sonunu geçirmek için México'dan gelirdi; dostlar doluşur, yemekler yenir, içkiler içilirdi. Pek çok kadın da gelip geçerdi. 1968'de kırk yaşıma basmış ve bütün bir yıl süren orta yaş krizine girmiştim. Yıl sonunda dostum Amerikalı romancı William Styron onuruna Cinco de Mayo Caddesi'ndeki Opera Bar'da bir davet verdim. Burası Meksika'nın *belle époque*'undan[1] kalma (yani, gerçekte böyle bir dönem vardıysa eğer) incileri biraz dökülmüş olsa da parıltılı bir yerdi. Opera biraz külüstürleşmişti; domino maçlarının çokluğundan ve de tükürük hokkalarının yetersizliğinden olsa gerek.

Onuruna tüm dostlarımı davet ettiğim Styron, kısa süre önce "Nat Turner'ın İtirafları" adlı çok başarılı ve kışkırtıcı bir roman yayımlamıştı. En çok sinirlenenler,

1. (Fr.) Mutlu dönem. (Ç.N.)

siyah örgütlerin üyeleriydi; çünkü Styron'ın, siyah Nat Turner'ın sesiyle konuşmaya hakkı olmadığına inanıyorlardı. 1831'de Turner'ın önderliğinde ayaklanan altmış köle binaları ateşe vermiş, insanlar öldürmüşlerdi, sonunda kaçarak iki ay ormanda tek başına yaşamayı başarmış olan Nat Turner da öldürülmüştü. Bu ayaklanma yüzünden kölelerle ilgili yasalar daha da sıkılaştırılmıştı. Bu kez de öylesine sıkıydı ki yasalar, yeni yeni, daha büyük isyanlara yol açmışlardı. Amerikan yaşamının acılı paragraflarından birini, yalnızca birini –rasizmi– anlatıyordu Styron.

Kendi ülkesinde üstüne gelmeye başladıklarını hissettiğinde beni arar Bill ve Meksika'yı ziyaret eder, ben de Meksika, sinirlerimi oynatmaya başladı mı aynı şeyi yaparım, Bill'in Kuzey Atlantik'in kıyısındaki adası Martha's Vineyard'a her zaman sığınabileceğimi bilirim. O sırada ikimiz, benim Luisa Guzmán'dan ayrıldıktan sonra kiraladığım küçük evde oturuyorduk. Eskiden ayrı bir kent olan, başkentli ailelerin tatile geldiği arnavutkaldırımlı San Angel Mahallesi'ndeydi evim. Şimdilerde başkenti çevreleyen çevre yolu Periferi ile Revolición Caddesi'nin gürültüsü, dumanları arasında bir yere sıkışmış, sanki manastır giysileri altında saklanarak varlığını sürdürüyor.

Yeni-bekârlık evim, yıkılmış yapıların molozlarından inşa edilmişti. Bir başka Meksikalı mimar Caco Parra'nın bir tasarımıydı. Hacienda'lardan devasa kapılar, devletleştirilmiş kiliselerden dört köşe sütunlar, fi tarihinden kalma eski kirişler, kutsallığını yitirmiş sütunlar, dinselliğini yitirmiş mihraplar toplayıp bunları bir arada kullanarak eserler yaratmakla ünlüydü kendisi. Geçmişin ayrıcalıklı, güvenlikli barınaklarının günümüzün kentli, geçici sığınaklarına nasıl dönüştüğünün tarihini yazıyordu sanki. Bütün bu öğeleri kullanarak garip, çekici evler yapıyordu Parra; öylesine esrarengizdiler ki, bu evlerin

labirentine dalan sakinleri bir daha hiç ortaya çıkmayabilirlerdi.

Öte yandan, Martha's Vineyard dört yandan rüzgâra açıktı, yılın üç ayı güneşten kavrulur, geri kalan zamanlarda Kuzey Atlantik dedikleri o devasa beyaz balinanın üflediği buz gibi rüzgârlardan dayak yerdi. Bana sorarsanız Melville'in Kaptan Ahab'ı balinayı öldürmek için değil okyanusu, Neptün'ün kendisini öldürmek için yelken açmıştı. Aynı şekilde, Conrad'ın *Karanlığın Yüreği* adlı kitabındaki Belçikalı emperyalistler de toplarını tüfeklerini kara derili bir düşmana karşı değil, tüm bir kıtaya –Afrika'ya– çevirmişlerdi. Styron'ın adasında, en sıcak aylarda bile, her gece denizden karaya doğru bir sis iner, sanki yazın geçici bir tül olduğunu, çok geçmeden kışın kocaman kurşuni pelerininin bir darbesiyle yırtılacağını hatırlatmak ister. Sis denizden gelir, kumsalın üstünden Gay Head'deki yarları, Vineyard Haven'deki rıhtımları, bahçeleri, evleri yavaş yavaş sarar, ta ki adanın göbek deliğine varıp oradaki melankolik küçük gölcüklere erişene dek. İşte orada deniz kendi kendisini tanır ve boğularak ölür.

Kışın deniz, adanın dört bir yanında ulurcasına uğuldar, gene de benim Opera'daki konuklarım kadar gürültü yapmaz. O sıradaki sevgililerimin hepsini, her birini en sevdiğimin kendisi olduğuna inandırarak davet etmek akılsızlığını yapmıştım. Bu gibi durumlar yaratmaya bayılırım: Güçlükle gizlenen tutku, tutkuyu artırmanın kıyısına varan müthiş öfke, bir yara gibi açılıp gömleklerimizi, bluzlarımızı lekelemeye hazır kıskançlık, sanki meme uçlarımız kanıyormuş gibi, bütün bunlar seksin kırılganlığını açıkça görmemi, buna karşılık edebiyatın gücünü kutlamamı sağlıyordu.

Partiye yalnızca sevgililerimi değil, José Agustín, Parménides García Saldaña ve Gustavo Sáinz gibi yeni

yazarları da çağırmıştım. Onlar benden on beş yaş daha gençti ve daha yaşlı kafalarda –örneğin benimkinde– çoktan solmuş olan defneden taçları takmayı hak ediyorlardı. Dalga Hareketi'nin tümüyle özgür, utanmasız sıkılmasız, esprili ve ciddiyetin ölümcül düşman üyeleriydiler, rock ritmine uygun yazıyorlardı ve partimin doğal yıldızlarıydılar. Bu partiyi vermekle aynı zamanda zorba ve katil 2 Ekim 1968 hükümetine de bir mesaj gönderiyordum: Sizin ömrünüz altı yıl. Biz kendi ömrümüz süresince varız. Sizin şenliğiniz kanlı ve baskıcı. Bizimkisi, hayat dolu ve özgürleştirici.

Bu yüksek amaçlar benim oynadığım erotik oyunların hoppalığını –daha da ötesi, hainliğini– haklı kılmıyordu oysa. O sıralarda, her şeye karşın, inanıyordum ki benim dinim olan edebiyat, her kabahatin özürüdür. Başkaları edebiyat adına uyuşturucuya, alkole, politikaya, hatta edebî bir spor saydıkları polemiklere teslim oluyorlardı. Ben ise –ki yalnız da değildim– aşka boyun eğiyordum; ama istediğim uzaklıkta durma, yönlendirme, zulmetme hakkımı da elden bırakmayarak. Beltenebros[1] kılığına girmek pek hoşuma gidiyordu. Kahraman Şövalye Galyalı Amadís'in[2] şanlı ahlak zırhının içine saklanan Lucifer'in[3] adıdır Beltenebros. Amadís, kahramanca duygularını yitirip tutkuya boyun eğdiği anda kendi düşman kardeşine dönüşür: El Bello Tenebroso, yani Don Juan.

Don Juan'ın günaha çağrısı erotiktir ama aynı zamanda edebîdir. Don Juan'ın dayanıklılığını sağlayan hiçbir zaman doymamasıdır (ya da Don Juan-Lucifer karışımının günümüzdeki en iyi temsilcisinin söylediği gibi,

1. (İsp.) Gölgeler Prensi. (Ç.N.)

2. Portekiz kökenli bir İspanyol şövalyelik romansının çok yakışıklı, dürüst, yiğit ve yenilmez kahramanı. (Y.N.)

3. Hıristiyanlıkta şeytanın cennetten kovulmasından önceki adı. (Y.N.)

I can't get no satisfaction[1]). Sevilla'lı hovardanın doyum bilmezliğidir, ona sonsuz değişim olanaklarının kapısını açan. Her an arzulu, her an açgözlü olduğundan hiç tükenmez, hiç ölmez. Her an dönüşüm halindedir. Genç doğar ama daha birkaç aşk ilişkisinden sonra (Tirso de Molina'da iki-üç tane) bir anda yaşlanır, gırtlağına kadar dolmuş ama doymamış kötü yürekli, zalim bir beyefendi (Molière'de). Tirso'nun sapkın ve çocuksu meleği, aktör Louis Jouvet'nin ölüm maskına dönüşür, gençliğin sonsuza dek süreceğine artık inanmayan, akılcı bir Galya canavarıdır (ne zaman ölümü hatırlasa, "Çok uzakta olduğunu umalım," der) ama kendi ölüm maskesini takmaktadır. Byron, belki de rekabetten kaçınmak amacıyla, Don Juan'ı uslandırır, "temmuzda sona eren, ağustosta yeniden başlayan" o uzun İngiltere kışlarından birinde ailesiyle birlikte çay masasına oturtur onu. Ancak bu evcil metamorfoza da ters, neredeyse Arjantinvari bir burukluk katar. Don Juan aşka değil, kendisine âşık olduğunu anlar; tıpkı aynasız asansörlerde sıkılan Arjantinliler gibi. Don Juan'ın Don Juan'a olan aşkı despotça bir tuzaktır, aşkın öz tuzağından başka bir şey değildir.

Bunların hepsi olabilmek –Ne hayal, ne yaşam iksiri!– Gautier'nin Don Juan'ı cennetten kovulmuş ama Havva'yı aklından çıkaramamış bir Âdem, hapsolmuş belleği aralıksız kayıp sevgiliyi ve anneyi arar; Musset'nin Don Juan'ı, "meçhul kadın"ı bulmak amacıyla berbat meyhanelerde, kerhanelerde sürünür. Kendi kendini aldatır; Don Juan'ı aramaktadır yalnızca ama bütün kadınlar ona benzese de hiçbiri *o değildir*. Ama belki de gerçek Don Juan, en çok göz önünde olan çünkü en çok sır saklayan Don Juan, Lenau'nunkidir; tüm kadınlara aynı an-

1. (İng.) "Ben hiç tatmin olamıyorum." Rolling Stones'un "Satisfaction" şarkısından. (Y.N.)

da sahip olmak istediğini itiraf eder. Zaten Don Juan'ın en yüce zaferi, en kesin zevki bu değil midir? Hepsine aynı sırada sahip olmak.

"Bu gece hepsine sahip olacağım. Hepsine."

Don Juan'ın hazzını sağlayan şey her yerde hazır ve nazır olmasından çok, girdiği türlü kılıklar ve her an hareket halinde olmasıdır. Bir köpekbalığı gibidir; denizin dibine çöküp ölmemek için hiç durmadan hareket etmek zorundadır. Dolaşır durur, hep maskelidir, maskesi sürekli değişim ve dönüşüm içinde olan tırtılımsı durumunu saklamak içindir. O kadar çabuk hareket eder, o kadar çabuk değişir ki, kendi imajları ona yetişemez. Ne Akhilleus'tur ne de tosbağa; Don Juan kılık değiştirdikçe eski kılıkları peşinden kovalayan insanın ibret öyküsüdür. Çırılçıplaktır. En büyük keyfi çıplakken yaşar. Ama hareket edebilmesi için giyinmesi, yeni bir kılığa bürünmesi, artık bilinen, esrarını yitirmiş eski kılığını geride bırakması gereklidir. Anlık çaresizliği içinde, balkonlardan, ip merdivenlerden çırılçıplak atlarken Don Juan'sa, salt kendi imajından kurtulmak için Don Juan'dır. Koşar, kaçar, onu alt edebilecek herhangi bir imaj tarafından yakalanmayacaktır; zevkin hızını, değişimin hızını tadar, tüm sınırları fetheder. Avrupa Birliği'nin kurucusudur Don Juan. Almanya'da, Osmanlı'da sevgilileri vardır ve Mozart'ın dediğine bakılırsa İspanya'daki sevgililerinin sayısı bin üçtür. Seksin Machiavelli'sidir o; kılık değiştirmesi sırf babaların, kocaların intikamından kurtulmak için değil, hepsinden önemlisi sıkıntıdan kurtulmak içindir... Ben de, içimin derinliklerinde bir yerde, gizlice, içim acıyarak ve çok komik olarak, böyle olmak istiyordum...

Meksika gecesinin kırk yaşındaki Don Juan taslağı olan ben, erkek olarak o dönüşüm ve hareket gücüne sahip olma hayalindeydim. Ama daha çok yazar olarak istiyordum bunu. İster sevişirken, ister yazarken, en he-

yecan verici, en güzel şey, karşımızdaki kişi üstünde kullandığımız güçle karşımızdaki kişinin –kadın ya da erkek– bizim üstümüzde kullandığı güç arasındaki mücadelenin farkına varmaktır. Karşılıklı çekimin o ele avuca sığmaz fırtınası koptuğunda karşılıklı direnişe geçersiniz ve başka her şey silinir gider. Nedendir bu direniş, güç hırsı mıdır, kendini koruma içgüdüsü müdür, ters tabiatlılık mıdır? Böylesi bir mücadelenin tatlı yanı tabii ki sonunda boyun eğmektir. Nasıl? Kiminle? Ne zaman? Ne kadar süreyle? İşte seksle edebiyatın paylaştığı ortak alan burasıdır. Kül kanatlı bir melek uçar üstümüzden. O karanlık melek, o incileri dökülmüş Eros, Don Juan'dır, yanıp tutuşan Cupido'dur. sevilen kişinin gözkapaklarına, burun deliklerine, kulaklarına, ağzına, anüsüne, gerekirse başının arkasına bir gülümsemenin, bir sesin, bir bakışın tohumlarını serper. Bir arzunun. Melankolik Beltenebros, kulağıma eğilip şöyle fısıldar: "Hiçbir zaman sahip olmayacağın kadınların tadı kadar hazin bir şey yoktur ve korkaklıktan ya da sıradanlıktan, yasak adımı atma çekingenliğinden, imgelem yoksulluğundan ya da Don Juan'ın yaptığı gibi başka birisi olmayı becerememekten dolayı kaybettiğin erkekler..."

Bu öyküyü anlatırken çok açık sözlü olmak, hiçbir şeyi saklamamak istiyorum. Ne zaman istersem kendi kendimi yaralayabilirim. Ama ben olmayan herhangi birini yaralamaya hakkım yok. Kendi kendime aşkla sapladığım hançer, bir başkasına da değerse o başka tabii. Ama şu anda, daha en başta, beni saran dehşetler dizisini açıklamalıyım. Seksi edebiyata, edebiyatı da sekse bahane etmeye çalışıyorum. Oysa yazar –âşık olsun, eseri kaleme alan olsun– sonunda yok olur. Bağırırsa eriyip gider. İçini çekse işi bitmiştir. Bunun bilincinde olmanız gerekir, yaşamın hiçbir zaman iki kez cömert olmadığını doğrulamadan önce.

O gece, Opera Barı'nda, Visconti'ye özgü, sanki bir *opera dekoru*'nun ortasındayken, hançeri biraz fazla sapladığımı fark ettim. Yönlendirmeye çalıştığım ama sırası geldiğinde aynı şeyi bana yapacaklarını çok iyi bildiğim kadınlardan çok kendi kendime acı veriyordum. Birini seçtim, ötekilerin hepsinin nefretini kazandım. Ertesi gün Styron ve Terrazas'la birlikte Pasifik kıyısındaki Guadalajara'ya gittik, dostumun tasarımını yaptığı Hotel Camino Real'in açılış törenine katılacaktık.

Orada, aslında beni şaşırtmaması gereken bir ders aldım. Bir öğleden sonra, birlikte olduğum kız, otel odamızda yatağın üstünde bir mektup unutmuş. Başka bir sevgilisine yazdığı bu mektupta, yılbaşı gecesini birlikte geçireceklerini yazıyor –benimle kalmayı zaten reddetmişti– ve devam ediyor: "Yazarlara ancak kısa bir süre dayanıyorum, o da seninle daha güzel sevişebilmek için bana beyin gıdası sağladıklarından, sevgilim. Üstelik bu yaşlı adamların kendilerine göre birtakım zevkleri var ki... bütün gün şampanya içmek gibi örneğin. Hiç tat almadığım gibi midemi yakıyor. Buzdolabına bolca meşrubat koy, e mi canım? Unutma, Coca-Cola yoksa, ben bir şey kutlayamam..."

Mektubu hiç fark etmemiş gibi davrandım. Ama México'ya döndüğümde karımı görmeye gittim, yılbaşını benimle geçirmesini ve neredeyse bir yıl süren ayrılığımıza son vermesini rica ettim. Tüm gelip geçici aşkları silip süpüren zaferim o olacaktı bir kez daha.

3

Luisa Guzmán, olağanüstü güzelliğe sahip bir kadındı; hâlâ öyleydi. Kara saçlıydı. Solgun, günbatımını andıran ışıltılı cildi, koskocaman kara gözlerinin ışığında kararacağına parıl parıl parlardı. Gözleri çekikti, neredeyse Uzakdoğulular gibi; elmacıkkemikleri çıkık, Asyalı havasındaydı ve ürkekti. Gözlerinde bir düş dünyası vardı, mahmur bakışları sanki o kendi kendisini ararken birden mütevekkil ve suçlu bir hüzne kapılmış gibiydiler. Oyuncuydu ve Meksika sinema endüstrisinin ona vereceğinden fazlasını istiyordu. On beş yaşındayken oynamıştı ilk filminde, Meksikalı film tanrıçalarının mabedine adım atmaya çalışıyordu; o kadınların hepsi de kendisi gibi kara saçlı, uzun boyluydu, hepsinin gözlerinden uyku akardı, hepsinin de elmacıkkemikleri çıkıktı.

Yıldızlık dedikleri minik mucizeyi gerçekleştirebilecek rolleri kapamamış, bunu sağlayacak öykülere ya da yönetmenlere denk gelememişti. Gerek sinemada gerek sahnede hep en iyiyi arıyordu büyük bir hevesle; mesleğini o kadar çok seviyordu ki, bu, paradoksal olarak, onu mahvetti. Tıpkı Diana Soren gibi, yalnızca iki-üç iyi film çevirdi. Daha sonra, sırf çalışmayı sürdürebilmek için, önerilen her rolü kabul etmeye başladı. Zamanla yıprandı, sesi gitti, başrol alamaz oldu ve vaktinden önce yaş-

landı; iyi karakter rolleri aramaya başladı, bunların çoğu öylesine eksantrikti ki, kimse onun bu yolla yeniden parlama fırsatı aradığını anlamadı.

Tanıştığımızda Luisa evliydi, bense "münasip" bir evlilik yapma denemesini başarısızlıkla sonuçlandırmıştım. Ailemin toplum içindeki statüsü sayesinde birlikte olduğum genç hanımların hepsi bir bir terk etmişlerdi beni, kendi ailelerinin demirden sert kurallarına uyarak: Zengin değildim, iyi bir ailenin çocuğuydum ama önemli politika ya da finans çevrelerinden değildim. Üstelik yeteneğim henüz kanıtlanmamıştı. En iyi durumlarda bile yazarlık tehlikeli bir meslektir, hele de Latin Amerika'da. Bizim ülkelerimizde kim, kitaplarının geliriyle geçinebilir?

Gençlik aşklarımdan bana geriye kalan pek çok genç ve taze dudağın tadı, bir de, yıllar geçtikçe belirginleşen sorular: Neler konuşmuştuk bu kızlarla? Tazeliklerini ne zaman yitirdiler? Dudaklar ne zaman ince birer çatlağa dönüşecek? Hiçbirini, bir uçak kazasında kömür olan kız arkadaşım kadar sevmemiştim; onunkilerden daha taze dudaklara rastlamamıştım hiçbir kızda. Ama onun külleri, evlenmeye niyet ettiğim başka bir kadının dudaklarıydı aynı zamanda. Yeterince Katolik olmadığım için reddetti beni o da; ana babasının dediğine göre "ateist" ve komünistmişim. Koca ayaklı, biradan şişmiş koca göbekli bir gringo ile evlendi; adamın orta batıda bir dizi Texaco benzin istasyonu da vardı.

Bu kızlar aynı zamanda o sırada bilmediğim bir şeyin işaretiydiler, öykümün başında sözünü ettiğim dehşetin bir parçasıydılar, yani ileride ortaya çıkabileceklerin o müthiş esrarına dalma çabasının. Şundan daha büyük bir hüzün yoktur: Âşık olunabilecek herkesi tanımamak, onları tanımadan ölmek. Gençliğimin kızları –tarafımdan öpüldüler, okşandılar, arzulandılar, çok ender olarak teslim oldular– eninde sonunda o bilinmeyen ya da söylen-

meyen magmaya aittiler. Hepsi de benim olabilirliklerimin ya da cehaletimin geniş alanına geri döndüler.

İlk romanım başarı kazanmadan önce tanıştım Luisa Guzmán'la. Beni, kendim için sevdiğini sanıyorum; bense onu güzelliği ve yalınlığı yüzünden sevdim. Güzelliği aşikârdı ama yalınlığı bir dedikodular, kürkler, imgeler karmaşasının gerisinde gizliydi. Onun pek fazla filmini görmemiştim ama gazeteler onun resimleriyle doluydu; genellikle uçağa binerken ya da inerken çekilen bu fotoğraflarda elinde mutlaka pelüşten yapılmış kocaman bir panda taşırdı. Bu onun dikkat çekici özelliğiydi. Çocukça bir imgeydi ama reklam için uydurulmuş herhangi bir öyküden daha yakındı gerçeğe.

Çok kötü bir çocukluk geçirmişti Luisa. Babası yuvayı terk etmiş, daha doğrusu annesinin aristokrat gururu yüzünden kovulmuştu. Anne, "iyi" bir Pueblo ailesinden gelme isyankâr bir yazar olup her zaman için cinsel ya da edebî egoizmini herhangi bir aile sorumluluğundan önde tutarmış. Uzun boylu, kaba saba bir Yerli olan baba, bir gün eve geldiğinde karısıyla kızının bulunduğu evin kapısını kilitli bulmuş ve sanki dağların uçucu sisine, keskin kokusuna karışarak ebediyen yok olmuş. O sırada küçük bir çocuk olan Luisa, bir yetimhaneye gönderilmiş ve ancak ilk genç kızlığında, annesinin küçük beyninde onun güzelliğiyle kadının mesleği uygun bir kesişme noktasına vardığında oradan kurtulabilmiş.

Hasarlıydı Luisa, yaralı bir kuş gibi geldi bana, Sullivan Caddesi'ndeki tiyatronun sahnesinden uçup onu özlemle bekleyen kollarıma sığındı; yaratıcı ama aynı zamanda budala bir yalnızlığı doldurdu. Kitabımı bitirme çabası içinde aylar boyu disiplinli ve serkeş bir yaşam sürdürerek ailemin toplumsal çevresinden tamamen kopmuş olduğumdan kollarım da boş kalmıştı. Luisa, kollarımı tutkuyla, sevecenlikle ama aynı zamanda tutsak

gözlerinin hüznüyle doldurdu. Bu hüzün ta en başından beri bir burukluk kattı benim müthiş sevincime. Kitabımı bitirdim; bir kadına âşıktım.

Luisa'nın gözlerindeki melankolinin geçici olmayıp gözlerinin ezelî ve edebî ayrılmaz bir öğesi olduğunu anlamam çok uzun sürdü. Kim bilir nereden geliyordu, babasının buğulu, baharatlı dağlarından mı, yoksa Pueblo evlerinin, sakinlerinin solgun kaderinden mi? Pueblo'lular kavgacı, ikiyüzlü insanlardı; o yöre öyledir, zorbalar ve rahibeler, zalimce hırslı erkekler ve zalimce dindar kadınlar yatağıdır. Ama karımın melez güzelliğinde her şeyden çok babasının sisli, kokulu dağlarını görüyordum; oralarda iyilikle sabır, kin ve intikamla birlikte çoğalır, birikir.

4

Eduardo Terrazas'ın verdiği yılbaşı partisinde yeniden Luisa'yla birlikteydik işte. Her zamankinden daha güzeldi; esmer, uzun boylu, göğsü iyice açık siyah bir elbise içinde... Kabartılmış saçlarının, kaşlarının, kirpiklerinin ışıltısını, bir Aztek ayı gibi parıldayan tenini yansıtan siyah giysisi, üstüne iyice oturmuştu; sanki gizli, renksiz iç aydınlığını gözler önüne sermeye çabalıyordu ya da belki, bir duygular, durumlar, rastlantılar spektrumu içinde sunuyordu rengini; bu, kadının derin sağlamlığını ve korkunç özgüvensizliğini uzlaştırıyordu. Bu iki kutup arasında kaderi biçimleniyordu.

Yaşamımda sürekli bir yer tuttuğunu hissediyordu ki, doğruydu bu. Ne yapsam bağışlıyordu; her zaman ona dönerdim. O benim güvenli limanım, rahat yazabileceğim sakin koyumdu. Benim gerçeğimi biliyordu. Gerçek sevgilim edebiyattır, geriye kalan her şey –seks, politika, din (eğer olsaydı), ölüm (ne zaman gelecekse)– edebî yaşantının –ki yaşamımdaki tüm öteki yaşantıların süzgecidir– alanından geçer. O bunu biliyordu. Yazı yazacağım yuvayı hazırlar, sönmeyen bir alev gibi hep hazır tutar, ne olursa olsun beni beklerdi. Dostlarım da biliyordu bunu, iyi yürekli olanlar –eğer sevgililerimin de dostuysalar– onları uyarırlardı: "Luisa'yı hiçbir zaman

terk etmez. Bunu anlaman gerek. Öte yandan, ben her zaman senin dostunum, unutma."

Yani bu ne demektir? Bütün zamanların bütün Don Juan'larının değişmez kuralı şu Meksika tabiriyle özetlenebilir: "Bakalım bu kadın, sakız gibi yapışacak mı?" Ben bir istisna değildim. Hepsi yanlarında sakızlarıyla gelir, yapışmaya çalışırlardı; kimi kez başarılı olurlardı kimi kez de başarısız. Bazı kadınlar böyle şeylere katlanamaz, bazıları ise görmezden gelir. Luisa'yla aramızda kesin bir anlaşma vardı. Sakız yapışsa bile, ben ona dönerdim. Her zaman dönecektim. Şantajların en kötüsüydü bu. Her an bana kısasa kısas yapması tehlikesi içindeydim. Belki de yapmıştır. Kadınlar –en iyi kadınlar– sır tutmasını bilir, basmakalıp dedikodulara hiç kulak asmayın. Tanıdığım en ilginç kadınlar, cinsel yaşamlarını hiç kimseye anlatmaz. En yakın arkadaşlarına bile... Ve bir erkeği en çok meraklandıran, en çok heyecanlandıran şey, kendisinden daha iyi sır tutan bir kadındır. Zaten Don Juan, tanımı gereği, zaferlerini açıklamaz mı, herkesin bilmesini ona gıpta etmesini istemez mi? Luisa sır küpüydü. Bense –aşağılık bir soytarı, bir cinsel turist olarak– Luisa gibi bir kadının bağlılığına, sağlamlığına, durmadan yenilenen inancına layık değildim. Bu onun gücüydü. Bu yüzden her şeye dayanıyordu. Bu yüzden o gece yeniden onunlaydım. O benden daha güçlüydü.

31 Aralık 1969. O gece Eduardo Terrazas'ın evinde pek çok dost bir aradaydık. Tüm marjinal, dışlanmış arzu görünümlerini tuvallerinde acıyla yansıtan olağanüstü ressam José Luis Cuevas ve eşi Bertha; eski ve yakın dostum, Meksika basınında kültüre en çok yer veren romancı, Meksika'nın gözle görülmez Yerlilerinin kâşifi Fernando Benítez ve karısı Georgina. Otuz beş yaşındaki Cuevas bir yabankedisiydi, kentli nazik tavırları içindeki vahşi, tedirgin hayvanı tam anlamıyla saklayamıyordu;

çünkü her an yeni bir avın üstüne hunharca saldırmaya, onu parçalayıp yutmaya hazırdı ve böyle bir şeyi yeniden yapacağı günün hayali sanki hücrelerinden taşardı. Sanatıyla yatıştırdığı bir katil mi yaşıyordu içinde? Hep öyle sanmışımdır. Öte yandan Benítez –sansüalistti, seksistti, kadınlara bayılırdı ama aslında kadın düşmanı bir münzeviydi– derinlerde bir yerde bir rahip ruhu taşıyordu. Kızılderilileri kurtarma peşinde olan bir Bartolomé de las Casas, Meksika'nın fethi tamamlanır tamamlanmaz, Yerlilerin ruhlarını ve bedenlerini kurtarmak için Yeni Dünya'ya koşan rahiplerden biri... Sefih bir hafta sonu geçirmek amacıyla üstü açık BMW'siyle çılgın bir hızla Acapulco'ya doğru giderken hayal edebilirdiniz onu; ama bir eşek sırtında en sarp bir dağa tırmanırken de gözlerinizin önüne getirebilirdiniz; orada onu kayıp kabileler değil; midesini, pankreasını, bağırsaklarını kemiren mikroplar bekliyor olabilirdi...

Yılbaşı gecesi. 1969'dan 1970'e geçişin en kutlamaya değer yanı, bir on yılın sonu ile yeni bir on yılın başını belirlemesiydi. Ancak bir yılın sonundaki sıfırın ne anlama geldiği konusunda kimse fikir birliğine varmamıştır. Altmışlar mı sona eriyordu, yetmişler mi başlıyordu, yoksa altmışlar partilerle, cinayetlerle, isyan ve ölümle noktalamak için can çekişmesini bir yıl daha mı sürdürmek istiyordu, çok büyük olayların yaşandığı, cesaretin, hayallerin, kaldırım taşlarının, anıların, kan ve arzunun doldurduğu on yılı kapatmak için. O on yıl ki Vietnam'ı ve Martin Luther King'i, Kennedy suikastlarını ve Paris'teki 1968 Mayıs'ını, Chicago'daki Demokrat Parti Genel Kongresi'ni ve Tlatelolco Plaza katliamını, Marilyn Monroe'nun ölümünü görmüştü... Sanki televizyon için programlanmış bir on yıl, ekranların kısır, ıssız boşluğunu dolduran ama soluksuz bırakan, mucizeleri bayağılaştıran, küçük elektronik posta pulunu günlük

ekmeğimize, beklenilebiliri şaşırtıcıya dönüştüren gerçekliğin tıpatıp bir kopyası ki, daha 1970'ler başlamadan insanoğlunun Ay'a ayak basmasıyla doruk noktaya ulaşmıştı. İlk kuşkumuz: Olay, bir TV stüdyosunda çekilmiş olmasın? Ânında duyduğumuz hayal kırıklığı: Gringolar oraya sıçtıktan sonra Ay, bizim romantik hayallerimizin Diana'sı olmayı sürdürebilir mi?

Yeni yeni konuklar geliyordu. Altmışlı yıllarda çok gösterişli bir biçimde kendini kabul ettiren gazeteci-yazar China Mendoza. Herkesin en olmadık kılıklara büründüğü o yıllarda, hiçbir moda dergisinden kopya edilmemiş, sanki kendi icat ettiği giysiler giyerdi. O gece, hatırladığım kadarıyla, gümüş çerçeveli kelebek gözlük takmış, aslında pijama olan kısacık bir şey giymişti, pembe fırfırlı, altından aynı renk donu gözüken bir *baby-doll*.

Ressam Miguel Covarrubias'tan dul kalmış olan inanılmaz güzellikteki Rosa, New York'lu bir galeri sahibiyle gelmişti. Adam, Sydney Greenstreet'e tıpatıp benziyordu; yani, aşırı derecede şişman, yaşlı, kafasının iki yanında ak tutamlar kalmış bir dazlaktı, kalın kalın, tırtılımsı kaşları, karaciğer görünümlü dudakları vardı. Rosa, altın renkli bir Fortuny elbisesi giymişti, üstüne havlu gibi sarılmış, şöyle bir döndüğünde bir bayrak gibi açılan, sanki *benim ülkem kendi bedenimdir* mesajını veren bir giysiydi bu. Rosa Covarrubias, yaşını hiç göstermiyordu. O da, Diego Rivera'nın –Dolores del Río'nun resmini yaparken– "ölümsüz kafatası" olarak nitelediği kemik yapısına sahip Meksikalı güzellerden biriydi. Rivera ne kadar haklıydı. Yüzün kemikleri hiçbir zaman yaşlanmaz; tanımı gereği yaşı olmayan ölümün bir paradoksudurlar, güzelliğin ve bedelinin gizli arması gibidirler. Luisa Guzmán –tam o sırada yukarı çıktığını gördüm– o da o ırktandır. Kemik, tene ne kadar yakınsa yüzün güzelliği de o kadar artar. Ama ölüm de daha gözle görülür hale gelir. Güzellik, yaklaşan ölümden beslenir.

Rosa ve Greenstreet'le birlikte üç tane de İngiliz *marchands de tableaux*[1] gelmişti, şoke olmuş gibi, tiksintiyle bakıyorlardı birbirlerine sarılan, birbirlerini belden yakalayıp sırtlarına vuran Meksikalı erkeklere. İngilizler insanlara dokunmaktan iğrenir, başka birinin tenine şöyle bir değseler bile dehşetle geri çekilirler. İklim ve hava koşulları konusunda da garip fikirleri vardır. Bunlardan biri –ki burnundan düşmüş kadar benziyordu Başbakan Harold Wilson'a– biraz önce aklımdan geçen Byron dizelerini söyledi: "İngiliz kışı, temmuzda erer sona / Ve başlar yeniden ağustosta." Bunları dedikten sonra odanın çok sıcak olduğunu ekledi ve bir pencere açtı.

Terrazas, bir yıldan ötekine geçişi kutlamak için evi sayısız balonla donatmıştı. 1968 Olimpiyat Oyunları'nın kendi çizdiği logosu basılmıştı balonların üstüne. Terrazas, geleneksel yılbaşı kutlamalarının on iki üzüm tanesini hatırlatmak için balonlardan on ikisini bir demet halinde asmıştı tavandan. Saat tam on ikiyi çalarken, Berta Cuevas, yeni yılın geldiğini açıklamak amacıyla, yanan sigarasını bunlardan birine değdirdi. Balonların gazla şişirildiğini bilmiyordu. Küçük bir depremi andıran bir patlama oldu, herkes ya yerlere serildi ya da duvarlara yapıştı, masanın üstünde ne var ne yoksa dört bir yana saçıldı, sandalyeler devrildi, tablolar eğildi.

XVII. yüzyıldan kalma bir oyma işi, Greenstreet'in tepesine düştü, geriye kalanlar ise –Rosa, Georgina ve Fernando Benítez, Cuevas ve Berta, China ve ben– dumandan birbirimizi göremiyorduk, herkes yalnızca kendi kendisinin ve ölümün ne kadar yakından geçtiğinin farkındaydı. Kazanın yarattığı ani panik ve herkesin kafasında yalnızca bir tek soru: Hayatta mıyım? Ardından inlemeler, sancılar, öfke başgösterdi. Hepimiz anlatılmayacak

1. (Fr.) Tablo tüccarları. (Y.N.)

bir şaşkınlık içindeydik. Öylece durmuş, birbirimize aval aval bakıyorduk, sonra gülmeye başladık. Soğukkanlılıklarından pek bir eser kalmamış olan İngilizler, hâlâ var olduklarından emin olmak için aynaya baktılar ve yüzlerinin 1968 Olimpiyat Oyunları'nın logosunu taşıyan balon parçacıklarıyla nokta nokta olduğunu gördüler. Yerlileri kara büyüden kurtarmak amacıyla yola çıkıp söz konusu kara büyü marifetiyle bedenleri dövmelenmiş büyücülere dönüşen Avrupalı kâşiflerdiler sanki. İçlerinden biri –artık aklım başıma gelmişti– pencereleri açarak yaşamımızı kurtardı, odaya dolan rüzgâr, hiç kuşkum yok ki İskoçya yaylalarından esmekteydi.

Luisa, kusursuz görünüşünü bozmamıştı, o sırada yukarıda olduğundan, gürültüyü işitince korkuyla aşağı indi. Tam o sırada evin giriş kapısında Eduardo Terrazas göründü, başka bir partiden alıp getirdiği Diana Soren vardı yanında.

Halimize bakarak, şaşkın şaşkın, "Çok mu geç kaldık?" diye sordu ev sahibimiz.

5

Birilerinin canını yakmadan bir aşktan çözülüp yeni bir aşka adım atabilir misiniz? Birden yeni bir şeyin başlamak üzere olduğunu ve bunun başka bir şeyin bitmesi pahasına olacağını fark ettiğinizde kendi kendinize sorduğunuz binlerce sorunun basit bir örneği bu. Kadın ufak tefekti, sarışın, saçları erkek çocuklarınınki gibi kesilmiş, beyaz tenli ve solgundu. Gözleri mavi ya da belki de griydi, çok neşeli gözlerdi bunlar, yanaklarındaki gamzelere uygundular. Elbisesi pek güzel değildi: Uzun etekli California-Grek karışımı bir tuvalet giymişti, boyunu olduğundan da kısa gösterdiği için ona yakışmamıştı. Bir raptiye izlenimi uyandırıyordu.

Ben –ve başka kim– onu çevirdiği iki önemli filmden hatırlıyordum. Her ikisinde de Diana Soren, erkek kılığında göründüğünden çocuksu fiziğini en iyi şekilde kullanmıştı. Birincisinde Jeanne d'Arc rolündeydi, giydiği zırh, onun enerjik ve akıcı hareket etmesini sağlamıştı; savaş sahnelerinde, kabarık etekli, beyaz peruklu balo sahnelerinde olamayacağı kadar rahattı, asker gibi savaşmak üzere silahlanmış, asker gibi giyinmişti. Bu ayrıcalığın cezasını direğe bağlanıp yakılarak ödeyecekti; büyücülükle suçlanıyordu ama geri planda belki sessiz bir lezbiyenlik ve androjeni suçlaması da vardı. Bundan son-

ra çevirdiği tek iyi filmde, Fransa'da, tişört ve kot giymiş, Champs Elysées'de oraya buraya koşturarak *Herald Tribune* gazetesi satan bir kızdı... Rahat, özgür, Orleans'lı savaşçı genç kız ya da Latin Quarter'nin kutsal bakiresi... Her iki durumda da hayranlık uyandıran bir kadınsılığı vardı; çünkü ona ulaşmak için androjeni ve homoerotizmin dolambaçlı yollarından geçmeniz gerekiyordu. Diana Soren'i beyazperdede ne zaman görsem sanki oraya yansıtılmamış bir altyazı da görürdüm: İşte adını söylemeyi göze almayan aşk; ama daha kötüsü de var, o da adı olmayan aşk. 1970'in yılbaşı partisine bir gaz patlamasından sonra giren Diana Soren dedikleri bu aşk olasılığına ne ad verebilirim?

Ona baktım. O bana baktı. Luisa, bizim birbirimize bakışımıza baktı. Karım yanıma yaklaştı, çok açık konuştu: "Artık gitsek iyi olur."

"Ama parti daha başlamadı," diye itiraz ettim.

"Benim için bitti bile."

"Patlama yüzünden mi? Benim bir şeyim yok. Bak." Titremeyen ellerimi uzattım, görsün diye.

"Bu geceyi bana söz vermiştin."

"Bu kadar bencil olmasana. Bak kim geldi. İkimiz de onun hayranıyız."

"Çoğul konuşma lütfen."

"Kadınla bir-iki dakika konuşmak istiyorum."

"Eve çok geç kalma." Tek kaşını kaldırdı, Meksikalı aktrislerin neredeyse kaçınılmaz, Pavlov tarzı, içgüdüsel hareketiydi bu.

Eve hiç gitmedim. Diana Soren'in yanına oturdum, sinemadan, Paris yaşamından, ortak dostlardan konuştuk; ama ben sadakatsizlik ettiğimin farkındaydım ve her zamanki gibi, edebiyata sadakatsizlik etmediğim, kendi kendime sadakatsizlik etmediğim sürece başka her şeyin önemsiz olduğunu yineledim kendime. Ama parmak uç-

larımla Diana Soren'in elini okşadığımda, sadakatsizliğin –eğer varsa– çifte olacağını hissettim.

Çünkü sonuç olarak Diana Soren evliydi. Kocası çok tanınmış, ödüller kazanmış Fransız yazar Ivan Gravet'ydi, gençliği hakkında çok güzel bir-iki roman yazmıştı; biri Doğu Avrupa'dan kaçışını, öteki de savaşırken başından geçenleri anlatıyordu. Son romanları sanki sinema için yazılmış gibiydi ve Hollywood'da filme alınmıştı; tüm yazdıklarında hem derin bir zekâ hem de gittikçe artan bir ümitsizlik, bir düş kırıklığı gözlenebilirdi. Aşırı ama yanılsamasız bir son oyun oynama potansiyeli olduğunu düşünüyordum. O bir meslektaştı. Ona ihanet edebilir miydim? Gene de, o benim yerimde olsaydı, kitapların kadınlardan daha değerli olduğunu söylerdi... Diana'yı arzulamaya başladım.

Kadın-erkek arasındaki karşılaşmalar, iki düzeyde gelişir. Biri dışsaldır –filme aktarılabilir anlamında– jestler, yaklaşım, gözler, davranışlar düzeyidir. Daha ilginç olanı içsel düzeydir, burada duyular, sorular, kuşkular, kendi kendinize oynadığınız oyunlar, fanteziler gelişip sarmaya başlar sizi. Kadının kendisi, ne düşünüyor olabilir, nasıl biridir, benim hakkımda ne düşünüyordur acaba? O sarışın başın, Ortaçağ savaşlarında ya da 1960'ların sokak kavgalarında (ki o gece o kadar uzak, sanki Yüzyıl Savaşları kadar uzak görünüyordu bana) giyilebilecek bir miğfer gibi kesilmiş saçların çekiciliğine kapılarak karşı konulmaz bir bedensel çağrı duydum gibime geldi. Diana Soren'in başı, "Gövdemi hayal et, sana emrediyorum," diyordu bana. Başımın, yüzümün her ayrıntısının gövdemde bir aynısı var. Ağzımda gördüğün gülümsemenin aynısını gövdemde ara, yanaklarımda gördüğün gamzelerin eşini gövdemde ara, kalkık burnumun alıp verdiği solukları gövdemde ara, gözlerimin elle tutulur ve coşkulu benzerlerini gövdemde ara, yeni yıkanmış,

kısa kesilmiş saçlarımın, kimi kez taradığım kimi kez özgürce rüzgâra saldığım saçlarımın ikiz kardeşini gövdemde ara... Yakın, en mahrem, görünmeyen, güvensiz yere, tenime çok çok yakın.

Eduardo Terrazas'ın evinde bir kanepede oturmuş dostça sohbet ederken içimde uyanan arzunun ulaştığı düzeylerden biri buydu. Bunu belli etmemeliydim: Karşılaşmalar anayasasının bir başka maddesi de kadına hiçbir zaman ileride size saldırdığında (ki bir gün mutlaka yapar bunu) kullanabileceği cephaneyi vermememizi emreder. Bu, kadınlarda doğuştan olan bir şeydir. Günahlarımızı bir kenarda biriktirip biriktirip ihtiyaçları olduğu anda ve bizim en beklemediğimiz sırada hepsini yüzümüze vurmak. Özünü savunmak mıdır bu? Hayır. Bizleri suçlu hissettirme sanatında kadınların üstüne yoktur. O sırada artan arzumu saklamak için antiafrodizyak bir düşünceye başvurdum: Kadınlar içimizde suçluluk üretir, kadınlar suçluluk duygusunun ulusal altın rezervidirler. Enflasyonu engellemek için suçlarımızı bir depoya yığar, sonra kalıpları sitemler şeklinde azar azar piyasaya sürerler; durdukça rafineleşmiş, yaralayıcı, zehirli ve sonunda elbette muzaffer; çünkü biz erkekler, sonsuz bir cömertliğe sahip olduğumuzdan böyle bir şeyi asla yapmayız... Diana Soren'le henüz aramızda bir şey geçmemiş olmasına karşın sadakatsizlik oyununa başlamış olduğumu düşündüm. Luisa'nın San Angelo'daki evimde yalnız olduğunu, ben bu gece onu aldatacak olursam onun da bana aynı şeyi yapabileceğini düşündüm. Bir kez daha karar verdim ki, bu sadakatsizlik çifte olmalı, paylaşılmalı, aramızda bir bağ oluşturup bizi heyecanlandırmalı...

Luisa ve Ivan –burada olmayan tanıklarımız– iki yok edici melek gibi bedenlerimizin üstünde bir yerde uçuşacak ama bizim sadakatsiz bütünlüğümüze saygı gösterecekler; çünkü bizi seviyorlar, zevkle anımsıyorlar ve

hiçbir zaman yeniden bizimle olma umudunu yitirmiyorlar. Peki, biz yeniden onlarla birlikte olma umudunu taşıyor muyduk?

Başka yerlerden, dünyanın dört bir yanına saçılmış başka dostlardan konuştuk ve bizi birbirimize bağlamaya başlayan şeyin yalnızca bu kozmopolit, gezgin kulüp değil, o kulübe üye olmanın bedeli olduğunu fark ettik. Her yerde bulunmak, hiçbir yerde bulunmamak anlamına gelmiyor muydu? "Kendini nerede rahat hissedebilirdi?" "Paris'te, Mayorka'da," dedi. "Ya Los Angeles?" Güldü. Görünüş olarak, fiziksel olarak iğrenç bir yermiş orası, içi de dışı kadar iğrenç, umutsuzmuş.

"Hollywood'a tıpatıp uyan bir deyim var: *Smugness*. Siz nasıl diyorsunuz?"

"Kendini beğenmiş, kendinden memnun. İkisi de olabilir."

"İkisini de beğendim." Güldü. "Anladınız ya, evrensel olduğuna kesin inanmak. Dünyanın göbek deliği orası sanki. Orada ne olursa evrenin en önemli şeyidir. Bizler *hicks* sayılıyoruz..."

"Köylü."

"Tek kozmopolit, uluslararası yer Hollywood, tamam mı? Ammaa, hiç de kozmopolit olmadıklarını kanıtladığınız zaman sizden deli gibi nefret ediyorlar. Bedelini de fena ödetiyorlar. Nefret ediyorlar."

"Nereden anlıyorsunuz ki? Hepsi güneş yanığı maskeler arkasına gizleniyorlar."

"Siz de öyle." Güldü. Gözlerini kocaman kocaman açarak şaşkın numarası yaptı, Puerto Vallarta'da edindiğim esmer yüzüme bakarak. Orada iyice yandığımı –hem de birçok bakımdan– hatırlattı bana.

Gülümseyişi beni büyülemişti. Bu gülüşü yüzyıllar boyunca ne kadar isterse tekrarlayabilir, beni hiçbir zaman usandırmaz, diye geçirdim içimden. Diana Soren'in

gülümseyişi, müzik sesini andıran gülüşü, öylesine keyifli, öylesine canlıydı ki o yılbaşı gecesi Meksika'da. Ona hemen oracıkta tapmamak elde miydi? Dudağımı ısırdım. Gördüğüm, on beş yıldır izlediğim ve acıdığım bir imaja tapıyordum... Kendimi beğenmişliğim iyice kabardı. Binlerce erkeğin arzuladığı kadınla yatmak istiyordum. Onu altımda hissetmek, benim yerimde olmak için yanıp tutuşan yüz binlerce erkeğin kıskanç soluklarını ensemde duymak istiyordum. Birden durakladım. Böylesi bir gururu, bir kendini beğenmişliği kadının benimle paylaşması olası mıydı?

O gece boyunca, kadınların tavlama yeteneğini, yani karşı cinsin donjuanlığını epeyce hafife aldım. Kendimizde beğendiğimiz azmi ya da şansı, bir kadında beğenmek işimize gelmiyor. Kendini beğenmişliğimiz (ya da körlüğümüz) sonsuz. Ya da belki, insanı çok çekici kılan gizli bir alçakgönüllülük bu, gizli, karşı konulmaz bir zaaf ki bilinçaltından anne-sevgili koruyucunun kollarına sığınmak istiyor; o da tabii, bizim dikkatle sakladığımız, gerilere ittiğimiz, bastırdığımız kırılganlığımızın bilmecesini çözüyor...

Diana, vatan ve sürgün konusuna yeniden dönüyordu. Fransa'da yaşayan zenci yazar James Baldwin'i tanıyıp tanımadığımı sordu. Hayır. Dostum Bill Styron'ın iyi arkadaşıydı ama ben hiç tanışmamıştım. Yalnızca kitaplarını okumuştum.

"Onun söylediği bir şey var," dedi Diana, gözlerini tavandan sarkan koloniyal avizeye ve ondan sarkan sönmüş zavallı yeni yıl balonlarına dikmişti. "Bir zenci ile bir beyaz, sırf ikisi de Amerikalı olduğu için, kendileri ve birbirleri hakkında zenci ya da beyaz hiçbir Avrupalının bilemeyeceği kadar çok şey bilirler."

"Vatanınıza dönebileceğinizi düşünüyor musunuz?" diye sordum.

Başını birkaç kez iki yana salladı, bacaklarını birleştirerek yukarı çekti, alnını dizlerine dayadı.

"Hayır. Olmuyor."

"Doğduğunuz kente geri döndünüz mü hiç?"

"Elbette. Geri dönülmeyeceğini oradan biliyorum."

"Anlayamadım."

"Kötü bir fars. Onları seviyormuş gibi yapmak zorundayım."

Başını kaldırdı. Yüzümdeki soru soran anlamı gördü ve kafasındakilerden bir an önce kurtulmak ister gibi çabuk çabuk konuştu: "Ailem, okul arkadaşlarım, eski sevgililerim. Hepsinden nefret ediyorum."

"O yavan yaşamın içinde kaldıkları için mi?"

"Evet. Ama aynı zamanda orada canlarını kurtardıkları için de. Benim gibi türlü roller oynamak zorunda kalmadıkları için. Belki kıskançlığımdan nefret ediyorum onlardan."

"Ama aktrissiniz siz. Çeşitli roller oynamanız normal..."

"Iowa, Iowa." Biraz çaresizce güldü. "Bilmem ki... Acaba biz Amerikalılar, hepimiz Baldwin ve benim gibi gönüllü sürgüne mi gitmeliyiz, yoksa ailem ve sevgililerim gibi oturduğumuz yerde mi kalmalıyız? Belki asıl hatamız, Birleşik Devletler'in hatası, dünyaya açılmak. Ön kapımızın ötesinde olup bitenleri hiçbir zaman anlayamıyoruz. Hepimiz *hicks*'iz. Köylü mu demiştiniz? Hollywood! Düşünün, en son dedikoduları bilmiyorsanız, kim kiminle yatıyor, herkes ne kadar para kazanıyor haberiniz yoksa, geri zekâlının biri, okuma yazması olmayan biri yerine konuyorsunuz. Bütün esprileri, fıkraları yöresel konularda. Hani var ya, ancak bilen anlıyor. Benim gibi dedikodu yapma keyfini onlara vermeyen, kendi aşk hayatını bile anlatmayan birini anlamıyorlar.

"Baldwin'in söylediği bir şey daha var, diyor ki siz Amerikalıların ihtiyacı olan bir şeye sahip Avrupa – bir tragedya, bir sınırlanma duygusu. Öte yandan, Avrupalılarda olmayan bir şey de sizde var, yaşamın sınırsız olasılıkları duygusu... Öyle bir enerji ki..."

"Güzel bu, hoşuma gitti. Dediğiniz hoşuma gitti."

Parti sona erdiğinde Diana'nın alev alev yanan eli elimdeydi, Terrazas ve bizden başka kimse kalmamıştı. Diana, oteldeki dairesinde son bir içki içmeye davet etti ikimizi. Terrazas, Paseo de la Reforma'daki Anderson Oteli'nden kız arkadaşını almaya giderken bizi bırakacağını söyledi, daha sonra hepimiz Hilton'da buluşacaktık.

Ama bizimki gelmedi. Diana'yla ikimiz, Paris'teki tüm dostlarımıza ortak telgraflar yazarak eğlendik. Konuşmayı sürdürdük, o Hollywood'dan, bense Meksika'dan söz ettik, şampanya içtik, birbirimizi okşamaya koyulduk. Bu arada ben, hayatta ona âşık olmayacağıma yemin ediyordum, aşkın o geniş alanını aşka feda edemezdim, o gece bile onun yerini başka kadınlarla, pek çok başka kadınla doldurabilirdim, gene de ona âşık olmak coşku uyandıran bir çağrıydı, ileride kendimi ondan neden mahrum ettiğimi sormak istemiyordum... O gece, evet, onu bırakabilirdim, herhangi bir bahane uydurup MGM'in felaket filmlerinden birinde yerle bir olmak için hazırlanmışa benzeyen o otel süitinden çıkıp gidebilirdim.

Diana soyunurken yatak odasının penceresinden dışarı baktım, Aztek Kralı Cuauhtémoc, kılıcını havaya kaldırmış duruyordu meydanın ortasında, elinden kaçırdığı kentin zevklerinin nöbetini tutuyordu.

6

1970 yılı Ocak ayının o ilk uzun, şahane günü Hilton'daki süitte, hiç giyinme girişiminde bulunmadık, oda servisini her çağırdımızda havlulara sarınmakla yetindik. Aramızda bağ oluşturacak yüzlerce ayrıntı keşfettik: İkimiz de kasım doğumluyduk – akrepler birbirlerini kokularından tanırlar. Başlangıçta ona *gamine*[1] diyordum ama hoşlanmadığı için vazgeçtim. Ama başka bir Fransızca sözcüğü ikimiz de seviyorduk, *désolé*, perişan oldum, çok çok üzgünüm... Her lafın başında kullanıyorduk bu sözcüğü, *désolé* şu, *désolé* bu, özellikle birbirimize sevişme taleplerinde bulunduğumuzda artık iyice *désolé* oluyorduk: Çok çok üzgünüm ama seni öpmek istiyorum, ben daha da üzgünüm ama biraz daha yakına gelebilir misin... Perişandık ikimiz de.

Ona yakın olmak. Ona yaklaştığımda başka her şey siliniyordu, yeni yılın ilk ışıkları Reforma ve Insurgentes caddelerinin kavşağına değdiğinde gece nasıl yok olduysa her şey aynı öyle yok olup gidiyordu. Benim şahane, benim meşum kentim, tüm güzelliklerin, tüm kötülüklerin merkezi, México. Benim kentimde, insanları bir araya ge-

1. (Fr.) Yaramaz. (Ç.N.)

tiren şey çoğu kez yalnızlıktır, birileriyle birlikte olmak, bir gruba katılma özlemi, bir yere ait olma gereksinmesidir. México'da seks bile, belli bir gelir düzeyinin üstündeyseniz (burada her şey çok acımasız sınıf farklarıyla belirlenir) bir kaydıraktan kaymak, bir zevkler kızağına binmek gibidir –sonu belirsiz, kısmi ve ani– ve keyifler hiçbir zaman ertelenmez, yalnızca ölümle son bulur. Sonra da, öldüğümüzde fark ederiz ki, zaten hep ölüymüşüz.

Diana öyle değildi. Beverly Hills dedikoducularını öfkeden delirtiyordu; çünkü hiçbir zaman kiminle yattığını öğrenemiyorlardı; hem de kadınların bu gibi şeyleri açık açık ilan ettikleri bir kentte. Şimdi yaptığı ise bunu kesinlikle anladım, kendini bütünüyle adamak edimiydi, bunu istiyordu, rastlantısal bir şey değildi ama bir yandan da, nedenini bilmemekle birlikte hissediyordum, tehlikeliydi. Vakit ikindiye doğru yol alırken, Diana'yla sevişmenin tadını hatırladığımda, ikimizin de birbirimiz hakkında herhangi bir yanılgı içinde olmadığımızı düşündüm. İlişkimiz geçiciydi. O bir film çevirmek için gelmişti buraya, bense yılbaşı partisinde şansı yaver gitmiş olan çocuktum. Geçici ama beyhude değil, bir *pis aller*[1] değil, *hiç-yoktan-iyidir* değil ya da biz Meksikalıların pek anlamlı bir deyişiyle *daha kötüsü hiçtir* değil. Daha kötüsü hiçmiş, hiç kimseymiş, ukalanın teki. Meksikalılarla İspanyollar başka insanların varlığını inkâr etmeye ya da küçümsemeye bayılırlar. Gringolar, genelde Anglosaksonlar hiç değilse bu konuda bizden üstündür. Hemcinslerine karşı daha saygılıdırlar, bizden çok daha fazla. Herhalde bu yüzden daha hayırseverdirler. Bizim zalim aristokrat ruhumuz, kara giysili, eli böğründe asilzade, daha estetiktir belki ama kurudur.

1. (Fr.) En kötüsü. (Y.N.)

Diana'nın içsel kıyıcılık, yıkıcılık niteliğinin tam olarak ne olduğunu keşfetmek hevesine kapıldım. Görünüşte –herkes biliyordu bunu– liberal, asil, sempati uyandıran davaları destekliyor, hatta fiilen angaje oluyordu. Irkçılığa karşı, insan haklarını destekleyici, OAS ve Cezayir'deki faşist generallere karşı, hayvan haklarını savunan bütün bildirilerde imzası vardı... Üstünde 1960'ların en ulu ikonu Che Guevara'nın resmi bulunan bir tişört bile bastırtmıştı. Che Guevara, 1967'deki korkunç ölümünden sonra Chic[1] Guevara'ya dönüşmüş; Kuzey Amerika ve Avrupa'daki sözde radikallerin hepsinin vicdanlarını rahatlatan bir şıklık simgesi olmuştu. Üçüncü Dünya'da devrim cennetleri bulmak ve onların parıltılı sularında kendi küçük burjuva egoizmini yıkayıp paklamak konusunda müthiş bir yeteneği vardır Batı'nın... Bundan kuşku duyulabilir mi?

Mantegna'nın "Ölü İsa"sı gibi serilmiş yatan Ernesto Che Guevara çağımızın en güzel kadavrasıydı. Avrupa'nın Yeni Dünya'yı ikinci (ya da milyonuncu) keşfinin Sir Thomas More'u haline gelmişti Che. XVI. yüzyıldan bu yana, bizim buralar Avrupa'nın kan, açgözlülük ve ölüm günahlarından arınabileceği bir ütopyadır. Hollywood ise kendi kepazeliklerini, ikiyüzlülüklerini, kayıtsız şartsız para düşkünlüğünü devrimci bayraklar sallayarak gizlemeye çalışan bir ABD Sodom'udur. Diana farklı mıydı, yoksa California'lı ütopikler takımından biri miydi yalnızca? Kocası sayesinde Fransız devrimci duygusallığına bulaşıp temizlenmişti üstelik.

Bu düşünceler kafamdan hiç çıkmadı. Ama Diana'nın sevimliliği, müthiş çekiciliği, sonsuz cinsel yetenekleri başımı döndürmüş, merakımı kışkırtmış, doğru bil-

1. (Fr.) Şık. (Ç.N.)

diğim şeyleri silip atmıştı. Diyordum ki kendi kendime, sonuç olarak onda eleştirdiğim her şeyi, kendime de sorabilirim. İkiyüzlü aktris, benim aynım, kız kardeşim. Diana Soren.

Ağzımda bir şeftali tadı vardı. Hemen itiraf edeyim: O geceden önce meyve tadında vajina kremleri diye bir şeyden haberim yoktu. Onu izleyen gecelerde çilek, ananas, portakal tadı olanları da keşfedecek, çocukluğumda yalamaya bayıldığım dondurmaları anımsayacaktım. Özellikle Salamanca adlı harika dondurmacıda, dünyada eşi olmayan Meksika meyveleri, büyülü, uçucu kar yumaklarına dönüşür; dilimize, damağımıza değdiklerinde, kusursuzluğun doruğunda eriyiverir, buharlaştıkları anda kokularını salarlardı. Diana'nın vajinasında bulmayı hayal ederdim çocukluğumun tatlarını: *mamey*, guava, *zapote*, *guanábana*, mango... Diana bu garip ticari metayı, yani meyve tatlı vajina kremini çok etkili biçimde kullanıyordu, hayal gücümün sınırlarını zorlamaksızın. Oysa otel odasının çekmecelerinde duran iç çamaşırları için aynı şeyi söylemek olası değil. Tanımlamaya bile çalışmayacağım bunları; çünkü tanımlamak imkânsız. Bir provokasyon, bir armağan, bir çılgınlık. Dantellerin, ipeklerin kalitesi, birbirlerine dolanmaları, açılıp kapanmaları, gösterip sakladıkları, dönüşüp dönüştürdükleri, bir görünüp bir yok olmaları Diana'nın daha önce sözünü ettiğim androjenimsi savaşçı bakire yalınlığıyla müthiş bir karşıtlık oluşturuyordu. Diana, savaşan azize, Diana, Parisli *gamine*. Hemen otosansür uyguladım. O bu sözcükten nefret ediyordu. *Désolé*.

Çekmeceye şöyle bir göz atmak bile (içindekilere dokunmaktan, o yumuşacıklığı ellerimle hissetmekten beni alıkoyan bir şey vardı) bu delirtici nesnelerin altında saklanan teni görmenin, ona dokunmanın, keyfini sürmenin ne demek olabileceğini anlattı bana. İnanılır gibi de-

ğil, tişört ve kot giymiş bu kız ve bu alelade kılığın altında bir tanrıça mahremiyeti. Hangi tanrıça?

Aşkımızın ikinci gecesinde bana kendisi bir ipucu verdi. İlk gece beni gizlice iç çamaşırlarına yöneltmişti. Kucağıma oturmuş, sesini değiştirmiş, küçük kız sesiyle kulağıma fısıldamıştı: "Eteğimi kaldırsana, kısacık eteğimi kaldıracaksın, değil mi? Külotuma dokunmayacak mısın? Hadi, canım, donuma dokun, n'olursun, yalvarıyorum, minik eteğimi kaldır, donumu çıkar, korkma, daha on yaşındayım ama kimseye söylemem, nereme dokunuyorsun, söyle bana, sevgilim, eteğimi kaldırıp minicik kutumu elledığinde neler duyuyorsun söyle bana, donumu çıkar."

İkinci gece, yatağın üstüne çırılçıplak uzanıp başka mekânlar, başka ışıklar hatırladı. Iowa'da okuduğu High School'un tiyatro salonundaydı. Gece oluyordu. Dışarıda kar yağmıştı. Bütün gün Noel gecesi gösterisi için Noel şarkıları prova etmişlerdi. Kendisi, bir de o çocuk biraz daha çalışmak için geride kalmışlardı herkes gittikten sonra. Vakit ilerler, birden aralık gecesi iniverir mavi ve beyaz. Salonun tavanında bir çatı penceresi vardı. Geriye yaslanıp yukarı bakarak bulutların koşar gibi geçişini izlediler. Derken bulut kalmadı. Yalnızca ay vardı. Ay onları aydınlatıyordu. Kendisi on dört yaşındaydı, ömründe ilk kez o gece bir erkekle tam anlamıyla sevişti...

İşte o anda hangi tanrıça, daha doğrusu hangi tanrıçalar olduğunu anladım; çünkü birkaç tanesi birdendi. Artemis'ti, Apollon'un kız kardeşi, oklarıyla inançsızların yaşamını kısaltan bakire avcıydı, ay tanrıçasıydı. Kybele'ydi, mehtaplı gecelerde yapılan orjilerden sonra, onun onuruna kendi kendilerini iğdiş edenlerin taptığı tanrıça, yanından ayırmadığı aslanlarla doğanın üstesinden gelen tanrıça. Kulelerden oluşmuş bir taç giyerdi. Diana, Astarte'ydi, Suriyeli gece tanrıçası, Ay'ı denetimi

altında tuttuğu için doğum, verim, çürüme ve ölüm güçlerini yönlendirirdi. Son olarak ve özellikle Diana'nın kendisi, kendi adının tanrıçasıydı, tek aynası koruyucusu Ay yuvarlağının da kendisinin de aksini gösteren bir göl olan tanrıça. Diana ve beyazperdesi. Diana ve kamerası. Diana ve özverisi, şöhreti, gişe hasılatlarına göre yükselen ve düşen okları.

O Diana Soren'di, Santiago yakınındaki şahane manzaralı dağlarda bir kovboy filmi çevirmek için Meksika'ya gelmiş olan Amerikalı bir film oyuncusu. Çekimler yarın, 2 Ocak'ta, México'daki Chueubusco Stüdyolarının 6 numaralı setinde başlayacaktı.

Bir kez sete vardı mı, benim olmaktan çıktı. Kuaförler, makyajcılar, kostümcüler denetimi ele geçirdi. Ama Diana gerçek makyajını ancak bir kişiye yaptırıyordu: Ona sekreter, özel yardımcı, aşçı ve masöz olarak hizmet eden Katalonyalı Azucena'ydı bu. Sette geçirdiğim o ilk sabah, kenarda kıyıda kalmış olduğumdan, Azucena'nın Diana'yı güzelleştirmek için kullandığı merhemleri inceleyerek pek hoş vakit geçirdim. Ağzımda hâlâ şeftali tadı vardı. Benim Jeanne d'Arc'ımın bedenine sürülen yağlar, Ortaçağ'da herhangi bir cadı kadının ânında direğe bağlanıp yakılmasına yol açacak cinstendi; eğer bir cadı bile bu gibi şeyleri Brabant, Saksonya, Picardy gibi yerlerin doyumsuz, çaresiz kadınlarına gizlice sağlamayı göze alabilseydi tabii. Yoğun bir anti-selülit ve çok yönlü zayıflatma jeli, karın, kalça ve baldır bölgelerine her sabah sürülecek, biyomikrosferlere iyice nüfuz edinceye dek masaj yapılacak; sürekli dağılım sağlayan ozmo-aktif sistem bazlı bir inceltici tonik; deri yağlanmasına karşı yeniden yapılandırıcı ve lipo azaltıcı krem; ölü hücreleri keselemek için saydam pembe bir vücut köpüğü; ayakları yumuşatmak için avokado-kadife çiçeği karışımı bir merhem; öküz iliği bazlı bir yüz maskesi... Tanrım! Bu

garip karışımların herhangi biri, herhangi bir işe yarayabilir miydi? Bir aşk gecesi, esaslı bir kafa çekme, iyi bir düzüşme ya da ciddi bir siyasi konuşma karşısında dayanabilirler miydi? Hepimizin gördüğü şişman, kırışık yüzlü, selülitli kadınlarla dolu dünyayı biraz olsun erteliyorlar mıydı yalnızca? Bu merhemler, ölümü de maskeleyebiliyorlar mıydı?

Ancak o zaman, bütün bu büyücü malzemeleriyle hazırlandıktan sonra, film setinin gürültü patırtısıyla çevrelenmiş olarak, Diana'nın soyunma odası olarak kullandığı karavanın mahremiyetinde, onun doyum bilmez, tükenmek bilmez aşkına bıraktık kendimizi keyifle. Balsamlarla kaplıydı ama kullanılmak istiyordu; "Kullan beni," diyordu, "tüket beni, beni kullanmanı istiyorum." Kullanmanın kötüye kullanmaya dönüştüğü sınırı ayırt edebilecek kadar incelmiş miydi benim duyularım? Bunu öğrenmeme fırsat bırakmadı. Onun kadar çok şey isteyen ama aynı zamanda onun kadar çok şey veren başka bir kadına rastlamadım. Bayıltıcı, kokulu, tatlı merhemlere bulanmış Diana; artık bunlarsız nasıl yaşayacağımı bilemiyorum.

Aşk, başka hiçbir şey yapmamaktır. Aşk, eşlerin, ana babaların, çocukların, dostların, düşmanların unutulmasıdır. Aşk her türlü hesap kitabın, başka her türlü düşüncenin, iyi-kötü dengelerinin silinip gitmesidir.

Kucağıma oturup donundan söz ettiği sahneyle başladı.

Tiyatro salonunun, karla kaplı manzaranın, çatı penceresinden sızan ışığın anısıyla doruğa ulaştı.

Hiç durmadan sevişiyordu.

Keyfi son derece yerindeyken, "Günün birinde," diye güldü, "tam bir öznellik durumunda olacağım. Yani ölmüş olacağım. Şimdi benimle seviş."

"Ya da o zamana dek..."

Onunla birlikte Santiago'ya gitmemi istedi. Çekimler iki ay sürecekti. Stüdyo, onun için bir ev kiralamıştı. Evi daha görmemişti; ama onunla gidersem mutlu olacaktık.

Ayrıldık. O önden gitti. Ben onu izlemeye karar verdim, edebiyat, seks ve bol hevesin yeterli olup olmayacağını merak ediyordum. Beni affetmesi için yalvaran bir not bıraktım Luisa'ya.

7

Santiago'daki eve vardığımda, "Sen zırdelisin," diye güldü Diana. Ellerimden tuttu, gözlerini yüzümden ayırmadan, geri geri yatak odasına doğru koştu; ayağı bir yere takılmadan, sendelemeden, uçar gibi, çıplak ayakla. "Azucena, beyin valizlerini içeri al," dedi hizmetçisine; bana ise, "Görüyorsun ya? Evi daha şimdiden tersinden de yüzünden de tanıyorum. Gözlerimi bağlasan yolumu bulurum. Çok kolay. Büyük bir ev olmayabilir ama çirkin olduğu kesin..."

Gene güldü, dediklerinin doğruluğunu kabul ettim. Taksiyle havaalanından gelirken kent meydanındaki katedral gözüme ilişmişti: İki yüksek, asil, havadar kule, yükselişin her üç aşamasında birer balkon. Ve kendi kendime sormuştum: "Neden İspanyollar, yapılarını sonsuzluğu düşünerek dikmiş de Meksikalılar ancak bir cumhurbaşkanlığı dönemince dayanabilecek şeyler inşa eder?" Santiago hiçbir zaman büyük bir kent olmamıştı, altın gümüş aramaya çıkıp genelde demir bulan gözüpek serüvencilerin kurduğu önemsiz bir sınır kentiydi yalnızca. Burayı kurmak için birkaç Yerli'yle dövüşmüşlerdi ama adamlar Kreol öldürmekten çok, ok atma talimiyle ilgiliymişler anlaşılan. Bizim kent mimarimizin güzel bulduğum neoklasik aşamasına ait bir şeyler aradım boş yere, hatta Por-

firio Díaz döneminden kalma Paris taklidi binalara da razıydım ama ikisinden de bir taş yoktu göz önünde... Can sıkıcı betonarme, duvar tepelerinde kırık camlar, çabucak yapılan, ânında çürümeye başlayan, ölü doğmuş bir modernizm, bir neskafe mimarisi yayılıyordu kent meydanından Diana için kiralanan eve kadar. Orası da tek katlı çağdaş bir mağaraydı, tanımlanması imkânsız bir şey: Garajdan giriş; ferforje eşyalarla döşenmiş kapalı bir avlu; tarifi mümkünsüz mobilyalarla dolu büyükçe bir oturma odası; yatak odaları; daha bilmem neler. Her şeyini unuttum, en ufak bir varlığı olmayan, kimse tarafından hatırlanmaya layık olmayan bir evdi kısacası.

Diana'nın neşesi doldurmuştu her yanı, evdeki tek bolluk, tek üstün nitelik buydu. Onun keyfinin bu kadar yerinde olmasına çok şaştım. Tanrı'nın unuttuğu yer deyimine tıpatıp uyan bir köydeydik; sanki Tanrı, kendisini hayal kırıklığına uğratan insanoğlundan öç almak için göndermişti bu insanları bu kurak, kayalık, gündüzleri alev alev yanan, geceleri buz gibi olan bu yaylaya. Tümüyle yararsız volkanik kayalıklı derin boğazlarla çevriliydi, dünyadan sanki koca bir bıçakla kesilerek ayrılmıştı, sanki Tanrı, günahlarından dolayı ceza yiyenlerden başka kimsenin buraya gelmesini istememişti.

"Herkes, buranın dünyanın en sıkıcı yeri olduğunu söylüyor," dedi Diana, birlikte giysilerimi dolaba asmaya koyulduğumuzda. "Kim bilir kaç Vahşi Batı filmi çekilmiştir burada. Anlaşılan dağ manzaraları harikaymış, Yerliler de düşük ücretle çalışıyorlarmış. Hollywood için dayanılmaz bir karışım."

Doğruydu bu. Daha o hafta sonu öğrendik ki hiç lokanta yok ama bir dolu eczane var, *Time* ve *Newsweek* dışında hiçbir yabancı gazete ya da dergi yok, bunların da bir hafta önceki, haberleri eskimiş sayıları var. Gece hayatına gelince... Meksika dağlarında imkânsız "tropikal" cennetler yaratmak için hoş çabalara bile girişilme-

miş, yalnızca pek kötü bira kokan barlar var ki, buralara da askerlerin, papazların, on sekiz yaşından küçüklerin ve kadınların girmesi yasak; bir de sinema var ki, başlıca özelliği Clavillazo'nun[1] komedileri ve salondaki pireler... O yıllarda televizyon daha parabolik kanatlarını evrene doğru açmamış olduğundan, setteki hiç kimse siyah-beyaz Meksika dizilerini seyretmeye bir dakika bile ayırmıyordu. Gringolar, Yankee ürünlerini tanıtan eski reklamlara bakıp nostalji krizlerine giriyorlardı, o kadar.

Diana'nın kuaförü, beni Santiago'lu erkekler arasındaki Amerikan tıraşı modasından korumak amacıyla saçımı kesmeyi teklif etti. Buradaki berberlerin ultra modern bir metotları varmış: Kafanın üstüne bir tas geçirip altından sarkan ne varsa acımasızca makaslıyorlarmış. Bu şaşmaz kesimin acı sonuçları, tüm erkeklerin enselerinde sergileniyordu; çevredeki sarp yamaçları yansıtıyordu erkek kafalarının arkadan görünüşü. Dediğim gibi, kuaför Betty, beni bu akıbetten kurtardı.

Saçımı ıslatırken, "Geldiğiniz ne kadar iyi oldu," dedi. "Diana'yı *stuntman*'den[2] kurtardınız."

Soru dolu bakışım karşısında eline makası alarak kıpırdamamamı söyledi.

"Onu gördünüz mü bilmiyorum. Çok profesyonel bir adam, işini de iyi yapıyor. Vahşi Batı filmlerinde çok kullanırlar onu, çok iyi at biner ama asıl attan düşmesini çok iyi bilir. Geçen filmden beri, Oregon'da yaptığımız, Diana'nın peşinde. Ama orada sıkı rekabet vardı."

Betty o kadar çok güldü ki, beni neredeyse Van Gogh'a benzetecekti.

"Aman dikkat!"

1. Dönemin ünlü Meksikalı komedyeni Antonio Espino y Mora'nın (1910-1993), filmlerinde kullandığı takma ad. (Y.N.)

2. (İng.) Dublör. (Ç.N.)

"Onu Meksika'da mutlaka elde edeceğini söylüyordu. Derken siz çıkageldiniz."

İçini çekti.

"Arazide film çekmek çok sıkıcı oluyor. İnsan bir sevgili bulmazsa ne yapacak? Aklımızı oynatırdık. Onun için yakında kimi bulursak idare ediyoruz."

"Sonsuz teşekkürler."

"Yoo! Sizin için çok tatlı, çok tutkulu, çok kültürlü dediler. Aslında, yakışıklısınız da."

"Sana teşekkürlerimi sundum ya, Betty."

"Sete giderseniz görürsünüz onu. Kısa boylu bir adam ama meşin gibi. Yani, iyi oturmuş, var ya, eyer gibi. Sarışın, gözleri kuşkuyla bakıyor..."

"Fena mı, sen kap onu o zaman!"

Betty keyifle güldü ama kahkahasında gereğinden fazla keyif vardı galiba.

Betty'nin Oregon'da geçen çekimler konusunda söyledikleri kafamı kurcalamaya başladı. Soruna tersinden yaklaşarak kendi kendimi inandırmaya çalıştım ki, bir kadını sevmenin tek yolu, onu başka erkeklerin nasıl sevdiğini bilmektir, onun hakkında neler söylediklerini, onların ne tip kişiler olduğunu öğrenmektir. Konuyu Diana'ya açmadım; daha çok erkendi. Kaçınılmaz olacağını önceden bildiğim âna kadar sustum. Öte yandan ona şunu söyleyebilirdim: Eğer bugün sevişirse yalnızca benimle sevişecektir; ama bugün ölürse tüm sevgilileri için ölecektir; bütün hepsi onunla olan aşklarını düşünmekte benim kadar haklı olacaklardır.

Bunu ona soğuk bir gecede söyledim. Yeni yıkanmış çarşafların nemi hâlâ geçmediğinden uyuyamıyor, sinirleniyor, bu çevrede bizi rahatsız eden her şeyin bir kez daha farkına varıyorduk; ama hepsinin üstesinden gelmeye kararlıydık, başta soğuk çarşaflar olmak üzere. Isıtacaktık onları. Aşkımız yenilmez olacaktı.

"Yalnızca hayatta olduğun sürece seninle yalnızım, Diana. Ölürsen seninle yalnız kalamam. Öteki âşıklarının hayaletleri hep bizim yanımızda olacak. Ama onların da buna hakkı var, değil mi? Karşı çıkamayız ki."

"Ah, sevgilim, beni korkutan tek şey, birimizden birimizin, senin ya da benim, ötekinden önce ölebileceği düşüncesi... O zaman birimiz yapayalnız kalırdık, çok hüzünlendiriyor bu beni..."

"Böyle bir şey olursa, yemin et, birbirimizi hayalimizde olabileceğinde canlandıracağız, Diana, elimizden geldiğince. Sen, beni hayal edeceksin, ben de seni..."

"Elimden geldiğince, yemin ediyorum..."

"Elimizden geldiğince, elimizden geldiğince..."

Tek gerçek ölüm döşeğinin, içinde yalnız uyuduğumuz yatak olduğunu söyledi. Ben de ona en büyük sadakatsizliğin ölüm olduğunu; çünkü o zaman sevdiğimize başkalarının sahip olmasını engelleyemeyeceğimizi söyledim. Oysa yaşamda, kendi deneyimlerimden biliyordum, sahiplenme duygusunun gözlerime ufak bir ışıltı halinde bile yansımasından kaçınırdım. Birbirimize söylediğimiz tutkulu sözlere karşın, ilişkimizin geçiciliğini unutmamakta direniyordum. Âşık olmaktan, kalbimi Diana'ya gerçekten vermekten korkuyordum. Gene de, istemesem de, bu olasılığı görebiliyordum. Meksika'nın yüksek rakımlı çölünde geçirdiğimiz ilk gece, bu korkumu yatıştırma çabasıyla, aksi fantezimi bir tür bilimsel fikir gibi özetledim.

"Hepimiz üçgenler oluşturuyoruz," dedim ona. "Bir çift, aslında eksik bir üçgenden başka bir şey değil, tek bir açı, sanki kısaltılmış bir biçim."

"'Çağdaş bir çift, erkek-kadın ve psikiyatrdan oluşur,' diye yazmış Norman Mailer."

"Stalin Rusyası'nda da sosyalist realist edebiyatı, iki Stahanovlu ve bir traktörden oluşan sonsuz üçgen olarak tanımlamışlardı. Dalga geçme, Diana. Fikrim hakkında

ne düşünüyorsun, onu söyle. Hepimiz üçgenler oluşturuyoruz. Yapacağımız tek şey hangisi olduğunu bulmak. Hangi üçgen?"

"Bakalım. Sen, ben ve karın bir üçgen eder. Kocam, sen ve ben, bir başka üçgen."

"O kadarı malum. Daha heyecan verici, daha gizli bir şey olmalı..."

Bu konuda kendini tutuyormuş gibi baktı bana, sanki fikrim çok hoşuna gitmişti de, bir sebeple şimdilik reddediyormuş gibi... Tamamen reddetmediğini hissettim (ya da hayal ettim), her ikimizin de başka birer âşığı olması fikrini heyecan verici bulduğunu ama daha da heyecan verici olanın yatağı üçüncü bir kişiyle –kadın ya da erkek fark etmezdi– paylaşmak olduğunu düşündüğünü... Ya da işi sıraya bindirebilirdik – bir gece onun ve benim için bir kadın, ertesi gece her ikimiz için bir erkek...

Henüz romantik aşamamızdaydık. İkimizin oluşturduğu, dış yardım gerektirmeyen çiftin bolluğuna döndük çabucak. Ve daha geriye, çok çok daha geriye gittik, onun dile getirdiği nefis duyguyla.

"Birbirlerini ıskalayan çiftler için çok üzülüyorum."

"Anlamadım."

"Yani, bir çift olabilecek ama hiç olmamış insanlar, *les couples qui se ratent*,[1] anladın mı? Geceleri birbirinin yanından geçen gemiler gibi. Bunu gerçekten acıklı buluyorum. Oluyor böyle şeyler, biliyor musun, hem de çok sık."

"Her dakika," dedim, göğsüme yaslanmış başını okşayarak. "En normal şey."

"Biz ne kadar mutluyuz sevgilim, ne kadar şanslıyız..."

"*Désolé*, ama biz aşırı normaliz."

"*Désolé*."

1. (Fr.) Birbirini ıskalayan çiftler. (Ç.N.)

8

Kent meydanındaki eczanenin, aynı Flaubert'in taşra yaşamını anlatan romanlarında olduğu gibi, Santiago'nun toplumsal yaşamının merkezi olduğunu keşfettik. Orada satılan bazı şeylerin başka hiçbir yerde bulunmadığını ama Avrupa ya da ABD'de çok olağan sayılan bazı şeylerin de orada bulunmadığını fark ederek kendimize eğlence yarattık. Koku reyonu felaketti, hepsi yerli olan ürünler ucuz gece kulübü kokuyordu. Bir kiliseye gidip tütsü kokusuyla arınma gereksinmesi duyuyordu insan. Diana'nın en sevdiği diş macunu MacLean bulunur muydu? Ne gezer! Benim en sevdiğin tıraş losyonu Bermuda Royal Lyme? Elbette hayır. Forhans diş macunu ve Myrurgia losyonuna mahkûmduk. Uluslararası tüketime alışkın dünya vatandaşları olarak aramızda gülüştük. Meksika! Yüksek gümrükler ve yabancı rekabetten korunan endüstriler diyarı!

Santiago'nun üniversite öğrencileri de eczanenin önünü buluşma yeri olarak kullanıyorlardı. Bir sabah, tıraş bıçağı ve kronik kabız rahatsızlığıma karşı gliserin fitili almak için yalnız gittiğimde bu öğrencilerden biri yanıma yanaştı. Bazı kitaplarımı okuduğunu, beni tanıdığını ve Santiago'da valinin ve daha başka yüksek memurların demokratik bir şekilde seçilmediklerini, baş-

kent tarafından empoze edildiklerini açıkladı. Bu kişiler, yerel sorunları, özellikle de üniversite öğrencilerinin sorunlarını anlamıyorlarmış.

"Hepimize ırgat gözüyle bakıyorlar, hâlâ Don Porfirio çağında yaşadığımızı sanıyorlar," dedi. "Pek çok şeyin değiştiğinden habersizler."

"'68 Hareketi'ne karşın mı?" diye sordum.

"Ciddi olan da bu ya. Sanki hiçbir şey olmamış gibi davranmayı sürdürüyorlar. Bizim ana babalarımız köylü, işçi ya da esnaf; onların emekleri sayesinde üniversiteye gidiyor, bir şeyler öğreniyoruz. Onların sandığından daha çok haklarımız olduğunu söylüyoruz ailelerimize. Köylüler, kooperatif kurup değirmen sahibine, git kendi anamı öğüt, diyebilirler..."

"Anası da dolap beygiridir, Tanrı bilir," dedim ama üniversiteli gülümsemedi bile.

Konuşmasını sürdürdü, ondan herhangi bir mizah duygusu beklemek boşunaydı. "... ya da kamyoncular, en kötü kazıklayıcılar onlar. Hasatı pazara ister götürüyorlar ister götürmüyorlar; zamanını da, fiyatını da onlar belirliyor, kimseye indirim yok. Hasat çürüyüp gidiyor. İşçilerin dernek kurma hakları var, bu haydutların boyunduruğu altında kalmak zorunda değiller."

"Burada çalışanlara bunları mı söylüyorsunuz?"

"Tabii. Birinin, onları bilgilendirmesi gerek. Birinin, onlara gerçekleri anlatması gerek. Belki siz de yardımcı olabilirsiniz, madem burada kalıyorsunuz..."

"Bir kitap üstünde çalışıyorum. Ayrıca, Kuzey Amerikalı dostlarımı zor durumda bırakmak istemem. Çalışmak üzere geldiler buraya, politikaya bulaşmaları doğru olmaz. Başlarına iş açılabilir. Onların konuğuyum ben. Saygılı davranmam gerek."

"Tamam. Belki başka bir zaman."

Onun elini sıktım, kusura bakmamasını rica ettim. Bir ara buluşup bir kahve içebilirdik. Gülümsedi. Dişleri

felaketti. Oysa uzun boylu, zarif, mahmur gözlü bir gençti. Zapata stili sarkık bıyığı cılızdı, tıpkı tam uzamamış, yamalı gibi duran, neredeyse apışarası kılları görünümündeki sakalı gibi.

"Adım Carlos Ortiz."

"Yaa, adaşız demek!"

Bu hoşuna gitti. Sözlerim için teşekkür etti, hatta gülümsedi.

Geceleri, Diana'yla tutkumuzu çoğaltmayı sürdürüyorduk. Ona geçmişteki âşıkları konusunda bir şey sormayı göze alamıyordum, o da benimkileri sormuyordu. İki fikir sürmüştüm ortaya: ölümün yanı başımızdalığı ve çiftlerin üçgen oluşturmaya doğal eğilimi. Gerçekte, o aşamada ikimizin de istediği kendimizi benzersiz hissetmek, kimsenin daha önceden yaşamadığı, dünyada eşi olmayan bir ilişki içinde olduğumuza inanmaktı. İlk geceler, sözcükler ve edimler, edimler ve sözcüklerle doluydu, kimi kez önce biri, kimi kez önce öteki; ikisinin aynı sırada olduğu çok enderdi; çünkü seks sözcükleri yinelenecek cinsten değildir, çocukça, çoğu kez pis, sevgililerin kendilerinden başkasını heyecanlandırmayan, ilgilendirmeyen şeylerdir.

Öte yandan, seksten önce ya da sonra söylenen sözler, Santiago'daki o ilk günlerde, hep mutluluk, sevinç ve bize olanın benzersizliğini ifade etme eğilimindeydi. Diana Soren, kollarımda olduğunda sanki onu tanımadan önce hiçbir şey yazmamışım gibi geliyordu. Aşk, her şeye yeniden başlamak demekti. O da bu fikri besliyor, pekiştiriyordu: Bir gün birbirimizi ta yaradılıştan beri tanımaya başladığımızı söyledi, geçmişten önce, Iowa'dan önce, minik eteklikten, ay ışığından önce; bunu gerçekten söyledi. Zamanla her şeyi daha üst bir düzeye yükselterek (ki bunun için ona teşekkür ettim) mutluluğu, ânındalık olarak niteleyen bir fantezi üretti. Kimi kez orgazm ânında şöyle bağırırdı: "Neden her şey aynı anda

olmuyor?" Bir soru değildi bu, bir istekti, benim de katıldığım coşkun bir istek. Onun bedenine ve sözcüklerine sıkı sıkı sarılarak. Evet, n'olur, *her şey* aynı anda olsun...

Eşimiz benzerimiz yoktu. Her şey bizimle başlamıştı. Derken edebiyat burnunu soktu. Proust'u hatırladım: "Gilberte'i yeniden tanımak, yaradılış ânındaymış gibi, geçmiş hiç var olmamış gibi." Oradan Lucho Gatica'nın bolerosuna atlamak işten bile değildi, kimi kez hizmetkârların odasından yükselen müzik, bizim penceremizden içeri dolardı:

Sorma bana hiçbir şey
bırak inanayım
geçmiş hiç olmamış
ve doğmuşuz biz ikimiz
ilk göz göze geldiğimiz an...

Kocası Ivan Gravet'nin bir romanında geçen cümleyi hiç okumamıştı besbelli. Orada aşağı yukarı şöyle bir şey ifade edilir: Bir çift kendi kendisini yeniden yaratabildiği sürece var olabilir ya da bok bile yalnızlıktan iyidir. Her ikisi de kendi kendisini yaratmaktan vazgeçti mi, bir çiftin yaşamına sorunlar girer.

Bu kadının bedeninin içinde hapsolmuşum duygusunu yeğliyordum ben; bir cenin gibi, büyüyen ve korkan, dünyaya atıldığında kendisini besleyen anadan kopacağından korkan: Diana, Artemis, Kybele, Astarte, ilk tanrıça...

Diana, "O kırışık alnına bayılıyorum," derdi benim aklımdan bu tür düşünceler geçtiğinde.

"Senin alnınsa apaçık, dümdüz."

"Ha, ha!" diye bağırdı. "Eğer günün birinde acı çektiğimi görürsen bedelini fena ödersin."

9

Diana'nın evine taşınır taşınmaz, kendime bir arazi çevirdim, XVI. yüzyıl İspanyol kâşifleri gibi. Küçük daktilomu, kâğıtlarımı, kitaplarımı yerleştirdim oraya. Diana şaşkın bir gülümsemeyle baktı bana.

"Benimle sete gelmeyecek misin?"

"Biliyorsun ki gelemem. Sabah sekizden öğlen bire kadar yazı yazarım ben; çalışma düzenim böyle."

"Sette gösteriş yapmak istiyorum. Herkesin seni benimle görmesini istiyorum."

"Kusuruma bakma. Her gün öğleden sonra görüşürüz, çekimler bittikten sonra."

"Benim erkeklerim sette her zaman yanımda olur," dedi gülümsemesini derinleştirerek.

"Yapamam, Diana. Bütün ilişkimiz yirmi dört saat içinde berbat olur. Seni geceleri seviyorum. Bırak da gündüzleri yazımı yazayım. Yoksa, geçinmemiz imkânsız olur, inan bana."

Aslına bakarsanız bir yaratma krizi geçiriyordum ve bunun boyutlarını henüz ölçebilmiş değildim. İlk romanlarım başarılı olmuştu; çünkü Meksika'daki yeni bir okur kitlesi kendisini onlarda görmüş (daha doğrusu *görmemişti*) ve *biz böyleyiz*, yok *biz böyle değiliz* tartışmaları arasında gerçekten angaje, hatta kimi kez tutku dolu

tepkiler almıştı. Bu üç-dört kitap, gergin, küskün, kendi içine kapalı kırsal alan insanlarıyla açık görüşlü ama biraz fazla kayıtsız, aşırı rahat ve düşüncesiz yeni kent toplumu arasında bir köprü olarak görülmüştü. Bir hayalet Meksika gerçeği yok oluyordu ama yerini alan da hayaletimsiydi. Hangisi daha iyiydi acaba? Her iki durumda da neyi feda ediyorduk? İlk romanımı yayımladığım ama hâlâ bürokrat aylığına gereksinme duyduğum sırada benimle birlikte Dışişleri'nde çalışan bir kadın, "Size hayat boyu teşekkür borçluyum," demişti. "Romanınızda oturduğum sokağın adını geçirdiğiniz için. Sokağın adı, daha önce hiçbir kitapta yayımlanmamıştı."

Doğrusu şu ki, o kitapların sosyal boyutu benim için gerçek bir değer taşımazdı, aynı zamanda romana bir edebiyat türü olarak biçimsel bir yenilik getirmeselerdi de öyle. Benim için önemli olan, söylediğim *şeyler* kadar, hatta ondan da önemlisi, bunları *nasıl* söylediğimdi. Her yazarın, çevresindeki dünyanın ortaya çıkardığı temalarla birincil bir ilişkisi vardır ama kendi icat ettiği, miras olarak devraldığı, aynen kopyaladığı ya da dalgasını geçtiği biçimlerle olan ilişkisi çok daha karmaşıktır. Her roman, bu tür öğeleri içerir, bu tür kaynaklardan beslenir. Tür olarak romanla fikir olarak katışıklık, kız kardeştir; roman kavramıyla orijinallik kavramı karşı karşıya gelmiş iki kaynanadır. İlk romanlarımın başarısını tekrarlamak istemiyordum. Yeni ortaklığımı yalnızca biçemle arayıp kendimi konudan uzak tutmakla belki bir hata yaptım. Sonuçta gerçekleşen şuydu ki, canlı içerikle edebî anlatım arasında bir yerde elle tutulur bir tükenme noktasına vardım.

Birkaç yıl Paris, Londra ve Venedik'te yaşadım ve kendimi adadığım bu işte bağlanacak yeni bir şeyler aradım. Belki buldum da: Avrupalıları da, Yeni Dünya Amerikalılarını da artık usandırmaya başlamış olan moder-

nizmin ölüm çanlarını duyduğumda ya da duyar gibi olduğumda. Hepimiz, istesek de istemesek de deri değiştirmek zorundaydık. 1960'larda dünyanın her yanında meydana gelen ayaklanmalar, bana yardımcı olacak gibi değildi; bana gençliğin başka yerlerde olduğunu açıklıyordu bunlar yalnızca, bir dönüm noktası olan 1968 yılında kırkına basan Meksikalı bir yazardan uzakta bir yerlerde...

Ama aynı yıl México'nun Tres Culturas Meydanı'nda katliam oldu, Tlatelolco'da cinayetler işlendi. Yüzlerce genç öğrencinin, silahlı kuvvetler ve hükümet ajanları tarafından katledilmesi ve bunun cezasız kalması, tüm Meksikalıları bir araya getirdi, kuşaklararası ve biyolojik farklılıkları silip süpürerek. Bizleri birleştirdi. Yani, yalnızca siyasi partileri değil, hepimizi ortak acımızdan dolayı birleştirdi. Aynı zamanda bizleri böldü; hükümetin yaptırımlarını destekleyenler ve karşı çıkanlar olarak. Yazar José Revueltas, reform hareketine katıldığı için hapse atıldı. Meksika Devrimi'nin romancısı olan Martín Luis Guzmán, Basın Özgürlüğü Günü'nü kutlama yemeğinde, katliamın sorumlusu olan Başkan Gustavo Díaz Ordaz'ı övgülere boğdu. Octavio Paz, Hindistan Büyükelçiliği'nden istifa etti. Şair Salvador Novo, ulusal kurumlarımıza ve Díaz Ordaz'a şükran aryaları düzdü. Bense, Paris'teydim; Revueltas'ın affı için, herhangi bir siyasi çözüm bulamadığından öğrenci hareketlerini korkunç kanlı biçimde bastıran hükümetin şiddetini kınamak için imza toplamaya uğraşıyordum.

Bu öğrenciler, ilk kitaplarımda incelediğim Meksika Devrimi'nin öz çocuklarıydı. Devrim eğitmişti o gençleri, devrim öğretmişti onlara demokrasiye, adalete, özgürlüğe inanmayı. Şimdi istedikleri de başka bir şey değildi ve sözde devrimden doğan bir hükümet, onları öldürerek karşılık vermişti. O âna kadar resmî tavır şuydu: Yüz-

yıllık bir anarşi ve diktatörlükten çıkmış, yirmi yıldır silahlı çatışmalara sahne olmuş bir ülkeye huzur ve istikrar getireceğiz. Eğitim, iletişim, sağlık ve ekonomik refah sağlayacağız. Siz yurttaşlar ise bütün bu hedeflere varabilmemiz için bize yardımcı olacak, demokrasiyi ertelememize izin vereceksiniz. Bugün ilerleme, yarın demokrasi. Söz veriyoruz. Anlaşma buydu.

1968'in gençleri demokrasiyi bugün istediler ve bu istek hayatlarına mal oldu ama Meksika'ya yeni bir hayat getirdi.

Yeni yazarların, bütün bunları edebiyata dökmelerini bekliyordum; ama kendi kendimi de ciddi bir gözden geçirmeden bağışık tutmuyordum: Kendimi körlükle, işbirlikçilikle suçluyordum, modern Meksika toplumunu dönüm noktasına getiren 1968 olaylarına daha iyi, daha direkt biçimde katılmadığım için. Sık sık karabasanlarıma giren olay, öğrencilerin aile ve akrabalarının hastaneye girmelerinin yetkililer tarafından yasaklanışıydı, içeride hiçbir cesedin kimliğinin belirlenmesi zahmetine katlanılmamıştı...

"Yarın burada beş yüz cenaze töreni yaptırmayacağız," demişti bir general. "Böyle bir şeye izin verirsek hükümet düşer..."

Cenaze töreni yapılmadı. Ortak bir mezar kazıldı. Karım Luisa Guzmán bana sakin ama içten içe acı dolu mektuplar gönderiyordu: "Bellas Artes Kültür Merkezi'ndeki Comonfort Tiyatrosu'nda provadaydım, tam Tlatelolco'nun karşısında, aralıksız silah sesleri duydum. Hükümet helikopterlerinin öğrencileri, sokaktaki insanları hiç ayrım yapmadan biçtiklerini gördüm. Bir saatten fazla sürdü. Tiyatrodan çıktığımda öğrenciler, bana ve öteki oyunculara koştular, 'Çocuklarınızı öldürüyorlar!' diye haykırdılar. Böylesine dehşet ve çaresizlik dolu çığlıklar duymamıştım ömrümde. Pek çok kişi için hayatın

en korkunç gecesi oldu. Ertesi gün, gazetelerde helikopterlerle ilgili hiçbir haber yoktu, otuz kişinin hayatını kaybettiği yazıyordu. Vuruşma nasıl başladı, kimse bilmiyor. Çocuklar, gösteriye bazı provokatörlerin katıldığını, ilk kurşunları onların sıkmış olacağını söylüyorlar. Onların, askerlerden silah ve emir aldıklarını görenler olmuş. Olup bitenler konusunda herkes farklı bir şey söylüyor. Ayrıca herkes, her geçen gün daha çok korkuyor, yalnızca şiddet olaylarından değil, olayların gerisindekilerden. Bu yüzden, birtakım gizli çıkarlara hizmet etmemek için kimseye yardım etmiyorlar..."

Meksika'ya dönmek, olaylara daha yakından karışmak istediğimi yazdım. Kısa süre önce Prag'a gitmiştim. Dünya kabuk değiştiriyordu; bir şeyler yapmak gerekiyordu.

"Meksika'nın Prag olmadığını sen de çok iyi biliyorsun," diye karşılık yazdı Luisa Guzmán. "Orta sınıf, korku içinde; yasalardan, düzenden, yetkililerden yanalar. Taksi şoförleriyle, yoksul insanlarla konuştum. Sarsılmaz bir bilgisizlik ve umursamazlık içindeler. Televizyonda gördükleri, gazetelerde okudukları yalanları yutuyorlar, hâlâ öcü gibi görüyorlar kızıl tehlikeye. Biliyorum, biliyorum, bütün bunlara karşın ve hatta bu yüzden savaşmayı sürdürmeliyiz ve arada çapraz ateşe yakalanan olursa, ne yapalım, şansı yokmuş, diyeceğiz. Ama kalkıp buraya gelmen, kaplanın kafesine girdikten sonra bunun idealistleri yakalamak için bir tuzak olduğunu anlaman bana saçma, acıklı ve hatta gülünç geliyor. Öğrenci önderleri esrarengiz biçimde kayboluyor, bir daha izlerine rastlanmıyor. Kimileri inanılmaz işkenceler görüyor. Sen ancak yeraltı çalışmalarına katılabilme fırsatını bulabilirsin. İhanet, yozlaşma kol geziyor. Yarım milyon pesoya karşı direnebilecek topu topu yarım düzine genç vardır belki, çoğu o kadar direnemez. Karamsarlığımı hoşgör; sorumluluktan

kaçmak istemiyorum ama Çekoslovakya'da edindiğin hevesleri de yatıştırmak istiyorum. Gün geçmiyor ki, bir yazıda ya da bir söylevde senden vatan haini olarak söz edilmesin. Geri gelmemelisin. Senin kahraman ya da hain olman benim için hiçbir şey değiştirecek değil. Hiç kimseyle konuşmuyorum. Yüzeysel yargılar işitmekten bıktım usandım..."

1969 Şubat'ında döndüm. Bir sabah, öfkeli ve gözü yaşlı, Tlatelolco Meydanı'nda el ele dolaştık Luisa Guzmán'la. Bendeki edebî imgelem; ancak Meksika'nın fethi üzerine dramatik bir oratoryo yazmama yetti. Açık bir tanımlama yapamadan adına devlet, vatan, ulus dediğimiz şeyin gövdesinde açılmış vahşi bir yara daha... Meksika hep bıçak darbeleriyle dikilmiş, hep ölümden arta kalanlarca yaşatılmış bir yerdir zaten. Tlatelolco tragedyası üzerine Elena Poniatowska ve Luis González müthiş kitaplar yazdılar; bense onlara hayran kalmakla, benim adıma da konuştuklarını hissetmekle yetindim.

Santiago Meydanı'nda öğrenci Carlos Ortiz'le rastlaşmam bütün o duyguları yeniden canlandırmıştı içimde. Herkes Luisa Guzmán'ın tahmin ettiği gibi yapmadı, boyun eğmedi. Ama saklanan bendim; ihanet eden bendim. Karımın bağlılığına, sabrına layık bir cesaret gösteremedim. Meksika'ya dönmüş, duyduğum politik dehşeti ve yaşadığım yazarlık tıkanmasını gidermek için aşk oyunlarına yönelmiştim; Luisa'nın aşkına derinlemesine atılmayı, onu her şeyi dışlayan bir tek olarak almayı, tam da o sırada politikaya da edebiyata da daha derinden dalmamı sağlayacak kadına sıkıca sarılmayı –belki de sonsuza dek– reddetmiştim. Ariadne'nin ipliğini koparmıştım. Yüzeyselliğim, uçarılığım affedilmezdi. Geriye kalan yıllarımda Luisa'yı terk etmenin bedelini pek çok kez, tekrar tekrar ödeyecektim. Onunla yeniden başlayamadım

nedense. Belki de aşkımızı yeniden yapılandırmalıydım. Yeniden yapılandırılacak gibi miydi? Yoksa zaten bir boşluk, bir yalan, bir tekrar mı olmuştu? Onunla el ele Tlatelolco Meydanı'nda dolaştım. Şefkatle dehşet iç içeydi kalbimde: Bu ölüm törenini reddetmekle, belirli bir içeriği olmayan genel ve soyut bir aşka olan yeteneğimi mi doğrulamaya çalışıyordum? Bir kişiyi gerçekten sevme kabiliyetim yok muydu? Serüvenlerimi çoğaltarak kendi kendimi körleştirmemin tek amacı, birilerini sevebileceğim yalanına kendi kendimi inandırmak mıydı? O anda, yanı başımdayken bana sunduğu aşkın bildik, belki rutinleşmiş ama kesin olduğunu neden görmedim?

Tlatelolco, benim için korkunç bir şey, varlıkların can alıcı içerikleriyle bunların benim yapıtlarımdaki edebî anlatımının birbirinden ayrıldığını gösteren işaretti; yazar olarak da âşık olarak da yaralıydım. Şimdi Santiago'da masabaşına oturacak ve içine düştüğüm delikten çıkabileceğimi kendi kendime kanıtlayacaktım. Hem acı çekiyordum hem de mutluydum. Diana'yla yaşadığım bu çılgın aşk, hareket noktam olabilirdi. Edebiyatımın ilk baştaki damarı kuruduysa, yenisi ne olacaktı? Aşk, bana bunu bildirecek miydi? Sorunun yanıtı, sevginin yoğunluğuna bağlıydı. Bu yüzden evimi terk etmiş, karımı aldatmış, kendimi bir düş kırıklığına daha düşmeye açık bırakmıştım. Nasıl olurdu da Diana günümü onunla sette, boyanmasını, saçını yaptırmasını seyrederek geçirmemi isteyebilirdi? Bir film çekimi kadar sıkıcı bir şey olamaz. Vaktimi boşa harcayacak değildim. Ne kendi adıma ne onun adına.

Soğuk ve can sıkıcı bir gece, "Seninle ikimizin paylaştığımız bir şey var," dedim Diana'ya. "Başlangıç ânını, ilk çıkışımızın görkemini sonsuza dek yitirmiş durumdayız. Bu sinemada da insanın başına gelebilir, edebiyatta da, aşkta da..."

"Yirmi yaşında, varlığını elden kaçırmış bir kadınla konuşmaktasın sen," diye karşılık verdi Diana. "*I was a has-been at twenty.*"[1]

Bu deyimin her zaman ne kadar kafamı kurcaladığını söyledim ona, "işi bitmiş" kapanmış, sona ermiş bir yazgı anlamına geldiğinde. Bu anlamı kabullenemeyecek kadar iyimserdim; biz insanların tamamlanmamış, bitmemiş bireyler olduğumuza inanıyorum. En sevdiğim şair Quevedo'nun harika üç dizesini okudum, yeniden okudum. (Diana, şairin adını bile duymamıştı; ama sekreteri Azucena duymuş, yinelememi rica ediyor. Sonra dizeleri çeviriyorum, üçümüz yemek masasında oturuyoruz; Santiago'da mobilyalı kiralanmış bir evde, zevksiz beyaz heykelciklerle çevrelenmiş olarak.)

Dün gitti. Yarın henüz gelmedi,
bugün bir an duraklamadan geçip gidiyor;
Ben bir Vardım, bir Olacağım, bir de
Yorulmaktayım...

Belki de gringolarda eksik olan ciddi bir ölüm duygusudur, dedim işi şakaya vurarak, onun yerine trajik bir şöhret duyguları var. Hiçbir ülke ABD kadar değer vermiyor şöhrete. Yarım bin yıldır hep artarak yükselen trompet sesleri, "biz" olmak yeterli değil, "ben" bile yeterli değil, istediğimiz tanınmak, tanınmaya, şöhrete ihtiyacımız var diye car car ötüyor. O tarihte Andy Warhol, hepimizin on beş dakika boyunca ünlü olacağını açıklamıştı zaten. Şöhretinin yirmi yaşında sona erdiğine gerçekten inanıp inanmadığını sordum Diana'ya. Bir heykeltıraş elinden çıkmışı andıran sarışın başını omzuma dayadı, elini kalbimin üstüne koydu.

1. (İng.) Yirmi yaşımda işim bitmişti. (Ç.N.)

"Aktris olarak, evet..."

"Yanılıyorsun," diyerek avutmaya çalıştım onu. "Şu sıralar yazar olarak ne acılar çektiğimi anlatayım mı sana? İnan ki, birbirimizden pek farklı değiliz."

"Birbirimizi çok çok seversek yeni bir sayfa açabilir miyiz?"

"Bence yapabiliriz, Diana," dedim. Çok duygulanmıştım.

Bu gibi anlar uzun sürmez. Tutkuda direnmek ise sürer ve ben, bütün gücümle sürdürüyordum Diana'yla, Diana'ya karşı ve Diana'ya dönük olarak. Onun da kendi payına bana karşı aynı duyguları beslediğine kesinlikle inanıyordum. İkimiz için de aşk, her zaman bir yeniden başlama fırsatı olmuştu ama onun için yaşamak, henüz yaşanmamışları yaşamaktı, benim içinse yaşanmışları yeniden yaşamayı bilmekti. İyi ya da kötü, kendi geçmişimi, gezgin bir öksüzlüğe feda etmek istemiyordum.

Diana için, genç yaşta sinemada ulaştığı zafer, ardından son filmlerinin kötülüğü, oyunculuk mesleğinin kapılarını kapatmıştı. Ancak, her sabah yataktan gene o mesleği icra etmek için çıkıyordu. Yattığım yerden onu seyrederdim: Çalar saatin sesine gösterdiği tepki, Azucena'nın güzel hazırlanmış bir tepsi içinde getirdiği kahvesini içişi (Azucena tipik bir İspanyol işçisi, yaptığı işi seviyor, yaptığı işten gurur duyuyor, dolayısıyla iyi yapıyor), üstüne bir tişört ve kot geçirişi –canlandırdığı en ünlü kişinin kılığını andırıyor bu, Orleans'lı bakire, savaşçı bir kadının erkek giysileri içinde rahat edeceğini ta ne zaman keşfetmiş– sonra başına bir örtü bağlayıp bana uzaktan bir öpücük yollayışı... Ben arkamı döner bir saat daha uyurdum o gidince. Sonra uyandığımda Diana'yla geçirdiğim geceyi büyük bir keyifle hatırlardım. Duşumu alıp tıraşımı olurken ne yazacağımı düşünürdüm (duş ve jilet, benim için en iyi yaratım tramplenleridir: su ve çelik; aslında

Arap ya da Kastilyalı olmalıyım). Sevgilimin, hiç inanmadığı, içinde kimliğini bulamadığı, geleceğini uzaktan bile göremediği bir meslek uğruna kendisini zora sokuşunu, feda edişini seyrediyordum; bense yerime yerleşip günün geri kalanında bu aynı zamanda hem koskocaman hem de minicik bilmeceyle uğraştım: Yaptığı iş, yapmak istemediği bir iş ise Diana Soren aslında ne istiyor?

10

Santiago'nun sıkıcılığı, konuşmalarımızın en usandırıcı konusu olmuştu. Sarsılması olanaksız bir görüş birliğine varmıştık hepimiz –Diana ve ben, sekreteri ve filmin öteki oyuncuları– Santiago'nun dünyanın en iç karartıcı yeri olduğu konusunda.

Yılbaşında dostlara gönderdiğimiz kutlama telgrafları yerine, bu kez bir-iki hüzünlü telgraf yolladı Diana. Hepsinde aynı şeyi yazmıştı, tek sözcük: "İMDAT!"

Çeşitli gruplar oluştu. Bir televizyon dizisinin kahramanı olarak ün yapmış olan başrol oyuncusu, Santiago'nun hemen dışında çok şık ve büyük bir evde kız arkadaşı ve yönetmenle birlikte oturuyordu. Yönetmen de adını televizyonda duyurmuş, asık suratlı ama umut verici biriydi. Kent merkezindeki melankoli uyandırıcı otelde görüntü yönetmeni –Onan'a tapındığını hiç gizlemeyen bir İngiliz– ile 1930'lardaki işçi tiyatrosu hareketinde ün kazanmış bir aktör kalıyorlardı. Ama bütün prodüksiyonun çevresinde döndüğü güneş, başaktör, kız arkadaşı ve yönetmendi.

"Çok iyiler, onlarla iyi geçiniyorum," dedi Diana. "Ama durum, birbirimizden uzak yaşayıp elden geldiğince az görüşmemizi gerektiriyor. Akşamları bira içip poker oynamayı seviyorlar."

Biz ise böyle bir şeyi kesinlikle yapmazdık. Ancak, birbirimizi çok fazla sevmenin dışında, gecelerimizi nasıl geçireceğimizi de merak etmiyor değildim. Filmin karakter oyuncusu olan Amerikalı Lew Cooper'ı bizimle birlikte oturmaya davet ettiğini söyledi Diana. "Tasalanma. Altmış yaşında ve gayet zeki biri. Onu seveceksin."

Onun kim olduğunu çok iyi biliyordum. Öncelikle 1930'larda Clifford Odets'in, 1940'larda ise Arthur Miller'ın oyunlarında oynayan en müthiş aktör olduğu için. İkinci olarak da, 1950'lerde Senatör McCarthy'nin yürüttüğü cadı avlarının kurbanlarından biri olduğu için. Meslektaşlarını ele veren, kurbanları açlığa, kimi kez intihara mahkûm eden herkesten iğreniyordum. Öte yandan, Lillian Hellman gibilere, yani vicdanlarını günün politik modasına uydurmayı reddedenlere saygım ve hayranlığım sonsuzdu. Gariptir, Cooper bu iki kategorinin de dışında, daha doğrusu ortasında kalıyordu. Kimileri onun tümüyle apolitik bir adam olduğunu, Senato Anti-Kuzey Amerikan Faaliyetler Komitesi'ne verdiği ifadenin zararsız olduğunu söylüyordu: Zaten daha önce adı açıklanmış ya da kendiliklerinden komünist olduklarını belirtmiş kişilerin adlarını vermişti. Yani deşifre olmamış hiçbir isim eklememişti listeye. Ama kimseyi ele vermemiş olsa bile, isim vermiş ya da isim yinelemiş olduğu ahlaksal bir gerçekti.

Böyle bir davranış nasıl yargılanabilir? Cooper, Hollywood'da çalışmayı sürdürmüştü. Konuşmayı reddeden başkaları, bir daha hiçbir film setine adım atamamışlardı. ABD politik dünyasının dışındaydım ama ondan çok daha geniş bir alan kaplayan ahlak dünyamda solcu inançlarım ile kişisel etiğimin arasında kalmıştım; kolayı yakalayıp iki taraflı oynamayı, daha da kötüsü, en ufak bir ikiyüzlülük kokusunu şiddetle kınıyordum. Bu durumda

yargıya varmamın zorluğu tam da şu muydu acaba: Kana susamış, kindar, kıskanç, fırsatçı bir gammazlığın mı, yoksa hepimizi etkisi altına alabilecek kişisel bir zaafın, bir şaşkınlığın mı belirtisiydi söz konusu olan? Cooper'ın davranışının ahlaksal açıdan belirsiz olması, onu suçludan çok ilginç kılıyordu gözümde. Bu kadar insan arasından biri, benim ikizim olmalıydı. Belli koşullar altında, onun yaptığını benim de yapmayacağım konusunda kim güvence verebilirdi bana? Entelektüel ve ahlaki açıdan böyle bir fikre karşı isyan ediyordum. Ama duygusal yanım, insancıl, şefkatli ya da her ne sıfat yakıştırırsanız yakıştırın işte o yanım, Cooper'ı bağışlamak eğilimindeydi; günün birinde birileri de beni bağışlamak durumunda olabilirlerdi. Kimi insanlar, zaaflarımızın aynasıdır; çünkü karşılarında ânında kendimizi tanırız. Cooper, onu ayıplamamı değil, ona acımamı hak ediyordu.

Her neyse, filmle ilgili herkesi merak ediyordum; ama sorularım karşısında Diana sabırsızlanıyordu. "Hollywood, hayatları hap haline getirmeye bayılır. Böylece vakit kazanılır; daha da önemlisi, düşünmemize gerek kalmaz. Öznel davranıyormuşuz gibi hava atmamıza izin verirler ama aslında dedikoduları olduğu gibi yutarız. Marilyn Monroe: zavallı, yalnız kızcağız. Sorumsuz baba. Akıl hastası anne. Yetimhaneden yetimhaneye fırlatılmış. Norma Jean Baker olmaktan hiç vazgeçmemeliydi. Marilyn Mornoe olmanın yükünü kaldıramadı: haplar, alkol, ölüm. Rock Hudson: Texas doğumlu, son derece yakışıklı bir kamyon şoförü. Geceleri otoyollarda direksiyon sallamaya alışmış, bu arada arabaya oğlan çocukları alıp onlarla sevişmeye de. Biri onu keşfediyor. Yıldız oluyor. Eşcinselliğini gizlemek zorunda. Spot ışıklarıyla, kameralarla dolu bir dolaba kilitleniyor. Herkes onun ne olduğunu biliyor. Dünya, onun en erkeksi yıldız olduğuna inanmak zorunda. Onları düş kırıklığına uğratan ne? Ölüm, ölüm..."

Güldü. Kendisine bir viski doldurdu, benden istemeye üşenerek. "Tatlım, benim hayat hikâyeme de inanma. Dediklerine inanma. Diana Soren; kasaba kızı. Yan komşunun kızı. Shaw'un Jeanne d'Arc rolü için açılan yarışmayı kazanmış. On sekiz bin yarışmacı arasında birinci olmuş. Hiç tanınmazken bir anda şana şöhrete kavuşmuş. Filmin yönetmeni gerçek bir sadisttir. Kızı aşağılar, zalimliği sayesinde onun müthiş bir oyun çıkarmasını sağlamaya çalışır; ama onu hiçbir zaman iyi bir oyuncu olamayacağına inandırmaktan başka bir şey yapamaz. Bak bu doğru işte. Diana Soren, stüdyoların önerdiği her türlü boktan rolü kabul edecektir, sırf kendi kendisinden saklanmak, dünya, Diana Soren'in sıradan bir oyuncu olduğuna inanması için... O zaman Diana gerçekte olmak istediği şeye adayacaktır kendini, kimse onu sınırlayamaz..."

Şerefine kadeh kaldırdım. "Ne olmak istiyorsun?"

"Buradaki çekimler iki ay sürecek." Gri (Yoksa mavi miydi?) gözleri amber renkli camın arkasında kayboldu. "Vaktimin ne zaman dolduğunu sen söylersin bana."

11

Başaktör, kız arkadaşı ve yönetmenle yalnızca bir-iki kez yemek yedik. Hollywood'dan uzakta Hollywood yaşamı sürdürmeye çalışan o tür ütopik topluluklardan nefret ediyordu Diana. Üstelik Hollywood yaşamının daha yüceltilmişi: daha küçümseyici, daha bildik, rahat ve Kuzey Amerikalılar ABD'den uzaklaştıklarında ne arıyorlarsa onlardan usanmış bir tavır. Amerikalılar ülkelerinden ayrıldılar mı yuvalarından uzak bir yuva ararlar, hepsi birbirinin aynı olan Holiday Inn'ler, aynı havlular, aynı sabunlar, hep aynı yerlerde, aynı bilgiler, dergiler, kafa güvenliği için süzgeçler... Sıradan turistler ile Hollywood kökenliler arasındaki fark şudur: Turistler korku içinde olsalar bile, dudaklarında hep *wonderful* sözcüğüyle dolaşırlar; dünya büyüleyici gelir onlara, inanılmazdır, egzotiktir ama akşama yuvadan uzak yuvalarına, Holiday Inn'e, aynı yemek mönülerine dönebildikleri sürece. Öte yandan, sinema yıldızları her bir şeyi görmüştü, yorgundurlar, hiçbir şeyden etkilenmezler. Arazide çekime gitmek zorunlu bir beladır; aman çabucak geçsin, içimizin sıkıntısını seks, alkol, dedikodu, ahlaksızlıkla giderelim bari. Bu karışım bana şaşırtıcı gelmedi. Seks, bulunduğumuz mekân ölüyse bile kendimizin yaşadığını belli ediyordu. Alkol, seksin olağandışı (çünkü çok güçlü ve fizik-

sel) niteliğini yumuşatıyor, düşsel, uçuk bir havaya sokuyordu ki, başaktörün dediği gibi, her şeyi şimdiki zamana taşıyordu: "Farkında mısınız bunun? İki martini attınız mı yeter. Hayatta başımızdan ne geçmişse, şimdi de olmaya başlıyor..."

"Ne demek istiyorsun, şekerim? Anlayamadım," dedi kız arkadaşı.

Parmağını kızın çenesinin altına koyup dimdik baktı gözlerine, "Her dakika mutlu olmak istemez misin?" diye sordu.

"Eee, kim istemez?"

"Ama değilsin, yalan mı?"

"Kim olabilir ki?"

"Oysa içki içtiğin zaman mutlusun..."

"Elbet ama ertesi sabah bedelini fena ödüyorum..." Anırırcasına güldü.

"Sorun o değil. İçki içtiğinde yalnızca mutlu olmakla kalmıyorsun."

"Öyle mi?"

"Öyle. Bütün mutluluk anlarını bir araya getiriyorsun, sanki hepsini bir arada, aynı zamanda burada ve şimdi yaşıyormuşsun gibi. Çaktın mı?"

"Çaktım. Seni neden bu kadar seviyorum, biliyo musun? Senden başka kimse benim anlayacağım gibi konuşmuyo..."

Aktör gırtlaktan gelen bir kahkaha savurdu, kızın kızılımtırak başını kıllı göğsüne doğru çekti. Boğa güreşçilerinin pelerinleriyle aynı kırmızıdan olan gömleğinin yakasından fışkırmıştı göğsünün kılları. Kız çığlığı bastı, çünkü aktörün göğsünde parlayan zincir canını yakmıştı. "Aaay, acıtıyor, kaşlarımı kazıyor..."

Doldurulmuş hayvanlarınkini andıran gözleri vardı adamın, ona her baktığında kız sanki baygınlık geçiriyordu, böyle gözleri ancak av kulüplerinde duvarlara asılı geyiklerde gördüğünü açıklayarak...

Seks, alkol ve dedikodu. Alkol bizi mutlu ettiği kadar dilimizi de çözüyordu: Kim kiminle yatıyor, ne kadar zamandır, neden, Lilly'ye hangi rolü verdiler, rolü kimden çaldı, kimin suyu ısındı, kim köpük gibi yükseliyor? Ölümsüzlük.

"Lilly kalıcı mı dersin?"

"Bilmem. Her şey göreceli. Ne kadar kalıcı?"

"Tamam. Rushmore Dağı'ndaki kafalar kadar değil elbette."

"O zaman, kimden daha kalıcı?"

"Garbo çok uzun süre dayandı, tam zamanında da çekildi. Anna Sten bir dakika dayandı, onu tam zamanında emekliye ayırdılar. Lupe Vélez uzun süre kaldı, ama zamanında çekilmeyi bilemedi. Valentino'yu otuzunda ölüm aldı..."

"Bak, önemli olan, yerinin nerede olduğu değil, ne kadar *büyük* olduğu. Önemli olan tuttuğun yerin boyutu, zaman süresi değil. Kısa zamanda büyük bir yer edinirsen hayatın kurtuldu, demektir. Ama küçükse yerin, ne kadar uzun süre dayanırsan dayan, zavallı salağın tekisin."

"Yapılan reklama bakar. Tabii yetenek de önemli."

"Yetenek" sözcüğü söylenir söylenmez herkesin gözleri camlaştı; hepsi birbirlerine sanki orada değillermiş ya da camdan yapılmışlar gibi baktılar. Cervantes'in bir kişisini hatırladım: bir sabah uyandığında kendisini camdan yapılmış sanan üniversite öğrencisi... Derken yeniden seks geldi akıllara, alkol, dedikodu, ölümsüzlük, kim üstesinden gelecek, kim daha çok dayanacak, hadi sevişelim, hadi bir kadeh daha içelim, hadi dedikodu yapalım, bizler kalıcı olacak mıyız?

Diana'nın kulağına eğilip bütün bunların bana dünyanın en iğrenç kurumunu, gringo icadı kokteyl partiyi hatırlattığını fısıldadım. Kimse, kimseye iki-üç dakika-

dan fazla ayırmaya tenezzül etmez, ister dünyanın en büyüleyici yabancısı olsun, ister en eski en yakın dostunuz. Evet, camdan yapılmışsınızdır, saydam olduğunuzdan size baktıklarında, arkanızdakileri, bundan sonra biriki dakika ayıracakları kişiyi görürler, çok geçmeden o da soğuk, küçümseyici bakışlarla karşılaşır çünkü daha sırada bekleyenler vardır vb. Bütün bunlar bir elde içki kadehi, öteki elde yağlı domuz pastırmasına sarılmış Viyana sosisi tutularak yapılır üstelik, yani el sıkışmak söz konusu olduğunda yalnızca iki parmak uzatılır, herkesin yanakları, Dizzy Gillespie'nin trompet çalarkenki halinden daha şişkindir ayrıca.

Kendi sözümü keserek, "Hollywood'a gittiğinde nasıldı?" diye sordum.

O gece Diana, kokulu yağlar sürünmemişti. Sabun kokuyordu, beyaz tişört üstüne salopet giymişti. O basit kılığın altında saklanan heyecan verici güzellikleri benden başka bilen yoktu.

Zaten bildiğim pek çok şey anlattı bana ve bilmediğim şeyler de.

Jeanne d'Arc rolü için başvuran on sekiz bin genç kız arasından seçilmişti. Eleyerek yıldızı bulmak: ABD'de her şey bir bayrak yarışını andırır. Bir sürü kız birbiri ardına reddedilmişti; çünkü modele uymuyorlardı. Birinin burnu çok uzun ya da çok kısaydı, ötekinde çok uzun ya da kısa olan boyundu; kimisi beyazperdede çok iri duruyordu.

"İnsan, perdede, olduğundan iri gözükür. En ideali ufak tefek ve zayıf olmaktır; yok iriysen, Ava Gardner gibi incecik, hareketlerinin de çok zarif olması gerek ya da Garbo gibi esrarengiz ya da Ingrid Bergman gibi inandırıcı. Öteki kızlarda dünyanın en güzel gözleri vardı, ama Tanrı boyunlarını kalın yaratmıştı. Kimileri Venüs bedenine sahipti ama ay gibi suratları vardı."

"Sense Diana'sın, ay ışığında avlanan tanrıça."

Güldü. "Daha sete ilk adım attığım gün fısıltıları duydum: çok büyük bir role çok küçük bir kız. Çok büyük bir İngiliz aktörü bana acıdı. Daha aktris olamadan yıldız olacağımı söyledi. Onun iyi niyeti, acıması, beni yönetmenin zorba isteklerinden daha çok dehşete düşürdü. Yönetmen, Shaw'un ne istediğini çok iyi anladığını sanıyordu gerçekten. Benden tek beklediği, yazarla aynı düzeyde olmamdı, onun Azize Jeanne'ı olacaktım, ben aktris miyim, yıldız mıyım, rol için çok mu ufağım, çok mu iriyim, aldırdığı yoktu. Shaw'un azizesi hakkında ne dediğini hatırlıyor musun?"

Hatırladığımı ve piyesi de çok sevdiğimi söyledim. "Shaw, Ortaçağ'ı, eksantriklerle dolu bir havuz, Azize Jeanne'ı da oradaki balıkların en gariplerinden biri olarak görür. Herkesin canını sıkan bir kız; erkek kılığına girmiş bir kadın olarak feodal maçoları sinirlendiriyor. Tanrı'nın sözcüsü olduğunu söyleyerek piskoposları öfkelendiriyor, zaten kendini onlardan üstün görüyor. Fransız Kralına emirler yağdırıyor, İngilizleri ezmeye kalkıyor. Generallere cehenneme kadar yol gösteriyor, sonra onlardan çok daha iyi bir stratejist olduğunu kanıtlıyor. Böyle bir kadını yakmayacaklardı da ne yapacaklardı?"

Diana başını eğdi. "Yönetmen, bana dedi ki, eğer bütün bu insanlara –krallara, generallere, piskoposlara, derebeylerine– diplomatik davransaydı, uzun ömürlü bir kadın olabilirdi. Ama dediği dedik biriydi, bir tek geri adım atmıyordu. Uzlaşma nedir bilmiyordu. Mazoşistti aslında. Cennete gidebilmek için acı çekmek istiyordu."

Kollarını boynuma doladı, çok duygulanmıştı, neredeyse ağlayacaktı. Ne yapsak ki, boyun mu eğelim, dik mi duralım, uzun mu yaşayalım, genç mi ölelim, direklerde yakılalım mı, ne? Söyle, sevgilim.

Durumu hafiften almak istedim çünkü benim de duygularım kabarmıştı. Ama bir şey diyemedim; o gece

Kutsal Ruh bana uğramamıştı. Ötekilere parmağımla bir işaret verdim, anlayışlı davransınlar diye. Hepsi, şoke olmuş durumda gözlerini bize dikmişlerdi. Uçuruma doğru uzanan ahşap terasa çıkardım onu. Çöl gecesinin soğuğu bizi canlandırdı. "Keşke yönetmenim sen olsaydın." Diana, gamzeli gülümsemesini sundu bana.

"Shaw der ki, Jeanne d'Arc, Sokrates gibi, İsa gibi biriydi. Öldürüldü, kimse onu savunmak için parmağını kıpırdatmadı."

"Dreyer'in 'Jeanne d'Arc'ın Çilesi'ni görmek istedim. Stüdyo ileri gelenleri izin vermedi. Beni etkileyeceğini düşündüler. Aramızdaki karşıtlığın beni perişan edeceğini, yani. Falconetti sonsuz hüzünlü bir Jeanne d'Arc'tı, sevgilim; bende o hüzün yoktu, öyle bir hüznü bulup çıkarabileceğim bir yer yoktu içimde..."

"Böylece, gerçek yaşamında Jeanne d'Arc olmaya karar verdin."

Soru sorar gibi baktı bana. "Hayır. Jeanne'ın deli olduğuna, alevler içinde ölmeyi hak ettiğine karar verdim."

Şaşırmıştım, devam etsin diye üsteledim.

"Tabii. Adalet yerini bulsun diye savaşan herkes delidir. Hıristiyanlık da delilik; özgürlük, sosyalizm, rasizmin ve yoksulluğun sona ermesi, hepsi çılgınlık. Böyle saçmasapan şeyleri savunursan cadısın, sonun ateştir..."

Bana hiçbir zaman o kadar derin bir melankoliyle bakmamıştı, bakmadı. Geceyi çağrıştıran parlak gözlerinden sanki Dreyer'ın sepya imgeleri geçiyordu; saçları kazınmış, kan çanağı gözleri üzüm tanelerini andıran Falconetti, bembeyaz duvarlar, piskoposların kara giysileri, Antonin Artaud'nun başka cennetler vaat eden kuru ve ince dudakları...

"Endülüslü çok yaşlı bir filozof, adı María Zambrano, şöyle diyor: "Devrim, Tanrı'nın Meryem Ana'ya gönderdiği haber gibidir. Devrimin gücü ise atlattığı badire-

ler, geçirdiği düşüşlerden sonraki dayanıklılığıyla ölçülür. Jeanne d'Arc bir devrimciydi. Ve Hıristiyan'dı."

"İşin kötüsü," –birden acı bir öfkeyle konuştu yönetmen– "bunu anlamadı... Salak herif, Jeanne'ın acı çektiği için azize olduğunu sanıyordu, kimsenin katlanamadığı biri olmaktan hoşlandığı için değil."

"Yakılması gerekiyordu," dedim lafı bağlayarak ve biraz düşüncesizce.

"Hem de sahiden, sahiden. Yönetmen, beni direğe bağlattı, ateşin yakılmasını emretti, üstelik sahneyi filme çekmedi bile. Alevlerin bana her an yaklaştığını seyrediyordu. Korkudan aklımı başımdan almak, böylece beni Azize Jeanne'a dönüştürmek istiyordu. Orada cayır cayır yansam ağzını açmayacaktı orospu çocuğu. Alevler eteklerimi tutuşturunca set işçileri kurtardı beni. Yönetmen pek mutluydu. Acı çekmiştim: Azize olmuştum. Bir asi olmama izin vermedi. İkimiz de başarısızdık."

Bu sözü ettikten sonra Diana yatıştı.

"Yönetmenin zorbalığından kurtulmak için çok ünlü bir yazarla evlendim, yönetmenle de, Hollywood'daki herhangi bir stüdyoyla da baş edebilecek biriyle."

"Seninle de baş edebildi mi?"

"Hiçbir zaman Ivan hakkında kötü konuşma."

Bana sanki başka biriymişim, camdan yapılma bir adam, bir cam türeviymişim gibi baktı.

"Ona büyük hayranlık duyuyorum," dedim nazik bir gülümsemeyle.

"Ondan söz ederken dalga da geçme."

Topuğu üstünde döndü, oturma odasına girdi yeniden. Bu arada aktörümüz fena halde kafayı bulmuş, Meksika coğrafyasında kendini iyiden iyiye yitirmişti; hiç durmadan, "Vera Cruz'a çok kızarım, Vera Cruz'a çok kızarım," deyip duruyordu; kız arkadaşı yeni parlayan yıldız Lilly'nin kalıcı olup olmayacağını merak ediyordu hâlâ;

görüntü yönetmeni ise kuş uçmaz kervan geçmez arazi çekimlerinde başgösteren cinsel yalnızlık sorunlarına, taşınabilir bir çözüm bulduğunu açıkladı: Fermuarını indirip bize organını gösterdi (çürümeye başlamış kocaman bir armuta benziyordu aleti) ve haykırdı: "Yaşasın mastürbasyon!" Başaktör, "Çok kızarım," Veracruz, teranesini sürdürüyor, kız arkadaş da yalvarıyordu: "Şöhretini kaybetme. Seni terk ederim. Bak yeminle söylüyorum, seni bırakır başka bir adam bulurum. Şöhret benim için afrodizyaktır..."

"Gördün ya," diye fısıldadı Diana, kaptıkaçtı bizi Santiago merkezine götürürken. "Hollywood bir dizi kapsül yaşamöyküsünden başka bir şey değil, eczaneden satın alabileceğin vitamin ya da zehir hapları gibi."

12

Azucena'nın hap yaşamöyküsüne ihtiyacı yoktu. Başlangıçta onun her şeyi belirsiz görünmüştü bana. En başta yaşı tabii. Kısa boylu, çok zayıftı, tendonları neredeyse erkeksiydi; kuşkusuz zorlu çalışma içinde geçen yaşamı (belki yaşamları) yüzünden. Diana'nın yanında yaptığı iş belirsiz değildi. Azucena, ortalıkta görünmese bile her şeyle ilgileniyordu. Yolculuğa çıkılacağında bavulları hazırlıyor, yolculuk sonunda bavulları açıyor, her şeyi yerli yerine yerleştiriyordu. Giysilerin her zaman temiz ve ütülü olmalarına dikkat ediyordu. Sabahları Diana'yı uyandıran, kahvaltısını getiren, hepimizin yemeklerini hazır eden oydu. Gerekli telefonları ediyor, uçak biletlerini alıyor, otel rezervasyonlarını yaptırıyor, telgraflara yanıt yazıyor, yıldızın önceden imzalanmış fotoğraflarını (Ayda ortalama kaç istek geliyordu?) gönderiyor, telefonlara çıkıyor, uygun ya da uygunsuz olduklarına karar veriyordu. Sekreter mi, oda hizmetçisi mi, üst düzey yardımcı mı, suç ortağı mı, koruma mı? Ne demeli ona?

Azucena. Güzel değildi. Katalanlara özgü, baltayla oyulmuş gibi ya da dağ iniş çıkışlarını andıran bir suratı vardı: sert, kayalık, açılı. Uzun, ince dudaklar, ucu titreyen uzun bir burun, gözkapakları, göz altı torbalarıyla örülmüş bakışlar... Gözleri ince birer çizgiydi ama gene

de zeki bir parıltı görülebiliyordu. Her şey, kaşlarda ve saç biçiminde düğümleniyordu. Yay gibi, kalın kaşlar. Saçın biçimi ve rengi. Azucena, saçlarına dikkat çekmeyen bir biçim ve maun rengini uygun görmüştü, mesaj açıktı: Bu rengi, bu biçimi değiştirmeden ihtiyarlayacağım. Ben ihtiyarlayacağım ve kimse farkına varmayacak, hangi yaşta ölürsem öleyim, hep o yaşta yaşadığımı düşünecek herkes.

O arazi çekiminde, benimle ondan başka hiç kimsenin Quevedo'yu tanımadığını hiç unutmayacağım. "Dün gitti. Yarın daha gelmedi..." Kaşlarının gerçek biçimini merak ediyordum ama. Yapay biçim soru sorar nitelikteydi, saçlar gibi yansız bir beyan değil, hesap soran bir meydan okumaydı, şaşkınlığı dışlayan, ama soruyu her an sürdüren yay kaşlar...

İspanyol olduğundan iletişim kurmamız kolaydı. Yalnızca dil açısından değil, onu ilk gördüğümde sezdiğim sonra da doğruladığım bir nitelik yüzünden. Hareket edişini izlediğimde –eline ayağına tezdi, kas bağları belirgindi, o dönemin kent işçisi üniforması olan etek-bluz-marka giyerdi hep, ama bir çift kaslı, güçlü, kalın bilekli İspanyol bacaklarına sahipti– Azucena'nın meşinimsi görünümünün gerisindeki köylü kökeni görebiliyordum. Her şeyin üstünde bir çalışma geleneği vardı, yalnızca alınteri değil, yapılan işten duyulan gurur vardı. Bu kadın, her yaptığından gurur duyuyordu. Bir gün, atalarının Aşağı Ebro'lu köylüler olduklarını, yüzyıllardır Poblet'te yaşadıklarını anlattı bana. Kendi ana babası Barselona'ya göçüp küçük bir bakkal dükkânı açmışlar: Onu da steno öğrensin diye okula göndermişler ama İspanya'da hayat bozulmuş. Genç insanlar ailelerini, kardeşlerini geçindirmek için işe girmek zorunda kalmışlar. O da garsonluk yapmaya başlamış, sonra İspanya'da film çeken Amerikalılar onu işe almışlar; derken hanımın kocasıyla tanışmış; işte şimdi de buradaymış...

Dediğim gibi, yaptığı işin onurunu taşıyordu, bu da, düşünce, bizlere ne kadar ters gelirse gelsin, Avrupa'nın kapalı sınıf sisteminin bir sonucuydu. Belki de, Ortaçağ'ın işlevselliği, meslek ya da zanaata verdiği değerin bir kalıntısıydı. İnsan yüzyıllar öncesinden beri ve daha yüzyıllar boyunca ne olduğunu, ne olacağını bilirse –arabacı, duvarcı, gümüşçü, hancı, her neyse– toplumdaki yeri, yaptığı iş kendiliğinden bir değer, bir onur kazanır. Bu kesin bilgi –Ya da kader mi? Gurur mu?– çağdaş toplumsal hareketlilik sevdasının tam karşıtı oluyor. Hep *upward mobility*[1] isteyen bizler, hep içinde bulunduğumuz konumdan hoşnutsuz, hep bizden üstün bir yere ulaşanları kıskanan kişileriz... Bizden üstün konumda olanlar da tabii hep, aslında bizim olması gereken yeri haksızca kapmışlar, layık olmadıkları halde... Azucena o konuları hiç açmazdı ama hiç kuşkusuz savaşı, diktatörlüğü yaşamıştı, hapisaneleri, ölümü görmüştü, darağaçlarından haberi vardı, Sivil Muhafızlar, onu hep korkutuyordu. Ama işi sürüyordu her zaman. Ekinler ekilir, tarlalar sürülür, hasat satılır ya da masalara hizmet edilir. Yaptığı işe kendisi saygınlık kazandırmasa başka birinin böyle bir şey yapacağı yoktu. Çalışmasının perspektifi süreklilik, temellilikti. Kendi isteğiyle bulunuyordu bulunduğu yerde, kimseye gönül borcu yoktu. Karşıtlığı burada görüyordum işte, kimi öğleden sonraları film setini ziyaret ettiğimde, Diana'yı, kuaförü, *stuntman*'i gördüğümde. Onlar da, öteki oyuncular da, teknik ekip de, yapımcılar da, yönetmen de, hepsi korkunç acı çekiyorlar, acılarını keyifli maskeler arkasına saklıyorlardı. Fıkra. *Joke*.[2] Hiç durmadan espri yapma zorunluluğu. Kuzey Amerikalıların tüy-

1. (İng.) Yukarı doğru hareket etmek. (Ç.N.)
2. (İng.) Şaka. (Ç.N.)

ler ürpertici özelliklerinden biri de bu. İlle de *wisecrack*[1] patlatacaksın, yanıtı tak diye yapıştıracaksın, lafı gediğine koyacaksın, ironik konuşacaksın; hepsi de geniş ama ince bir maske, Birleşik Devletlerin tüm yüzölçümünü kaplayan, orada yaşayanların acılarının üstünü örten bir maske. Durmadan bir yerden bir yere gitmenin acısı, bir yerde sıkı duramamanın, başka bir yere yeni varmanın, bir şeyler yapmanın, iş bitirmenin, başarıya ulaşma çabasının acısı. Kuzey Amerikalılar hep yaptıkları işten nefret eder; çünkü hepsi, istisnasız, daha iyi bir yere varmak için başka bir şey yapmak isterler. Birleşik Devletler'de Ortaçağ yaşanmadı. Avrupa ile arasındaki büyük fark bu, aynı zamanda bizimle aralarındaki en büyük fark da bu. Biz Meksikalıların ataları Aztekler ama aynı zamanda Akdenizliler de –Finikeliler, Grekler, Romalılar, Yahudiler, Araplar– ve bunların hepsinin yanı sıra Ortaçağ İspanyası'na dayanıyor geçmişimiz. Meksika'ya varmak için Santiago yolunu izlemek gerek –film çekimlerinin yapıldığı yer değil, İspanya'daki Santiago da Compostela– aynı ilk göçmenlerin yaptığı gibi. Daha sonraki yıllarda Harvard Üniversitesi'nde ders verdiğimde, çağdaş Latin Amerika'yı çözümlemek için çok eski gelenekleri ileri sürmüş, öğrencilerimin yakınmalarına hedef olmuştum. Sordum onlara: "Peki, sizin için tarih ne zaman başlıyor?"

Hep aynı yanıtı aldım: "1776'da, ulusumuz doğduğunda."

ABD, Jupiter'in alnından yetişkin olarak dünyaya gelen Minerva gibiydi; doğuştan silahlı, bütünleşmiş, aydın, özgür, gıpta edilesi... Üstelik ona, toplumsal hareketlilik de bahşedilmişti, hep yukarıya çıkma azmi vardı, hep daha fazla bir şey olma, daha üstün biri olma, kom-

1. (İng.) Nükte. (Ç.N.)

şudan daha fazlası olma azmi. Sınırları olmayan ülke. Onun büyüklüğü buydu. Tutsaklığı da.

Azucena, tipik bir oda hizmetçisiydi, görünmeyen, güvenilir, hayatından hoşnut hizmetkâr. Kimi kez onun orada olup olmadığını bilmek olanaksızdı. Santiago'daki evin içinde bir kedi gibi dolaşırdı. Bir sabah, elinde kahvaltı tepsisiyle Diana'yı uyandırmaya geldiğinde bizi sevişirken yakalamıştı; yani, görünüşte öyleydik, gizlememize imkân olmayan nefis bir altmışdokuz faaliyeti içindeydik. Tepsiyi yere düşürdü. Müthiş şangırtıdan sonra Diana'yla ikimiz beceriksizce birbirimizden çözülmeye çalıştık. Bir rastlantı, belki o andaki duruşum ya da ışığın bir oyunu yüzünden Azucena'yla göz göze geldik. Gözlerinde sevilme hayalinin sarhoşluğu vardı.

13

Diana'yla paylaştığımı sandığım en sevgi dolu anlardan birinde onda kimi nitelikler (nitelik idiyseler) ya da savunma gedikleri (sonunda öyle oldukları anlaşıldı) görerek, bütün her şeyi bırakmasını, benimle birlikte yaşamak üzere sık sık öneriler aldığım Kuzey Amerikan üniversitelerinden birine gelmesini önerdim. Herhangi bir gringo üniversitesinde hiç ders vermemiştim daha. Oraların göller, sarmaşık kaplı yapılarla çevrili –ve iyi kırtasiyecilerle dolu, ki bu Anglosakson dünyasının benim için en çekici yanıdır– sakin limanlar olduklarını hayal ediyordum. Latin ülkelerinde mesleki bir rahatsızlık yaşarım: İş malzemem olan kâğıdın kalitesizliği, bir ressamın boyasız kalması ya da fırçaları olup da tuvali olmamasına eşdeğer bir eksidir benim için. Meksika'da üretilen defterlerin sayfalarında mürekkep dağılır; İspanyol kâğıdı ise Pérez Galdós'un romanlarında anlattığı antik ticaret dünyasından kalma gibidir; parşömen kâğıdının küçük kardeşi, abaküsün kuzenidir. Fransa'da ise kâğıdın kokusunu duymak, onu ellemek, yakınlığını hissetmek isteyen bir yazarla arasına mutlaka asık yüzlü bir satıcı girer.

Anglosakson dünyasında ise tersine, kâğıtlar ipek yumuşaklığındadır, çok çeşitlidir, boy ve kaliteye göre düzgünce yerleştirilmiştir, istediğiniz gibi uzun uzadıya seç-

me hakkınız vardır. Londra ya da New York'ta bir kırtasiyeciye girmek, bir yazar cennetine adım atmak demektir: Kâğıt üstünde şahin gibi uçan kalemler, bir sevgilinin eli gibi karşılık veren esnek bloknotlar, gümüş broşları andıran ataşlar, krallara layık portfolyolar, bakanda saygı uyandıran etiketler, kutsal kitaplar kadar kalın sayfalı defterler... Yıllar yılı her Meksika'ya geri dönüşümde, arkadaşım Fernando Benítez'e bavullar dolusu saten yapraklı defterler taşıdım, Meksika'daki yerel kültürlerin sürdürülmesi ve yaşatılması üstüne yazdığı harika kitapları rahat rahat, keyifle yazabilsin diye. McCarthy'cilerin çıkardığı ideolojik yasalardan dolayı Birleşik Devletler'e giremiyordu, kaliteli müsvette defterleri bile alamıyordu. Meksikalı şair José Emilio Pacheco, bir kitabı almadan önce ilk yaptığı şeyin, açıp burnunu sayfaları arasına sokmak olduğunu söyler. Öylesine şahane bir kokudur ki o, ancak kadınların memeleri ya da bacakları arasına gizlenen müthiş kokularla kıyaslanabilir ve Birleşik Devletler'deki büyük üniversitelerin kitaplıklarına girdiğinizde, bu kokunun bin kez katlanmışıyla karşılaşırsınız. Şimdiyse ben, itiraf edeyim pek ciddi olmayarak ama tekrar edeyim bir tür savunmasız hevesle, Diana'yı davet ediyordum. "İstersen," dedim, "birlikte bir üniversitede yaşayabiliriz, sen film çevireceğin zaman gereken yere gidersin..."

Sözümü kesti: "Santiago'dan iyidir."

Ben evde oratoryomu yazadururken, dağlarda çekim yaptığı yerden bana her gün yolladığı küçük mektuplar çok hoşuma gidiyordu. En güzelinde (ki sonsuza dek saklayacağım) şöyle yazmıştı: "Aşkım. Buradan bir yolunu bulup sağ çıkabilirsek artık bizi hiçbir şey yenemez. Bizi ne ayırabilir ki? Seni seviyorum."

Şimdiyse olur diyordu, bir Amerikan üniversitesinin kampusunda yaşamak hoş olur. Her yıl Iowa'daki küçük kasabaya dönüp Şükran Günü'nü de kutlardı böylece.

Yalnızca gringoların kutladığı bir bayramdır bu. Onların masumiyetini –ki aslında kutladıkları budur– hatırlatır bana hep. İngiltere'deki dinsel hoşgörüsüzlükten kaçan Püritenler 1620'de Playmouth Rock'a varmışlar, Massachusetts'te körfez kolonisini kurmuşlar, Yeni Dünya'daki ilk yıllarını sağ salim tamamladıkları için de Şükran Günü'nü kutlamışlar. O gün bugündür sürer bu gelenek.

Arkadaşlarımı eğlendirmek için Püritenlerin, Birleşik Devletler'e gelen ilk kaçak işçiler olduklarını söylerim. Öyle ya, vizeleri, yeşil kartları var mıydı? Günümüzde ABD'nin güney sınırını geçerek gelen Meksikalılar gibiydi onlar da, göçmen işçilerdi. Bugün iş aramaya gelenler, kimi kez sopalarla, kurşunlarla karşılanıyorlar. Neden? Çünkü beyaz uygarlığa ayrılmış bir alanı istila ediyorlar; dilleriyle, yiyecekleriyle, dinleriyle, elleriyle ve cinsel organlarıyla. Vahşilerin geri dönüşü. Öte yandan, Püritenler uygarlık getirenlerin rahat vicdanını taşıyor. Onlar ki toprak çalmış, Kızılderilileri öldürmüş, cinsiyetlerin ayrılığını yasalaştırmış, ırkların birbirine karışmasını engellemiş, geride bıraktıkları hoşgörüsüzlüğün beterini empoze etmiş, cadı kazanları kaynatmışlar; nedense masumiyet, bolluk simgeleri olmayı sürdürüyorlar. Her yılın kasım ayında, içi elmalarla, fındık fıstıkla, baharatla tıkabasa doldurulmuş, üstünden yağlı soslar akan koca bir hindi bir kez daha kesin olarak doğruluyor Birleşik Devletler'in çifte yazgısını: masumiyet ve bolluk.

"Her yıl geri döner misin doğduğun kasabaya?"

Aslında hayat boyu oynadığı en iyi rolün bu olduğunu söyledi: hâlâ basit bir kasaba kızıymış gibi davranmak. Orta sınıf değerlerine uymayı oynamak zor gelmiyordu ona. O değerlerle büyümüştü, anasının sütü gibi işlemişlerdi içine. "Ailem, bu rolü bekliyor benden. Zor da değil. Söyledim ya, en iyi oynadığım rol. Oscar verseler yeridir. Komşunun kızı oluveriyorum yeniden. Haklısın."

Gözleri nostaljiyle bulutlandı. "Her kasımın son haftasında nerede olursam olayım evime döner, Şükran Günü kutlamasına katılırım."

"Peki tepkileri ne oluyor? Ailenin yani?"

"Şarap açarlar. Başka hiçbir zaman içmezler oysa. Şarap çıkarırlarsa mutlu olurum, Paris'i özlemem diye düşünüyorlar. Beni görmüş geçirmiş, yabancılaşmış bir kadın olarak görüyorlar. Ben de onlara hiç değişmediğimi, her zamanki gibi bir kasaba kızı olduğumu kanıtlamaya çalışıyorum. Fransız şarabı alırlar hep. Farklı olduğumu, kendilerinin ise hep aynı kaldıklarını bana göstermenin bir yolu bu."

"Sana inanıyorlar mı? Sana inandıklarını sanıyor musun?"

"Hadi *scrabble* oynayalım. Saat daha sekiz bile olmadı."

Akşamları oyalanmak için birtakım oyunlar uydurmuştuk. En kalıcı olanı "Ya Gerçek Ya Ceza" idi. Yalan söylemenin cezası keyifliydi: Yalancıya bir öpücük veriliyordu. Tabii yalnızca doğru şeyler söyleyip öpücükleri yatağa saklamak daha iyiydi. Ama yaşlı aktör Cooper, yalnız olmasına karşın ne öpmek ne de öpülmek istiyordu.

O geceki soru benim önerdiğim bir şeydi: "Büyük tutkularımızı neden dizginliyoruz?"

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu aktör. "Dizginlemeyecek olsaydık, doğruca geri, orman yasalarına dönerdik." Tüm rollerinde kullandığı alaycı sırıtış ve aşağılayıcı höngürtüyle bunu herkesin bildiğini ekledi.

Açıklamada bulundum: Kişisel durumlardan söz ediyordum, örneğin büyük, derin bir tutku yaşamak fırsatı çıktığında, genelde bunu kullanmayız, geçiştiririz, aptallaşırız, kimi kez körleşiriz, oysa belki de girişebileceğimiz en doyurucu, en harika ilişkidir.

"Ya da bizi çok derinden hayal kırıklığına uğratacak bir şeydir," dedi Diana.

"O da olabilir," dedim. "Ama birer birer ele alalım. Sen söyle Lew."

"*Okey*. Bütün büyük tutkuların bizi hayvansallaştırdığını, uygarlık yasalarını yerle bir ettiğini iddia etmiyorum. Ama arada bir gelebilir başımıza, ister karımızla yatarken, ister politik bir konuda. Belki de en gizli korku, düşünceyi dışlayan kör tutkunun bizi ait olduğumuz gruptan söküp alacağı, bizi ihanete sürükleyeceği..."

Yaşlı adam sözlerine devam etmekte zorlanıyor, besbelli acı çekiyordu. Onun sözünü keserek kendi koyduğum kurah bozduğumu fark etmedim. Kendisini tutkusuna bırakmasına izin vermedim; çünkü işi aşırı kişiselleştirdiğini, kendi yaşantısıyla özdeşleştirdiğini düşündüm... Diana merak ediyormuş gibi baktı bana, aile terbiyemin fazlalığını, çatışmaya girmeme eğilimimi gözden geçirir gibiydi...

"Seks mi demek istiyorsun, cinsel tutku mu?"

Cooper'ın gözleri bana, hayır, dedi. "Evet," dedi sesi, "aynen. Tutku, insanı ailevi duygulardan uzaklaştırıyor. Endogaminin temellerini dinamitleyebilir. Hem endogaminin hem de egzogaminin. Bu ikisi, yaşamın temel yasalarındandır. Grubun içinde ya da dışında yaşamak. İçeride seks ya da dışarıda seks. Buna verdiğimiz karar, kanımız yuvamızda mı kalacak, yoksa ortalıkta avare avare dolaşacak mı, bunu bilmek, işte büyük tutkuların peşinden gitmemizi engelleyen şey. Yoksa doğruca bilinmeyenin derin boşluğunu boylarız. Kurallara gereksinmemiz var. İsterse açık seçik dile getirilmemiş olsun, kafamızda açıklığa kavuşmuş, iyice yerleşmiş olmaları gerek. Ya klanın içinde evlenirsin ya da dışında. Çocukların ya ailenin bir parçası olur ya da bilmediğin yabancılar. Ya dedelerinin bulunduğu yere yakın kalırsın ya da dünyaya açılırsın."

"Sizin ulusunuz dünyaya açılmış," dedim iki Kuzey Amerikalıya. "Biz Meksikalılar ise içeride kalmışız. Nü-

fusumuzu zamanında arttırıp yayamadığımız için ülkemizin yarısını size vermek zorunda kaldık üstelik."

"Merak etme," diye güldü Diana. "Yakında California gene size ait olacak. Orada herkes İspanyolca konuşuyor."

"Yoo!" dedim. "Oyunun sorusunu yanıtlayacaksın."

"Önce sen. Hanımlar en son." Bir Ankara kedisi gibi dertop olmuştu oturduğu yerde. Gamzeleri her zamankinden derin, her zamankinden çok vaat doluydu.

"İtiraf etmem gerekir ki, böylesi büyük bir tutkunun yazı yazacağım zamanı çalmasından korkarım. Birçok zevk fırsatını bile bile yakalamadım; çünkü ileride yazarlığım açısından olumsuz olacağını önceden gördüm."

"Neymiş o olumsuzluklar, bize de söyle." Gene bol bol gamze, baştan çıkarıcı gülücükler...

"Kıskançlık. Kuşku. Zaman. Ortalıkta dört dönmek. Gizli buluşmalar. Karışıklıklar. Yanlış anlaşmalar. Yalanlar."

"Tutkunun tutkuluğunu alıp götüren ne varsa," dedi Diana, sarışın başını gülünç bir havayla geriye atarak.

"Tüm vaktini adayıp iltifatlara boğduğun herhangi bir kadını elde edebilirsin. Bu ikisi paradan da, güzellikten de önemlidir. Zaman zaman kadınlar, erkeğin zamanını yer bitirirler, bütün sorun bu. Tüm vaktini onlara adayacaksın."

"Seninle ben hiç vakit kaybetmedik ama. Birbirimizi gördüğümüz an iş tamamdı," dedi Diana, hayalî bir bardağı havaya kaldırarak. "Sen ve ben."

"Yazacak zamanım kalmazsa diye ödüm kopuyor. Yazmak benim tutkum. Her yazar sınırlı bir zaman süresiyle doğmuştur. Yazı yazmak için oturduğunuz anda ölüme karşı savaşa başlıyorsunuz. Hemen her gün ölüm, kulağıma şöyle fısıldar: Bir gün daha geçti. Vaktin yetmeyecek."

"Daha da kötüsü var," dedi Cooper. "California Üniversitesi'nde bilimadamı olan bir tanıdığım var; diyor ki:

'Gün gelecek, doğduğun anda bilebilecekler hangi sebepten ve ne zaman öleceğini.' Öyle bir hayat yaşamaya değer mi?"

"O da başka bir oyun, Lew. O soruyu da yarın sorarız. Santiago'da daha çook gecelerimiz olacak; sinemasız, televizyonsuz, doğru dürüst bir lokantasız..."

Diana'nın gözlerine baktım ama daha pek çok gece için yalvaran bakışım, onun gözlerindeki hayal kırıklığını eritemedi. Gerçeği söylemiştim. O gece bir öpücük hak edecek miydim? "Yalan söyledin, değil mi? Beni tercih edersin. Her şeyi benim için terk edersin. Sabahları yaptığın yazarlık palavra. Sen gece beni sevebilmek için yaşıyorsun, biliyorum, hissediyorum. Burada yazdığın her şey boktan olacak; çünkü tutkun yazdığında değil. Tutkun benim çarşaflarımın arasında, senin sayfalarının arasında değil," demek uğruna bu gece beni öpecek miydi?

"Yapabilmeliydik," dedi Diana.

Lew ve ben, hiçbir şey anlamayarak baktık ona. O anlamıştı.

"Hiçbir şey, bizi tutkudan uzak tutmamalı. Kesinlikle hiçbir şey. Bana bir içki versene, sevgilim."

İçkisini götürdüm, hayatın hiçbir zaman iki kez cömert olmadığını söyleyerek sürdürdü konuşmasını: "Bazı güçler var ki, yalnızca bir tek kez ortaya çıkar, bir daha hiç görünmezler. Güçler," diye yineledi, uykulu bir sesle başını birkaç kez sallayarak, çenesini dizlerine dayamış, çıplak ayaklarının ojeli tırnaklarına bakarak. "Fırsatlar değil, güçler. Aşka, politikaya, sanatsal yaratıma, spora, daha bir sürü şeye yatkın güçler. Yalnızca bir kez gelirler yanınıza. Yeniden yakalamaya çalışmak boşunadır. Çekip gitmişlerdir, vaktinde onlara kulak vermediğimiz için sinirlenerek. Tutkuyu istemedik mi? O zaman tutku da bizi istemez."

Birden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Onu kucağıma alıp yatağa taşıdım. Küçücük bir kız kadardı.

14

Onu yatağa yatırdım. Yumuşacıktı, bitkindi ve ağlıyordu. Gereksinme duyduğu bakımı ona vermeye alışıyordum, bu da bana müthiş keyif veriyordu. Küçücük bir kız gibiydi, yana kıvrılmış, sessiz sessiz ağlıyor, ufacık gövdesi arada sarsılıyor, sevgi ve korunma dileniyordu. Onu yatağa yerleştirdim, çöl soğuğundan korunsun diye örtüleri iyice üstüne çektim, artık yaşamımın bir parçası haline gelmiş olan başını, her an savaşa da ateşe de hazır görünen Jeanne d'Arc saçlarını okşadım. Başka kadınlar gibi yastığın üstünde saç telleri bırakmazdı hiç. Aslında arkasında hiçbir iz bırakmazdı, sanki safi ruhtu, elle tutulurluğu yoktu; orman kadar taze, fiyordlar kadar mavi İsveçli, Lutherci tertemizliğiyle yaz günlerinin uzunluğuna çaresizce sarılmıştı; sanki ışıksız kış, ölümün karanlık aynasıymış gibi. O gece üstünü sıkıca örterken bütün bunları düşündüm, hissettim. O ağlıyordu, ağlarken (ben öyle hayal ettim) kaçırılmış fırsatları, geçip giden anları, bize seslenen ama dikkate almadığımız için sonsuza dek çekip giden tutkuları düşünüyordu. Onları yeniden yakalamaya çalışmak boşuna. Sonsuza doğru yola çıkmışlardır. Hiçbir zaman alışkanlığa dönüşmezler.

Ancak onun başını okşarken, o da benim göremediğim düşlere dalarken, kendi kendime dedim ki: "Kabul-

lendiğimiz her şey alışkanlığa dönüşür, tutkular bile." Kısacık saçlı, sarışın başını okşamayı sürdürürken gülümsedim; Jeanne d'Arc rolü de Diana için bir alışkanlık olmuştu. Her zaman ufak tefek bir kadın olacaktı, bir serçe, bir *pucelle*[1], bir saf, Orleans'lı genç kız, savaşan azize, ufacık, sarışın, miğferi rahatça otursun diye, kimse onun ne yaman savaşçı olduğundan kuşkulanmasın diye asker gibi kesilmiş saçlar: ateşte daha çabuk yansın diye kısa kesilmiş saçlar. "Tanrı, günün birinde ona melekler gibi bir hale verecek," diye söz verdim ona sessizce. Gecenin karanlığında alev alev yanan, gecenin içinde sürüklenen uzun saçlar, şeytanın izi olarak algılanabilirdi.

Azize Jeanne... Azizlik bile tıpkı tutku, ölüm, aşk, her şey gibi alışkanlığa dönüşebilir. Santiago'da geçirdiğimiz bir-iki hafta içinde bu yatak odası da bildik, alışılmış bir yer olmuştu. Her şeyi nerede bulacağımızı biliyorduk. Benim giysilerim şurada. Onunkiler orada. Banyo eşitliğe uygun biçimde paylaşılmış; yani yüzde sekseni onun; çünkü kendisi şaşırtıcı, hatta rahatsız edici miktarda kremler, kalemler, ojeler, merhemler, losyonlar, parfümler, cilalarla bir arada yolculuk etmek zorunda... Benimse ancak tıraş bıçağımı, tıraş kremimi, tarağımı ve diş fırçamı koyacak kadar yere gereksinmem vardı. Bir keresinde, Meksika'daki yüksek gümrükler yüzünden istediğim diş macununu bulamadığımdan, Colgate'e mahkûm kalmaktan yakınmıştım.

"Bir sorun mu oluşturuyor bu? Hangi markayı seviyorsun?" diye sormuştu Diana.

Yarı ciddi, yarı şaka, sevdiğim diş macununun Venedik'teyken kullandığım, eskiden Jalapa'da babaannemin evde yaptığı macunu hatırlattığı için sevdiğim Capita-

1. (Fr.) Bakire. (Ç.N.)

no'nun adını verdim. Babaannem, kim bilir nerede, kim bilir kim tarafından yapılmış ürünleri ağzına sokmaya katlanamazdı. Her şeyi evde yapmaya çalışırdı; yemek, dikiş, marangozluk işleri... Capitano diş macununun bana babaannemi hatırlatmasının bir nedeni de içinin pembe, dışının beyaz oluşuydu. Tüpün üstünde yüzyılın başında yaşamışı andıran kocaman bıyıklı hoş bir beyin resmi vardı –anlaşılan Capitano'nun kendisi oluyordu– ürünün geleneğini, güvenirliliğini garanti ediyordu. Dedemin bu XIX. yüzyıl beyefendisine benzediğini düşünmüştüm. Tam babaannemin âşık olabileceği bir tipti; bıyıklı, yüksek, sert yakalı, kocaman kravatlı bir Capitano.

"Capitano diş macunu," demiştim gülerek.

Üç gün sonra içinde on tüp, ünlü diş macunundan bulunan bir paket tutuşturmuştu elime Diana. İtalya'dan getirtmiş. Öyle pat diye, parmağını bir şaklatmasıyla, Roma'dan Los Angeles'a, oradan México'ya, oradan taşra kasabası Santiago'ya istediğini getirtiyor. Sevgilim üç gün içinde benim ani ve saçma bir kaprisimi gerçekleştirmişti. Aynı zamanda, benim için tutku falan değil, yalnızca bir *boutade*[1] olarak niteleyebileceğim bir şey, banyomuzda alışılmış bir yer edinmişti. Artık o İtalyan diş macununu *arzulamak* zorunda değildim. Elimin altındaydı. Dişçilerin ve diş ağrılarının koruyucu meleği Azize Apollonia sanki onu doğruca cennetten göndermişti bana.

Uyuyan Diana'ya baktım. İsteklerinin ânında karşılandığı bir dünyada yaşıyordu. Böyle bir dünyanın var olduğunu biliyordum. 1968 Mayıs'ında Paris gençliği, tüketim diktatörlüğü adını verdikleri şeye, görünüşü varoluşun önüne koyan, sahip olmayı varoluşun kanıtı sa-

1. (Fr.) Kapris, naz. (Ç.N.)

yan topluma karşı ayaklanmıştı. Bir Meksikalı, dünyanın neresine giderse gitsin her zaman köklerini yoksul toplumundan kurtaramaz, dönüp dolaşıp bizi Meksika'da her yanımızdan kuşatan yoksulluğa geri geliriz ve en ufak bir vicdan kıvılcımı taşıyorsak, istediğimiz her şeyi –pembe diş macununu bile– ânında elde edebileceğimiz bir dünya hayal etmek gücümüze gider. Şuna her zaman inanmışımdır, Latin Amerikan sanatının sağlamlığını pekiştiren şey, kendini bir yoksulluk çukuruna atmak için göze alınan tehlikedir, öte yana, doyumun olduğu yana dört ayak üstüne düşmeyi umut ederek. Bu çok zor bir iştir; kimileri için kişisel olarak zor olmasa bile çevremizdekiler adına zordur.

Üç gün içinde İtalya'dan uçarak gelen diş macunu. Bir alışkanlık, bir arzu değil artık, bir kapris bile değil. Kafamı salladım, Diana'nın rüyalarına girmek ya da çıkmak istercesine. Her şey alışkanlığa dönüşüyor. Diana yatağın sağ yanında yatar, telefona ve çocuğunun fotoğrafına yakın. Ben sol yanda yatarım, başucumda birkaç kitap, bir defter, bir-iki tükenmezkalem durur. Ama bu gece, yatağa girdiğimde, bir kitap almak için elimi uzatıyorum ve Clint Eastwood'la göz göze geliyorum. Şaşırıp kitabı düşürüyorum. Alışkanlık yıkılmış durumda. Diana yatağın benden yana olan başucuna Clint Eastwood'un fotoğrafını koymuş. Fotoğraf, "Sevgiyle" Diana'ya imzalanmış.

Mavi, buz gibi, bir kurşun kadar delici, lakonik gözler; bunları tanımayan yok dünyada. Ağır ağır, azar azar konuşması, sanki diyaloğun az ve öz olması, kurşunun hızını artıracakmış gibi. Sıkı sıkı kapatılmış dudaklar arasında yakılmamış ince bir puro. Troya'da bulunmuş bir savaşçının fotoğrafıydı bu; Homeros'un şarap rengi denizinden alınıp buraya, suyu, deniz kıyıları, yelkenlileri olmayan bir destana yerleştirilmiş, taştan oyulma bir Akhilleus... Susuzluğun, çölün destanı bu ve kahramana

şarkılar düzecek şairlerin yokluğuyla dikkat çekiyor. Bu adamın hüznü, ona kimselerin şarkı düzmemesiydi. Clint Eastwood. Kumlu kaşların altından öfkeli bir kahraman bakıyordu bana sarı kirpikler arasından. Yerleşik alışkanlık bozulmuştu. Bunu önceden tahmin etmeliydim. Diana'nın çevresinde hiçbir alışkanlığın fazla kalıcı olmayacağını başından beri bilmiş olmam gerekirdi. O geceki gözyaşları, ağlamış olması gerekirken ağlamadığı zamanların anısıydı yalnızca.

Bir gün ona sormak isterdim: "Baksana, yalnızca ağlamış olman gereken günler adına mı gözyaşı dökersin sen?"

Yanıtını zaten bildiğim bu soruyu sormak için onu hemen uyandırmamı, Clint Eastwood'un gözleri engelledi. Bugün ağlamıştı; çünkü daha önce ağlamış olması gereken yerde ağlamamıştı. Kısa bir süre önce Oregon'da Clint Eastwood'la bir filmde oynamıştı. Çekimler aylarca sürmüştü. İkisi aşk yaşamışlardı. Ama bir şeyler sormak, bir şeyler öğrenmek benim haddim değildi. Onun da değildi. Yazıya dökülmemiş bir yasaydı bu aslında, âşıklar arasında dile getirilmeden yapılan bir sözleşme. Yani, çağdaş âşıklar, yani özgürleşmiş âşıklar söz konusu burada. Daha önce olup bitenler soruşturulmayacak, araştırılmayacak, kiminle, ne zaman, ne kadar süreyle? Kural, soru sormamaktı. O kendiliğinden bir şeyler açıklamak isterse, tamam. Ama merak, kıskançlık, hatta anlayış göstermek bile yok. Başucumda duran Batılı savaşçının gözlerine gece gündüz sanki Hz. İsa'nın suretiymiş gibi bakacak, suskunluğumu kesinlikle sürdürecektim, oraya bizi korumak, kutsamak için konulmuştu belki de.

Herhangi bir soru sorarak onu keyiflendirmek niyetinde değildim. Kendisi, Clint Eastwood ve erotik yatağımızın başucunda birdenbire bir tür sunu gibi beliriveren resmi hakkında bana bir şey söylemek istiyorsa, bu

onun kendi sorunuydu. İçimde yükselen tutku ve kıskançlık, ortalığı birbirine katmamı, kavga çıkarmamı, bu gringo orospusuna cehenneme kadar yol göstermemi söylüyordu. Zekâm ise, "Onu keyiflendirme," diyordu. "Böyle bir şey yaparsan çok sevinir." Peki, sonra ne olur? Öfkelenip benimle ilişkisini keser, ben de kalkıp giderim. Sonra? Sonra her şey.

Sorun buydu işte: O gerçek tutku, o sırada ona karşı duygularım, onun yanında bulunuşumu tehlikeye atacak herhangi bir davranışı dizginlememi gerektiriyordu, o kadar. Kendi kendimi aldatacak değildim. İşin içinde bol bol onursuzluk vardı, hem de en pisinden. O bir önceki aşkının resmini gözümün içine içine sokuyordu, ben de buna katlanıyordum. Katlanıyordum; çünkü ondan ayrılmak istemiyordum. Hiçbir şeyin aşkımızın tılsımını bozmasını istemiyordum. Ama o istiyordu. Fotoğraf, bir provokasyondu. Ya da günün birinde ikimizin de başka âşıkları olacağını ima etmenin bir yolu muydu bu? Bu tavırda bir bozuşma girişimi görmek istemiyordum. Bunu kabullenemiyordum. Çünkü benim onunla hep birlikte olmak, onunla her zaman, her zaman sevişmekten oluşan tutkumu olumsuzlayacaktı bu...

Kıskançlık ile ayrılma arasında uzanan yol, suskunluktan, görmüş geçirmişlikten, uygarca tepkiden geçiyordu. Hiç dikkate alma. *Sans-façon*[1] davran. Evin her yanını Clint Eastwood fotolarıyla mı donatmak istiyor? Pekâlâ. Ona on altı yaşında kışkırtıcı, şımarık, kendini bilmez bir kızmış gibi davranacaktım; benim sabırlı, olgun uygarlığım, onun hastalığını tedavi edecekti. Ben ondan on yaş büyüktüm. Diana, bana dilini mi çıkarmak istiyordu? Ben de o dili emerdim.

1. (Fr.) Teklifsiz, içten ve rahat davranış. (Y.N.)

Ama işin doğrusunu isterseniz, o gece iyi uyuyamadım. Kendi açıklamam kendime bile inandırıcı gelmiyordu. Fazla basitti. İşin içinde başka bir şey olmalıydı. Ve o sabah, saat beşte uyanıp bana doğru uzandığında, her günkü sevgisini her günkü gibi sunduğunda benden aldığı karşılık neredeyse mekanikti. Ve sonrasında, bir havluya sarınıp yataktan çıktığında, Clint Eastwood'un sabit bakışlarıyla bendenizinkiler bir arada hiç çekilmezmiş gibi bir havayla bana şöyle dedi:

"İki haftadır zevk içinde yüzüyorsunuz, beyim. Benim sıram ne zaman gelecek acaba?"

15

O sabah bir tek satır yazamadığımı söylememe gerek yok. Kendi aşk hayatım bu kadar gizemli bir biçimde karmakarışık olmuşken Hernán Cortés ile La Malinche'nin aşkına nasıl vakit ayırabilirdim? Extremadura'lı kabasaba bir asker ile tutsak bir prenses, hem de Tabasco'lu, birbirlerine ne vermişlerdi ne verebilirlerdi? Seks ilişkisinin kolaylaştırdığı bir politik birleşmeden fazla ne? İki lisanın –iki dilin– sözsel ve bedensel birleşmesinden başka ne? Aynı şekilde, Diana kalkıp Sierra Madre'de saçma sapan bir film çevirmeye gidiyor, ben ise burada oturmuş, anlaşılan Diana'ya çok görüp yalnızca kendime sakladığım zevki düşünüyordum.

Bir an için, tıpkı bütün öteki erkekler gibi, özellikle de Latin Amerikalı erkekler gibi hemen kendi zevklerinin peşine düşen, kadınınkine hiç aldırmayan kişilerden biri olduğuma inandıracaktım kendimi neredeyse. Ama kendi kendimin avukatlığını da yapmaktan geri durmadım. Hayır, ben öyle değildim, buna hemen inandım. Diana Soren'e sevgi ve ilgi ve sıcaklık yağdırmıştım; ne sabrım eksikti ne de ateşliliğim. O ne kadar doymak bilmez idiyse ben de onu doyurmak konusunda arzuluydum. Sabahleyin ima ettiği erkeksi zevk, onun üstüne tırmanıp boşalmak gibi basit ve doğrudan bir davranış

idiyse, bunu hiçbir zaman onu da en yüksek noktaya getirecek ve şansımız varsa ortak orgazma ulaştıracak tüm koşulları yerine getirmeden, *foreplay*'i[1] uzatmadan yapmamıştım. En derin, en güzel sevişme, ruh ile bedenin eşit ölçüde katılımıyla gerçekleşen birlikte gelmek, birlikte cennete uçmaktır...

Başka bir alanda mı başarısız olmuştum acaba? Hepsini bir bir gözden geçirdim. Saksofonumu çalmasını, ancak onun da bunu istediğini sezdiğim zamanlar istemiştim, onu ensesinden tutup uysal bir köle gibi kalkmış kamışıma doğru çekmek, ikimizin de zevk aldığı bir şeydi. Öte yandan, Diana'nın canı uzun, başdöndürücü bir kunilingus çektiğinde de anlayış gösterir, dilimle onun gizli cinselliğini uzun uzun okşardım. Benim erkekliğimin, görünüşüyle bile sert, acımasız, sarı çimenler arasından başını kaldıran bir bahçe hortumu kadar göze batıcı oluşundan da utanırdım. Diana'da seks gizli saklı bir lükstü, tüylerin gerisinde, katmanların arasında dilimin yavaş yavaş keşfettiği, sonunda minik, titrek, capcanlı ve coşkulu, kaygan klitorise ulaştığı bir mağara.

Sık sık altmışdokuz da yapardık ve bir erkeğin cinselliğinin esas köklerinin nerede bulunduğunu bilecek kadar ustaydı Diana; bacaklar arasındaki sinirler kümesi, testisler ile anüsün tam ortasındaki duyarlı bölge. Bir kadın eli, orasını okşadığında tüm erkeklik titreşimleri ayaklanır, hem tehdit edici hem de vaat edici bir dokunuş, her iki yolun da açık olduğunu ima eden –bir yanda heteroseksüel testislere, bir yanda homoseksüel kıç deliğine duyuru yollayan– o el, gizli ve açık eğilimlerimiz, gerek karşı cins gerek aynı cinsle gerçekleşebilecek sevişme olasılıklarımız arasında tutar bizi. Gerçek bir seviş-

1. (İng.) Ön sevişme. (Ç.N.)

me ustası bize her iki zevki de vermesini, hem de bunları bir vaat olarak, yani yalnızca arzulananın, tamamlanmamışın sağladığı doruktaki yoğunlukla vermesini bilir. Bütünsel aşk her zaman androjendir.

Livatayı da kendisi istememiş miydi? İki biçimde yapıyordum bunu, onu yüzüstü yatırıp vajinasına arkadan girerek, bir de anüsünü iyice yağladıktan sonra, en gizli goncasını yırtarcasına içine dalarak. Onun tüm bedenini yağladığım da olurdu, bir gece şişelerce şampanya püskürtmüştük birbirimize kahkahadan kırılarak; onun olgun meyve kokuları saçan şahane vajinal kremlerinden daha önce de söz etmiştim; kolonyamı onun koltuk altlarına, bacaklarının arasına sıkardım; o da kendi parfümünü kulaklarımın arkasına sürerdi, sonsuza kadar kokusu bende kalsın diye; bir keresinde onu evcil bir Venüs'e dönüştürdüm, denizin köpükleriyle değilse bile tıraş sabunumun (Noxzema) köpükleriyle kapladım her yanını. Sıkıntıdan bunaldığımız bir pazar ikindisinde ise, koltuk altlarını ve önünü tıraş ederek kesik tüylerini eski bir reçel kavanozuna doldurmuştum; artık orada çiçeklenecekler mi, iğrenççe çürüyecekler mi görecektik.

Sonunda bütün bu saçmalıklara yüksek sesle güldüm, Ben Johnson'ın seks düşkünü milyoneri Volpone'nin sözlerini hatırlamıştım (o sırada öyle sandım): "Her yaş ve cinsiyette kadın ve erkek" istediğini söylemişti.

Eksik olan bu muydu: Cinselliğimizi başkalarıyla paylaşmak? Diana'nın sözünü ettiği zevk bu muydu? Ne istiyordu? Bir *menage à trois*[1] mı? Kiminle? Safdışı bıraktığım *stuntman*'le mi? Ama onu aramıza üçüncü olarak almanın ne anlamı var? Sonunda onunla yalnız kalacaktık; bıçağı yaranın içinde döndürmeden de edemiyor-

1. (Fr.) Üçlü sevişme. (Ç.N.)

dum; onu başından savmasına yardım ettiğim adamla baş başa bırakıyor olacaktım, *menage à trois* da bitecekti... *Partouze*, yani Fransız usulü orji bana fazla ilginç gelmiyordu; hele hele yaşlı bir aktör, çiklet çiğneyen bir kuaför, sert tavırlı bir İspanyol oda hizmetçisi, kısa boylu, şişko, sakallı bir yönetmen ve Onan'a tapınmayı arazi çekimlerinde bir cankurtaran, hatta belli bir keyif olarak algılayan bir kameramandan oluşan grupla.

Hayvanlarla mı yoksa?

Fetişizm?

Ayna. Belki de aynalarla yeterince oynamamıştık.

Bu fanteziyi geliştiremedim; çünkü dolap kapılarındaki aynalardan birine baktığım an Metafiziksel Kovboy Clint Eastwood'la göz göze geldim. İşte hemen oracıkta bütün olayı çözdüm. Diana'nın ne istediğini anlamıştım.

O gece ikimiz de yatakta çırılçıplakken soğukluğunu hissedebiliyordum, sevişmek isteyip istemediğini sordum.

Çarşafların arasında dertop olarak, "Seninle sevişmekten hoşlanıp hoşlanmadığımı sorsan daha iyi olmaz mı?" dedi.

"Pekâlâ. Soruyorum."

"Ne?"

"Benimle sevişmekten hoşlanıyor musun?"

"Salak," dedi en parıltılı, en gamzeli gülümseyişiyle.

"Seninle şimdiye dek sevişmiş olan tüm erkekler adına sevişmek istiyorum seninle," dedim ağzımı kulağına iyice yaklaştırarak.

"Öyle söyleme." Hafiften titredi.

Onu belinden yakaladım. "Söylesem mi söylemesem mi bilmiyorum."

"Biz ikimiz özgürüz. Birbirimizden çekinmemiz yok."

"Sende en hoşuma giden şeylerden biri ne, biliyor musun? Sevişirken yalnızmışız gibi davranıyorsun."

"Değil miyiz?"

"Hayır. Seninle yatağa girdiğimde, teninin üstünde sürü sürü erkeklerin izini görüyorum, ilk âşığından tut da, burada olmayan ama henüz listeden silinmemişlere kadar..."

Bir Avuç Dolar İçin'in yıldızının resmine şöyle bir göz attım, ürperdim.

"Evet, durma, devam et."

Artık ellerimin ne yaptığının farkında değildim, yalnızca sözlerimi biliyordum.

"Yalnızca iki kişi arasında seks olabilir mi?"

"Hayır, hayır."

"Seni becerirken, senin keyfini sürmüş tüm erkekleri düşündüğümü bilmek hoşuna gidiyor mu?"

"Ne biçim konuşuyorsun benimle!"

"Bunu bilmiyor muydun, Diana? Senin de hoşuna gitmiyor mu?"

"N'olur, bana böyle şeyler söyleme."

"Hayal kırıklığına mı uğratıyorum seni?"

"Hayır!" diye neredeyse haykırdı. "Hayır, hoşuma gidiyor..."

"Benim yanımsıra seni becermiş tüm erkeklerin de benimle olduğunu düşünmek mi?"

"Hoşuma gidiyor, istiyorum..."

"Hoşuna gitmeyeceğini sanmıştım."

"Konuşma. Benim hissettiğimi hisset..."

"O kadar hoşumuza gittiği halde neden bu zevki duymayı göze alamıyoruz?"

"Hangi zevki? Ne diyorsun?"

"İşte bu zevki. Başka biri olduğumu düşündüğümde sana verdiğim zevk, benim de başka biri olduğumu hayal ettiğinde duyduğun zevk; itiraf et..."

"Evet, seviyorum, deli oluyorum, durma..."

"Keşke hepsi burada olsaydı, bizim sevişmemizi seyretselerdi, seninle benim.."

"Keşke, durma, devam et..."

"Hemen gelme..."

"Bugün amma da çok girip çıkıyorsun bana..."

"Dur, Diana, hepsi bizi seyrediyor, şu aynadan bakıyorlar, hepsi burada, kıskançlıktan ölüyorlar..."

"Senin de hoşuna gidiyor, değil mi? Bizi seyretmeleri? Söyle hadi."

"Tek başınaymışız gibi rol yapman hoşuma gidiyor. Senin hoşlandığını bilmek..."

"Hoşlanıyorum, hoşlanıyorum, evet..."

Bitirdiğimizde bana döndü, unutulmuş bir sisi andıran gri (Mavi?) gözlerini yarı yarıya kapadı ve dedi ki:

"Senin hayal gücün sıfır."

16

Akıl kârı olsun olmasın yazmak için yaşadım hep. Neredeyse çocukluğumdan beri, edebiyat benim için yaşantının süzgeci olmuştur; babam tarafından cezalandırılmak korkusundan tutun da, en son yaşadığım aşk gecesine kadar. Seks, politika, ruh, hepsi edebî yaşantımdan geçer. Bir kitabın beklentileri, yaşanan yaşamın olgularını inceltir, güçlendirir. Belki de bütün bu dediklerim yanlıştır ya da belki gerçekte tam tersi söz konusudur: Yaşamımdaki "gerçek" durumları belirleyen, kışkırtan benim edebî imgelemimdir.

Ama gerçekten öyleyse bunun farkında değilim. Evet, benim için gerçekliğin yalnızca basit bir olgu olmadığının, boyutlarının yalnızca biriyle tanımlandığının farkında olmak hoşuma giderdi. Bazı insanlar için gerçeklik yalnızca nesnel, somut dünyadır –sandalye sandalyedir, o dağ ezelden beri yerinde durmaktadır, bulutlar üstümüzden geçer, ama fizik yasalarına uyarlar– bütün bunlar gerçektir. Bazıları içinse tek gerçeklik içsel, öznel gerçekliktir. İnsan kafası kocaman, döşenmemiş bir odadır ve biz, algıladığımız mobilyalarla yaşadıkça yavaş yavaş dolar. Nesnel dünya vardır ama benim kafamın süzgecinden geçmedikçe hiçbir anlamı yoktur. Dilsiz, hareketsiz objelerle dolu bir dünyaya gerçeklik ka-

zandıran öznelliktir. Ama üçüncü bir boyut daha var, burada benim bireyselliğim başkalarıyla, içinde yaşadığım toplumla, kültürümle bağlantı halinde. Yani, bir şey var ki paradoks da değil, olanaksız da değil, buna toplu bireysellik deniliyor. Bu çerçevede kendimi en bütünlenmiş, dünyayla en büyük uyum içinde hissediyorum. Ailemi, kadınları, seksi ve dostlarımı bu paylaşılan bireysellikte buluyorum... Böylece, benim için gerçeklik üç köşeli bir yıldız: madde, kafa ve kültür. Maddi gerçeklik, öznel gerçeklik ve kendi egomla dünya arasındaki ilişkinin gerçekliği. Bunlardan hiçbirini feda etmekten hoşlanmıyorum. Yalnızca üçü bir arada olduğunda mutlu olduğumu söyleyebilirim.

Akşamları evde oynadığımız oyunlar sürüyordu, bunlardan biri de *scrabble* idi. Alfabetik karışımlar bu oyunu hangi dilde oynadığınıza göre değişir: İspanyolcada pek çok sesli harf vardır, İngilizce ise sessiz harfler açısından zengindir. İngilizcedeki *w*, *sh* ya da *tt*, *mm*, *ss* gibi çiftlemeler İspanyolcada hiç yer almaz. Öte yandan, bizde de dilin klitorisi olarak nitelenebilecek bir *ñ* var ki, yabancıları deli eder: Bu sesin Kutsal İspanyol Engisizyonu kadar gereksiz bir Ortaçağ kalıntısı olduğunu düşünürler; oysa aslında fütüristik bir harftir, Fransızcanın *gn*'si gibi Portekizcenin *nh*'sı gibi zor, İngilizcenin *ny*'si gibi söylenmesi olanaksız sesleri kapsar ve kolaylaştırır.

Biz üçümüz –Diana, Lew ve ben– içi sıkılan yaşlı aile üyeleri gibi oynuyorduk, kullandığımız alfabe İngilizceydi. Gerçi ben İngilizce biliyorum ama ne o bana ait ne de ben ona. Ömrümde İngilizce rüya görmedim. Bu dili konuşuyorum ama aslında kafamda İspanyolcadan hızlı çeviriler yaparak. Zaten İngilizcemde İspanyolcayla eşanlamlı sözcüklerin çokluğu, Sakson ya da Almancadan çok Latince ya da Arapçadan geçme deyişlerin bolluğu hemen kulağa çarpar. O geceki yanılgım şuydu:

Önümdeki tahtada *wheel* (tekerlek) sözcüğü yazılıydı, yanında da altı boşluk vardı, bunları doldurursam çok puan toplayacaktım. Aklıma *wheelbarrow* (el arabası) geldi çünkü bildiğim bir İrlanda sansonu olan *Molly Mallone*'da (*she plowed her wheelbarrow through the streets long and narrow*) geçiyordu. İyi hoş da, elimde *barrow*'u ekleyecek harfler yoktu, aklıma başka bir şey gelmediğinden pas geçtim. Lew ise, kendi elindeki altı harfle benim göz koyduğum yeri kaptı, *house* ekledi, eski bir Sakson sözcüğü olan *wheelhouse*'u (dümen köşkü) yazmış oldu. Bunun anlamını bilmediğimi söyledim, Diana bana alaycı bir bakış fırlattı. Derken hızlı bir hareketle önümdeki taşları çevirdi ve altı boşluktan hiç değilse beşini *chair* ile doldurup *wheelchair* (tekerlekli sandalye) elde edebileceğimi gösterdi.

"Demek Birleşik Amerika'da üniversitede ders verebileceğini sanıyorsun," dedi dayanılmayacak kadar alaycı bir sesle. "Dikkat et, öğrencilerin sana ders vermeye kalkmasın."

"Onlar her şeyi bilir mi, yoksa her şeyi bildiklerini mi sanırlar?"

"Senden daha çok bildikleri kesin, hiç merak etme," dedi Diana. Lew gözlerini tahtaya indirdi, oyuna devam etmemizi rica etti.

Gene de sıkıntıdan patladığımız gecelerde oynamak üzere yeni bir oyun bulan Lew Cooper oldu. Diyelim ki Rip Van Winkle'ız, yirmi yıl uyumuşuz, uyandığımızda nasıl bir ülke bulacağız?

"Meksika mı, Birleşik Devletler mi?" diye sordum, dünyada birden fazla ülke olduğunu hatırlatmak amacıyla.

Salağın tekiymişim gibi bakakaldılar yüzüme.

Cooper hemen bunların kaçınılmaz teması olan, tüm gringoların kafayı taktığı masumiyetin kaybı konu-

sunu ortaya attı. Ben de hep merak ederim: Bunlar ne zaman masumdular acaba? Yerlileri öldürdüklerinde mi, kaderlerini ellerine alıp koca kıtayı bir baştan bir başa ele geçirmek için yola çıktıklarında mı, ne zaman? Bizler Meksika'da, General Winfield Scott'ın istila ordusuna teslim olmaktansa kendilerini Chapultepec Kalesi'nden atan gencecik askerlerin anısını hiç unutmamışızdır. Ülkelerini istilaya gelmiş masumiyete bayraklarını güle oynaya uzatmadıkları için sapık çapulcular mıydı o delikanlılar? Birleşik Devletler, tarih boyunca ne zaman masum olmuştu? Köleleştirdikleri siyahların emeğini sömürürken mi, içsavaş sırasında kendi yurttaşları birbirlerini katlederken mi, çocukların ve göçmenlerin emeğini sömürerek, kuşkusuz masum yollardan devasa servetler edindiklerinde mi? Nikaragua, Honduras, Guatemala gibi savunmasız ulusların üstüne basıp geçtiklerinde mi? Hiroşima'ya bombayı attıklarında mı? McCarthy ile komitesi sırf imalar, kuşkular, kendi paranoyası yüzünden onca insanın yaşamını, mesleğini mahvettiği zaman mı? Çinhindi Ormanlarına zehir akıtıp ağaçlarda yaprak bırakmadıkları zaman mı?

Kendi kendime güldüm, Rip Van Winkle oyunundaki soruya vereceğim olası yanıtı içime attım. Evet, belki de ABD yalnızca ve ilk ve son kez olarak Vietnam'da masumdu; Amerikan Hava Kuvvetleri Komutanı General Curtis LeMay'ın deyişiyle "bombalarla Vietnam'ı Taş Devri'ne geri yollayacağı"na inanacak kadar masum... Tarih boyunca hiçbir savaş kaybetmemiş bir ülkenin Asyalı, yoksul, sarı suratlılara yenilmesi ne sarsıcı olmuştur kim bilir. Üstelik bu ırkçı kafalara göre etnik açıdan kendilerinden aşağı bir halk söz konusuyken... Her gringo, ister inkâr etsin, ister gururla ifade etsin, ister utansın, ister meydan okusun, alnına haç gibi mıhlanmış rasist bir kafa taşır.

İki Yankee, kendi aralarında konuşmayı sürdürdüler. Belki her ikisi de oyuncu olduğundan, şu ünlü masumiyetin sinemacılar tarafından lanse edilip desteklenen bir öz avunma imgesi olduğunu düşündüm birden. Edebiyatta, Hawthorne'un kendi kendini yiyen Püritenliğinden başlayarak, Poe'nun gece, James'in ise gündüz karabasanlarıyla süren akışında masumiyet falan yoktur, yalnızca her insanın kendi içinde taşıdığı karanlık güçlerden duyulan korku vardır. Örneğin *Moby Dick*'in başkişisi balina değil, kaptanın içindeki düşmandır. Zaten iyi edebiyatın belki de tek tanımıdır bu: içimizdeki düşmanın destanı... Tom Sawyer ile Huck Finn, gerçek masumlar mıdır, yoksa aile (Tom) ya da ırmak (Huck) ile yakın ilişki kurmak gibi incelikli ve çoban şiirlerinden esintili bir arzuya kapıldıkları için mi unutmuşlardır para kazanma, küçükleri ezme, küstahlığı tanrısal bir hak gibi görme zorunluluklarını? Bilemiyorum. Her ne olursa olsun, Mark Twain masum falan değildi, ironikti, ki ironi olumsuzdur, ironinin çağdaş kâşifi Kierkegaard'a bakarsanız, "anormal bir gelişme... aynı Strasbourg kazlarının karaciğerleri gibi, sonunda bireyin ölümüne yol açan" bir şeydir. Ama aynı zamanda, doğruya ulaşmanın bir yoludur; çünkü doğru bildiğimiz şeyi sınırlar, tanımlar, kesitlerini belirler, fesheder ve ıslah eder.

Amerikan filmlerinde ise masumiyet mitosu herhangi bir ironiden arınmış olarak yaratılır. Çocukluğumda, kırsal alanlardan, küçük kasabalardan büyük kente gelip en kötü tehlikelerle karşılaşan insanların imgeleriyle dolmuştu gözlerim. Bunlar hep bir şeylere karşı savaşırlar: Sekse karşı (Lillian Gish), lokomotiflere karşı (Buster Keaton), gökdelenlere karşı (Harold Lloyd). Çocukken, Frank Capra filmlerinin duygusal masumiyetinden ne kadar hoşlanırdım. Kasaba kökenli cesur Don Quijote, Mr. Deeds ya da Mr. Smith büyük kentin yoz ve sahtekâr güçlerini sırf masumiyetiyle yerle bir ederdi.

Çok güzel bir efsaneydi, Franklin Roosevelt'in adil ve insancıl politikasıyla tam bir uyum içindeydi. Onun ortaya attığı "Yeni Düzen"in hemen ardından İkinci Dünya Savaşı ve masum olmadığı gibi şeytani olan faşizmle mücadele geldiğinden Yankee'ler (ve yanı sıra bizler) masumiyet mitosuna gözü kapalı inandık. Erdemleri sayesinde dünyayı iki kez kurtarmışlar, kötülük güçlerini yenmişler, Kayzer ve Hitler gibi kusursuz canileri önce belirleyip sonra yok etmişlerdi. Her sınıftan Yankee'nin, "Bu yüzyıl içinde Avrupa'yı iki kez kurtardık, bize daha çok şükran duymaları gerekir," dediğini kaç bin kere duydum acaba?

Yankee'ler için Avrupa, Henry James'in romanlarında anlatıldığı kadar yoz, Birleşik Devletler ise masumdur. Başka hiçbir ülkenin, hele de böylesine güçlü bir ülkenin, kendisini masum hissettiğini, üstelik bu yüzden böbürlendiğini sanmıyorum. İkiyüzlü İngilizler, sinir Fransızlar, kendini beğenmiş Almanlar (hep suçlu, hep kendi kendilerini kırbaçlayan, ironiden nasibini almamış Almanlar), şiddete yatkın (ya da sulugözlü) Ruslar; hiçbiri ulusunun masum olduğuna inanmaz. Sonuç olarak Birleşik Devletler, hiçbir çıkar gözetmeyen, neredeyse yardımseverlik olarak nitelenecek bir dış politika izlediğini açıklamakta sakınca görmez. Bu, Birleşik Devletler dahil, hiçbir büyük ve güçlü ulus için doğru olmadığından, yalana kimse inanmaz ama ABD'nin kendi kendini aldatması herkesin aklını karıştırır. İşin içinde ne tür çıkar oyunları olduğunu herkes bilir ama kimsenin bunu itiraf etmesi söz konusu değildir. Hiçbir çıkar gözetilmeden amaçlanan şey özgürlük, demokrasi ve başkalarını kendi kendilerinden kurtarma çabasıdır.

Diana'yı, Iowa'nın bir kasabasında Lutherci papazın vaazlarını dinleyen genç bir kız olarak canlandırdım hayalimde. Papaz her insanın suçlu, dışlanmaya layık, ceza-

ya mahkûm olduğunu ama İsa'nın bütün bunlara karşın onlara kucak açtığını çünkü kendi ölümüyle tüm insanlığın günahlarını bol bol ödediğini söylediğinde o çocuksu kafa neler düşünmüştü? Bu ölçüde bir doktrin, yaşamımızı İsa'nın bize olan güvenini haklı çıkarmak amacıyla sürdürmeye mi mahkûm eder bizi? Yoksa, günahlarımızın cezasını zaten biri ödemiş olduğundan mı bizi sınırsız sorumsuzluğa iter?

Bu düşüncelere daldığımdan olacak, yaşlı aktörün sözleri bana değmeden uçup gitmişti. Rip Van Winkle' lardan biri olarak uyandığında, Washington ve Jefferson tarafından kurulmuş ulusu tanıyamamıştı galiba. Lew Cooper gözleri açık olarak yaşadıklarından başka bir şey görmüyordu. Gözle görünür, kuşku götürmeyen, adı sanı belli bir düşmana gereksinme duyan korkunç Püritanizmi görüyordu. Dünyayı yalnızca iyi ve kötü olarak böldüğü sürece kavrayabilmek gibi bir hastalığa tutulmuştu ABD. İkisinin arası bir kurtuluş yolu yoktu. Cooper'ın dediğine bakılırsa, hiçbir Yankee, kime karşı savaştığını bilmediği sürece huzur içinde yaşayamazdı. İyileri savunmak için kötülerin kim olduğunu bilmesi gerektiğini söyleyerek bu gereksiminin üstünü örterdi. Ancak, Rip Van Winkle'lardan biri uyandığında, iyilerin kendi kendilerini savunmak amacıyla kötü adamların özelliklerini benimsediklerini anlıyordu. McCarthy, karyolanın altına saklanmış komünistleri değil, aşağılanmış, yerle bir edilmiş demokratları avlamıştı, hem de Sovyetler Birliği'nde Vişinski'nin –başka kim olacak– komünistleri yıldırmak için kullandığı yöntemlerle. McCarthy'nin, Anti-Kuzey Amerikan Faaliyetler Komitesi'nin, Dies Komitesi'nin, bütün o engizisyonun yeni model mahkemelerinin esas kurbanları Washington, Jefferson, Lincoln olduğunu söylüyordu Cooper derin bir melankoliyle. Bizler kendi kendimizi mahkûm ediyoruz. Rip Van Winkle, bir ağaç kovuğuna

kıvrılıp yirmi yıl daha uyumayı yeğler. Uyandığında hep aynı şeyi bulacağını bilir.

"Her şeye karşın kendi ideallerine ulaşamamış bir ülke mi?" diye sordum oyun arkadaşlarıma.

"Aynen," dedi Cooper. "Hiçbir ülke kendi ideallerine ulaşamamıştır. Ama ötekiler daha sinik. Bizler idealistiz, bilmiyor muydun? Biz hep iyilerden yanayız. Biz neredeysek, iyiler de orada. Buna inanmadığımız anda aklımızı oynatırız."

"Yuvamızı hiç terk etmemeliyiz," dedi Diana. O anki duruşunu çok iyi hatırlıyorum, halının üstünde bağdaş kurmuştu, ellerini kucağında kavuşturmuştu. "Thomas Wolfe'un romanı var ya, *You Can't Go Home Again*...[1] Bütün Amerikan edebiyatında bundan daha doğru bir roman adı yoktur... Bir kere evinden ayrıldın mı bir daha dönemiyorsun, ne kadar istersen iste..." diye ekledi yorgun bir havayla.

Kendisi için durumun böyle mi olduğunu sordum. Başını iki yana salladı.

Uzun süre Fransa'da yaşadıktan sonra döndüğünde, California'da, Orta Batı'da ve Doğu'da yepyeni bir kuşakla karşılaştığını söyledi. Bu gençler ellerinden gelenin en iyisini yapmak istiyorlardı ama buna izin verilmiyordu. Altmışlı yılların gençliğinin idealleriyle hükümetteki yozluğun, akıl almaz yalancılığın, toplumun her deliğinden fışkıran şiddet eylemlerinin arasında çok büyük bir fark vardı... O gece Diana, herkesin kafasını kurcalayan şeyleri söylüyordu ama kendi bakış açısından: Paris'e gidip uykuya yatan Orta Batılı bir genç kız geri döndüğünde Rip Van Winkle gibi bir kasırgaya açıyor gözlerini; Kennedy'lerin ve Martin Luther King'in suikasta kurban

1. (İng.) Bir Daha Yuvana Dönemezsin. (Ç.N.)

gidişleri, on binlerce gencin küçük kentlerden çıkıp Asya cangıllarına giderek ölmeleri, Vietnam'daki ölümler, kafaları uyuşmuş askerler, bir hiç uğruna pisi pisine ölenler –neyse ki cephedekiler beyaz çocuklar değildi; siyahlar, İspanyol asıllılardı topun ağzındakiler– yurtiçinde ise bir yalancılar korosu, Çin'e karşı durduğumuzu, Vietnam demokrasisini kurtardığımızı, dominoların düşmesini önlediğimizi yineliyordu...

Johnson, Nixon, ikiyüzlülüğün, bilgisizliğin, salaklığın temsilcileri; koca bir kuşağın tüm düşlerinin yıkılmasına bunlar sebep olmuştu; böylece Kent Üniversitesi'nde öğrencilere ateş açılmış, Chicago'da göstericiler dayak yemiş, Kara Panterler hapse tıkılmıştı. Peki, *ne* için? Diana'nın sesi yükseldi, sanki dünyaya bakışını yönlendiren bir beyazperdenin arkasında sürdürdüğü uzun uykudan uyanır gibiydi. Servet kazanmak için değil, adi yozluk uğruna değil, yüzlerce müteahhidi zengin ettiler, birtakım silah tacirlerini de, o başka; ama buna razı olabilirim, hatta anlayabilirim. Beni deli eden bu iğrenç heriflerin kendi erklerine âşık olmaları, erklerinin sürekli olacağına, önemli olduğuna inanmaları. Tanrım, salaklar, erklerini önemli sanıyorlar, tek önemli şeyin Asya cangıllarında ölüme gönderdikleri çocuğun yaşamı olduğundan habersizler. O çocuğun da kafası karışık; orada bulunmasının gerekçesi olarak bir köyü ateşe verip içindeki herkesi yakıyor. Neden? Çünkü bunu yapmayacaksa neden oralara gelmiş, neden eline otomatik bir tüfek verilmiş, bilmiyor. O otomatik tüfeğin üretimi sayesinde binlere işçi ve ailesi ekmek yemiş, bir tek otomatik tüfek Lyndon Johnson'a, Richard Nixon'a, Yalan Tanrıçası'na, İktidar Orospusu'na güç sağlamış.

Diana Soren kaybediyordu. Sesi garip, boş, dipsiz bir kuyuya düşmekteydi; bir daha hiçbir zaman dönemeyeceği o yuvada ne olup bittiğini bilmediği sürece bir

yirmi yıl daha uykuya dalabilirdi... Amerika onun uykusunun *dışında* meydana gelenlerdi.

Yanında duran teybin düğmesine bastı, José Feliciano'nun, *Baby, Light My Fire*, diyen sesi yükseldi. Cooper büyük bir öfkeyle yerinden fırlayıp teybi susturdu. Feliciano'nun sesini taklit etti. İşte, bu hallere düşmüştük. Günümüzün müziği buydu, salaklar için yapılan vahşi bir müzik: *baby light my fire*. Tiksinç bir taklitti yaptığı. Sonra yatacağını söyleyerek odadan çıktı.

17

Bütün gün evde oturup yazı yazma ayrıcalığım yerleşik kural haline geldikten sonra, bir sabah sete sürpriz bir ziyarette bulundum. Diana, ona önceden haber vermediğim için kızmadı, beni son derece neşeli karşıladı, istediği gibi gösterişini yaptı, herkeslerle tanıştırdı, sonra da karavanında kahve içmeye davet etti. México'daki Churubusco Stüdyosu'nda kullandığımız karavandı bu. Gözlerinde çapkın bir ifadeyle, şimdi de aynı amaçla kullanmayı önerdi. Neden olmasın?

Karavandan çıktığımızda makyajcılar, kuaförler sabırsızlık içinde hazır bekliyorlardı. Yönetmen sinirliydi. Bulutlu hava açmak üzereydi çünkü. Çok duyarlı ve esrarengiz bir cihaza gözünü dayamış, gökyüzüne bakıyordu; tek gözünü kısmış, tüm suratını buruşturmuştu, sanki yukarıdan talimat bekliyordu; böylece filmin çekimine devam edecek ve kuşkusuz Tanrı'nın sağ kolu olan film şirketini aşırı masraftan kurtaracaktı.

Santiago tepelerinin manzarası, ışığın kaprislerine göre biçim değiştirir. Düz arazi üstünde tepelere doğru yürüdüm, günün tüm gölgesini depolamışlardı sanki, göğün altında ağaçlar gibi sallanıyorlardı. Az ötede bir grup çocuk futbol oynuyordu. Komik bir görüntüydü; çünkü çocukların otlatmak durumunda oldukları keçiler, çizi-

len saha sınırlarına aldırmıyor, arada bir topluca oyun alanına giriyorlardı. O zaman da oğlanlar, birer Pele olmaktan çıkıp çobana dönüşüyorlardı.

Derken uzaktan bir kuzu sürüsü göründü, futbol oynanan alana yaklaşmaya başladı. Söz konusu sürünün başındaki çocuk, oyuncular tarafından ıslıklarla, kötü sözlerle karşılandı. Hatta biri daha da ileri giderek çobanın üstüne atıldı, elindeki sopayı kaparak ona vurmaya başladı. Koşup araya girdim, onları ayırdım, saldıran çocuk ötekinden iri olduğu için onu azarladım, her iki takımın öteki üyelerine de, "Serseriler!" diye bağırdım; çünkü bu arada hınçlarını koyunlardan almaya koyulmuşlardı.

"Rahat bırakın onu, serseriler. Onun suçu yok."

"Tabii var," dedi uzun boylu olan. "Kendini beğenmiş, pis. Ne sanıyor kendini? İyi ki bir Benito Juárez oldu."

Meksika tarihinin bir kahramanına yapılan bu atıf bana öyle akla uzak geldi ki, önce güldüm. Sonra merakım kabardı. Saldırıya uğrayan çocuğu dikkatle inceledim. On üç yaşından büyük olamazdı, Yerli'ye çok benziyordu. Yanakları iki kırık toprak çanağı andırıyordu, gözlerinde yüzyıllar boyu kuşaktan kuşağa aktarılmış, kalıtımsal bir hüzün vardı. Üstünde bir gömlek, bir bahçıvan pantolonu, kafasında hasır bir şapka vardı ve gerçekten de bir koyun sürüsünü güdüyordu. Aslında Juárez'in ta kendisi olabilirdi. O da on iki yaşına gelinceye kadar çobanlık yapmış, okuması yazması olmayan, İspanyolca bile konuşmayan biriyken sonunda başkan olmuş, Maximiliano'yu, Fransızları yenilgiye uğratmış, "Amerikalıların Atası" olarak adlandırılmıştı. Pek çok sözü ünlü deyişler olmuştu. Onun durgun yüzü, yüzlerce Meksika kentinin meydanlarını süslemekteydi. Juárez sanki heykel olmak için doğmuştu. Bu çocuk ise heykelin aslıydı.

Ona bir kola ikram edeceğimi söyledim, birlikte sete doğru yürüdük.

"Neden üstüne geliyorlar böyle?"

"Ben, Juárez oldum diye bozuluyorlar."

"Nasıl Juárez oldun peki?"

Anlattığına göre, bir yıl önce, bir İngiliz şirketi oraya film çekmeye gelmiş, bu çocuğa da sürüsünü güden Juárez rolünü önermiş. Tek yaptığı, koyunlarıyla birlikte kameranın önünden geçmekmiş. Ona on dolar vermişler. Öteki çocuklar öfkeden deliye dönmüşler, oysa aldığı paranın bir kısmını onlara kola ısmarlamaya harcamış. Gerisini de babasına vermiş. Ama çocukların kızgınlığı bir türlü geçmiyormuş, onu dışlamışlar; onunla alay etmekten yılmıyorlarmış. İngilizlere, "Film ne zaman çıkacak, görebilecek miyim?" diye sormuş. "Bir yıl sonra," demişler. "Mutlaka gazetelerde haberi çıkar, televizyon dergilerinde ilan edilir," demişler. Oğlan, bunu öteki çocuklara söylediğinde öfkeleri daha da artmış. "Seni ne zaman televizyonda göreceğiz, Benito? Söylesene, ne zaman? Sinema yıldızı olacakmışsın, ha, Benito? Hah hah ha!"

Filmin çıkıp çıkmadığını, Santiago'ya ne zaman geleceğini sordu bana, böylece bu hırtların ağızlarını kapatabilecekti.

Bu konuda hiçbir şey bilmediğimi söyledim, gerçekten de öyle bir film hakkında hiçbir şey duymamıştım...

Çocuk dişlerini gıcırdattı, kolasının yarısını bıraktı, sürüsünün başına dönmek için izin istedi.

Ben de sete döndüm. Vahşi bir atın yumuşatılması sahnesi çekiliyordu *stuntman*'la. Başaktör bir kenarda oturmuş *bloody mary*'sini yudumlarken, onun kılıklarını giymiş olan *stuntman* atla uğraşıyordu. Yönetmen, atı sinirlendirmek için bir tabanca atılmasını emretti, adam atı terbiye etmeye koyuldu. Bir ara, başaktörün yanında oturan Diana'ya kaydı gözleri; yönetmen, çekimi durdurarak

onu azarladı; aktörlere neden bakıyordu sanki, kimsenin onayına ihtiyacı yoktu, Meksika dağlarında tek başına vahşi bir atla uğraşmakta olduğunun farkında değil miydi, sinemadaki yanılsamanın dördüncü duvarı, seyirciye, dünyaya, büyüye açılan pencerenin varlığını inkâr etmekten geçtiğini hâlâ öğrenememiş miydi? Uzun, derin anlamlı sözcüklerle konuşuyordu yönetmen. Ve onun gözünde Stanislavski ve Lee Strasberg'in sanatsal öğretilerinin, nasıl sanatın hiç fark edilmediği bir sanata indirgendiğini (ya da bakış açınıza göre büyütüldüğünü) görebiliyordum. İyi olduğunu da söyledim. İyi bir uzlaşma yakalamıştı. Hatta bir Buñuel, bir Ford ya da bir Hitchcock'un elinde *en iyi* uzlaşma olabilirdi: Her şeyi öylesine üst düzey ve yoğun bir sanatla söyleyeceksiniz ki, bu sanat göze batmayacak, teknik uygulamanın açık seçikliğiyle özdeşleşecek. Seyreden bir çift gözle eşdeğer olacak bir sanat.

Stuntman bütün bu sözleri ciddiye almadı, güldü ve olabildiğince yüksek bir sesle, "Hadi, Meksikalı yazar gelsin de atı o halletsin," dedi. "Herkes Meksikalıların müthiş biniciler olduğunu iddia ediyor."

"Hayır," diye seslendim ona, "ben ata binmesini bilmem. Ama sen de kitap yazmasını bilmezsin."

Beni anlamadı ya da çok kalın kafalıydı; çünkü günün geri kalanında zamanını hep pratik işlerle geçirdi: Karavanları oradan oraya çekti, kabloları bağladı, makineleri kaldırdı, atlara bindi, tüfekleri denetledi, boş fişekleri yüksek sesle saydı, hepsini de bu gibi mekanik işlerde ne kadar başarılı olduğunu bana gösterip beni etkilemek için yaparmış gibiydi – ben ki araba kullanmaktan, bir lastik bile değiştirmekten âcizim. Bu fiziksel yetenek gösterisi, benim içimi rahatlatmıştı oysa. Bir keresinde kuaför kız, bu adamın Oregon'dan bu yana Diana'nın peşinde olduğunu söylediğinde, ikisini karava-

nın içinde gözlerimin önüne getirmiştim; ben Santiago'da kalıp her geçen gün çekingenleşerek, düş yıkımımı çoğaltarak sayfalar doldururken bu ikisi karavanın içinde... Oysa şimdi, bu maço herifin yaptığı gösterişi seyrederken Diana'ya elini bile sürmediğini anlıyordum. Gösterişi çok göze batıyordu, çok fazla titizleniyordu, aslında kendinden hiç emin değildi. Bana rakip olamazdı...

Santiago'ya dönerken Diana omzuma yaslandı, tırnaklarımla oynayarak beni coşkulandırdı. Yolda Juárez'in çocukluğunu oynayan oğlanın yanından geçtik, ona hikâyeyi anlattım.

"Ne dedin ona?"

"Gerçeği söyledim. Böyle bir filmden haberim yok."

Boğazından garip bir ses çıktı, kendini engellemek için hemen elini ağzına götürdü, benim tırnaklarımı kendi hallerine bıraktı.

"Hiç öyle şey söylenir mi?"

"Anlamadım."

"Anlamazsın tabii. Nerdee? Sen hayatın boyunca istediği önünde, istemediği ardında bir adam olarak yaşamışsın. Mücadele nedir, dişinle tırnağınla yükselmeye çalışmak nedir, nereden bileceksin..."

"Diana..."

"Ona, bu olaydan çoktan haberli olduğunu söyleyecektin, anlamıyor musun? Filmi gördüğünü, oğlanın müthiş bir oyun çıkardığını, filmin her yerde çok sükse yaptığını söyleyecektin. Çok geçmeden Santiago'da da gösterileceğini, arkadaşlarının ağızlarının açık kalacağını..."

"Ama uydurma bütün bunlar..."

"Sinema bir uydurmadır!" Gözleri, sesinden daha çok bağırıyordu.

"Bu insanları sahte umutlarla beslemeyi reddediyorum. Öylesi daha kötü. Yemin ederim, çok daha kötü. Sonradan yaşanan düşüş bir felaket."

"Bence ihtiyacı olan birine yardım elini uzatmak gerekir. Hepimizin yardım eline ihtiyacı var..."

"Sadaka yani."

"Peki, istersen sadaka olsun..."

"Ki hayat boyu dilencilikten vazgeçmesinler. Sadakadan, yardımseverlikten iğrenirim ben..."

Sanki onu yakıyormuşum gibi, sanki kendisi donuyormuş gibi benden uzaklaştı.

"Yarın ilk iş o çocuğu arayıp bulacağım."

"Ona iyilik değil, daha beter kötülük edeceksin, inan bana."

"O filmi de arayıp bulacağım. Buraya getirip çocuğa da, ailesine de, arkadaşlarına da göstereceğim."

"Onlar da çocuktan daha fazla nefret edecekler. Kıskanacaklar onu, Diana. Üstelik arkası da gelmeyecek. Çocuk başka filmde oynamayacak..."

"Hayal gücün sıfır. Söylüyorum sana, hiç hayal gücün yok, en ufacık bir acıma duygun da..."

"Senin içinse her şey İtalyan diş macunundan farksız..."

Birbirimize arkamızı döndük, hiçbir ilginç yanı kalmamış, yok olmuş, silinmiş manzaraya dikkatle gözlerimizi diktik.

18

"Kapıyı açık bırakmışsın."

"Yanlışın var. Baksana, sıkı sıkıya kapalı."

"Banyo kapısını diyorum."

"Evet, açık. Ne var?"

"Hep kapalı tutmanı söylemiştim."

"Evet ama şu sıralarda çok girip çıkıyorum oraya."

"Neden?"

"Sana ne canım? Montezuma'nın intikamı denen hastalığa yakalanmışım, çünkü..."

"Yalan söylüyorsun. Siz Meksikalılar hiç yakalanmazsınız ona. Bizim gibiler yakalanır..."

"İshal ne sınır tanır ne de kültür. Bilmiyor muydun?"

"Nasıl bu kadar bayağı olabiliyorsun?"

"Banyo kapısının açık ya da kapalı olması neden büyük bir sorun haline geliyor?"

"Senden bir ricada bulunuyorum."

"Ne kadar da nazikleştik böyle! Neyse ki kesin bir emir vermiyorsun. Ne de olsa senin evinde oturuyorum."

"Ben hiç böyle bir şey söylemedim. Tek istediğim bazı şeylere saygı göstermen..."

"Senin manyaklıklarına mı?"

"Güvensizliğime, aptal. Birtakım şeylerin açık ya da kapalı olmasına karşı çok duyarlıyım. Korkuyorum. Yardım et bana. Saygı göster..."

"Anlaşıldı. Demek ilişkimizi belirleyecek olan şey banyo kapısını kapatmam ya da açık bırakmam olacak."

"Küçücük bir şey istiyorum senden. Ve madem kendin söyledin, evet, benim evimdesin..."

"Sen de benim ülkemdesin."

"Ne bok yemeye geldiysem."

"Iowa'ya gidip jelatin kâğıdına sarılmış tavuk kızartması yiyebiliriz ya da köpek etinden yapılmış hamburger. Ne zaman istersen, ben hazırım..."

"Benim kırılganlığıma saygı duymadığına göre, başka bir banyo kullan, bunu bana bırak..."

"Başka bir odada da yatabilirim."

"Senden ufacık bir şey istiyorum. Banyo kapısını kapat. Kapıların açık kalması beni korkutuyor, tamam mı?"

"Oysa yatak odasının perdeleri açıkken uyumakta bir sakınca görmüyorsun."

"O hoşuma gidiyor."

"Ama benim hoşuma gitmiyor. Sabahın köründe güneş odaya giriyor, uyuyamıyorum."

"American Airlines'ın uyku maskelerinden vereyim sana."

"Sen şafak vakti kalktığından, senin için sorun yok. Ama ben her sabah migren ağrılarıyla uyanıyorum."

"Eczanede dünya kadar aspirin satılıyor."

"Neden ille de perdeler açık uyumakta ısrar ediyorsun?"

"Bekliyorum."

"Kimi? Dracula'yı mı?"

"Bazen müthiş güzel ay ışığı oluyor. Bütün odaya doluyor, odayı bambaşkalaştırıyor. Seni alıp ömrünün başka bir dönemine götürüyor. Belki yeniden olur."

"Yeniden mi?"

"Evet. Yatak odasında ay ışığı, bir tiyatro salonunda ay ışığı, dünyayı tümüyle değiştirebilir. Buna gerçekten inanabilirsin."

"Biyografine inanmamamı söylemiştin bana."

"Sana arada bir ikram ettiğim imgelere inan, yeter."

"Çok özür dilerim, kusuruma bakma. Kapıyı kapatacağım. Bir tek ay ışığının bile kaçmasına gönlüm razı olmaz."

"Teşekkürler."

"Gecenin birinde geleceğine inanarak."

"Gelecektir. Hayatım buna bağlı."

"Belki de aslında anılarım demek istiyorsun."

"Yeniden yaşamak istediğin hiçbir gecen yok mu?"

"Çok."

"Hayır, 'çok' olamaz. Ya tektir ya da hiç."

"O zaman biraz düşünmem gerekir."

"Düşünme. Hayal et."

"Ne gibi aksesuvar gerekiyor, onu söyle, ey Duse.[1]"

"Dalga geçme."

"Duse Medusa."

"En azından kar gerekir."

"Burada mı?"

"Hep kar, hep kar. Yılın dört mevsiminde kar. Karsız hayal bile edemiyorum. Dışarıda kar. Bir daire. Yuvarlak bir tiyatro salonu. Salon. Çatı penceresi. Gece. Ben sahnede uzanmış yatıyorum. İkimiz yalnızız. O üstüme yatmış. Elleri arayış içinde. Kısacık eteğimi kaldırıyor."

"Böyle mi?"

"Bedenimi inanılmaz, harika bir sevecenlikle araştırıyor. Hiçbir erkeğin bana veremediği sevgiyle."

"Böyle mi?"

"O kadar sabırlı ki. Yavaş yavaş. Minicik eteğimi kaldırıyor, elini donumun altına kaydırıyor, karanlıkta araştırıyor..."

"Böyle mi?"

1. Efsanevi İtalyan tiyatro oyuncusu Eleonora Duse. (Y.N.)

"Ay yükselip ışığını üstümüze yayıncaya dek. İlk aşk gecemi aydınlatmıştı ay. Aşkım, ilk aşkım..."

"Böyle işte, böyle..."

"Böyle. N'olur. Hemen. Çabuk."

"Ama ay ışığı yok. Kusura bakma."

"Ne?"

"Burada ay falan yok. Beklememiz gerekiyor. Ya da istersen kartondan bir ay alıp karyolanın üstüne asarız."

"Sende hayal gücü sıfır. Hep söylüyorum."

"Bak bana, ağlama. Önemli bir şey değil."

"Neredeyse. Neredeyse başarmıştım. Ne yazık."

"Al bakalım."

"Ne yapıyorsun? Nedir bu?"

"Bir armağan. Diş macununa karşılık."

"Benim hayal gücümü de öldürdün. Bunu yapmaya hakkın yok."

"Saat sabahın üçü. Erken kalkmak zorundasın. Başka bir şey istiyor musun?"

"Kalk, banyonun kapısını kapat, lütfen."

"İyi geceler."

19

Santiago'nun üst düzey yetkilileri, filmciler için bir ziyafet verdiler. Kolonyal dönemden kalma belediye binasının teraslarından birine masalar, sandalyeler yerleştirilmiş, ortalık krepon kâğıdı ve kâğıt fenerlerle süslenmişti. Yetkililer, aramıza eşit biçimde dağılmışlardı: Vali, yönetmenin yanındaydı, belediye başkanı baş erkek oyuncuyla kız arkadaşının yanında. Şaşırtıcı ölçüde Uzakdoğuluya benzeyen garnizon komutanı ise Diana ve benimle birlikteydi.

Söylentilere göre Fransız General Maxime Weygand, İmparatoriçe Carlotta ile Albay López adlı birinin gayrimeşru oğluymuş. Maximillian'ın yaveri olan López, imparatora iki kez ihanet etmiş: Bir kere imparatoriçeyle, ikinci kez de Querétaro, Cumhuriyetçiler tarafından sarıldığından Juárez'in askerlerine yol açarak Avusturyalı imparatorun ele geçirilmesine yardım ettiğinde. O sırada Carlotta zaten Avrupa'ya dönmüş, bir başka hain olan III. Napoléon'dan ve Papa IX. Pius'tan yardım istemeye gitmişti; derken Vatikan'da bulunduğu sırada aklını kaçırmış ve Papalık Sarayı'nda (resmen) gece geçiren ilk kadın olmuştu.

Carlotta, gerçekten delirmiş miydi, yoksa gebeliğini ve doğumunu örtmek için bir bahane mi uydurulmuştu.

O günden sonra bir daha şatosundan çıkmadı ama Belçika Kraliyet Hükümeti, 1867'de Brüksel'de doğmuş olan genç askerî öğrenci Weygand'ın St. Cyr Askerî Akademi'de eğitim görmesi için gereken masrafı karşıladı. Weygand, Birinci Dünya Savaşı'nda Foch'un genelkurmay başkanı, İkinci Dünya Savaşı çıktığında ise tüm orduların başkomutanı oldu. Onun Mançu suratı –çıkık elmacık kemikleri, Maya burnu, bıçak sırtı kadar ince dudakları, seyrek, çok ince, neredeyse bir gölgeden öteye gitmeyen bıyıkları– Fransa'da birtakım dedikodulara neden olmuştur mutlaka. Kısa boylu, ince kemikli, siyah saçları şakaklarında tıraşlanmış: General Weygand'ı uzun uzadıya betimliyorsam, Santiago'nun garnizon komutanı General Agustín Cedillo'yu tanımlamak içindir. Onu, III. Napoléon'un Meksika'ya empoze ettiği imparatorlukla düşünmemin sebebi, fiziksel paraleller bir yana, belediye sarayının balkonların birinin duvarında, Cumhuriyetçilerin herhalde gözlerinden kaçmış olan imparatorluk arması vardı: Bir kartal, bir yılan, üstte bir taç, kaktüsün altında da ADALETTE EŞİTLİK yazısı.

Benim karşımda, Diana'nın yanında oturan General Cedillo, bizi merakla yan gözle süzüyordu, sanki doğrudan doğruya bakışlarını özel olaylara saklar gibi bir hali vardı. Bu özel olayların yalnızca meydan okuma ve ölüm olabileceğini düşündüm. Şu konuda hiçbir kuşkum yoktu: Bu adam bir idam mangasının karşısında olsa, ister ateş emrini veren kişi, ister kurşunların hedefi olsun, gözlerini hiçbir yana kaçırmadan dosdoğru bakardı karşısındakilere. Öte yandan, günlük hayatta kimsenin gözüne doğrudan bakmamaya dikkat ederdi çünkü bizim ülkemizde, erkekler arasında böylesi bir doğrudan bakış bir meydan okumadır ve yalnızca iki tepki uyandırır. Korkak olan gözlerini kaçırır; şarkının dediği gibi, "Başını eğ, kenara çekil." Cesur erkek ise, gözlerini ötekinden

ayırmayarak bekler, bakalım gözlerini ilk kaçıran kim olacak, diye. Durum, erkeklerden biri, geleneksel sözü söylediğinde, aşama değiştirir: "Bana neden öyle bakıyorsun, bayım?" "Bayım" sözcüğü eksikse şiddetin dozu artar: "Ne bakıyorsun bana?" İşin içine açık seçik bir küfür karışırsa ise hiçbir çıkış yolu kalmaz: "Ne bakıyorsun bana aptal herif, bok deliği, orospu çocuğu?"

Meksika'daki göz protokolünü çok iyi bildiğim için, ben de General Cedillo'ya yan gözle bakıyordum, aynı onun, bana ve Diana'ya baktığı gibi. Terasa şöyle bir göz attığımda, her masada aynı bakışın egemen olduğunu gördüm. Masum gringolardan başka hiç kimse, birbirinin gözüne bakmıyordu. Vali gözlerini kısmış, komutanı ve belediye başkanını alttan alttan süzüyor, belediye başkanı ise ikisiyle de göz göze gelmemeye çalışıyordu. Terasın bir köşesinde, hiçbir şey yapmadan orada dikilen bir grup genç gördüm; aralarında kent meydanında benimle konuşan, bir araya gelmemizi öneren Zapata bıyıklı, mahmur gözlü adaşım Carlos Ortiz de vardı.

Komutan bakışımı fark edip başını hiç çevirmeden sordu: "Buradaki öğrencileri tanıyor musunuz?"

Kimseyi tanımadığımı, içlerinden birinin rastlantı sonucu kitaplarımı okumuş olduğunu söyledim.

"Burada kitapçı dükkânı yok."

"Ne kadar kötü... ve utanç verici."

"Ben de aynı şeyi söylüyorum. Kitapların, México'dan özel olarak ısmarlanması gerekiyor."

"Demek egzotik ithal malları arasında sayılıyorlar," dedim en dostça gülümsememi çakarak; ama yetkili kişilerle konuştuğumda kaçınılmaz olarak içimde mizahi, muzip bir damarın kabarmasını engelleyemeyerek. "Hatta belki de zararlı..."

"Hayır. Burada ne biliyorsak gazeteleri okuyarak öğreniyoruz."

"O zaman pek bir şey bilmiyorsunuz; yerel gazeteler çok kötü."

"Normal halktan söz ediyorum."

Bu eski moda deyiş beni güldürdü ve komutanın sosyal kökeni üstünde düşünmeme yol açtı. İtiraf edeyim ki fiziksel görünüşü bir bilmeceydi. Meksika'da sınıf farklılıkları öylesine kesin ve acımasızdır ki, insanları ayırt etmek çok kolaydır: Yerli, köylü, işçi, esnaf vesaire. Asıl ilginç olanlar, kolay kolay bir kategoriye sokulamayanlar, toplum içinde yükselip incelmekle kalmayıp yükselirken beraberlerinde başka türlü bir incelik getirenler, gizli, son derece eski, kim bilir kaç yüzyıl geride kalmış atalardan gelen bir miras; belki prenslerden ya da şamanlardan, Meksika topraklarında yaşamış bin bir eski ulusun kahramanlarından.

Öyle olmasaydı, bu insanlar sabırlarını, dayanıklılıklarını, onurlarını, ketumluklarını nasıl koruyabilirdi? Onların bu nitelikleri ülkemin gürültücü, kendini beğenmiş, gösterişçi ve zalim plütokratlarıyla öylesine çarpıcı bir karşıtlık oluşturuyor ki... Aslında Meksika'daki iki ana sınıfı oluşturanlar, şöyle nitelenebilir: bizlere yabancı olan çünkü ölüm ve kutsallık kavramından habersiz Batılı modeller tarafından baştan çıkarılmış insanlar ki, bunlar bayağı ve aptal bir orta sınıfın üyeleri olarak karşımıza çıkıyorlar; iki, İspanyol ve mirasına sahip çıkan içine kapanık soylular. Meksika'daki en acınası kişiler, Yerli aristokrasi ile Batılı burjuvazi arasında sıkışıp kalmış orta sınıf ukalalarıdır, insana merhaba derken parmağını göbeğine saplar ya da yanından geçerken kafasını bile çevirmeden bağırır: "Şu küçük kravatlı adam", "Şu küçük şapkalı adam", "Şu küçük bıyıklı adam"...

Maxime Weygand'a pek çok benzeyen General Cedillo da eski topraktan gelmişe benziyordu, aynı General Joaquín Amaro gibi. Amaro, Sonora'daki Yaqui Dağların-

dan indiğinde başında kırmızı bir bandana bağlıydı ve tek kulağından bir küpe sarkıyordu, Álvaro Obregón'un (sarışın, mavi gözlü bir genç adam, çocukken Alomo'da anneanneme süt getirirmiş) Kuzeybatı Bölüğü'ne yazıldı; çok güzel bir melez olan karısı sayesinde polo oyuncusu ve pek şık bir subay oldu; kendi zekâsı sayesinde ise, devrimden çıkan askerleri modern Meksika Ordusu'na dönüştürdü.

General Cedillo da aynı kalıptan dökülmüş gibi geldi bana. Tek gözü olan ve kusursuz Fransızca konuşan General Amaro kadar renkli bir kişiliği yoktu; ama General Cedillo'nun da devrime katıldığını düşünmek zor değildi bu 1970 yılında. Katıldığında çok genç, hatta çocuk yaşta olmalıydı herhalde ama aynı zamanda çok yaşlıydı; çünkü yüzyılların mirası olan köylü ketumluğuna sahipti. Diana, büyülenmiş gibi bakıyordu ona, onu anlamadığını açıkça dile getirmese de belli ediyordu. Bense, onu anladığım inancındaydım ama herhangi bir şey açıklamayıp generalin çözülmez esrarı varmış gibi davranıyordum; ama bir yandan da bir yazarın kaçınılmaz isteğini duyuyordum: Yetke sahibiyle dalga geçmek.

"1968'de öğrencilerle problemleriniz oldu mu?" diye sordum birden onu kışkırtmak amacıyla.

"Her yerde olduğu kadar. Bir hoşnutsuzluk hareketiydi, katılan gençleri onurlandıran bir hareket," diyerek beni şaşırttı.

Generalden bir yara almış gibi hissettim kendimi, hiç de hoşuma gitmedi bu.

"Onlar asiydi," dedim. "Siz de gençliğinizde asiydiniz herhalde, general."

"İleride vazgeçeceklerdir," dedi ona istemeden verdiğim avantajı kaçırmayarak. "Gençken asi olmayan yaşlanınca isyan eder. İhtiyar bir asi ise gülünç olur."

Belki de başka, daha kaba bir sıfat kullanacaktı; ama Diana'ya bir göz atarak başını hafifçe eğdi, pagodaya giren bir mandarin havasıyla.

"O kadar kan dökülmesi gerekli miydi?" diye sordum doğrudan saldırıya geçerek.

Valinin oturduğu masaya şöyle bir baktı, gözlerinde bir küçümseme kıvılcımı yanıp söndü. "Daha ilk gösteri sırasında askerlerimi alıp bastırmamı isteyenler oldu. Tek söylediğim şuydu: Beyler, burada kan akacak ama hemen değil. Biraz bekleyin."

"Baskıyı uygulamanın da bir zamanı var öyle mi? Tam ânını seçmek mi gerekiyor?"

"İnsanların düzene ve güvenliğe gereksinme duyacağı zamanı bilmek gerekiyor, dostum. Halk karışıklıktan bıkar. İstikrarı getiren parti, çoğunluk partisidir."

Bu küçük, dostça uyarı bile başlı başına bir meydan okumaydı; amaç, erki elinde tutan kişi karşısında beni daha alt düzeyde göstermekti. Onu güçlü kılan, bilginin, haber almanın verdiği üstünlüktü. İçimden güldüm: Önce kitaplardan, gazetelerden söz ediyor ki, gerçek istihbaratın, politik bir edim için gerekli olanın, kâğıt üstünde siyah-beyaz yazılı olmadığı kafama dank etsin.

Tam o sırada, çok nefis yöresel bir yemek getirildi, konuşmaları böldü. *Enmolado*'yla pişirilmiş domuz bifteği... Yankee'lerin yüzünde klasik, tipik tepkiyi görmemeyi diledim Tanrı'dan: şok, tiksinti, dehşet, inanmazlık. Yesek mi yemesek mi? Meksika'daki gringoların yaşadıkları hayat bilmecesi buydu. Diana'ya anlamlı bir bakış fırlattım, acılı yemeği yemesi, tipik Amerikalı gibi davranmaması için. Ona daha önce de söylemiştim, ben kendi ülkemde de, onun ülkesinde de önüme konulan her şeyi yerim, orada da burada da mide rahatsızlığıyla baş edebilirim. Ama bunlar, önlerine bir Meksika yemeği

kondu mu zavallı bir çaresizlik içine düşüyorlar. Neden biz iki kültüre sahip olabiliyoruz da, onlar yalnızca kendi kültürleriyle yetiniyor ve her gittikleri yerde aynısını bulacaklarına dair rahat bir kanı içindeler?

Diana, *enmolades*'i denedi, yanı başında vali, havlar gibi gülerek bir sinema yıldızının yöresel gururu temsil eden yemeği tatmasını seyretti.

"Politikada acemi olan kimi insanlar vardır, olayların anlamını şaşırıp her şeyi berbat ederler," dedi general, gittikçe artan bir küçümsemeyle. Valiye bakmaktan kaçınıyordu ama adamın çıkardığı garip gürültüleri dinlemek zorundaydı. Bu sesler, ya yenilen yemeğin yarattığı müthiş zevki belirtiyordu ya da asıl sebep tam o sırada salona giren kaçınılmaz *mariachi* orkestrasının kaçınılmaz *La Negra* şarkısına başlamış olmalarıydı. "Benim minik kara şekerim, parlak gözlerini pek severim," diyerek orkestraya eşlik ediyordu neşeli vali.

"Ama bu gibi yanlışların önünü alabilirdiniz, iktidarı ele geçirebilirdiniz," dedim, gene onu kışkırtmak amacıyla.

"Kim demek istiyorsunuz?"

"Siz, askerler."

General Cedillo ilk kez olarak gözlerini tamamen açtı, kaşlarının bulunması gereken yerdeki kalın deriyi alnına doğru yükseltti.

"Kesinlikle olmazdı. Don Benito Juárez, mezarında ters dönerdi."

"Yani, Meksika ordusunun bir Arjantin ordusu olmadığını mı söylüyorsunuz? Yani, sizler ne olursa olsun cumhuriyetin kurumlarına saygılı mısınız?"

"Bizler, devrimden oluşmuş bir orduyuz, halkın ordusuyuz, demek istiyorum."

"Gerektiğinde halka ateş açmaktan çekinmiyorsunuz ama."

Gözlerini bir kez olsun kırpmadan, "Anayasal güçler, siviller emir verirse, evet," dedi ama onun canını yaktığımı, açık bir yaraya parmak bastığımı fark ettim. Tlatelolco'nun anısı ordu için bir utanç kaynağıydı, o olayı unutmak istiyorlar, o konuda konuşmaktan kaçınıyorlardı. Ama aynı zamanda Cedillo'nun özellikle söylemek istediğini de biliyordum: Biz emirlere uyduk yalnızca, onurumuz zedelenmedi.

"Polisin görevini üstlenmemeliydiniz," dedim ve aynı anda pişman oldum. Kendi adıma değil, Amerikalı dostlarım ve Diana adına. Kendi koyduğum kuralı bozmuştum, öğrenci Carlos Ortiz'e açıkladığım kuralı: Onları politik bakımdan zor duruma düşürmeye hakkım yoktu.

Bir başka sebepten de üzüldüm. Orduyu polisle, kiralık katillerle kıyaslamakla gereksiz yere hakaret ettiğimi düşündüm, sırf kendi kendime bir oyun oynadığım için, provokatörün biri olduğum için. Ama her zaman başıma gelen geldi, ben ne kadar politikaya karışmamaya yemin etsem, politika gelir bana karışırdı.

"1968 olaylarını çok eleştirmiştiniz, biliyorum," dedi general, dudaklarından domuz sosunu silerek.

"Söylemek istediklerimin yarısını bile söyleyemedim." Artık denetimi kaybetmiştim, neredeyse ağzımdan köpükler fışkıracaktı.

"Kız arkadaşınıza dikkatli olmasını söyleyin," dedi Meksikalı samuray, birden gerçek bir eski zaman savaşçısına dönüşerek, sanki o akşam çevresinde bulunan herkesin yaşamının sahibiymiş, onların yaşamları kendi iradesine, kaprisine, esrarına bağlıymış gibi.

Kulaklarıma inanamadım. *Kız arkadaşınıza dikkatli olmasını söyleyin.* General böyle mi demişti? Sanki herhangi bir kuşkuyu ortadan kaldırmak istercesine, Cedillo, yapmasından en çok korktuğum şeyi yaptı: Diana'ya baktı. Gözlerini dikip dimdik baktı ona, hiçbir şey sakla-

mayarak, hiçbir çekingenlik göstermeyerek, gözlerinde vahşi bir parıltıyla. O bakışta, dehşet, arzu ve ölümün yanı sıra, avın üstüne daha kolay atlayabilmek için yüzyıllar boyu evcilleştirilmiş bir içgüdü de gördüm; generalin 1968'den söz ederken "doğru zaman" olarak nitelediği anda zaten yenilgiye uğramış bir av... Adam, onu istiyordu, onu tehdit ediyordu, benden nefret ediyordu; ikimizden de, Diana'dan da, benden de nefret ediyordu. O anda komutanın gözleri, bize yoğun bir toplumsal nefret, yok edilmesi olanaksız bir sınıf karşıtlığı ve kan iletiyordu ki, bunun dalga dalga üstüme geldiğini hissettim, bu asker bakışının (ki genelde böylesine açık seçik değildi) yoğunluğu, aynı şeyi masadaki öteki kişilere de iletmekteydi; belediye başkanına, valiye, yörenin önde gelenlerine, korumalara. O hayvan herifler sanki kilisede Aşai Rabbani ayinine katılan, ruh ve bedenlerinin İsa Peygamber'le dolduğunu hisseden kişiler gibi seyrediyorlardı Cedillo'yu. Kıpırdandılar, yer değiştirdiler, yeniden gruplaştılar, hafifçe yaklaştılar, ellerini koltuk altlarındaki gizli silahlarına atar gibi yaptılar; ta ki general, gözlerini indirip böylece emir vermeye ve tereddütsüz itaate, gerekirse uzaktan ve körü körüne itaate alışkın bakışlar onlara "rahat" emrini verinceye dek.

Birden beklenmedik bir sualtı girdabına kapılmak gibi bir duyguydu. Derken deniz çekildi, bir anlık gerilim daha ileri gitmedi, korumalar yeniden sigara içmeye, kendi aralarında sihirli çemberler kurarak dikilmeye başladılar, aptallığı iş edinmiş gibi görünen vali gene saçmalamaya koyuldu, belediye başkanı kahvenin getirilmesini emretti. Ama generalin içimde uyandırdığı tehlike kokusu sürüp gidiyordu. Tehdidi yok olmamıştı, azalmamıştı. Biliyordum ki, Santiago'da kaldığım sürece de devam edecekti, ne yazık ki sevişmemin de, çalışmalarımın da, suskunluğumun da içine edecekti...

Ziyafetten ayrılmak için Diana'yı bahane ettim, sabah saat beşte sette bulunması gerektiğinden erken kalkıp terastan ağır adımlarla çıktık. "Meksika'da herhangi bir şeye karışma," dedim. "Karışırsan başına iş açılır, kolay kurtulamazsın."

Ona dikkatli davranmasını söylemekle hakaret etmişim gibi kötü ve kararlı baktı yüzüme.

Terasın bir köşesindeki öğrenci grubunu görünce ve onları Generalin korumalarından kolayca ayırt edebildiğimi fark edince sevindim. İki grubu birbirine karıştırmak gerçekten de zordu. Carlos Ortiz, generalden ve korumalarından çok farklıydı. Öğrencilerin farklı ve yeni olduklarını bilmek gecemi kurtardı; belki onları da kurtardı... Gene de generalin dedikleri yüzünden Diana konusunda uyanan korkularım yatışmadı. Ne demek istemişti bu adam? Nasıl oluyordu da bir Hollywood oyuncusu, Meksika ordusunun bir generalinin canını sıkıyor, işlerini karıştırıyor, onu kızdırabiliyordu?

"Havanın ne kadar boğucu olduğunu fark ettin mi?" diye sordum Diana'ya.

"Evet. Ama sebebini anlayamadım. Ya sen?"

"Ben de anlayamadım."

"Birbirimizi sevdiğimiz için bizi kıskandılar."

Ve çok güzel bir kahkaha attı.

"Evet, doğru ya. Kuşkusuz sebep bu olmalı."

General Agustín Cedillo'nun sözleri hâlâ beynimde zonkluyordu. "Kız arkadaşınıza söyleyin, dikkatli olsun. Ne zaman isterseniz saat ikide kulübe buyurun, birlikte öğle yemeği yiyelim. Hemen şuracıkta, Armas Meydanı'nda."

20

İtalyan diş macunu inceliğine bir karşılık verebilmek, çoban çocuğa yaklaşımımı bağışlatmak amacıyla, can sıkıntısından patladığım bir öğle sonrasında, dayanılmaz sıcağa aldırmayarak Diana'ya bir hediye aramaya çıktım. Santiago sokaklarında sonsuz bir ıssızlık hüküm sürüyordu. Kurşun gibi bir güneş yolları dövüyordu, gölge yapacak ağaç ya da tente sayısı ise pek azdı. On sokak kadar yürüdükten sonra gözlerim kararmış, yorgun düşmüştüm. Çam ağacından eski bir kapıya yaslandım ve aynı anda hazinelerle dolu bir mağara keşfettim. Bir antikacı dükkânıydı bu, bilemediğim yöresel nedenlerden dolayı herhangi bir tabelası yoktu. Oaxaca'da bu gibi lokantalar, Guadalajara'da kitapçılar, Guanajuato'da barlar vardır, ne olduklarını açıklamazlar. Tahmin ettiğim kadarıyla müşteri çekmek için kendi kendilerini ilan etmeye gerek olmadığına inanırlar. Meksika'daki bu gizli yerler, reklam sayesinde gelecek kalabalıkların sahip oldukları nitelikleri yalnızca ucuzlaştıracağını, böylece en alt paydanın zevkini doyurmak zorunda kalacaklarını düşünürler. İşin aslı şu ki, Meksika'nın içinde kendi kendini reklam etmeyen, yalnızca geleneğin bildiği ve ayırt ettiği bir başka gizli ülke vardır. Neon ışıkları bar bar bağırdığında yok olan, eriyen ne varsa –yemek çeşitleri,

efsaneler, anılar, konuşmalar– oralarda sürdürür sessiz yaşamını.

Yüzyıl başından kalma bir sürü mobilya vardı. Çağdaşlığa uyan, taşradan başkente göçen aileler, eski yüzyıldan kalma bu harikaları satıp savmışlardı: Hasır koltuklar, cam eşyalar, komodin üstü mermerleri, lavabolar, döneme ait tablolar; av sahneleri, natürmortlar... Dükkân sahibi yanıma geldi. Çekik gözlü bir Mestizo'ydu, çizgili mintan giymiş, kravat takmamıştı ama yeleğinin iki yakasını birleştiren değerli bir altın zinciri vardı. İşlerinin nasıl gittiğini sordum. "Bunları muhafaza ediyorum," dedi. "Bunları toz toprak olmaktan koruyorum."

"Etrafa bakabilir miyim?"

"Elbette, buyurun."

Üst üste yığılmış bir sürü eski afiş ve bakımsız gravürler buldum bir şövalenin üstünde. Nefis *art déco* çizgileri olan bir *Normandie* afişinin oraya nereden geldiğini hiç çözemedim; ama çocukluğumda México'daki Iris Sineması'nda gördüğüm kimi MGM filmlerinin afişlerini yadırgamadım.

Kalınca, pütürlü bir kâğıda değdi elim, afişlerden daha az hasar görmüştü. O dokunuşta bir koku ya da bir duygu hissettim, unutulmuş renklerle dolu afişlerin arasından dikkatle çekip aldım. Bir Posada idi. José Guadalupe Posada'nın bir gravürü; o dükkânda kaybolmuş ama iyi korunmuştu, üzerinde basımevinin adı ve adresi bile vardı: Antonio Vargas Arroyo, Santa Teresa Sk. No: 1, 1906. Sanki Viyana'daki Albertina'daydım da bir Lucas Cranach gravürünü elliyordum. Bu kıyaslamada bir yanlışlık yok. Uzak ama kesin bir akrabalık vardır XVI. yüzyılda yaşamış bu Alman ressam ile Meksika taşrasının 1913'te ölmüş bu sanatçısıyla. Uzun bir ölüm dansıyla bağlıdırlar birbirlerine, önüne geçilemez biçimde ilerleyen, insan bedenlerini birbirine ören, her

gün yeni yeni hazineler ekleyen insanoğlunun en bol servetine: ölüme.

Temiz, kesin, vahşi ve rafine çizgilerle bir mesaj veriyordu Posada. Giysisinin eteği kuyruklu siyahlı bir kadın elindeki tabancayla gene siyahlı, giysisi uzun kuyruklu bir başka kadını öldürmüştü. Ölen kadının da elinde bir tabanca vardı, anlaşılan katil, rakibesinden bir an önce çekmişti silahını. Ama katil kadın, arkasını açık bir balkona ve güneş ışığına dönmüştü, sanki suçu her şeye karşın onu yaşamla ödüllendirecekti. Öldürülen kadının ise boynuna bir yılan dolanmış, soluğunu kesmişti. Böylece resme bakan, kadının tahminî rakibesi tarafından mı öldürüldüğü, yoksa Posada'nın sara krizine tutulmuş birini mi anlattığı konusunda kararsız kalıyordu; çünkü Posada başka yapıtlarında gövdesine sıkı sıkı yılan dolanmış, boğulmakta olan kadınları saralı olarak göstermişti.

Her neyse, kadının gerisinde, sivri dişli, koskocaman açılmış bir canavar ağzı vardı ki, aslında bu bir sirk girişiydi. Açık ağızdan dışarı yarasalar, şeytanlar, acı çeken ruhlar, dişi ifritler, karabasan figürleri, kötücül düşlerden oluşmuş koca bir karnaval fırlıyordu. Siyah giysili şık bir kadının öldürülüşü, olayın aynadan yansıması olabilecek bir karabasana; hastalığı, ölümü, kahkahayı, kumarı, haberi aynı anda birbirlerine karışmış olarak içeren bir Mardi Gras şenliğine dönüştürülmüştü.

Altın zincirli ufak tefek adam o kadar az para istedi ki, dediği fiyatın iki katını vermeyi düşündüm. Vermedim; çünkü bunu hakaret olarak kabul edeceğine inandım. Hediyemi Diana'ya akşam yemeğinden sonra vermek istedim. Ama o gece çok yorgundu, erkenden yatıp uyudu. Bir süre kitap okuduktan sonra ben de yattım. Aldığım armağanı ona ertesi gün verecektim. Derken bir sarsıntıyla uyandım. Yanı başımda oturmuş, tir tir titriyordu.

"Diana, ne oldu?"

"Bir düş gördüm."

Ses çıkarmadan baktım ona. Bana şunu anlattı: Siyahlar giyinmiş bir kadın onu tabancayla vurarak öldürüyor. Kendisi de siyahlar içinde olan Diana, ölümcül bir yara almış olarak yere düşüyor ama ölürken sara krizi gibi bir şey geçiriyor.

"Başka?"

"Bu kadar."

"Gövdene sarılmış bir yılan yok muydu?"

"Ne diyorsun sen? En önemlisi, bunu bilmeni istiyorum, gökyüzüydü. Pencereden görünen minik bir gökyüzü parçası."

"Seni öldüren kadının arkasında açık bir balkon kapısı vardı."

"Nereden biliyorsun?"

Diana'nın düşü beni o kadar sarsmıştı ki, fazla ileri gitmek gafletinde bulundum, arkasında vampirlerle dolu korkunç bir ağız görüp görmediğini sordum.

"Hayır. Bedenime dolanmış bir yılan da yoktu. Yeni Başlayanlar İçin Freud Derslerini atlayabilirsin, tamam mı? Sana Freud soslu biyografik tavuk yemediğimi söylemiştim. Ta ne zaman söyledim bunu sana. Birileri sana 'ânında üne kavuşmuş zavallı taşra kızı' masalı anlatırsa inanma. Alman kökenli zorba rejisörün perişan ettiği masum kız hikâyesine de inanma. Yalnızca ilişkimizden sana kalan imgelere inan."

"Sen kendin bana öyle çok değişik imge sunuyorsun ki, herhangi bir şey uydurmama gerek kalmıyor."

"O zaman benim hakkımda hiçbir şeye inanma."

21

Diana'nın akıldışı takıntılarına kulak asmamaya karar verdim – banyo kapısı her zaman kapalı duracak, yok perdeler hep açık duracak ki, belki gecenin birinde ay ışığı, karlı bir manzaranın üstüne düşer beklentisi sürdürülecek. Onun, "Sende hayal gücü yok" suçlaması da sinirime dokunmuştu. Aslında benim istediğim, geleceğimize ilişkin hayalleri paylaşmaktı, içinde yer almadığım geçmişiyle ilgili ölümcül hayallerle uğraşmak değil. Bunun sebebi gururumdu ama işin içinde korku da vardı, Diana'nın belleği beni tutsak eder de geri gelmesi mümkün olmayan anları yeniden yaşamak uğruna ikimiz de kayboluruz korkusu.

Böyle bir konumda olmak bana garip geliyordu, bir Meksikalı olarak sırtımda çok fazla geçmişin yükünü taşıyordum sözde, o ise sözde belleği olmayan bir ülkenin gringosuydu. Acaba bu yüzden mi içi anılarla dolu bir hazine sandığı icat ediyordu kendine, gerçekten hayalî bir hazine uydurup bunu, onunla birlikte yeniden yaratmaya mı çağırıyordu beni? Hiç kuşkusuz öyleydi. Ancak o sırada ben de kadınlarla ilgili bir iktidar bunalımı yaşamaktaydım, gerçek nedeni kendini beğenmişlik ve kapris olan bir bunalım. Kadınların, kendilerini beğenmişliklerini, kaprislerini dışlayan bir ruh haliydi, silip atıyor-

du bunları, kimi kez de, kendi kaprislerini silip atma arzuma uymuyorlarsa, kadınların kendilerini de defterden siliyordum.

Bir keresinde zengin bir Meksikalı genç kızla Taxco'ya gitmiştim; kız, kaldığımız oteli kendi sınıfına layık görmediği için sızlanmıştı. Ona katlanılmaz bir şımarık zengin kızı olduğunu, hayatta hiçbir duruma uyum sağlamayı beceremeyeceğini, en ufak bir fantezisi ya da serüven duygusu olmadığını söylemiştim ama aslında demek istediğim şuydu: Seni hafta sonunda buraya getirdiğim için Tanrı'na şükret! Hiçbir Meksikalı kadının kaprisle, şımarıklıkla, gururla benim üstümde egemenlik kurmasına izin vermeyecektim. Her an onlardan bir adım önde olacak, kendi acı ilaçlarını onlara içirecektim. Gençliğimde çok canımı yakmışlardı. Zayıf ve kendini beğenmiştiler, ana babaları sırf param olmadığı için beni uygun erkekler listesinden sildiklerinde çok kolay inanmışlardı. Şimdi hepsi peşimdeydi ya, öcümü alıyordum sözde ama her zaman kendime onlardan çok acı verdiğimin bilincindeydim. Benden istediği hayal gücünü Diana'dan esirgerken, eski aşklarımın rehavetine kaptırmıştım kendimi. Oysa o şımarık bir Meksikalı zengin kızı değildi ve olağanüstü bir kadına karşı ciddi bir hata yapmaktaydım.

Durumu düzeltmek için hemen harekete geçtim, banyo kapısını kapalı tutmak, karlı bir kış gecesi hayal etmesine katılmak konularında ona uyacağımı söyledim. Yaklaşımlarım onu kimi kez şaşırtıyor kimi kez kızdırıyordu. Kapıyı kapatmam için bana yalvarıyor ama kaybolan hayal gücünü yeniden bulmasına yardımcı olamadığım için beni aşağılayarak azarlıyordu. Temel bir İspanyol-Arap inancını doğruluyordu bu benim için: Haremi yöneten haremağası değil sultandır. Diana, banyo kapısını kapalı tutmam için bana yalvardığında son derece boynu bükük ve sevimli davranıyor, ben de onun di-

lediğini yerine getirmediğim için kendimi suçlu hissediyordum. Belki de onun yalvarmalarında kendimi bildim bileli beni çok sinirlendiren bir şey seziyordum: Birinin bana emir vermesine, hele hele intizam konusunda emir vermesine dayanamam.

Babamla iyi bir ilişkim vardı, bir tek konu dışında çok iyi bir ilişkiydi hatta. Düzensizliğimle, dağınıklığımla onu kızdırmaya bayılırdım. Annesi Alman'dı, onun için dakikliğe, düzenli oluşa aşırı önem verirdi. Dolapları, evrakları, günlük programı, düzenli bir yaşamın en iyi örnekleri gibiydiler. Bense masamın üstüne her türlü kâğıdı yığar, kirli gömleklerimi yerlere saçardım. Bir gün, onun gözleri önünde önce ayakkabılarımı giydim, sonra da pantolonumu çekiştire çekiştire bacaklarıma geçirdim. Bu görüntü onu dehşete düşürdü, tiksindirdi. Ama bir yandan da hiç beklemediğim bir sevgi uyandırdı içinde. Zaafımı gördü. Kabullendi. Beni bağışladı. O günden sonra bana hiçbir konuda emir vermedi, ben de hayatım boyunca başka hiç kimseden emir almadım. Yaşamımı işimde bağımsız olmak ya da en azından bağımlılıklarımı belirli bir özgürlükle seçebilmek amacıyla biçimlendirdim. Fiziksel düzensizliğim, kafamın düzenli olması için bir sebep oluşturdu. Yazılarımın, kâğıtlarımın, müsvettelerimin, kitaplarımın, mektuplarımın yarattığı kaos içinde her zaman bilirim neyin nerede olduğunu, başka kimse de bilmez. Sanki kafamın içinde bir radar varmış gibi elim ânında kâğıtlardan oluşmuş Pisa Kulesi'ne uzanır ve ânında aradığını bulur. Kimi kez eğri kule yıkılır ama aradığım şey hiçbir zaman kaybolmaz.

Duyguların ise evraklar gibi bir düzene ya da düzensizliğe göre kataloglanması olanak dışı! Onları bir biçime sokmamız için bize meydan okurlar, sonra birden yok oluverirler; tıpkı bazı çiçeklerin kokuları gibi: Koku çok keskindir, dünyadaki en gerçek şeymiş gibidir ancak

çıkış noktası olan gülden ya da süsenden başka biçimi yoktur. Gülün biçiminin kokusu olmadığını biliyoruz elbette, oysa kokusu bir tür hayalettir, aynı duygular gibi dünyanın en gerçek ama en zor kavranabilen şeyleridir. Diana Soren gibi bir kadınla olan ilişkilerimde yaptığım hatalardan dolayı, onunlayken de eski evcil aşklarımın kızaklarında kaymaya kalktığım için kendimi için için cezalandırdım. Onun bana derin bir tutku ve sevgi sunduğuna, çok şanslı olduğuma, onu sevebilmenin bile bir ayrıcalık olduğuna inandırdım kendimi; bu arada, gerektiğinde, onun kapris ve hayallerine boyun eğecektim; ama olsun.

Bir başka gece çok sinirli uyandı. Rüyasında, bir sürü insanla dolu olduğunu sandığı bir salona girmek üzereymiş. Uzaktan bu insanların konuşmalarını, gülüşmelerini, çalan müziği, hatta kadehlerin çınlamasını bile duyabiliyormuş. Ama içeri girdiğinde orada kimse yokmuş. Yalnızca uzun, kuyruklu bir eteğin hışırtısını duymuş, sanki tafta gibi bir kumaşın. Dışarıdan birileri duysun diye haykırmaya başlamış. Uyanmış. Ona hediye ettiğim Posada geldi aklıma.

22

Diana'nın kaprisleri, gece korkuları beni bir tür dikkatsizliğe sürüklemişti. Gece yanımda kıpırdandığını fark ettiğimde aldırmıyordum. Yataktan çıkarsa, yarı uyur yarı uyanık, perdeleri açtığını, kapıları kapattığını hayal ediyordum. Rüyalarıma girdiğinde, siyah giysiler içinde bir balkona karşı duruyor, aynı kılıkta bir başka kadın onu vuruyordu.

Ancak, bu grotesk imgeler katalogunda müzik yoktu. Her şey, sonunda kurşun sesleriyle noktalanan uzun bir sessizlikte olup bitiyordu. Derken bir gece, Diana'nın sesi, ama çok uzak ve garip bir ses, sanki kendi sesi değil de uzaklardan gelmiş başka bir ses, belki de gecenin karanlığından yararlanarak gelip onunkini devralmış, unutulmuşluğun, ölümün, zamanın içinden çıkagelip varlık kazanmış bir sesin şarkı gibi bir şeyler mırıldandığını duydum.

Öylesine garip, öylesine ürkütücü bir duyguydu ki bu, tüm dikkatimi topladım, kafamdaki örümcek ağlarını süpürerek onu daha iyi duymaya, görmeye çalıştım. O gece dolunay gerçekten de açık pencereden kocaman beyaz bir kucaklaşma gibi dolmuştu odaya: Diana, beyaz *baby-doll*'uyla pencerenin yanında oturuyordu, fısıltıyla söylediği şarkıyı çok geçmeden tanıdım.

Tina Turner'ın eski bir şarkısıydı; adı, *Remake me* ya da *Make me Over*, "Beni Baştan Yarat" ya da "Yeniden Yap" gibi bir şeydi.

Diana'nın elinde bir şey vardı, bir nesneye söylüyordu şarkıyı. Tabii, telefon. İçimde ânında bir acı ve kıskançlık kabardı; dolunay yüzünden sinirleri bozulmuş bir kadın, gecelerin tanrıçası Artemis'e, Nemesis'ine, adaşı Diana'ya uluyarak yakaran boynu bükük kurt kadın imgesi silinip gitti.

Duyduğum acıyla onu ilk anda delirmiş sandımsa da hemen ardından bir hançer gibi saplanan kıskançlık dikkatimi başka yöne çekti: Şarkıyı birine söylüyordu... Oynanan bu melodramı, öfkeli bir kıskançlık sahnesi yaratarak bozsa mıydım? Önlem, onurdan baskın çıktı, merak ise her ikisinden de üstündü. Ne Hamlet'tim ne Othello o gece, yalnızca Prometheus'un erkek kardeşi Epimetheus'tum, olanları durdurmak ya da yok saymak yerine, neler olduğunu öğrenmek isteği ağır basıyordu. Dikkatli davranmazsam hiçbir zaman öğrenemeyecektim neler döndüğünü... Pandora'nın kutusunu açtım.

Uyuyormuş gibi yaptım. Onu dinlemekten vazgeçtim. Bir süre sonra ılık bedenini yanımda hissettim; ama alışılmadık biçimde uzaktı benden ve her zaman yaptığı gibi, ayaklarıyla benimkileri aramadı...

Diana'nın sabahın üçünde kiminle konuştuğunu, telefonda Tina Turner şarkılarını kime söylediğini öğrenmek isteğimi ne kadar süre bastırabilirdim? O geceden sonra her gece konuşmaya başladı; küçülmekte olan ayın oluşturduğu ışık halkası içinde oturuyor, çok uzaklardan geliyormuş izlenimini uyandıran ve ilk başlarda hiç anlaşılmayan bir sesle (başka bir ses, taklit edilen ya da onu devralan bir ses; Diana mı değişebilen bir sese sahipti, yoksa başka birinin sesi Diana'ya mı sahip çıkıyordu, bi-

lemiyorum) konuşuyordu. Ay ışığı ölgünleştikçe ses yükseldi, daha duyulabilir hale geldi, *Remake me*'nin sözlerinden, şarkı gibi söylenmeyen ama aynı derin, kadifemsi, Diana'nın olmayan sesle mırıldanılan cümlelere geçildi. Onun normal sesi üst taraftan bir yerden, parlak gözlerinden ya da yumuşacık ak göğsünden gelirdi; bu gece sesi aşağılardan geliyordu, kasıklarından, yumurtalıklarından, belki de güneş sinir ağından. Dediklerine bir anlam verebilmem için, hattın öteki ucundan sorulan soruyu ya da yanıtı bilmem gerekiyordu, hattın öteki ucu her neredeyse...

İtalya'dan gönderilen Capitano diş macununu hatırladım, yerkürenin kim bilir neresiyle konuşuyor olabilirdi... Tahmin yürütmem olanaksızdı; duyduğum tek şey, hem de gittikçe artan bir tedirginlikle, Diana'nın farklı sesi ve anlam veremediğim sözcüklerdi:

"*Who takes care of me?* Kim bana özen gösteriyor?"

O kişinin ben olmadığım kesindi. Kendisine özen göstermemi istemiyordu benden. Ama başka birinden istiyordu, belki de birden fazla başkalarından. Bir âşığı belki, ana babası mı, hâlâ yakın ilişkiler içinde bulunduğu kocası mı? (Meksika'da sabahın üçü, Paris'te öğle vakti eder). Bildiğim tek şey, konuşan kadının Diana olmadığıydı. Bunu açıkça söyledi. Bir gece, "Ben Tina'yım," diyordu; bir başka gece, "Aretha'yım"; bir başka gece, "Billie'yim"... Sonradan geriye baktığımda bulup çıkardım bu göndermeleri. Billie Holiday, caz şarkıcılarının "Kederler Kraliçesi"ydi, tüm acılarımızın sesiydi o, içimizden geldiğinde dinlemeyi göze alamadığımız sesi o dillendirirdi, bir kara kadın İsa gibi, tüm günahlarımızı ödemek için çarmıha gerilmiş bir İsa gibi:

got the moon above me
but no one to love me
lover man, where can you be?[1]

Aretha Franklin, ruhun coşkulu sesiydi, günahlardan arınmanın o müthiş ortak töreni, bizleri yenileyen, tertemiz kılan bir vaftiz olayı ki, kullanılmış, yıpranmış sıyırıp bizi, temiz parıl parıl yenilerini veren.

A woman's only human you've got to understand.[2]

Tina Turner ise örselenmiş kadındı, yaralanmış, toplumun, önyargıların, maço erkek düzeninin kurbanı olmuş kadın; gençliğinde yaşadığı her şeye, tüm aşağılanmalara, baskılara karşın özgür ve aydınlık bir olgunluk çağından umut kesmeyen, çok derin acılar çektiği için dünyayı neşeyle doldurabilen biri.

You might as well face it:
you're addicted to love[3]

Şarkı parçacıklarının arasına serpiştirilen cümleler vardı ki, anlamlarını çözmem mümkün değildi. Tanınmış, herkes tarafından söylenen şarkıların sözleri değildi bunlar, bir diyaloğun parçalarıydı; ama benim için Diana'nın ay ışığı monoloğuna dönüşüyorlardı.

"Nasıl? Beyazım ben."

Karşı taraf ne demişti? Neye karşılık veriyordu, ne soruluyordu ona? Diana, telefona, "Kendimi başka bir

1. (İng.) Gerçi ay var yukarıda / ama beni seven yok burada / sevdiğim adam, neredesin acaba? (Ç.N.)
2. (İng.) Kadın da insandır sonunda, onu anlamak gerek. (Ç.N.)
3. (İng.) Aşk bağımlısı olmuşsun sen / artık görsün gerçeği gözün! (Ç.N.)

kadın olarak görmemi sağla," dediğinde ne demek istiyordu? Bu sorular beni yiyip bitiriyordu, yalnızca taşıdıkları esrardan dolayı değil, bu esrarın sevdiğim kadınla aramda yarattığı uzaklaşmadan dolayı ve neler olup bittiğini, Diana'nın kiminle konuştuğunu bilmek, bende bir saplantı haline geldiğinden sabahları doğru dürüst çalışmamı engelliyor, kafamı dağıtıyor, beni bir edebî depresyona sürüklüyor olduğu için. Yazdığım sayfaları istemeye istemeye gözden geçirdim; cansız, mekanik, olası günlük hayatımın tutku ve gizeminden yoksun buldum. Beni kurcalayan gizem Diana'ydı ama yavaş yavaş kendi kendim için de gizemli bir hale gelmekteydim. Her ikimiz de yalnızca olasılıklardık.

Geceyi ve esrarın yinelenmesini sabırsızlıkla bekler oldum.

Diana'nın gece konuşmalarını yattığım yerden kesmeyi göze alamıyordum. Böyle bir şey yapsam kıyamet kopar, belki de kesin bir kopuş gerçekleşirdi. Bir kez daha kendi kendime itiraf ettim ki, taptığım sevgiliyi kaybetme fikri beni çok korkutuyordu. Yataktan fırlayıp yanına gitsem, telefonu elinden kaptığım gibi, melodramlardaki boynuzlu kocalar örneği, "Kiminle konuşuyorsun, beni kiminle aldatıyorsun?" diye haykırsam elime ne geçecekti?

Kendi kendimi utandıran şeyler yaptım ama; Diana'nın eşyalarını karıştırdım, bir yerde yazılı bir ad, bir telefon numarası, unutulmuş bir mektup, onun esrarengiz gece arkadaşı hakkında bir ipucu bulabilirim umuduyla. Kendimi pis, küçülmüş, iğrenç hissediyordum çekmeceleri, çantaları, valizleri, fermuarları açıp kapatırken, parmaklarımı kara solucanlar gibi donların, çorapların, sutyenlerin arasında dolaştırırken. Bir vakitler gözlerimi kamaştıran o çamaşırları şimdi paçavralar gibi,

kirlenmiş kâğıt mendiller, kullanılmış ve atılacak kadın petleri gibi tiksinerek elliyordum...

Gereksindiğim fırsatı bana vermek zorundaydı. Bir gece verdi de. Şimdi eminim ki, o gece beni esrarını paylaşmaya davet etmişti.

23

O gece yaşlı aktör derin sıkıntılar içindeydi. Eski anıları tazeliyor, onu terk etmiş olan geçmişe paradoksal bir özlem duyuyordu. Çağının ihanetine uğramış gibi hissediyordu kendini. Aynı zamanda kendisinin de bir şeylere ihanet ettiğini düşünüyordu; Roosevelt yıllarının vaatlerine, iyimserliğine. 1930'ların ünlü isimlerini, edebî eserlerini, örgütlerini yüksek sesle hatırlayışında hem nostalji hem de küçümseme vardı; evet, yukarıdan bakan bir nostalji. Kendisine ve bize diyordu ki: "Gerçekleşmemiş çok fazla vaat vardı." Kendisine ve bize diyordu ki: "Zaten gerçekleşmesini hak etmedik."

O geceki duygularını, Santiago'nun sıkıcılığını azaltmak için oynadığımız oyunlardan birine aktarmak istiyor olabilirdi. Ama Diana'dan da benden de karşılık görmediği için (ikimiz de geceleri gizlice sürdürülen, gündüzleri hiç sözü edilmeyen telefon konuşmalarının gizemine kilitlenmiştik; o benim bildiğimi, ben de onun bildiğini biliyorduk) Lew Cooper ondan hiçbir zaman istemediğimiz bir açıklamaya girişti: Anti-Kuzey Amerikan Faaliyetler Komitesi'nin sorularına neden yanıt vermiş! Çok ayrıntılı ve inandırıcı konuştu.

"Kimse saygı hak etmiyordu. Ne komite üyeleri ne de Komünist Parti üyeleri. Her ikisi de bana iğrenç geli-

yordu. Her ikisi de yalan dolanla uğraşıyordu. Taraflardan biri uğruna neden kendimi feda edeydim ki? Onurumu kurtarmak adına mı? Açlıktan ölmek için mi? Sinik bir insan değildim, bunu düşünmeyin sakın. Herkes nasıl davrandıysa ben de öyle davrandım, beni sorgulayan sağcı faşistlerle, benim için parmaklarını bile oynatmayan solcu faşistler gibi. Gene de seçici davrandım. Zayıf durumda olan, canı yanacak kimsenin adını vermedim. Seçici davrandım, evet. Moskova'da olsaydım bana Washington'dakiler gibi davranacak kişilerin adlarını verdim yalnızca. Birbirlerine layıktılar onlar. Karşılıklı oynadıkları pis oyunlara kurban giden kuzu neden ben olacaktım?"

"Canını yakmak istemediğin kişilere ne kadar zarar verebileceğini düşündün mü?" diye sordum.

"Onlardan söz etmedim. Başkaları etti. Kimilerinin hayatı mahvoldu ama benim yüzümden değil. Benim yaptığım tek şey, kendi hayatımı mahvetmemekti. Bunu itiraf ediyorum."

"Birleşik Devletler'in kötü yanı şu ki, vatan haini ilan edilirseniz herkes inanıyor. Öte yandan, Sovyetler Birliği'nde kimse inanmaz. Vişinski kimseyi inandıramadı ama McCarthy inandırdı."

Ben bunu söyler söylemez Diana araya girdi: "Kocam her zaman der ki, Amerikalı liberallerin kuruntusu, çok büyük bir adaletsizlik duygusuna sahip olmaları ama adalet duygusunu bilmemeleridir. Kınamasını biliyorlar ama başka bir şey yapmıyorlar."

"Bunu okumuştum," dedim. "Devamında şöyle diyor: Edimlerinin sonuçlarıyla yüzleşmeye yanaşmıyorlar."

İşte o anda, ona sakince sormam gerekirdi, geceleri konuştuğu kişinin kocası olup olmadığını. Peki, ya o değildiyse? Arı kovanına çomak mı sokmuş olacaktım? Bir kez daha sustum. Yaşlı aktör konuşmaya devam ediyor-

du: "New York'taki Group Tiyatrosu'nun gerçekleştirdiği sahne denemelerinin akıl almaz coşkusu, 1930'larda seyirci ile oyuncular arasında kurulan harika iletişim... Benim gençliğimin zamanı ve mekânları..."

Sahne ile seyirci arasındaki bariyer yok olmuştu. Seyirci sıralarında oturan kişiler de oyunculara karışmış, olağanüstü oyunların birer parçası olmuşlar, sahnedeki aktörlerle korkunç bir yanılsamayı paylaştıklarının hiç farkına varmamışlardı. Aktörlerin temsil ettikleri tragedyalar, çok acıklı bir biçimde seyircilerin yaşadığı tragedyalara dönüşmüştü. Ve ne de olsa toplumun birer parçası olan aktörler de, sahnede canlandırdıkları kaderin kurbanı olmuşlardı. Bir buğday tarlası kadar sapsarı olan Frances Farmer, önce alkolün esiri olmuş, sonra fahişeliğe, deliliğe sürüklenmiş, bir yangında yok olmuştu. Kentli gençlerin öfkesini en iyi canlandıran John Garfield sevişirken can vermişti.

"Ona gıpta etmiyor musun?" diye sordu Diana.

"J. Edward Bromberg, Clifford Odets, Gale Sondergaard – hepsi suçlandılar, kovuşturuldular, yaralandılar, cadı avcılarınca yakıldılar..."

"Odets, ilahî güzellikte bir kadınla evliydi, Luise Rainer," dedim eskileri hatırlayarak. "Viyana'hydı, çağımızın Duse'si diye lanse etmişlerdi onu. Neden Duse? Neden kendisi olarak değil – Luise Rainer, eşsiz, kırılgan, baygın, tutkulu Luise Rainer, dünya tarafından yaralanan, çünkü istediği..."

"*Başka biri olmaktı*," dedi Diana. "Anlamıyor musun? Başka biri olmak istiyordu – Duse, Bernhardt, kendisinden başka kim olursa olsun."

"Kendin hakkında konuşuyorsun," demek gözüpekliğini gösterdim.

"Tüm aktrisler hakkında," dedi Diana şiddetle ve sabırsızca.

"Doğal olarak her aktris, başka biri olmak ister, yoksa aktris olmazdı ki zaten," dedi Lew babacan bir havayla.

Diana, gözlerini korkuyla kocaman kocaman açarak, "Hayır," dedi. "Bundan çok daha öte bir şey. Sana verdikleri rolleri kabul etmemek için, onun yerine yalnızca öykülerini duyduğun kişiler olabilmek için..."

O anda söylediklerini tekrar ettim, ama kişiselleştirerek, mastarın genelleştirmesini ("olmak ya da olmamak"), Amerikalıların kullandıkları kişiliksiz "sen"i bir kalemde silerek. Sana verdikleri rolleri kabul etmeyen *sensin*. Yalnızca öykülerini duyduğun kişileri *oynamak* isteyen *sendin*...

Bunları söylememin tek nedeni, asıl söylemek istediğimden kaçınmaktı: Sabahın üçünde telefonda kiminle konuşuyordun? Öfkem çok çapraşık yollarda dolanıyordu, hepsi bu. Aramızdaki gerilimin, kendisininkinden daha güçlü olduğunu hisseden yaşlı aktör, anılarını dile getirmeyi sürdürdü.

"Hatırlıyorum, bir gün Luise Rainer çok güzel bir şey söylemişti Clifford Odets'e. Dedi ki, "Erken doğmuş, yedi aylıkken, bu yüzden ömrü boyunca eksik kalan o iki ayı aramış." Ve dedi ki, "O iki ayı sende buldum." Ama adam solcu bir radikaldi ve kadının sözlerini kendine göre yeniden yazdı: "Bende eksik kalan o iki ayı genel grevde buldum. Aşk yerine grev." Doğrusunu isterseniz, hepimiz eksik kalan aylarımızı arıyoruz. İki ya da dokuz. Hepsi aynı. Daha fazlasını istiyoruz. Başka biri olmak istiyoruz. Diana haklı. Odets, politik bir slogan uydurmak için karısını harcadı."

"Diana, hem kendisini hem de bizi kılıktan kılığa sokmak istiyor," diyerek aşağılayıcı, alaycı bir kahkaha savurdum. "İkimiz arasındaki ilişkiyi olduğundan başka türlü göstermek için seni buraya, burada yaşamaya çağırdı. Gerçek bile olsa, herkes bu gerçeği biliyor bile olsa,

maske kullanmak istiyor, anlıyorsun ya. Böylece rol yapabiliyor, gerçek yaşamda iyi bir oyuncu olabiliyor; çünkü beyazperdede bunu başaramıyor... Kendilerini burjuva ev kadınları gibi göstermeye çalışan orospulardan nefret ederim."

Lew birden ayağa kalktı, bana küçümseyen bir bakış fırlatarak, "İyi geceler," dedi.

"Hayır, dur gitme daha. Seninle ikimizin burada, Diana'nın yanında bir manastırda yaşadığımızın farkında değil misin? Sen başpapazsın, ben ise acemi rahip. Ya da bir tür sanatsal ütopyada mıyız? Sen gezginci şair, ben kâtip, Azucena da orospu kılıklı hizmetçi... Ama burada kimse düzüşmüyor, en ufak bir umut yok. Başka türlüsünü kim duymuş zaten? İnsanlar sığınmak için gelir buraya, gelmek için sığınmaz. Pis manastır, boktan ütopya..."

"Bu saçmasapan vırvırı dinleyeceğime rock'n'roll dinlemeyi bile yeğlerim. Rock and roll'dan nefret ederim üstelik. İyi geceler, Diana."

"İyi geceler, Lew." Diana'nın gözlerinde kaygılı ama katlanmaya razı bir bakış vardı.

Sesimi iyice tizleştirerek taklidini yaptım: "Aman Tanrım, aman Tanrım! Hangi akla hizmet ettim de bu adamları evime aldım?"

"Hadi yatalım, sevgilim. Bugün çok içtin."

24

Diana haklıydı. O gece kolay kolay uyuyamadım. Her şeyi anlıyordum. Bir saatte kalktı, yataktan çıktı, uyuyup uyumadığımı anlamak amacıyla bana bak*mamak* gibi bir gösteriş yaptı. Yatak odasından çıktı. Perdeler açıktı. Ay ışığı eski siyah telefonun tam da üstüne düşüyordu. Bir yerde bir ışık yandığını hissettim. Yerimden kalktım, ay ışığının oluşturduğu halkaya doğru yürüdüm. Elimi telefona uzattım. Korkudan donakaldım. Bildiğimi fark edecek miydi? Şu anda, evin başka bir köşesinde konuşuyor muydu? Özel bir konuşmayı dinlemeye hakkım var mıydı? Onun çantalarını, çekmecelerini, iç çamaşırlarını karıştırmamış mıydım zaten? Son bir onursuzluk ne değiştirecekti?

Telefonu açtım, içerideki paralelde konuşan iki ses duydum. Onunki tanımadığım ama geceleri gizlice duymaya alıştığım sesti. Başka bir coğrafyadan, başka bir çağdan gelip onunkini devralan ses... bu benim fantezimdi. Aslında yalnızca aktris Diana Soren'in sesiydi, hiçbir filmde oynaması için öneri almadığı bir rolü oynuyordu. zenci bir kadının sesi. Zenci bir erkekle konuşuyordu. Bu çok açıktı. Belki de, nasıl Diana zenci bir kadının sesini taklit ediyorsa, karşı taraftaki de zenci bir erkeğin sesini taklit eden bir beyazdı; ama ses zenci erkek sesiydi. Yani,

zenci olmak, zenciden başka bir şey olmak istemeyen birinin sesiydi. Etkiledi beni bu, gittikçe artan öfkemin alkolik bulutlarını dağıttı. Daha önceki gecelerde, yatak odasında duyduğum, "Kendimi başka bir kadın olarak görmemi sağla!" ya da, "Nasıl? Beyazım ben!" gibi sözlerin anlamını kavradım.

"Kendi kendini siyahlaştır."

"Nasıl? Beyazım ben."

"Nasıl olacağını öğrenirsin sen."

"Çok çabalıyorum."

"Hayır, Aretha. Saçmalama. Teninin rengini değiştirmeni istemiyorum. Ne demek istediğimi anlıyorsun."

"Seninle birlikte olmak istiyorum," diyor Diana, Aretha'ya dönüşerek. "Yanında, yatağında olmak için, her şeye razıyım..."

"Yanıma gelemezsin, bebek, kafesinin içindesin. Ben kendi kafesimden kurtuldum..."

"Ben kafesten söz etmiyorum, yataktan söz ediyorum. İçinde ikimiz..."

"Bizi özgür bırak, Aretha. Beyaz kadın istemeyen kara erkeği salıver gitsin. Kara erkek, anasına ihanet etmek istemiyor. Beyaz erkeği de azat et, o da kara kadın istemiyor; çünkü önyargılarına ihanet etmekten korkuyor. Babasının öcünü almak için beyaz kadın isteyen kara erkeği azat et. Kara kadını aşağılamak, terk etmek, keyfinde bile tutsak etmek isteyen beyaz erkeği de azat et. Bütün bunları yaparsan, bebeğim, alır beni istediğin yere gidersin..."

"İstersen, ruhumu bile değiştiririm sevgilim."

"Yapamazsın."

"Neden? Dur bir dakika."

Kara erkek telefonu kapattı ama Diana olduğu yerde kalıp sinyal sesini dinlemeyi sürdürdü. Ben de aceleyle telefonu kapatıp yatağıma döndüm, son derece suçlu

hissediyordum kendimi. Ama ertesi gece, sonra geceler boyu, sık sık kesintiye uğrayan ama hiç bitmeyen konuşmayı dinlemekten alamadım kendimi...

Diana, ruhunu değiştirmeye çalışacağını söylerken adam, bunu yapamayacağını iddia ediyordu. Kendisini kötü yargılamaması, adaletsiz davranmaması için yalvarıyordu kız; ama adam ısrarlıydı. Yapamazsın. Sen sanıyorsun ki, bizler kalbimizin derinliğinde beyaz olmak istiyoruz, onun için hiçbir zaman zenci olamazsın. Diana Soren herkes için adalet istediğini söylüyordu. Rasizme karşı olduğunu, yürüyüşlere, gösterilere katıldığını hatırlatıyordu zenci adama, zaten adam kendisi de biliyordu. Neden onu bir eşit olarak kabul etmiyordu? Adam öyle bir kahkaha attı ki, Los Angeles ile Santiago arasındaki bütün uyuyan kuşlar uyanmış olmalı. "Sen bizim özel kulüplere kabul edilmemizi istiyorsun," dedi Diana'ya. "Lüks otellere de, McDonalds'a da girebilmemizi istiyorsun. Biz bunu istemiyoruz ki. Bizi dışarıda bırakmalarını istiyoruz biz. Kovsunlar, evet, 'Buraya giremezsiniz,' demek zahmetini göstersinler, 'Siz farklısınız, sizden tiksiniyoruz, kötü kokuyorsunuz, çirkinsiniz, maymuna benziyorsunuz, aptalsınız, bize benzemiyorsunuz,' desinler." Adam soluk soluğa kalmıştı, ne zaman insancıl, liberal bir beyaz rasizm karşıtı konuşsa, onu hadım edip kendi taşaklarını kendisine yedirmek isteğini duyduğunu söyledi.

"Siz beyazlar gibi olmak istemiyorum ben. Senin gibi olmak istemiyorum!"

Ertesi geceki konuşmalarında Diana, kendisini başka bir kadın olarak görmek istediğini; çünkü ancak o zaman gerçekte nasıl olduğunu görebileceğini söyledi. Herkesin hayatta bir amacı vardı; adamınki kendine, Diana'nınki kendine göre...

"Bana saygı duymanı istiyorum. Ne de olsa oyuncuyum ben, politikacı değilim..."

Adam bir kez daha kahkahalara boğuldu.

"O zaman kendini işine ada, ateşle oynama, salak karı. Ama şunu da iyice kafana sok: Kimse kendi kendisini aslında olduğu gibi göremez, meğer ki ırkından ayrılsın. Kesinlikle, tümüyle ayrı kalsın, bir cüzamlı gibi, yapayalnız, sadece kendisine benzerler arasında kalsın..."

Diana, ağlamaklı bir sesle, bunu yapamayacağını, adamın istediğinin imkânsız olduğunu söyleyince fena hakarete uğradı –Seni kancık, seni düzüşken beyaz kancık– ve Diana sanki derin bir keyifle içini çekti...

"Saf siyah olmak gerekir, Afrikalı zenci, Amerika'ya gelmeden önceki gibi siyah, buradakilere karışmadanki gibi, gene de kesinlikle ayrı yaşayamazdın..."

"Kapa çeneni, Aretha. Sus orospu..."

Diana zafer dolu bir sesle Amerika'da saf zencilerin olmadığını, hepsinde beyaz kanı olduğunu söyledi ona...

"Kes sesini orospu. Sende bir damla siyah kanı yok, melez çocuğun bile yok..."

Bunu da yapmayı düşündüğünü söyledi Diana ama bir şey kanıtlamak için değil, kendi özgür iradesiyle. "Tartışma kazanmak için cinselliğimi kullanmak istemiyorum."

"Orospu, beyaz kancık..."

Ertesi gece adam telefon etti. Özür diledi. Kendi kendini açıklamak için öylesine alttan aldı ki, kuşkulandım. Dediğine göre Diana sistemi değiştirmek istiyormuş. Ve alçakgönüllü bir küçümsemeyle Küçük Kara Sambo'nun[1] sesini kullanarak ekledi: "Ne kadar iyisin, ne kadar merhametlisin, ne kadar ikiyüzlüsün." Her zamanki saldırgan tınısına yavaş yavaş ama kesinlikle yaklaşarak sistemin değişmeyeceğini anlaması gerektiğini söyle-

1. İskoç yazar Helen Bannerman'ın yazdığı ve ırkçı yanıyla tepki alan çocuk kitabının başkarakteri. (Y.N.)

di ona; sistem ancak yerle bir edilir. Diana ses çıkarmadı, galiba espriyi anlamadı, derken son derece dürüst ve içten bir tavırla onlara yardım etmek istediğini söyledi. "Ama galiba bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum..."

"Melez olduğumu ikide bir hatırlatmamakla başlayabilirsin..."

"Ama melezsin. Öyle olman hoşuma gidiyor. Seni öyle seviyorum. Senin için anlamsız mı bu?"

Ayrıca adamın da tıpkı ataları gibi günahın çağrısına uyacağı, gönlünü beyaz bir yosmaya kaptıracağı, eninde sonunda ondan bir melez çocuk yapacağı bir gerçek değil miydi? Kadın, buna ne diyecekti peki? Olayı dürüstçe kabullenecek miydi? Yoksa ortalıkta bas bas bağıracak, hayatta böyle bir şey yapmadığını, önüne gelenle yatmadığını, ancak Ari ırktan, beyaz ve kuzeyli çocuklar doğurabileceğini mi söyleyecekti?..

"Bense... tüm zencileri aşağılayacağım." Sesi var kendi yok melez, zincire vurulmuş bir deniz gibi uğuldamaya başlamıştı. "Afrikalı kalacaklarına ırklarına ihanet eden, beyaz kadının cazibesine kapılıp ondan sütlü kahverengi çocuklar yapan tüm zencileri! Hadi söyle, orospu. Aklından geçeni yüzüme çarp. Ne kadar uzakta olursan ol, Aretha, o tokadın acısını duyacağım. Oralarda, uzakta beyaz bir herifle seviştiğin için canım daha da çok yanacak. Seni buradan görebiliyorum. California ile Meksika arasındaki uzaklık, seni görmeme, o sarı yarığının kokusunu almama, oracığına tükürmeme engel olamaz..."

"Sus, isim söyleme. Kimsenin adını anma..."

"Salak mısın be. Onlar her şeyi biliyor. Her şeyi bandа alıyorlar. Kafan çalışmıyor mu?"

"Ben Aretha'yım. Adım Aretha."

"Teninin rengini siyaha dönüştür."

"Nasıl? Beyazım ben."

"Nasıl yapacağını öğreneceksin. Yapamazsan seni kabul edemem."

"Yarın gene ararım."

"Tamam. *Fuck off, bitch...*"[1]

Ertesi geceki son konuşmaydı. Adam çok sakin konuşuyordu. Dediğine göre Diana'nın yanılgısı herkesi, kendisi dahil, zalimler dahil, herkesi suçlu sanmaktı. Öyle olsa, hepsi masum olurlardı. Hayır, yalnızca gettodan çıkamayan çocuklar, uyuşturucu bağımlısı anneler, hırsızlık yapmaktan başka seçeneği olmayan babalar, Klan tarafından hadım edilen erkekler eziliyorlardı, zavallı zalimler değil.

"Tenini siyaha nasıl dönüştürebilirsin, biliyor musun, Aretha? Bu ülkede işledikleri suçlar yüzünden ceza görenlerin yalnızca zenciler olduğunu hiç algıladın mı? Zenci kurbanlara kimsenin acımadığını, yalnızca beyazlara merhamet duyulduğunu fark ettin mi? Yapmanı istediğim bu işte, Aretha: Siyah bir kurban ol, seni nasıl köpek gibi sokağa attıklarını, üstünden kamyonların geçip seni nasıl kanlı, kokuşmuş bir et yığını haline getirdiklerini gör. Bir siyah olarak bir suç işle ve cezanı bir siyah olarak çek. Siyah bir kurban ol, kimse sana acımasın."

Zenci adam aynı zamanda gülüyor ve ağlıyordu. Benim ellerim titremeye başladı, ama telefonu dikkatle kapatıp ondan önce yatağa girdim, daha önceki gecelerde yaptığım gibi. Uyuyormuş gibi yaptım. Diana, benim uykumun derinliğine ve sabahları yaşadığım akşamdan kalma sersemliğime güveniyordu. Odaya gelip çok sessizce yatağa girdi. Hemen rahat bir uykuya daldığını hissettim, sanki her geceki aşağılama, tutku ve suçluluk alışverişi onu her şeyden çok doyuruyor, yatıştırıyor, keyiflendiri-

1. (İng.) Siktir ol, orospu. (Ç.N.)

yordu. Gözlerim fal taşı gibi açıktı, birden buz kesmiş olan bu yatak odasının, ışıkları sönmüş bu savaş alanının tavanına tutsak olmuştum. Kendi kendime durmadan, uyumak için sayı sayan biri gibi, benim tutkumun biraz önce işittiklerimle kıyaslanamayacağını, Diana'yla zenci adamın tutkusuna kulak misafiri olduktan sonra kendiminkini, ancak geçici bir heves olarak görebileceğimi, onurlu bir adam olarak hemen toparlanıp buradan uzaklaşmam, Diana'yı terk edip México'daki yaşamıma dönmem gerektiğini yineliyordum. Ama kendi tutkumun boyutlarını oldukça küçülten o geceki uykusuzluğum sırasında başka bir şey, benim istemin dışında azar azar kesinlik kazandı, açıkça belirlemediğim ama gene de benden olan bir düşünce. Üzgündüm, bunu kendi kendime söyledim. Hem kendi içimde hem de dış dünyada, uygar yaşamın yasalara saygı gösterdiğini, vahşetin ise yasalara burun kıvırdığının örneklerini görüyordum. Bunu söylemek, hatta düşünmek bile istemiyordum; çünkü Diana'nın zenci sevgilisinin öfkesine duyduğum hüzünle çatışıyor, hatta onu bir bakıma küçültüyordu. Gene de, zencilerin üstünlüğü bana, beyazların üstünlüğü kadar itici geliyordu. Kimliğini bilmediğim o telefon sesinin yerine koyamıyordum kendimi. *Fıkırdak* müziğe takılmadığımı, siyah sokak ritmine uygun dans etmediğimi Diana'ya söylemek zorunda değildim... İçten olmaya çalışıyor, bir yandan da kendimi Juárez rolünü oynayan çocuğun yerine koyup koyamayacağımı tartıyordum. Çocuk Juárez'e yardım eder miydim? Onun vardığı yere varmasına yardımcı olur muydum? Ne olmuştu o? Beyaz tenli bir Yerli, Napoléon yasalarına yaslanmış bir Zapotek, Kartezyen bir avukat, her numarayı bilen bir Cumhuriyetçi. Oysa bir şaman olabilirdi. Doğa ve ölümle birebir ilişki içinde olan bir büyücü, cansızların canlandırıcısı, sahip olunamayacakların sahibi, yoksulluğun milyoneri olacak yerde

bir bürokrat olmuştu. Çocuk Juárez karşımda olsa, onun için ne yapardım? Hiçbir şey. Diana'nın zencisi –ona Panter demeye karar verdim– beni onu tanıdığımdan, belki de kendi kendimi tanıdığımdan daha iyi tanıyordu. Canım istediği anda her şeyi elinden alabileceğimi biliyordu. Her şeyi. Hadım edilmiş, asılmış, linç edilmiş zenciler, Amerikan tarihinin kilometre taşlarıdır; aynı zamanda masum siyahların albümlerinde yer alan kurbanlar. Panter ise artık kurban olmayacağına karar vermişti. Beyaz Peygamber İbrahim, hançerini öz oğlu zenci İshak'ın bağrına sapladığında, Tanrı onu engellememişti.

25

Kötü bir sabah geçirdim. Öğlen vakti kulübe kadar gidip General Agustín Cedillo'nun dediği gibi her gün orada olup olmadığını görmeye karar verdim. Törelere uygun olarak, öğle yemeğinden önce konyak içiyordu, beni yanına çağırdı. Ben konyak yerine bira içtim; çünkü yeryüzünde bizimkinden iyi bira yoktur. Bu, kendimi biraz şoven hissetmeme neden oldu ama bu duygudan da hoşnut kaldım. James Baldwin'in bana Diana tarafından aktarılan sözlerini hatırladım: Bir beyaz ve bir zenci, ikisi de Amerikalı olduklarından, kendileri ve birbirleri hakkında herhangi bir Avrupalının bildiğinden çok daha fazla şey bilirler. Aynı şey Meksikalılar için de geçerlidir.

Geçen akşam general ile aramda sınıfsal bir nefretin alevlendiğini hissetmiştim. Bugün ise bira beni keyiflendirmiş, onda kendimi tanımama yol açmıştı. Aynı anda ikimiz de "iki Tehuacan" ısmarladık, dünyanın hiçbir yerinde, hiç kimsenin madensuyunun ne olduğunu anlayamayacağını bilerek. Sonra kendisine katılmaya davet etti beni. Yemek yeme töreni – *quesadilla* ile *huitlacoche* ısmarlamaktan (kara mısır kökü yemenin keyfini biz Meksikalılardan başkası anlayamaz) sepet içinde getirilen sıcak tortillalardan birini seçmeye, üstüne *guacamole* sosu sürüp bir tutam pul biber ekmeye, sonra hepsini dürüm

yapmaya kadar; tüm yiyeceklere hem iyelik hem küçültme eki takmaktan (fasulyecikleriniz, biberciklerıniz, tortillacıklarımız) sağlık, hava, yaş konularına üstü kapalı, özenli ama bilgili değinmelere (kendisi pek iyi sayılmaz, yağmurlar dinecek gibi, o da epeyce yaşlandı) kadar bir sürü şey; beni asıl ilgilendiren konuyu açmam için uygun bir hava yarattı. Aynı zamanda, generalin hiç bilmediği ilişkiler çerçevesinde yaşadığım aşırı bir yabancılaşmadan, Diana ile Panter çiftinin hâlâ kulaklarımda uğuldayan mırıltılarından kendimi kurtarmama da olanak sağladı. Onlar ötekilerdi. Oysa masadaki her şey Meksikalıydı, General Cedillo'ya hitap ederken kullandığım iyelik ekine kadar: Generalim aşağı, Generalim yukarı... Hey Tanrım, Hey Tanrım! Öyleydi tabii: O benimdi.

"Geçen akşam kız arkadaşımın dikkatli davranmasını söylediniz. Neden?"

"Bakın dostum, ben profesyonel bir kuşkucu değilim, her ağacın altında bir düşman aramak gibi bir âdetim yoktur. Ama gerçek şu ki, burada da orada da ajitatörler var. Beni anlıyorsunuz. Señorita Soren'in düşüncesiz bir davranış yüzünden güç durumda kalmasını istemeyiz."

"Yani, oradaki Kara Panterlerden, buradaki gerillalardan mı söz ediyorsunuz?"

"Tam öyle değil. Her yerdeki FBI'dan söz ediyorum. Demek istediğim bu. Ayağınızı denk alın."

"Ne yapmamı önerirsiniz?"

"İçişleri Bakanı olan beyefendinin arkadaşısınız."

"Mario Moya Palencia mı? Aynı okulda okuduk. Çok eski ve yakın bir dostumdur."

"México'ya gidip onunla bir görüşün. Dikkatli olun. Kız arkadaşınıza da dikkat edin. Başınızı belaya sokmaya değmez."

Diana o gece eve döndüğünde, ertesi gün México'ya gideceğimi söyledim. Yarım kalmış bir işimi bitirmek ge-

rektiğini ekledim. Onun peşinden Santiago'ya gelmek için pek çok şeyi havada bıraktığımı biliyordu. Birkaç gün, bilemedin bir hafta sonra dönecektim. Gözlerinde melankolik bir anlamla baktı bana, asıl gerçeği anlamaya çalışarak, belki de onun hakkındaki gerçeği çözdüğümü ama kapıyı tüm olasılıklara kapatmadığımı düşünerek. Bildiklerim nelerdi? Sonumuz gelmiş miydi? Dönmemek üzere mi gidiyordum? İlişkimizin sonuna mı varmıştık? Karıma, kızıma, başkentteki işlerime geri mi gidiyordum?

"Her şeyi burada bırakıyorum; kitaplarım, yazılarım, daktilo makinem..."

"Diş macununu da götür."

Gözlerindeki hüzün azalmamıştı.

"Yalnızca bir tanesini alıyorum. Geri kalan her şey emanetçide duracak."

"Emanetçide mi? Hoş bir benzetme. Belki hepimiz burada bir emanetçideyiz."

"Hadi, Tanrı'nın Yahudi bir emanetçi olduğuna inanmaya kalkma."

"Hayır. Ama Tanrı'ya inanıyorum. Hem de o kadar inanıyorum ki, bizi dünyaya hiçbir şey olalım diye göndermiş olabileceğini düşünemiyorum."

"Seni seviyorum, Diana." Onu öptüm.

26

México'ya döner dönmez ilk yaptığım iş, dostum Luis Buñuel'i aramak oldu. Haftada bir ya da iki kez, öğleden sonraları saat dört ile altı arasında ziyaret ederdim onu. Konuşmaları beni olağanüstü biçimlerde besler, uyarırdı. Buñuel yalnızca yüzyılımızın tanığı değil (ikisi yaşıttılar, kendisi 1900 doğumluydu) en büyük yaratıcılarından biriydi. Herkesin bildiği gibi, gerçeküstücülüğün Fransız kuramcıları, otomatik yazı ve "duyuların tersyüz edilmesi"ni istediklerinde bile Kartezyen bir açıklıkla kaleme alınmış çok güzel denemeler ve başka metinler üretmişlerdir. Fransız gerçeküstücüler kışkırtıcılıktan pek öteye gitmemiş, sanki rasyonalist kültürlerinden ödün vermemiş, bir Villon ya da Rabelais'yi ateşleyen çılgınlığı geri getirmemişlerdir. Ancak, kuramsız gerçeküstücüler, İspanyol Buñuel ya da Alman Max Ernst gibi içgüdüsel olanlar, sanatlarıyla kültürlerini bir arada yoğurmayı, geçmişe eleştirel bir varlık kazandırmayı ve çağdaş yenilik özentisine tarihsel ters sınırlar getirmeyi başarmışlardır. Her şeyin kökü çok uzak anılarda ve antik topraktadır. Bunları kazıp ortaya çıkardığımızda gerçek modernizm çiçek açar: geçmişin varlığı, ilerlemenin gururuna karşı bir uyarı. Buñuel'in gerçeküstücülüğünün babaları İspanyol mistikler, pikaresk ro-

man[1], Cervantes ve Goya'dır; aynı şekilde, Alman peri masallarının zalim, aşırı karanlık fantezileri Ernst'e analık etmiştir.

Buñuel'in Colonia del Valle'deki evinin hiçbir özelliği yoktu. Aslında özelliği buydu, yani karaktersiz olması. İki katlı, kırmızı tuğladan bir binaydı, dünyanın herhangi bir yerindeki orta sınıf evlerden biri gibiydi. Oturma odası bir diş hekiminin bekleme odasını andırıyordu. Sanatçının yatak odasını hiç görmedim, ama boş duvarlara bakmaktan ve yerde yatmaktan, bilemediniz somyasız, döşeksiz bir peyke üstünde uyumaktan hoşlandığını biliyorum. Onun, kimilerince bunaltıcı ölçüde burjuva ve Püriten, kimilerince ise keşiş gibi bir münzevi olarak algılanan katı yaşam kurallarına uygundu bütün bunlar. Hemen her türlü süsten yoksundu ev; yalnızca Dalí'nin 1920'lerde yaptığı Buñuel'in gençlik portresi vardı. İkinci Dünya Savaşı'ndan beri Dalí'yle dargındılar ama Luis, tabloyu holdeki duvarda tutuyordu; hem kendi gençliğine hem de yok olmuş bir dostluğa saygı olarak...

Konuklarını, köşe başındaki Liverpool adlı büyük mağazadan satın aldığı gerçek bir barda kabul ederdi. İçki dolabı, New York'taki Plaza Oteli'nin Oak Salonu'nunki kadar doluydu; Buñuel'e göre "dünyanın en iyi martini"si yapılırdı o otelin barında. Şimdi de bana bir *buñueloni* hazırlamaktaydı: cin, Carpano ve Angostura karışımı çok nefis ama adamı fena çarpan bir içki... Bir yandan da, "Her gün bir litre alkol alıyorum. Alkol beni öldürecek," diyordu.

1. Aşağı tabakadan bir serüvencinin ya da bir serseninin yaşamını sürdürebilmek amacıyla bir toplumsal ortamdan bir başkasına sürüklenirken başından geçenleri birinci tekil şahıs ağzından aktaran, romanın öncüsü sayılan anlatı. (Y.N.)

"Ama çok iyi görünüyorsunuz," dedim. Yetmiş yaşına karşın gürbüz, sağlıklı bir gövdesi vardı, omuzları yuvarlak, göğsü geniş, kolları ise güçlü ama inceydi.

"Doktordan yeni geldim. Al sana bir liste: Amfizemim var, kolestrolüm yüksek, prostatım dev boyutlarda. Her biriyle birer birer uğraşacak olsam. Sağlığım yerinde. Ama hepsi birden üstüme gelirlerse, küt diye ölürüm."

Genellikle kısa kollu spor gömlek giyerdi, bu da köylü-filozof kafasının saçsızlığını daha bir ortaya çıkarırdı. Dazlaklığı ve zamanın kırıştırdığı yüzü, onun Picasso'ya, de Falla'ya, Ortega y Gasset'e benzemesine yol açıyordu. Buñuel, Goya gibi Aragon yöresindendi. Dünyada Aragonlular kadar hayalci kişilerin olmadığı bir gerçektir. Cadı toplantıları, insanlarla hayvanlar ve böcekler arasında iletişim kurma gibi çılgın hayalleri vardır. Herkes kendi aralarında en iyi iletişim kuran türün karıncalar olduğunu bilir –telepatik olarak, çok büyük uzaklıklardan– bence Luis Buñuel'in entomolojiye olan ilgisi de bu yüzdendi; çünkü Aragonlular aynı karıncalar gibi zaman ve uzam içinde birbirleriyle iletişim kurabilirler. Karabasanları, cadıları, tamtamları aracılığıyla haberleşirler.

O günkü karşılaşmamızda hiç gözünde değildim. Evlilikte sadakate, karıkocanın ayrılmazlığına çok derinden inanan biriydi. Birlikte yaşamak konusunda birbirine söz veren bir çiftin, bu sözlerinden dönmelerine katlanamazdı. Luisa'yı terk ettiğim için bana kızdığını açıkça söyledi. Onu çok severdi, bir-iki filminde de kullanmıştı. Üstelik, evlilik bağlarını yücelten tavrının yanı sıra, cinsellikten iğrendiğini de saklamazdı Buñuel. Konu gereği çok gerekli olmadıkça çıplak insan bedeni göremezsiniz filmlerinde; öpüşme sahnesi de (çünkü bunu "müstehcen" sayar), sevişme sahnesi de yoktur hiç. Yalnızca arzu vardır, Altın Çağ'ın bahçelerinde gezinen, hep doyumsuz kalan, bu yüzden tutku ateşini hep en yoğun aşamada tutan arzu.

Onun yeşil gözlerine baktım, hiç ulaşamadığım bir deniz kadar uzaktılar ve onun gözleriyle Tristan'ın yelkenli gemisini gördüm. Buñuel'in gizli kahramanıydı Tristan, saf ve cinselleşmemiş aşkın kahramanı... Aslında Buñuel'in gerçek dönemi, doğal zamanı Ortaçağ'dı, bakışları oralarda dolanıyordu; bizim "berbat zaman"ımıza yanlışlıkla demir atmıştı. Geçmişten günümüze sürülmüş, XIII. yüzyıldan bir yabancı olarak görmek ve anlamak gerekiyordu onu. Aramızda neredeyse çırılçıplaktı, kısa kollu gömleği, edep yerini kapatsın diye münzevi keşişlere verilen bir bez parçasıydı sanki.

Bana şimdi söyledikleri de o kayıp çağın bir yansımasıydı: Seks hayvansal bir alışkanlıktır, Hippolu Aziz Augustinus'un sözleriyle söyleyecek olursak: *More bestiarium*. "Seks kıllı bir örümcektir," diyordu bana Buñuel, "her gördüğünü yiyip yutan bir tarantuladır, bir kez içine girdin mi bir daha çıkamayacağın kara bir deliktir." Kulakları duymuyordu (gene, Goya gibi) ve filmlerinde artık müzik kullanmıyordu, radyo, laterna, dağ sayfiyesinde bir orkestra falan gibi doğal durumlar dışında. Oysa eskiden, filmlerini Wagner'in sonsuz tutkulu, tatlı, fırtınalı müzikleriyle doldururdu. *Tristan ve Isolde*, seks tarantulalarından arınmış bakir aşkın kantatıydı.

"Ama Aziz İoannes Khrysostomos, bakir aşkı bile yasaklamış; çünkü tutkuyu daha da artırdığını, arzunun ateşine ateş kattığını söylemiş," diye hatırlattım.

"İyi ya işte! Bu yüzden dünyanın en heyecan verici şeyi değil mi, anlamıyor musun? Günahsız seks, tuzsuz yumurtaya benzer."

Her seferinde onun tuzağına düşüyordum. Buñuel bekâreti öneriyordu; çünkü böylece arzu, zevk, sevilen bedene duyulan susuzluk artıyordu. Aziz Augustinus'un okuruydu, insanoğlunun düşüşünü, aşk yasasına karşı gelişin sonucu olarak algılıyordu. Sevginin bir yasası var-

dır, o da Tanrı'yı sevmektir. Kendi kendimizi sevmekle Tanrı'nın yasasına karşı geliyor, cehenneme giden yola adımımızı atıyoruz, bu yol döne döne aşağılara doğru gidiyor, seksin kara deliğinden geçip ölümün son deliğine varıyor. Sevgiye geri dönebilmek için bekârete dayanmak zorundayız, ki bunun için yardıma gereksinmemiz var. Tek başımıza yapamayız bunu. Bedenin ve bedensel zevklerin cehenneminden Tanrı'ya dönmek, yerçekimine karşı gelmek gibi bir şey. Düşmek değil de uçmak.

"Peki, kim yardımcı olacak bize?" diye sordum.

"İktidar değil," dedi tutkuyla. "İster kilisede olsun, ister laik dünyada, elinde güç bulunanlar, bize yardım edemez. Yalnızca yoksullar, asiler, toplum dışına itilmişler, çocuklar, âşıklar... yalnızca onlar yardımcı olabilir."

Bütün bunları derin bir duyguyla söylemişti ve belleğimden onun filmlerindeki terk edilmiş çocuklar, ateşli çiftler, lanetlenmiş dilenciler, dinlerine bağlılıklarından dolayı aşağılanan papazlar, bu dünyanın kibrine sırtını dönüp yalnızca kardeşlerine sarılmak isteyen kişiler bir bir geçti. Asiler de öyle mi? Buñuel'e sordum. Asiler de bize yardım eder mi?

"Herhangi bir gücün emrinde değillerse," diye yanıtladı Luis. "Tümüyle nedensiz bir isyan içindeyseler."

O sıralar Buñuel, bir film senaryosu üstünde çalışıyordu ama filmi hiçbir zaman yapmadı. Hayata bir hırsız ve katil olarak atılan Fransız anarşist Ravachol'un yaşamıyla ilgiliydi. Taşrada yaşarken yaşlı bir eskiciyi, yaşlıca bir münzeviyi öldürmüş, bir kontesin mezarını soymuş, bir demirci ocağının sahibi iki kız kurusunu bıçaklayarak öldürmüş. Bütün bunların hiçbir nedeni yokmuş. Derken günün birinde, öldürdüğü kişilerin paralarını, kontesin de birlikte gömüldüğü mücevherleri anarşist dava uğruna çaldığını ilan etmiş.

Gene de anarşistler ona pek yüz vermemişler. Bunun üzerine Paris'e gidip "Bisküvi" Simon adlı bir yardımcıyla birlikte kendini bomba yapmaya, bombaları yargıçların kapılarına yerleştirmeye adamış. Ne yazık ki Bisküvi, kapıları karıştırdığından yargıçlar değil, sokaktan geçen masum insanlar ölmüş. Buñuel'in dediğine göre, olaya başlı başına fantastik bir nedensizlik kazandırmış bu.

Ancak 11 Temmuz 1892'de Ravachol, giyotine gittiğinde benimsemişler anarşistler onu ve aziz mertebesine çıkarmışlar; hatta adından bir de fiil uydurmuşlar: "*Ravacholizer*" patlama sonucu bin parçaya ayırmak anlamına geliyor ve şeker bir şansonda şöyle geçiyor: "*Dansons la ravachole. Vive le son de l'explosion!*"[1]

"İdam sehpasına çıktığında, 'Yaşasın anarşizm!' diye bağırmış. Orospu çocuğunun tekiymiş, yanakları çok solgun olduğundan allık kullanırmış."

"Onu onayhyor musun, Luis?"

"Kuramsal olarak, evet."

"Ne demek bu yani?"

"Özgürlük kavramı olarak anarşizm harika bir şey; üstünde hiç kimse yok. Senden daha güçlü, daha üstün biri yok, zincir yok. Bundan daha harika bir fikir olamaz. Ama pratikte gerçekleşmesi olanaksız. Gene de fikirler ütopyasını ayakta tutmak zorundayız. Yoksa, hayvanlardan farkımız kalmaz. Pratik yaşam da bizi ölüme götüren kara deliklerden biridir. Devrim, anarşi, özgürlük... düşünsel ödüllerdir bunlar. Tek tahtları, kafamızın içindedir."

Sözlerine devam ederek, Louvre Müzesi'ni havaya uçurup insanoğluna ve tüm yarattıklarına cehennemin yolunu göstermek kadar güzel bir fikir olmadığını söyle-

1. (Fr.) Ravachol dansı yapalım. Yaşasın patlama sesi. (Ç.N.)

di; ama fikir olarak kaldığı sürece, hiçbir zaman uygulanmadığı sürece. Fikirlerle pratik arasında neden kesin ayrımlar yapmıyoruz sanki? Fikirleri uygulamaya kalkmaya bizi zorlayan ne? Böyle yapmakla kaçınılmaz olarak başarısızlığa, umutsuzluğa gömülmüyor muyuz? Hayaller, düşler başlı başına yeterli değil mi? Geceleri gördüğümüz her düşün gerçeğe dönüşmesini beklersek aklımızı kaçırırız. Dünyada hiç kimse bir düşü vurmayı becerebilmiş midir?

"Evet," diye karşılık verdim. "Ama tüfekle değil. Mızrakla. Aztek imparatoru Montezuma, imparatorluğunun sonunu ve istilacıların gelişini rüyasında gören herkesi bir araya toplamış ve öldürtmüş..."

Saatine baktı. Yedi olmuştu. Gitme zamanı. Azteker onu ilgilendirmiyordu, Meksika'yı ise tepesi kırık camlarla doldurulmuş yüksek bir koruyucu duvar olarak görüyordu.

27

Karım Luisa Guzmán'ın karşısında oturuyorum. Arnavutkaldırımlı San Angel semtinde, on yıl paylaştığımız evin geniş salonundayız. Her ikimizin elinde de birer bardak viski var, gözlerimizi birbirimize dikmişiz, bir şeyler düşünüyoruz, aynı şeyleri ya da başka başka şeyleri. Bardaklar çok ağır, yuvarlak, kalın dipleri Sargasso Denizi'nin dibinde yaşayan ahtapotun gözünü andırıyor. O, bir yandan da oyuncak pandasına sarılmış.

Ona bakıyorum, hayatımızda yaptığımız hiçbir şeye benzemeyen bir şey yapmak zorunda olduğumuzu düşünüyorum. Hayal gücü bu demektir. Ama onun karşımda oturuşuna bakarken, onun beni hayal ettiği gibi onu hayal ederken, kesin ve açık olmayı yeğliyorum. Birlikte olduğumuz yıllar boyunca Luisa Guzmán, benim sosyal yaşamımı yönlendirmedi (insan içine çıkmaktan hoşlanmazdı), mali yaşamıma da karışmadı (paraya hiç mi hiç değer vermezdi). Edebî yaşamımda beni yüreklendirdi; benim okur ve yazar olarak çalışmalarıma sabırla yaklaştı. Öte yandan cinsel yaşamımı yönlendiren oydu. Yani önüme hiçbir engel koymadı. Her seferinde kenara çekilerek ona bir kez daha dönmemi garantiye aldı. Bu hep böyle olmuştu.

Her neyse, anıların tüm yükünü omuzlamış bir şekilde orada oturmuş onun beni seyredişini seyrederken

anladım ki, her zaman benden bir adım önde olmuştu. İlk kitabımın başarısına karşı koyabilecek bir sadakati aklına bile getirmemişti. Yirmi dokuz yaşımda, kendim pek fazla kutlamadığım bir üne kavuşmuştum. Hayatta bildiğim bir şey varsa, o da edebiyatın uzun bir çıraklık olduğu, işler iyi giderken kusurlara, kötü giderken de kusursuzluğa, her zaman için rizikoya açık bir iş olduğudur; tabii yazdıklarımızı hak ediyorsak. Beni göklere çıkaran övgülere inanmamıştım çünkü hayalimdeki hedeflere daha çok uzak olduğumu biliyordum; saldırılara da inanmadım. Dostlarımın seslerini dinledim, beni yüreklendirdiler. Kendi sesimi dinledim ve şunu duydum: "Başarıyı kabullenme. Başarıyı yüzeysel olarak yineleme. Kendine ulaşılmaz hedefler belirle. Zor yola sapıp başarısız olmak, kolay yolu seçip zafer kazanmaktan iyidir. Güvenlikten kaçın. Riskten çekinme."

İlişkimizin tam olarak hangi aşamasında Luisa, benim daha fazla bir şeylere gereksinmem olduğunu, hem daha başka şeylere hem de ona gereksinmem olduğunu fark etti bilemiyorum – edebî bir riskin erotik karşılığı olabilecek bir şey. Ya da hırs. Birbirimize âşık olmamızın haftasında çok ünlü bir Meksikalı yazar, Luisa'ya gelip kendisi yerine beni seçtiği için ona çıkıştığında, "Ben senin sevgilinden daha yakışıklıyım, daha ünlüyüm ve de daha iyi bir yazarım," dediğinde çok gülmüştük.

Bizi en çok şaşırtan şey, büyük yazarın onunla da benimle de dostluğunu inatla sürdürmesiydi. Onun eli (ya da el değiştirmesi) için delice yalvarması bir işe yaramamıştı; ama yüzündeki dostça gülümsemeyi yok etmemişti. Ayrıca, ki biz bunu baştan beri biliyorduk, adamın yazarlık yoluyla şana, şerefe, güce ulaşma hırsı da hiçbir zaman son bulmadı. Luisa'nın bana öğrettiği (daha doğrusu inancımı kesinlikle doğruladığı) şey ise insan olmanın, şanlı bir yazar olmaktan daha iyi olduğuydu. Ancak,

kimi kez insan olmak, edebî üne ulaşma umudundan daha büyük bir acımasızlık gerektiriyor.

Şimdi, karşılıklı oturduğumuzda, ona Diana Soren' siz yapamayacağımı söylemeye gerek yoktu. Oyuncak pandasına sarılmış, elinde viski bardağı, tek söz söylemeksizin, ilişkimiz boyunca birikmiş tüm acımasızlıklarımı ve bunları örtmek için edebî yaratım maskesini ne kadar kolaylıkla kullandığımı yüzüme vuruyordu. Gözleri bana diyordu ki: Artık insan olmaktan çıkıyorsun. İnsan kaldığın sürece aşk serüvenlerine saygı duydum. Ama şimdi fark ettim ki sen, kendi kendine saygı duymuyorsun. Birlikte yattığın kadınlara saygı duymuyorsun. Onları edebiyatına bahane olarak kullanıyorsun. Artık bir bahane olmayı reddediyorum.

"Kabahat sende. Başka bir kadınla ilk kez birlikte olduğumda çizgiyi çizmeliydin."

"Hem sevimli hem kötü. Ne bekliyorsun ki?.."

"Seni aldatmama yıllarca göz yumdun..."

"Kusura bakma. Dünyadaki tüm kadınların üstün hayal gücüyle ve fantezileriyle yarışacak halim kalmadı artık..."

"Aşkımızı ayakta tutmaya çalışırken, sonunda öldürdük, haklısın..."

Bir tabla kadar ağır olan bardağını yüzüme fırlattı, altdudağıma isabet ettirdi. Melankolik pandaya üzüntüyle baktım, yerimden kalktım, acıyan dudağımı elleyerek bir daha dönmemek üzere oradan çıktım.

28

Mario Moya'yı bulamadım. Nüfus artışı konulu bir konferansa katılmak için Bükreş'e gitmiş, daha iki hafta dönmeyecekmiş. Omzumu silktim, durumun çok acil olmadığını umdum. İki haftaya kadar Santiago'daki çekimler de bitecekti zaten. Herkes dağılacaktı... Diana nereye gidecekti peki? Ben nereye gidecektim? Birlikte kalacak mıydık? Bundan kuşkuluydum. Onu, Paris'te kocası bekliyordu; Los Angeles'ta sabah saatin üçünde telefonda konuştuğu Kara Panter... Iowa'nın Jeffersontown kasabasında ise yitirdiği ve idealize ettiği eski sevgili vardı; Orta Batılı bir Tristan, belki de karnı Miller birasıyla şişmiş, fanatik bir Chicago Cubs taraftarı bir kasaba eczacısına dönüşmüştü.

Hayal kurmuyordum. Benimle bir Amerikan üniversitesinin cennetimsi kampusuna geleceği yoktu. Tek istediğim, şimdiki zamanımızı bölecek bir şeyin olmamasıydı, Santiago'daki birlikteliğimiz sürsün, sonra şansımız varsa, birkaç gün México'da birlikte olalım, belki Paris'te randevulaşalım... Yazı birlikte Mayorka'da geçirme hayalim vardı, gerçi. İkimiz de o adayı çok seviyorduk, kısa süre önce harika dostum, yazar Hélène Cixous'la birlikte bulunmuştuk orada, sonra Diana'yla Ivan'ın da orada bir evleri vardı...

Durango'ya doğru uçarken, şu son iki haftayı onunla birlikte geçirmek için her şeye razı olduğumu yineleyip duruyordum kendime. Aklıma sürekli gelen tek olasılık vardı, başka hiçbir şey değil. Ben onun âşığı olmuştum; çünkü gerçek âşığını, Kara Panterlerin önderini Meksika'ya sokmuyorlardı. Onun beni reddedeceğini, ilişkimizi keseceğini düşünerek önceden harekete geçmeli miydim? O beni terk etmeden, beni bırakıp giderek birlikte yaşadığımız her şeyi unutmadan önce ilk adımı ben atıp ilişkiye son vermeli miydim?

Başkentten bir-iki kez aramıştım onu. Telefonda iletişim kurmak her zaman zor gelmiştir bana. Konuştuğum kişinin gözle görünür olmaması içimi sabırsızlık ve sıkıntıyla doldurur. Sözcüklerle yüz ifadelerini birbirine uyduramamak rahatsız eder beni. Konuştuğum kişinin yalnız mı bir başkasıyla birlikte mi, giyinik mi çıplak mı, makyajlı mı, yıkanmış yüzlü mü olduğunu bilemem. Teknoloji ilerledikçe, ahlaksal ve imgelemsel eksikliklerimizi elimizdeki tek silahla gideriyoruz: yalanlar. Şu anda duştan çıktım. Çıplağım. Tam kapıdan çıkmak üzereydim. Kusura bakma. Yalnızım. Yalnızım. Yalnızım.

"Seni seviyorum, Diana."

"Sözcükler ne güzel. Bir bedelleri de yok."

"Seni özlüyorum."

"Ama burada değilsin. Ne desem ki?"

"Cumaya dönüyorum. Hafta sonunu birlikte geçireceğiz."

"Sabırsızlıktan ölüyorum. Hoşça kal."

Onun için korktuğumu, dikkatli olması gerektiğini, başkente bu yüzden gittiğimi, onu korumak için bir şeyler bulmaya çalıştığımı söyleyecek vaktim olmadı. Ama Díaz Ordaz hükümetiyle ilişkilerim çok kötüydü. İçlerinde bir tek dostum vardı, eski okul arkadaşım, İçişleri Bakanı Mario Moya. O da yurtdışındaydı.

"Buraya senin için geldim, Diana. Burada olmamın sebebi sensin!" diye haykırmak isterdim ona ama durumlardan emin değildim. Zaten, "Acelesi de yoktu," diye düşünüyordum. O sırada beni çok daha fazla düşündüren şey, benimle böyle ters konuştuğunda yüzündeki anlamın ne olduğuydu. Önümüzdeki yeni teknolojik ilerleme bu mu olacaktı; konuştuğumuz kişiyi görebilmemizi sağlayan bir ekran? İnsanın mahremiyetinin acımasızca elinden alınması! Sonsuz zorluklara yol açacak bir şey: Her an hazır olacaksın, saçların taralı, makyajın kusursuz, giyimli (ya da yerine göre soyunuk). Ya da saçlarını çabucak dağıtacaksın sesinin uykulu olmasına sebep icat etmek için: "Beni uyandırdın, sevgilim. Dalıp gitmişim... tabii yalnızım." Ve az ötede şişko, sakallı, tişörtlü bir herif televizyonda futbol maçı seyrederken biraları yuvarlıyor.

Diana'nın ancak yok edildiği takdirde sahip olunabilecek bir sanat yapıtı olduğu fikri kafama saplandı kaldı. Sanatta olduğu gibi sekste de zevkin yanıda kesilmesi kana zehir karışması gibidir, ama bir yandan da, gerek sanatı gerek tutkuyu besleyen dölyatağı salgısını uyaran bir belirsizlikti. Bu coşkuya sebep olanı, Diana'yı silip atmak pahasına mı kurtulabilirdim; ancak beni kasıp kavuran bu vecit halinden? Başka bir deyişle ondan önce mi harekete geçmeliydim? Keyfimizin sürmesini sağlamak için onu eşsiz bir belirsizlik ortamına sokmuş olabilirdi, olmayabilirdi de, hiçbir şey kesin değil, her şey olasılıkların harika dünyasında dolanıp duruyor havasına, bir öykü ya da tutku seçeneklerinin çoğaldığı bir yere özgürlüğümüzü hem kısıtlayan hem de zenginleştiren bir yelpazenin arkasına sürükleyebilir miydim?

Akşam saat beşte Santiago'ya indi uçağım, kendi sorularımı hâlâ yanıtlayabilmiş değildim.

Havaalanından Diana'nın evine kadar olan yol, bu kez özellikle uzun sürdü sanki. Kasabanın her zamanki

bunaltıcılığı, kapanan dükkânların kepenklerinin çelikten çağlayanları andıran gürültüleri, ağaçların hışırtısına karışıyor, kente tepeden bakan dağların gölgeleri uzadıkça uzuyordu. Ortalıkta koşuşan sinirli hindiler gördüm. Âşıkların çakı izleriyle yaralanmış kaktüslerin üstündeki isimleri (Agapito, Cordelia'yı seviyor) okudum ve yeşili kara kara zedelemiş, birbirine geçmiş kalp resimleri...

"Ne oluyor?" diye sordum taksi şoförüne. "Neden bu kadar yavaş gidiyoruz?"

"Gösteri yürüyüşü var. Öğrenciler gene bir şeyi protesto ediyorlar. Derslerine çalışsalar ya, tembel pezevenkler."

Kent meydanı hardal kokuyordu. Ne olduğu belli olmayan kasvetli bir bulut inmişti. İnsanlar öksürerek, burunlarını mendillerle, kazaklarıyla, gazetelerle örterek yan sokaklara kaçışıyorlardı. Gençlik lideri Carlos Ortiz'in yüzünden kanlar akarak koştuğunu gördüm.

"Pencerenizi kapayın, señor. Sıkı durun."

Şoför sert bir U dönüşü yaparak benim geçici yuvamın, yazılarımın, kitaplarımın bulunduğu semte doğru kaçtı. Santiago manzarasının parçalanıp yerlere yuvarlandığını, orada yaşayanların büyük bir hızla yüz hatlarının kaybolduğunu hissettim.

29

Azucena'nın yüzündeki anlam, ortalıkta bir şeylerin döndüğünü açıkladı bana. O hiçbir şeyi göstermezdi, duyguları hakkında en ufak bir bilgim yoktu. Arada bir dostça gevezelik ederdik, daha önce de dediğim gibi. Dilimizle bağlıydık birbirimize; İspanyolca eğitim yapan okullarda hepimizin öğrendiği şiir dizeleriyle:

Dün geçti gitti.
Yarın daha gelmedi.[1]

Ona saygı duyuyordum, bunu da daha önce söyledim: Onuruna, gururuna, bu dünyada iyi yapması gereken işi iyi yapmasına. Santiago'ya aktarılmış olan o küçük Hollywood dünyasında, sonuç olarak kendi kendine hiç acımayan, daha yüksek bir yere ulaşmak kaygısında olmayan tek kişiydi o. Hizmet ettiği hanımdan daha üstündü. Başka biri olmak istemiyordu. Zaten başka biriydi. Kendisiydi.

Loş, alışılmadık biçimde sessiz bir evin kapısını bana açan oydu. Yüzünde de alışılmadık bir burukluk vardı; o

1. İspanyol şair Francisco de Quevedo'nun "Ah de la vida" (Ah Hayat) adlı şiirinden. (Y.N.)

suratta bir sempati, bir anlayış, bir sevgi, başka bir İspanyol kökenliye duyulan dayanışma görmem biraz vakit aldı. Bir an son derece melodramatik hissettim kendimi; sanki bohem dostlarına neden bu kadar sessiz dolaştıklarını, neden ağladıklarını soran bir şair Rodolfo idim. Mimi öldü. Azucena, besbelli istemeyerek, bir ölüm haberini açıklamak istemiyor gibiydi.

"Diana?" diye sordum. Aslında haykırabilirdim bu soruyu ama nedense, Meryem Ana'yı ziyarete gelmişleri rahatsız etmemek için fısıltıyla konuştum.

"Burada bekleyin, geliyor," dedi Azucena, oturma odasından çıkmamı engelleyerek.

Akşam oluyordu. Lew Cooper her zamanki gibi içki dolabının orada, günlük dış çekimlerin kendisine hak ettirdiği kokteyli hazırlamakta değildi. Kimse yoktu. Yatak odasının kapısı kapalıydı. Ama o yatak odasında benim giysilerim vardı ve banyoda İtalyan diş macunum. Sabırsızlandım, öfkelendim, daktilo makinemin, kâğıtlarımın, kitaplarımın durduğu köşeye doğru yürüdüm. Birileri her şeyi düzene sokmuştu. Her şey simetrik bir biçimde üst üste yerleştirilmişti.

Azucena'yı bulmak, yaratıcılığıma yapılan bu saldırıyı protesto etmek üzere geri döndüm. Karşımda Diana'yı buldum. Koridora düşen akşam ışığında, yarısı aydınlık, yarısı karanlık bir şekilde duruyordu benim sevgilim Diana Soren. Bana doğru yürüdü, ışıktan uzaklaştı, ama kendi ışıltılı kişiliğiyle karanlık kişiliğinde en ufak bir değişiklik olmadı. Öylesine bir karşıtlık vardı ki, kısa sarı saçlarının bir yarısı beyaz, bir yarısı siyah görünüyordu. Büyüyü bozan kılığıydı. Boğazına kadar düğmelenmiş pembe kapitone bir sabahlık ve ponponlu terlikler giymişti. Tam bir ev kadını. Diana Soren tersine dönmüş bir mantara benziyordu, ayaklanmış bir raptiye...

Onun ışıkla karanlık arasında birden ortaya çıkması ya da bana içgüdüsel olarak görünüşünün komik gelmesi değildi, her zamanki gibi ona yaklaşıp kollarımın arasına almamı, onu öpmemi engelleyen. Bana yanaşmadı bile. Durdu, özentiden uzak döşenmiş evin tek şık bambu koltuğuna oturdu ve gözlerini yoğun bir biçimde bana dikti. Bense çalışma masamın önünde duran hasır sandalyeye oturup kollarımı göğsümde kavuşturdum. Belki Diana aklımdan geçenleri okumuştu. Belki aşkımızın nasıl sona ereceğini ve arkasından neler geleceğini hayalinde canlandırmıştı, tıpkı benim gibi. Daha başka bir şey söylemeden, México yolculuğumun ne kadar boşuna olduğunu ona anlatmak istedim. General Cedillo'nun ima ettiği FBI tehdidi tehlikesi konusunda hiçbir şey öğrenmiş değildim. Tam bunları söyleyecektim ki, o konuştu, acımasızca, hızlı hızlı:

"Affet beni. Başka bir sevgilim var."

Şaşkınlığımı, öfkemi, merakımı denetim altında tutmayı başardım.

"Birleşik Devletler'de mi?" diye sordum, gece dinlediğim telefonlardan söz etmeyi göze alamayarak.

"Şu anda burada başka bir erkek yaşıyor."

"Kim?"

Bu kez de Clint Eastwood'un Dönüşü'nü düşünmeyi göze alamadım, en azında Kara Panterlerden birinin sınırı geçmesine kesinlikle izin verilmeyeceği geldi aklıma. *Stuntman* mi yoksa? Bunu düşünmek bile gülünçtü. Yaşlı aktör Lew Cooper'ın Diana'nın yanındaki yerimde yatması olasılığı ise çok daha gülünçtü.

"Carlos Ortiz."

"Carlos Ortiz mi?"

"Öğrenci. Burada, Santiago'da görmüşsün onu. Seni tanıdığını, sana hayran olduğunu, seninle konuştuğunu söyledi."

"Ya benden nefret etseydi ve benimle konuşmayı reddetseydi?" Gülümsemeye çalıştım.

"Anlamadım?"

"Anlaşılmayacak bir şey yok. Olayı enine boyuna konuşmamız gerek."

"Kendimi açıklamak hoşuma gitmez."

Öfkeyle yerimden fırladım. "Sırf konuşalım diyorum."

"İstiyorsan konuşalım."

"Neden Diana? Mutlu olduğumuzu sanıyordum."

"Günün birinde biteceğini de biliyorduk."

"Ama böyle birdenbire değil, vaktinden önce, daha film çekimleri bile bitmeden... Hem de bir çocuk..."

"Kendimden küçük bir çocuk, yani?"

"Orası önemli değil."

"Peki, neresi önemli? Seni üzmem, küçük düşürmem mi? Bunu yapmak hoşuma mı gidiyor sanıyorsun?"

"Aşkımızı doğal sonucuna dek götürmemiş olmamız, aşkımızı tümüyle tüketmemiş olmamız."

"Geriye bir şey kaldığını sanmıyorum."

"Diana, elimde olan her şeyi önerdim sana; istiyorsan birlikte kalabilirdik, birlikte bir üniversiteye gidip," dedim aptal aptal, bir tür duygusal körlüğün etkisine girmiş gibi şapşallaşmıştım.

Bana sertçe, acımasızca, duygusuzca yanıt vermekte haklıydı. "Çocuk olma. Hayatımı boktan bir taşra kentinde ziyan edeceğimi mi sanıyorsun sahiden? Duvarları sarmaşıklı, içi bomboş bir yerde ha? Delirmiş olmalısın."

"Neden deli olayım? Yıllar yılı öyle bir taşra kentinden kaçtın, oraya bir kez daha dönüp uzunca kalarak, yenilendikten sonra ayrılma fırsatını hiç tanımadın kendine."

"Sevgilim, abuk subuk konuşuyorsun. Orada boğuluyordum ben. Ne olursa olsun mutlaka terk edecektim orayı."

Açıklamasını rica ettim yumuşak bir sesle. Sanırım kendimi nasıl hissettiğimi anlamıştı; çünkü beni sevindiren bir şey ekledi. Onu yanlış anlamamalıymışım, Jeffersontown'da yalnızca kasabanın küçüklüğünden değil, çevresini saran doğanın çok büyüklüğünden dolayı bunalıyormuş. Kavrayamadığı bir dünyaymış o.

"Peki, ya seçtiğin dünya," diye sordum ona, "orada konuşabildiğini mi sanıyorsun? Kim olduğunu hiç öğrenebilecek misin, Diana? Başka birileri seni korumadığı zaman yaşayamazsın sen, elit çevren, güzel insanlar, jet set, Kara Panterler, devrimciler; kim olursa olsun, çevrede gürültü patırtı, karışıklık olsun, gözyaşları, kahkahalar, aidiyet duygusu olsun. Senin istediğin bu mu, benim sana veremediğim de bu, çünkü bir köşede oturup saatlerce yazı yazıyorum, öyle mi?"

Kendimi aptal ve gülünç duruma düşürüyordum. Denetimimi kaybetmiştim. Nefret ettiğim her şeyi yapıyordum. Diana'nın verdiği karşılığı hak etmiştim.

"Ben kim olduğumu biliyorum."

"Hayır, bilmiyorsun!" diye bağırdım. "Senin sorunun bu. Telefonda o kara herifle konuştuklarını duydum. Başka biri olmak istiyorsun sen, başkalarının çektikleri acıları üstüne almakla başka biri olmayı amaçlıyorsun. Kimse bir siyah kadar acı çekmez sanıyorsun. Ne zaman öğreneceksin, sersem kadın, acı çekmek tüm insanlara özgüdür, beyazlara bile!"

"Carlos bana öğretiyor."

"Carlos!" Yalnızca sesimi değil, ruhumu da yankılıyordu sanki ağzımdan çıkan bu isim. Onun biraz önce Santiago'daki gösteride yaralandığını gördüğümü Diana'ya söyleyemedim.

"Yazdığın kitaplarda belli oluyor," dedi Diana soğuk soğuk.

"Bunu sana o mu söyledi?"

"Hayır, kendim okudum. Seni gerçek bir devrimci sanıyordum. Dedikleriyle yaptıkları birbirini tutan biri sanıyordum. Doğru değilmiş. Yazıyorsun ama bir şey yapmıyorsun. Amerikalı liberallerden farkın yok."

"Delisin sen. Hiçbir şey anlamıyorsun. Yaratmak yapmaktır, tek gerçek edimdir. Ölümü hayal etmek için ölmen gerekmez. Bir hapisanenin nasıl olduğunu yazmak için hapse girmen gerekmez. İnsan vurulursa, öldürülürse bir işe yaramaz. Kitap falan yazamaz."

"Che bile bile ölüme gitti."

"Bir kurbandı o, bir kahramandı. Yazarlar çok daha alçakgönüllü kişilerdir, Diana." Onunla konuşmayı sürdürdüm, hâlâ çok kızgındım ama kendimi az çok toparlamış, ileri sürdüğüm fikirlerin denetimini ele almıştım.

"Carlos savaşmak için dağa çıkar. Sen yapmazsın."

"Sana ne bundan? Onun peşinden mi gideceksin, savaşçının kadını mı olacaksın."

"Hayır, onun yeri burası. Burada savaşıyor. Benim peşime düşüp başka yere gitmeyi aklından bile geçirmez."

"Bu da senin için yaşamı kolaylaştırıyor, değil mi? Zavallı çocuğun senin peşinden gelemeyeceğini önceden bilmek. Gerillacılığı bırakıp jigolo olmayı kabullenmezse tabii. Zavallı Diana. Başka biri olmak istiyorsun, öyle mi? Evrensel devrimin ebesi mi olmak istiyorsun? Malcolm X'le evlenmiş bir Jeanne d'Arc rolü mü istiyorsun? Bak sana bir şey söyleyeyim mi? İyi bir oyuncu olmaya çalış. Senin sorunun bu, canımın içi. Sıradan, heyecansız bir oyuncusun, gerçek yaşamının şiddet ve çılgınlıklarıyla bu sıradanlığı gidermek istiyorsun. Filmlerde aldığın rollere neden içtenlikle, kendini vererek çalışmıyorsun? Neden onları reddedip yalnızca haklarında bir şeyler duyduğun kişiliklere bürünüyorsun?"

"Hiçbir şey anladığın yok. Sana zaten sahip oldum."

"Bir ay, üç hafta ve dört gün."

"Hayır, senin içini dışını biliyorum. Kim olduğunu biliyorum. Daha ilk anda anlamam gerekirdi, ama senin farklı olduğun fantezisine kapıldım; edim ve düşünce adamı, Malraux gibi..."

"Tanrı aşkına bu iğrenç kıyaslamalara girişme..."

"Safsın. Bana tek önerdiğin efendi gibi dürüstlük. Saf. Efendi. Ve kültürlü!"

"En kötü kusurlar..."

"Hayır, kültürüne hayranım. Gerçekten. Çok sağlam bir temel, hiç kuşku yok. Çok sağlam. Klasik, yahu, klasik."

"Teşekkür ederim."

"Öte yandan, o çocuk..." Onda o âna dek hiç görmediğim bir yırtıcılıkla konuşuyordu, sanrısal bir vahşet içindeydi, sanki sonunda bana ayın karanlık yüzünü gösteriyordu. "Onun her şeyi yanlış, kötü. Pis kokuyor, dişleri çürük, dişçiye gitmesi gerek, aile terbiyesi berbat, görgüsüz, hiçbir inceliği yok, kabasaba biri, beni dövecek diye korkuyorum; ve bunlardan dolayı hoşlanıyorum ondan, bunlardan dolayı ona karşı koyamıyorum. Sevmediğim bir adama gereksinmem var benim, beni sokaklara düşürecek, lağımlarda sürükleyecek bir erkeğe... Beni yerin dibine batırsın, bir hiç olduğumu hissedeyim, yeniden savaşa girişmek istediğini, yükselmeye çalışmak istediğini duyayım, hiçbir şeyim olmadığını, her şeyi yeni baştan kazanmak, yeni baştan hak etmek zorunda kalayım... Adrenalimi salıveren bir erkek istiyorum..."

Koşup ona sarıldım. Artık kendimi tutamamıştım. Ağlıyordu, bana sıkıca sarıldı, hıçkırıkları arasında konuşmayı sürdürdü: "Delisin sen. Ben bir siyah ya da gerilla aramıyorum. Ben sana benzemeyen birini arıyorum. Senin gibilerden, dürüst, efendi, kültürlü adamlardan nefret ediyorum. Kendini ne kadar Meksikalı sansan da Batılısın, kocam gibi Avrupalısın. Kocamın bir kopyasısın sanki,

Ivan Gravet'nin tekrarısın, her şey hep tıpkısının aynısı. Bunaltıyor bu beni, bunaltıyor, içime sıkıntılar basıyor. Hiç değilse kocam savaşta dövüşmüştü, Rusya'dan kaçmış, Yahudi olduğu için, erkek çocuk olduğu için, fakir olduğu için baskı ve eziyet görmüştü. Sen... sen hayatta ne gibi şeylerden kaçtın? Seni tehdit eden herhangi bir şey oldu mu? Bir elin yağda, bir elin balda ve her zaman peşimdeydin. Beni yakalamaya çalışıyordun hep, imgelemimi uyandırmaya... Kocamdan farkın yok ki... Tabii Ivan Gravet senden daha ünlü, daha Avrupalı, daha kültürlü, daha ince bir adam ve senden daha iyi bir yazar!"

Soluk almak için bir an durdu, gözyaşlarını yuttu. "Senin gibi adamlara katlanamıyorum."

Kıvrılarak kollarımdan çıktı, bana arkasını döndü, içki dolabına doğru yürüdü. Ardından gittim. Titreyen ellerle bir içki hazırladı. Sırtı hâlâ bana dönük olarak konuştu:

"Özür dilerim. Seni incitmek istemiyordum."

"Bir içki iç, rahatlarsın. Tasalanma," dedim elimi omzuna koyarak. Yanılmışım.

"Yo. Dokunma bana."

"Seni özleyeceğim. Senin için gözyaşı dökeceğim."

"Ben senin için gözyaşı dökecek değilim." Dönüp son kez baktı bana, tüm bakışlarının bir sentezini sundu; mutlu gözler, yorgun gözler, kamaşmış gözler, yalnız gözler, kaçak gözler, yetim gözler, anımsayan gözler, insancıl gözler, manastır gözleri, kerhane gözleri, şanslı gözler, şanssız gözler, ölü gözler...

Gözlerini birkaç kez üst üste garip, düşsel, neredeyse deli deli kırpıştırdıktan sonra şöyle dedi: "Benim için ağlama. On yıla kalmaz, senin *gamine* kırkını aşmış bir kadın olacak. Koca götlü, kısa bacaklı bir tarlakuşunu ne yapacaksın? Vaktiyle canını kurtardığın için Tanrı'na şükret. Zararın neresinden dönülürse kârdır, sen kârının hesabını yap. Elveda. *Désolé.*

"Désolé."

Azucena, eşyalarımı toplamama yardım etti. Giysilerimi yatak odasından o çıkardı. Öğrencinin orada olup olmadığını bakışlarımla sordum ona. Konuşmak zorunda kalmadan birbirimizi anlıyorduk. Kafasını hayır anlamına iki yana salladı. Bana yardım etmek zorunda değildi; sırf iyi niyetinden, kendimi çok yalnız, boynuzlanmış, kovulmuş, son olarak da kendisi tarafından dışlanmış hissetmeyeyim diye yapıyordu bunu. Onun yardımına gereksinmem olmadığını da biliyordu; ona ne kadar şükran duyduğumu belli ettim. Kitaplarımı, kâğıtlarımı, kalemlerimi, iki evrak çantama birlikte yerleştirirken birkaç sözcükle konuştuk. Sonra daktilo makinemi dikkatle örttüm.

"Kendisi de hayata zor koşullarda atılmış. Yeni yola çıkanlara yardım etmeyi seviyor."

Güldüm. "Devrimin ebesi olacak, bunu ona da söyledim."

"Çok mutsuz bir insan o. Gerçekten öyle. Hep izlendiğini sanıyor."

"Galiba haklı da. Bunun bir paranoya olduğunu düşünmüştüm ama şimdi sanıyorum ki o haklı. Bu çocuk hayatını daha da karıştıracak."

"Diana risklerden hoşlanır. Siz onu tehlikeye atmadınız."

"Evet, kendisi de söyledi bunu. Dikkatli olmasını söyle. México'da onun için bir şey yapamadım. Umarım yeni aşkında çok şey bulur."

Azucena içini çekti. "Güzel bir kadın, âşığında güzellik aramaz."

Onun ağzından çıktığında zalim bir saptamaydı bu. Rollerin tersyüz olduğunu hayal ettim. Azucena ve yakışıklı bir adam. Adaletsiz bir denklemdi. Bir kez daha, erkekti kazanan. Kadın hiç kazanmıyordu.

Holde Lew Cooper'la karşılaştım. Hiçbir şey demedi. Yalnızca homurdandı.

Sokağa çıktığımda Azucena arkamdan koşturdu, elime bir şey tutuşturdu.

"Bunu unutmuşsunuz."

Kesik kıllarla dolu bir marmelat kavanozu.

30

Kıskançlık aşkı öldürüyor ama arzuya hiç dokunmuyor. İhanete uğrayan tutkunun gerçek cezası bu. Aşk kavlini bozan kadından nefret ediyorsun ama onu arzulamaya devam ediyorsun; çünkü ihaneti, onun tutkusunun bir kanıtı. Diana'yla olan durum tıpkı buydu. Aşkımız kayıtsızlığa dönüşemeden sona erdi. Zekâsını gösterdi, beni aşağıladı, küçük düşürdü, bana vahşice saldırdı ki, onu unutmaya başlamayayım hemen, onu arzulamayı sürdüreyim diye, hem de kıskançlık adını verdiğimiz erotik iradenin tersine dönmüş biçimiyle.

Bir şubat ikindisinin gittikçe artan karanlığında son kez gördüm Santiago'daki evi. Artık içine giremeyeceğim bir kaleye dönüşmüştü. Hemen her gün sanki sahibiymişim gibi girip çıktığım ev, içinde her gün yazılarımı yazdığım ev, şimdi bana yabancı ve tiksinç geliyordu. Romalıların İspanya'da Numantia'yı kuşattıkları gibi kuşatmak isterdim orayı, ordular Yahudi Masada'yı nasıl yakıp yıktılarsa, tıpkı onlar gibi yakıp yıkmak isterdim o evi. Bu istekler içinde son bir kez dolandım yapının çevresini, en son bakışımı attım, sanki Diana'nın içine dalmak yerine, paylaştığımız eve dalmak olasılığı varmış gibi.

O kadını bana yazgı vermişti. Hiçbir erkek, onu benden alamazdı. Hele az çok dindaş saydığım biri, sol-

cu bir öğrenci hiç yapamazdı bunu. Hain... Kent merkezinden, gözyaşı bombalarının saldığı çürük yumurta kokusu geliyordu. O an, rakibimin ordu tarafından ele geçirilmiş olmasını, taşaklarının bizzat General Cedillo tarafından kesilmiş olmasını diledim; eğer onlardan kurtulduysa günün birinde onu bulup kendi elimle öldürmek cesaretini gösterebileceğimi umdum. Ama bunları düşünürken bile hoş bir ironi göz kırpıyordu bana: "Hükümeti bu zevkten mahrum etme."

Norman Mailer der ki, kıskançlık bir portre galerisi, kıskanç erkek ise galerinin yöneticisidir. Diana'yla yaşadığım her ânın imgelerini kafamda bir bir canlandırıyordum ama yerimde genç öğrenci vardı, benim pozisyonlarımı olduğu gibi yineliyor, bir vakitler benim olanın tadını çıkarıyor, ağzını şeftali tadıyla dolduruyor, Diana'nın sonsuz usta okşamalarına kendini bırakıyordu, avcı tanrıçanın görüntüsünü yansıtan gölün tek seyircisi oydu artık...

Yaşam içinde bir yaşamdır kıskançlık. Bir uçağa atlayıp başkente dönebiliriz, dostlarımıza telefon açabiliriz, yeniden yazı yazmaya başlayabiliriz; ama bütün bunları yaparken bir başka yaşam daha sürdürürüz, bizim içimizde ama bizimkinden ayrı, kendi yasaları olan bir yaşam. Yaşamımızın içindeki bu yaşamın fiziksel belirtileri vardır. Bağırsaklarınızda bir savaştır sürer gider. Gece uyandığınızda sanki midenizde bir Normandiya Çıkartması gerçekleşiyordur. Gerçekten. Taşkın, acı safra dalgaları dönüp dolaşır, yükselir, sonra da kalbinizden bağırsaklarınıza, bağırsaklardan da artık bir işe yaramayan bitkin cinsel organınıza –savaş kurbanına– doğru akar. Kamışınıza bir savaş madalyası asacağınız gelir. Sonra da bir cenaze çelengi. Ama yükselip alçalan dalgalar herhangi bir şeyi kutlamadıkları gibi, gövdenizin herhangi bir yerinde de fazla oyalanmazlar. Zehirli bir sıvı gibi oradan oraya akıp dururlar, amaç gövdenizi yok etmek değil, kuşatmaktır, öylesine posasını çıkarırcasına sıkmak ki, en kötü suları

beyninize dek yükselsin, sert, yeşil yılan pulları gibi dilinizin üstüne, soluğunuza, gözlerinize yapışıp kalsın...

Bu ayrılık bir an beni yaşamın dışına itti. Sevdiğiniz biri öldüğünde kendinizi nasıl hissedersiniz, işte öyle. Ama o acıyı gözler önüne serebiliriz. Kıskançlığın karanlık ve zehirli acısını ise saklamak zorundayız; bizlere acımasınlar, bizimle alay etmesinler diye. Kıskançlığınızı açık seçik gösterdiniz mi size gülerler. Ergenlik çağına dönmek gibi bir şeydir bu. O talihsiz yaşta insan içinde yaptığınız her şey –yürümek, konuşmak, bakmak– birilerini güldürecek nitelikte olabilir. Ergenlik çağı ve kıskançlık, bizi yaşamdan ayırır, yaşamın içinde yer almamızı engeller.

Benim o anki yaşantımın garipliği şuydu ki, kendimi yaşamdan ayrı düşmüş hissediyordum ama bunun nedeni bir yeniyetmenin gülünç olma korkusu değil, yaşlanmışlığın getirdiği ölümcül hüzündü. İlk kez Diana yaşlandığımı hissettirdi bana. Kırk bir yaşımdaydım. Rakibim olsa olsa yirmi dördündeydi. Diana ise otuz iki. Güldüm. Bir keresinde İtalya'da on sekiz yaşında bir Amerikalı kızla birlikte bir diskoya gitmiştim. Kapıdaki adam beni durdurup, "Burası gençler için," demişti. Bense istifimi bozmadan, "Babasıyım," karşılığını vermiştim.

O zaman otuz beş yaşımdaydım. Şimdiden sonra art arda kaç kapı kapanacaktı yüzüme? Diana, benim iyiliğimi düşündüğünü söylemişti. Bundan on yıl sonra koca götlü, sarkık gövdeli bir kadın olacaktı. Aslında, hayır, başka biri de olabilirdi –kendisi de bunu istemiyor muydu– kendisini mesleğine adayabilseydi, filmler dışındaki yaşamına anlam verebilecek roller aramaktan vazgeçebilseydi... Bunları ona söylemediğim için üzgünüm. Ve bunları düşünerek kendi kendimi ondan üstün olduğuma inandırmaya çalıştım. Yapacağım tek şey, kendi çalışmalarıma ciddiyetle eğilmekti. On yılda, hatta yüz yılda bile yaşlanmazdım. Edebiyatın gücü budur işte. Tabii bu gücü başkalarıyla paylaşmamız koşuluyla. Bense, daha önce de

dediğim gibi, ilk başlardaki çapımdan düşmüştüm, bu bakımdan Diana'ya benziyordum. Edebiyat dünyasında kutsanmamın üstünden, tıpkı onun Jeanne d'Arc'ının da üstünden olduğu gibi, çok uzun yıllar geçmişti. İlk başlardaki havam soluyor, ölgünleşiyordu. Alevleri yeniden nasıl canlandırmalı?

Santiago'dan bir avuç beş para etmez kâğıtla döndüm. İçimde tutuşan yangına kontrpuan olarak bu sayfaları soğukkanlılıkla okumak, hiç iyi olmadıklarını anlamama yetti. Gene de yayımlayacaktım onları. Politik bir amaçları vardı. Gerçi kimse okumazsa hangi politik amaca hizmet edebilirlerdi? Bile bile aldatıyordum kendi kendimi. Bir erkek olarak bu tehlikeli durumu atlatabilmek için kendi kendime yaratıcı olarak yalan söylemem gerekiyordu. Ancak, tedirgin arzumun merkez noktasında her gün artan bir parlaklıkla ışıldayan bir inanç vardı. Bir yazarın *öteki* yarısı belli bir yerde durmuş, canlı boyutlarda hazır, kendisine verileceğini umduğu şeyi bekliyor değil hiçbir zaman. *Okur, yazar* tarafından icat edilmeli, *hayal edilmeli* ki, yazardan beklenileni değil, yazarın *mutlaka* yazmak *zorunda* olduğunu okuyabilsin. Nerededir o okur? Saklanmış mı? Bulalım onu. Doğmamış mı? Doğacağı günü sabırla bekleyelim. Ey yazar, sen şişeni denize at, geleceğe güven, bugün kimse okumasa bile namus sözünden –sözlerinden– dönme. Bekle, arzula, arzula, seni kimse sevmese bile...

Bunları hiçbir zaman Diana Soren'e söyleyemezdim. Melodramatik ve anlamsız sözcükler dökülürdü ağzımdan, "Olgun aktrisler için de harika roller vardır," gibisinden. Anlamsız olurdu tabii; çünkü yaşamının o aşamasında Diana Soren kendi başarısıyla nasıl baş edeceğini bilecek halde değildi.

Bunu kavradığımda onu her zamankinden çok sevdim. Onu yeni baştan sevdim. Bunu düşünmek beni ken-

di ateşimden, normal yaşamımın bölünmüşlüğünden, yaşamdan kopmuşluğumdan, dışlanmışlığımdan, yaşamımın içinde ama kendi yaşamımdan ayrılmış olarak yaşamaktan kurtardı beni. Yani, beni kıskançlığımdan kurtardı. Varabildiğim az biraz yabancılaşma sayesinde onu, kim olduğunu gerçekten bilen bir kadın olarak gördüm. Nereye gitse yabancı olan, yalnızlığa ve sürgüne mahkûm biri... Politik bir aktivist bu kez umutsuzluğa, çaresizliğe, safdışılığa ve sonunda gene yalnızlığa mahkûm. Olgun yaşta bir aktris, çürümeye, unutulmaya ve sonsuza dek bir kez daha yalnızlığa mahkûm. Diana Soren'in öyküsü, onun yalnızlıklarının öyküsüdür. Diana, yalnız avlanan tanrıçanın ta kendisiydi.

Onunla bunu paylaşmış mıydık? Bir tek yanıt bulabildim buna. Onun için her şeyimi verebilirdim; çünkü o benim için hiçbir şey vermezdi.

Diana'dan kesinlikle uzaklaşmamı, yeniden birleşeceğimize ya da birlikte olabileceğimize dair her türlü romantik yanılsamadan vazgeçmemi sağlayan bu gerçeği kabullenmemdi... Belki de aramızda hâlâ bir tek halkası vardı zincirin: Bir aşk ilişkisinden hiç kimseyi incitmeden kurtulmak isteyenlere aynı şeyi söyleyebilirdik. Olanaksızdır!

Luisa'yı düşündüm. Diana'ya olan aşkım ölmekteyken bile ona karşı duyduğum kıskançlık beni yiyip bitiriyordu. O aşkı Luisa'ya vermek istiyordum. Ona karşı en ufak bir kıskançlık duymuyordum; artık bir aynalar oyununda, olmadık karışımların yarattığı heyecanlarla ziyan etmek istemediğim aşkın alıcısı neden o olmasındı... Bir kez daha aldatıyordum kendimi...

Anlaşmamızın kurallarını bir kez daha kabul etmişti Luisa, bu doğru. Bu bir zaaf ya da boyun eğme değil, etkin bir güç gösterisiydi. Anlaşmamız, ufak tefek kazalar yüzünden bozulacak türden değildi. Ortak bir evimiz, bir

kızımız, bir grup dostumuz vardı, Diana'yla olanaksız olan günlük yaşamı olanaklı kılan her şeye sahiptik.

Kendi kendimi aldattığımı söyledim. İleride gene karşı koyamayacağım günah çağrıları gelecekti elbette. Yerel çekimler için yabancı ülkelere giden aktrislerin canları sıkılır. Başlarına iş açmayacak yakınlıklar ararlar. Birtakım isimleri kendi aralarında değiştokuş ederler: Hindistan'da Tom; Japonya'da Dick; Meksika'da Harry. Bu beyler sizi gezdirirler; terbiyeli, nazik, yakışıklı, zeki, birlikte görünülmekte sakınca olmayan, iyi sevişen, dedikodu yapmayan beylerdir... Kırk bir yaşında olmaktan büyük kıvanç duyduğum bu mutluluk zincirinin bana taşıyacağı sayısız güzele kim karşı koyabilirdi? İmgelerin birbirine geçerek çoğaldığı, tutku ve kıskançlığı, arzu ve aşkı, gençliği ve yaşlılığı, aşkla ve şeytanla sözleşmeyi yansıtan bu aynalar oyunundan kendimi nasıl alıkoyabilirdim? En iyisi karar gününü ertelemek; bırakın gençliğimi, cinselliğimi, kıskançlığımı, arzularımı bir gün daha doya doya yaşayayım... Ama aynı zamanda Luisa'yla olan anlaşmam da geçerli kalsın. Ölüm ya da ayrılık gününün daha çok uzak olduğunu ummakta ne zarar var?

Karım kendi kendini aldatmazdı. "O her zaman bana döner," derdi tüm dostlarımıza. Hiç durmadan yinelenen gelgit dalgalarının altında biriken kumların sağlam bir zemin oluşturduğunu biliyordu. O zeminde aşk ile arzu şiddetsiz birleşiyor, arzuyu artırmak için kıskançlığa duyulan gereksinmeyi, aşka teşekkür adına suçluluğa duyulan gereksinmeyi yok ediyordu. Luisa, inanılmaz güzellikteki melez maskesinin arkasında sabırla bekliyordu o kaçınılmaz günü; tek bir kadının bana tüm gereksinmelerimi vereceği günü. O kadın kendisi değildi.

Diana ülkeden ayrıldı. Meksika'da yağmur mevsimi başladığında, havanın bir tek gün için altınımsı bir kristale dönüştüğünde gitti.

31

Diana Soren'in son dramının bir bölümünü gazetelerde okudum.

Diana, Meksika'dan ayrıldığında gebeymiş. Bunu kendisi bilmiyordu ama FBI biliyormuş. Bu bilgiyle onu yok etmeye karar verdiler. Neden? Çünkü Hollywood'lu *şık radikallerin* bir simgesiydi. Radikal davalara para yardımı yapan, şöhretiyle destekleyen bir ünlü. Diana'yla tanıştığımda Kara Panterleri destekliyordu. Geceleri telefon konuşmalarıyla sürdürülen ilişkiden nasıl haberli olduğumu anlattım zaten. Onun bu desteğinin altında yatan nedenlerin hepsini biliyordum. FBI ise inceliklere hiç aldırmaz.

Martin Luther King gibi birinin birleştirici politikasıyla, Malcolm X'in bölücü politikası arasındaki farkı Birleşik Devletler'de "genel kamuoyu"nun ayırt edebildiğine inanmak istiyorum. Hatırlıyorum, sözünü ettiğim yıllarda pek çok beyaz Amerikalı (benim pek çok dostum) King'in şiddet içermeyen insan hakları protestosunu ilerici bir ideal olarak destekliyordu. Beyaz Amerikan toplumuna zenci insanların yavaş yavaş entegre olmalarından ve beyazların ayrıcalıklarına zencilerin de kavuşmalarından yanaydılar. Oysa Malcolm X, beyaz dünyanın yalnızca adaletsizlik üzerine kurulu olduğunu savu-

narak, o dünyadan ayrı bir zenci ulus yaratmak peşindeydi. Beyaz dünya kendi kendisine karşı bile adaletsiz ise zencilere karşı nasıl adaletsiz olmazdı? Her iki toplum da, renk olarak birbirinden ayrılmış ama acıda, şiddette, uyuşturucuda, yoksullukta birleşmiş gettolarda yaşayacaklardı.

Birbiriyle asla bağdaşmayacak bu iki seçeneğin bir köprüye ihtiyacı vardı. Paris'te Diana, James Baldwin'le tanıştı, ikisinin paylaştıkları en az iki şey vardı: sürgünde yalnızlık ve bir başka dost Amerikalı arayışı. İki aşırı ucun arasında duran Baldwin, sürekli bir kuşku kaynağıydı; suları özellikle bulandırıyordu ki kimse adaletin kolayca elde edileceğine inanmasın; ama ırksal adaletsizliğin kaçınılmaz olduğuna da inanmasın. Bunları aynı madalyonun iki yüzü gibi görüyordu. Aşağılayıcı, yardımsever bir entegrasyon istemiyordu Baldwin. Ama, zencilerin birbirleriyle birleşerek beyazlara karşı bir nefret zinciri oluşturmasına da karşıydı. Baldwin'in beyazlardan da zencilerden de, Güneylilerden de Kuzeylilerden de istediği en basit ama en zor şeydi: Bize insan gibi davranın. Hepsi bu.

"Bak bana," demiş Baldwin, Diana'ya. "Bana iyi bak ve şu siyah derimin arkasında saklı olan yaşamı, umutları, evrensel insanlığı bir düşün..."

Diana'nın gece konuşmalarından anladığım kadarıyla, onun da aynı şekilde düşündüğünü sanıyorum. Beyazlar ikiyüzlülük ve ırkçılık konusunda uzlaşmasızdı; ama beyazlardan kökten ayrı siyah bir dünyaya karşıtlığından da ödün vermek istemiyordu. Onu tanımış biri olarak sorun çok açık geliyor bana. Diana Soren, kendisini gerçekte olduğu gibi görebilmek için istiyordu kendisini bir başkası gibi görmeyi. Zencileri de yalnızca kendi istediği gibi görmek tehlikesini göze aldı ve bunun bedelini çok ağır ödedi.

FBI, tıpkı ötekiler gibi, yani KGB, CIA, Gestapo ya da Pinochet'nin DINA'sı gibi, dünyayı basitleştirerek düşmanı çok açık seçik belirlemek ve onu hiç düşünmeden yerle bir etmek zorunda. Politik polis örgütleri, modern dünyanın gardiyanları olarak her zaman güvenebilecekleri bir düşmana gereksinim duyarlar ki, yaptıkları işin, kendilerine ayrılan bütçenin, akşamları çocuklarına götürdükleri ekmeğin haklı bir nedeni olsun.

Düşman rolü için Diana Soren'in ideal bir aday olduğuna Washington'da karar veriliyor. Ünlü, güzel, beyaz, radikal davaların Jeanne d'Arc'ı (ona devrimcilerin ebesi dediğimde bu metaforun en zalim biçimde gerçekleşeceği aklımın ucundan bile geçmemişti) Diana, FBI tarafından izleniyor ve alttan alttan, görünmeyen güçler tarafından sessizce taciz ediliyor. Onu yok etmek için en doğru ânı bekliyorlar. Bu fırsatı yakalamaları bir zaman sorunu yalnızca. Diana Soren yok edilebilir biriydi. Herkesten daha yatkındı buna. Adaletsizliğe karşı yalnızca politik alanda değil, cinsellikle, aşkla da savaşılacağına inanıyordu, hem de romantik bir derinlikle ki bu da onu kolay vurulur hale getiriyordu. FBI, Diana'nın gebe olduğunu öğrenince –o Meksika'dayken ya da ayrıldıktan kısa bir süre sonra– harekete geçmeye, onun zayıf durumundan yararlanmaya karar veriliyor.

General Agustín Cedillo'nun uyarısının gerçek anlamını işte o zaman kavradım ve dostum Mario Moya'yı bulamadığım için, Diana'ya inanmadığım için, ona kötü davrandığım ("Paranoyaksın sen") için, kendimi kıskançlığımın hapisanesine kilitlediğim için az küfretmedim kendime. Ama, aslına bakarsanız, ne yapabilirdim ki? Neler döndüğünü öğrendiğimde zaten çok geç olmuştu. Baba ben miydim? Sanmıyorum, sakınımlı davranmıştık. Diana'nın koynunda benim yerimi alan genç Carlos Ortiz miydi bebeğin babası? Daha olası. Diana, onu dev-

rimci bir kahraman olarak görüyordu, bense kocasının iç bunaltıcı bir tekrarıydım.

Ancak, Meksikalı bir devrimci, ABD'nin demokratik, Püriten, beyaz kamuoyunda tepki yaratacak kadar sembolik bir güce sahip değildi. Marlon Brando'dan –*Viva Zapata!*– gebe kalmak gibi bir şey olurdu bu, egzotik bir deneyim ama yenip yutulmayacak türden değil. Ama beyaz tenli, sarışın, mavi (Yoksa gri miydi?) gözlü bir yıldız, hem de İsveç kökenli bir ailenin çocuğu, küçük bir ortabatı kasabasında doğmuş, dondurma yiyip Mickey Rooney filmleri seyrederek büyümüş, Luther'ci, oranın lisesinden mezun olmuş, lise futbol takımının, sonra da güçlü, sağlıklı bir delikanlının sevgilisi olmuş bir kız, tanrıların seçtiği bir kız, on sekiz bin rakibin arasından seçilip azize rolü oynamış bir kız; zengin, özgür bir kadın, ünlü bir adamın karısı, jet set'in gözdesi, beyaz Tanrı'nın onca lütfuna sahip olan bu kadın kalksın da kara tenli birinin koynuna düşsün, çamura bulansın, beyaz kadınlığını hayvansı siyah bir penise teslim etsin... İşte bu Amerikan ruhunun gecesini altüst etti, hadım edilmiş siyahların hayaletlerini ayaklandırdı, taşakları ağızlarına tıkılıp ipe çekilmiş siyahlar, cayır cayır yanan haçlar, dörtnala at koşturan Klu Klux Klan üyeleri canlandı belleklerde...

Bir melez, ancak beyaz baba ile siyah anneden olduğunda kabul –hatta hayal– edilebilirdi. Çiftlik sahibinin bir kaprisi ya da çaresizliği sonucu, beyaz karısına çok saygı duyan bir beyaz efendinin, evlendirdiği zenci gelinde ilk gece hakkı olan derebeyi kılıklı bir beyaz efendinin, karısının uzayan gebeliğinden sinirlenen bir beyaz efendinin, melez bir çocuğun babası olması akla uzak değildi: Beyaz şefti o, babalar babası...

Ama beyaz bir kadının açık kahverengi bir dünyanın anası olabileceği, Yeni Dünya'nın ormanlarını, Amerikan ütopyasını aşağılık melez piçlerle doldurabileceği düşün-

cesi, hayır! En özgürlükçü vicdanı bile tiksindirirdi bu, Yankee kalplerini tam ortasından vururdu, Yankee midelerini kaldırır, taşaklarını yaralardı. Çocuğun zenci doğması gerekiyordu. Zenci bir devrimciyle aklını kaçırmış, şaşkın bir beyaz oyuncunun yavrusu. Yoksa dehşet sarardı her yanı. Beyaz kadın, karaderilinin kölesi mi olacaktı?

FBI sabırlıdır. Diana'nın gebeliği gözle görülür hale gelinceye dek beklediler. Karalama kampanyası planları şu şemada onaylanıyordu: Diana Soren, Kara Panter Partisi'ne parasal destek sağlamıştır, bu nedenle nötralize edilmesi gerekir. Şu sırada falancadan (adamın adının üstüne siyah bant çekilmiş) gebe kalmış olması bize bu fırsatı vermektedir.

FBI olayı şöyle geliştiriyor: Hollywood'un dedikodu yazarlarına bir haber uçuruluyor, uydurma isimle yazılmış bir mektup ulaştırılıyor ellerine: "Geçenlerde seni düşünüyordum, sana bir iyilik borçlu olduğumu hatırladım. İster inan ister inanma, geçen hafta Paris'te bir rastlantı sonucu Diana Soren'le karşılaştım. Karnı burnundaydı. Ivan'la barıştılar sandım önce ama bana babanın Kara Panterlerden (adının üstüne siyah bant çekilmiş) olduğunu söyledi. Bu kızın kırdığı cevizlerin sayısını herkes şaşırdı. Neyse, bu haberi ilk sana vereyim dedim..."

Hollywood dedikodu sütunları söylentiyi yayımlamaya başladılar: "Bugünün en önemli haberi, ünlü oyuncu Bayan D.nin bebek beklediği. Mutlu babanın Kara Panterlerin önde gelenlerinden biri olduğunu söyleyenler var." Haber yayıldı, inanılmazdan inanılıra dönüştü, İncil'den çok yandaş topladı, sonunda tüm dünyada dağıtımı olan haftalık bir Amerikan dergisine ulaştı. Bu dergi öylesine iyi dağıtılıyordu ki, Santiago kent meydanındaki dükkânda –hani diş macunu almak için gidip de genç bir öğrenci ile tanıştığım dükkânda– satılan iki dergiden biriydi. Beni, arkadaşlarına konferans vermeye ça-

ğıran o öğrenciye o gün söylediklerimi hatırlayarak güldüm birden:

"Özür dilerim," demiştim, "ama Amerikalı dostlarımı zor durumda bırakmak istemem. Onların konuğu olarak bulunuyorum burada."

Söz konusu dergi, Diana'nın adını ilk açıklayandı. Ivan'la karısı daha sonra dava açıp on bin dolar gibi bir para kazandılar.

Derken, Diana'nın sezaryenle erken doğum yaptığını ve bebeğin üç gün sonra öldüğünü öğrendim.

Ertesi hafta Paris'ten Jeffersontown'a, bebeği gömmeye geldi. Herkes görsün diye cenazeevinde sergilendi bebek. Bebeğin rengini yakından görmek için tüm kasaba akın etti, minik tabutun çevresini dolandı.

"Beyaz değil."

"Siyah da değil. Yüz hatları siyah değil."

"Melezlerde anlaşılmaz ki. Türlü türlüdürler."

"Diana'nın doğurduğu bebeğin bu olduğunu nereden bilebilirsin ki? Siyah bir cenini çöpe atmaktan kolay ne var?"

"Yani, beyaz bir bebek cesedi satın alıp bize göstermek için buralara kadar getirmiş midir, diyorsun?"

"Kaç paraya mal olur böyle bir şey?"

"Yasal mıdır?"

"İyi bakın o bebeğe. Bal gibi beyaz."

"Ama kömürcünün süpürgesi değmiş gibi. Hadi hadi, yemezler."

"Babası kimmiş peki?"

"Kocası, kendisinin olduğunu söylüyor..."

Ve bu söz, meraklı seyircileri kahkahalara boğuyor.

Diana Soren aldırmıyor. Beyaz tabut içindeki minik cesedin fotoğraflarını çekmekle meşgul o. Ölü bebeğin tam 180 poz resmini çekmiş.

32

Ivan Gravet ile 1970'lerin sonunda Hollanda'da tanıştım. Ortak dostumuz Gabriella van Zuylen'in kırdaki şatosunda uzun bir hafta sonu geçirmeye davet edilmiştik ikimiz de. Sevimli, çekici, çok güzel bir kadındır Gabriella, bahçelere bayılır ve müthiş İngiliz bahçe mimarı Russell Page'in arkadaşıdır, hatta onun hakkında bir monografi yazmıştır.

Şatonun görünümü çok etkileyicidir, özellikle Hollanda'nın dümdüz manzarasında bir dağ gibi göze çarpar. Gabriella, Hollanda'nın sakin, ineklere yatkın manzarasını genişletmeye, bütünleştirmeye, güzelleştirmeye adamıştır kendini, barok bir hayal gücünün doğal esrarına büründürme çabası içinde, yapay, çeşitli ve dairemsi bir mekân yaratmıştır.

Bahçesinin ilginç özelliklerinden biri, çok yüksek çalılardan oluşturulmuş bir labirenttir. Çalıların botanik bir sarmal kadar düzgün, geometrik açıdan kusursuz kesimini, ancak şatonun çatısından baktığınızda tam olarak değerlendirebilirsiniz. Ama labirentin içine girdiğinizde her türlü biçimsel değerlendirmeden uzaklaştığınız gibi, yolunuzu da tümüyle kaybedersiniz. Gabriella'nın otuz küsur konuğundan her biri er ya da geç bu labirenti denemeye girişmiş, hepimiz de kendisi gelip gülerek bizi kurtarıncaya dek yolumuzu yitirmiştik.

Çıkışı olmayan yerlere girmekten korkan eşim, labirente girmeyi reddederek Gabriella'yla birlikte Harlem' deki Frans Hals Müzesi'ni gezmeye gitmişti ama ben, kaybolmaya baştan gönüllü olarak labirente dalmıştım. Bir kere, labirentin yapılma nedeniyle uyum içinde olmak istiyordum. İkinci olarak da, bir labirente oradan çıkmak amacıyla girmenin, oranın efsanevi sahibi boğanın tutsağı olmanın besbelli en açık seçik yolu olduğuna inanıyordum. Oysa kaybolursanız, işin içinden çıkmak umudunu tümüyle bir yana atarsanız, bu hayvanın hoşuna gidebilir, kuşkularını yok ederek sizden yana olmasını sağlayabilirdiniz. Eminim Theseus böyle davranırdı.

Elimde Ariadne'nin ipliği yoktu ama labirentin bir yerinde birdenbire Ivan Gravet'yle burun buruna geldiğimde, her ikimizin de bir bakıma elinde tuttuğu, gücendiği ipliğin Diana Soren olduğuna hükmettim; ama yalnızca o sırada. Cumadan beri onu Gabriella'nın muhteşem akşam ve öğlen yemeklerinde görmüştüm elbette. Akşamları resmî giyinmemiz öngörülmüştü ve grupta smokin giymeyen tek erkek Ivan'dı. Stalin ve Mao'nun fotoğraflarında gördüklerimle kıyaslanabilecek bir ceket giymekteydi: Çok uzun kollu, boğazına dek düğmelenmiş koyu gri bir tunik, kravatsız. Üçüncü Dünya modasının rağbette olduğu günlerde Mao ya da Nehru ceketi olarak adlandırılan giysiler gibi de değildi. Ivan Gravet'nin giydiği gerçekten Kızıl Meydan'daki bir GUM Mağazasından alınmışa ya da bir Politbüro üyesinin eskilerindenmişe benziyordu. Buna benzer bir ceketi en son Malenkov adlı, hakkıyla unutulmuş bir Rus ileri geleninin fotoğrafında görmüştüm. Hruşçov hep takım elbise giyer, kravat takardı. Ivan Gravet'nin giysisi –ki şatoda geçirdiğimiz üç akşam boyunca değişmedi– kayıp Rus dünyasına bir özlemi dile getiriyordu sanki: İşin içinde mizah vardı, ama yas da vardı...

Labirentte karşılaştığımızda gülüştük. "Başka hiçbir durumda konuşamazdık," dedi Ivan. "Neden?" diye sordum. "Ben hiçbir zaman o konuya değinmemiştim, kimse aramızda bir bağ kuramazdı. Başka bir ülkedeydik." Ve acımasızca ekledim: "Zaten o kadın da öldü." Bir şeyler öğrenmek istiyordum, ama labirentte geçireceğimiz kısa süre içinde Ivan Gravet'den bir tepki görmek de istiyordum. Ne kadar garip. İçine dalanları sonsuza dek tutsak almak için yaratılmış bu labirente ikimizin de pek önem vermediğini, fazla vakit ayırmadığını fark ettim. Havaalanında gümrükten geçerken bile daha dikkatli davranırdık herhalde.

"Sorun şu ki, yardım edemeyeceğiniz, değiştiremeyeceğiniz ama terk de edemeyeceğiniz bir kadını sevmenin zorluğundan habersizdiniz," dedi.

Onun görüşüne katılıyordum. Diana, beni artık ilgilendirmeyen bir geçmişin parçasıydı. Sekiz yıldır yeni eşimle birlikte yaşıyordum, sağlıklı, modern, çalışkan, güzel ve bağımsız bir kadındı. İki çocuğumuz ve birbirimize boyun eğmeksizin, birbirimize saygı göstererek sürdürdüğümüz sevgi dolu bir cinsel yaşamımız vardı; ilişkimizin sürekli olabilmesi için bu ilişkiyi her bakımdan güvenli, alışılmış, bizim çaba göstermemizi gerektirmeden bize armağan edilmiş gibi görmememiz gerektiğini biliyorduk.

Diana'dan uzak, geçmişimden uzaktım ama hâlâ yeniden bulduğum edebiyat coşkusuna yakın hissediyordum kendimi. Santiago'da Diana yanı başımdayken yazdığım sayfaları yakmamıştım, onlardan hareketle, her zamankinden daha büyük bir güç ve inançla beni bekleyen, beni çağıran ve bana yaşamımdaki en büyük mutluluğu veren çalışmalarıma sıçramıştım. O kitabı yazmayı bitirmek istememiştim. Hiçbir romanım bana bu kadar

zeki, bana yakın olan, sürekli olan, benim için önemli olan okurlar kazandırmamıştı... O romanımla gerçek okurlarıma kavuştum, yaratmak, keşfetmek, hep saklamak istediğim okurlardı bunlar. Onlar da benim gibi, en büyük temel güvensizlik figürünü bulmanın peşindeydiler; aşınmış psikolojiler değil, başka bir iletişim ve söylem düzeyinde gelişen çaresiz figürler: dil, tarih, dönemler, yokluklar, kişilik olarak varolmayışlar ve başka hiçbir şekilde bir araya gelemeyecek insan ve zamanların buluştuğu yer olarak roman...

Ivan Gravet bana dostça karşılık verdi. Marlowe'un *Malta Yahudisi*'nden yaptığım küçük alıntıdan alınmamıştı. İkimiz de yazardık, görmüş geçirmiş insanlardık. Diana konusunda iki şeyi anlamak zorundaydım. Ne kendisi ne de kocası FBI'ın yalanlarına karşı çıkmıştı, taşıdıkları beyaz genlerin ırkçılık taşkınlığına izin vermemişlerdi. FBI'ın bu kartı bilerek oynadığı kuşkusuzdu. Ancak bu yalana karşı çıkmak, zenci bir bebekten tiksinmek ya da onu reddetmek anlamına gelecekti. Diana'yla Ivan bu tuzağa düşmediler. Diana'nın öfkesi, cinselliğinin politik amaçlarla kullanılmasına karşıydı. FBI, onu bir cinsel nesneye indirgemişti. Onu zenci erkek arzulayan bir beyaz kadın olarak göstermişlerdi. Ayrıca, sonuç olarak, doğru da değildi bu. Bebeğin babası zenci değildi, o da ben de biliyorduk bunu. Bebek de zenci değildi.

"Onu Jeffersontown'da sergilemek zorunda mıydı? Oradakilerin düşüncelerine pek değer verdiğini sanmıyordum."

"Veriyordu. Şizoid bir kişilik olduğu yargısına varılmasını hiçbir zaman istemedi; yuva, aile, ruhsal huzur, orta sınıf değerleri, Noel, Şükran Günü vesaire arasında parçalanmış kasaba kızı kimliğini sevmiyordu."

"Bebeğin cesedinin yüzlerce resmini çekmek zorunda mıydı? Bu bana çok..."

"Kendi ölümünün tanığı olmak zorundaydı. Hepsi bu. Doğduğu kente ölü olarak dönseydi nasıl görüneceğini görmek istiyordu. Yüzleri görmek, yorumları işitmek istiyordu fırsat bulmuşken. O bebek Diana'nın yerini tutuyordu. Anlıyor musunuz? Kadın kendi ülkesinde öldü. Ve ölmeyi sürdürüyor hep."

"Bağışlayın beni. *Je suis désolé*,[1]" dedim ve Diana'yı hatırladım.

Kolumu sıktı. "Baskıya karşı politikadan (ki politikadan anlamazdı) daha fazla bir şeyle karşı çıkmak istiyordu. Cinselliğin, romantik yaşamın, her ikisiyle de dolu bir dünyaya kendi katkısı olacağını sanıyordu. Birtakım şeylerin kaçınılmaz olarak birbirini izlediğini kavrayamamıştı, anlıyorsunuz ya? İsyan, cinsel aşırılıklara yol açar, o da alkole, alkol uyuşturucuya, uyuşturucu aşırı korkulara, şiddete, deliliğe..."

"O zaman tam da istemediği biçimde yargılanacak, hazır olmadığı bir dünyanın kötülüklerine karşı koyamamış bir kasaba kızı..."

"Hayır. Onu sevdim ben. Pardon. Onu hâlâ seviyorum."

"Ben artık sevmiyorum."

"Politik açıdan çok saftı. Onu defalarca uyardım. Demokratik yönetimler, devrimci bir hareketi denetlemenin en iyi yolunun onu yaratmak olduğunu bilirler. Totaliter rejimler devrimi kendi içlerine alır, oysa demokratlar kendi çıkardıkları hareketi kendileri denetleyerek her zaman güvenilir bir düşmana sahip olurlar. Diana bunu hiçbir zaman anlayamadı. Tekrar tekrar aynı tuzağa düştü. FBI onu korkunç gülünç bir duruma düşürerek silip atmaya karar vermişti."

1. (Fr.) Üzgünüm. (Ç.N.)

"Onu savunacaksınız sanmıştım."

"Elbette. Aziz dostum, Diana Soren ideal bir varlıktı. Kuşağının idealizminin bir özetiydi sanki ama yoz bir toplumu, ahlaksız bir yönetimi alt edecek güce sahip değildi. Hepsi bu işte. Onu böyle hatırlayın."

Labirentte bizi arayan Gabriella'nın mutlu sesini işittik, öğle yemeğine çağırıyordu bizi...

33

Diana'nın sonunun en korkunç öyküsünü Azucena anlattı bana. 1980'lerin ortasında Barselona'da rastlantı sonucu karşılaştım onunla. Dostum, edebiyat temsilcisi Carmen Balcells'i görmeye gitmiştim, Ekvatorlu romancı Marcelo Chiriboga'yı desteklemesini istemek amacıyla. Bu yazar, José Donoso ile benim dışımda kimsenin dikkatini çekmemişti nedense. Dışişleri Bakanlığı'nda önemsiz bir görevi vardı ve Quito'nun yüksek rakımı, sağlığını önemli ölçüde tehlikeye atıyor, görevi ise ona yazacak zaman bırakmıyordu. Onun için ne yapabilirdik?

Azucena'yı gördüğümde Meksika'da geçirdiğimiz günler, onun her zamanki vakur görünümünün bana ne çok zevk verdiği geldi aklıma. Benim kaldığım Paseo de Gracia'ya doğru yürürken konuşmasını başı önünde sürdürdü, olayların tüm kötülüğünü nesnel, duygusuz bir sesle aktardı, hem Diana'ya hem kendisine duyduğu saygı, olup biteni aşırı duygusallıkla ucuzlatmasına engeldi sanıyorum.

Bebeğin Jeffersontown'daki cenazesi için Diana'yla birlikte ABD'ye gitmişti Azucena. Paris'ten New York'a, oradan da Iowa'ya yapılan uçak yolculuğu sırasında Diana sakinmiş, yüzünde uzak, neredeyse kutsal bir gülümsemeyle, daha önce pek çok kez yaptığı bu yolculukta

bu kez yanında getirdiği beyaz tabut içindeki minik cesedi düşünüyormuş. Ama dönüşte, JFK Havaalanı'ndan De Gaulle Havaalanı'na uçuşta korkunç bir şey olmuş. Diana tuvalete gitmiş, üç dakika sonra deliler gibi haykırarak koridor boyunca çırılçıplak koşmaya başlamış. Kimse ona dokunmaya cesaret edememiş, derken iriyarı bir zenci onu yakalamış, bir battaniyeye sararak, birinci mevkide Azucena'nın yanındaki koltuğuna oturtmuş. Diana birden sakinleşmiş, ama gözünü kara adamdan ayıramıyormuş. Azucena ona birkaç uyku hapı vermiş, hostese Diana'nın uçuşun sonuna dek uyanmayacağını söylemiş.

Diana, Paris'te bir süre sessiz sedasız oturmuş, Raspail Bulvarı'ndaki apartman dairesini Ivan'la paylaşıyormuş ama aralarında artık herhangi bir ilişki yokmuş. Barlardan, otellerden delikanlı kaldırmayı yeğliyormuş, özellikle uzun saçlı, uyuşturucu bağımlısı hippilere düşkünmüş. Kendisi de ciddi biçimde uyuşturucu kullanmaya başlamış, sanki ruhsal olgunluğunun ve isyanının gerektirdiği bir adımmış bu. Ama bir yandan da alkol kültürüne ait biriydi Diana ve yaşamının daha eski bir alışkanlığından şimdi yeni bir aşamaya geçtiği için vazgeçeceklerden değildi.

Azucena'nın anlattıkları, eski ve kısa süreli sevgilim hakkında önemli bir gerçeği anlamama yardımcı oldu. O her şeyi seviyordu, ama açgözlü ve bencil bir biçimde değil. Tam tersine, yalnızca kendine değil, yaşadığı dünyaya karşı da bir cömertlik gösterisiydi sevgisi. Amerikan ortabatısının ve Hollywood'un taşra dünyası, Paris'te kocasının ona sunduğu entelektüel dünya, 1960'ların isyanı, ilerici davalar, Kara Panterler, Meksikalı devrimci çocuk; bütün bu dünyaların sanki koleksiyonunu yapıyordu hep, ona ait olarak kalsınlar diye ama her şeyden çok, kimse onu nankör sanmasın, geçmişinin sorumluğundan kaçtı-

ğına inanmasın diye. Geçmiş, taşımak zorunluluğunu duyduğu yerine getirilmemiş bir vaatti, başarısız olsa bile.

"Bu yüzden mi hiçbir şeyi feda edemiyordu? Ölmüş bebeğiyle Iowa'ya dönmesinin nedeni bu muydu?"

"Bilemem ki," dedi Azucena iddiasız bir havayla. "Doğrusu şu ki Diana çok acı çekti. Başını hep belaya sokar, daha beter bir belaya girmeden kurtulamazdı."

Yeniden sinemaya dönebilmek için zayıf kalmak istiyordu. Acil zayıflama rejimleri sinirlerini geriyor, manen de zayıflamasına yol açıyordu. Korkularını dindirmek için daha çok içiyordu. Alkol onu şişmanlatıyordu. Zayıflamak ve içkiyi bırakmak için daha başka haplar alıyordu. Bir klinikten çıkıp bir başkasına yatıyordu. Bir tanesinde, en basit hareketleri, günlük işleri yapmak tüm zamanını kapsıyordu. Azucena her gün onu ziyaret ediyor, yataktan kalkmasını, banyoya gitmesini, çişini, kakasını etmesini, kahvaltısını yapmasını, banyo lavabosunda çamaşırlarını yıkamasını, yatağını düzeltmesini, yeniden yatmasını izliyordu. Ama bu hareketlerin her biri, iki-üç saat sürüyor ve onu müthiş yoruyordu. Odasını süpürdükten sonra ertesi sabaha kadar uyuyordu. Sonra kalkıyor, banyoya giriyor, her şeyi yeni baştan yapıyordu.

Bu arada Azucena'ya çeşitli tavırlar ve duygularla bakıyordu. Gözucuyla onu seyrediyor, Azucena'nın kendisine baktığından emin olmak, neler yaptığının farkında olduğunu bilmek, en önemlisi onayladığını, gösterdiği çabayı alkışladığını, yaptığı her işin önemini kavradığını bilmek istiyordu.

Paris yakınlarında, nehre bakan bir sanatoryumda kaldı uzun süre. Penceresinden görünen tek şey, fabrika bacalarıydı. Orada kendi yüzünü yeniden keşfetmek girişimine daldı. Yüz çizgilerini aynada eliyle izliyor, sanki kendi kendisini hatırlamaya çalışıyordu. Her gün yinelenen bir törene dönüştü bu. Sanki çizgilerinin temelliliği

buna bağlıydı. Bu tören yinelenmese Diana kendi yüzünü kaybedebilirdi.

Ancak bir gün Azucena fark ediyordu ki, Diana'nın parmakları artık yüzünün biçimini izlemiyor. Azucena yaklaşıp yakından bakınca yüzün üstüne başka bir şey çizdiğini görüyor. Onu ürkütmek istemiyor. Birkaç gün kaygıyla, merakla gözlüyor onu, olayı çözmeye uğraşıyor. Meğer Diana, fabrika bacalarından oluşan dış manzarayı çiziyormuş yüzünün üstüne. Dünyayı istiyordu o kadın. Dünyayı yaratmak istiyordu. Oysa onu yalnızca buğulanmış bir aynanın içinde, kendi yüzünün üstüne görülmez bir dövme gibi yansıtabiliyordu.

İçinin derininde ölmüştü. İçsel ölümü, bedensel ölümünden önce gerçekleşmişti. Birlikte olduğu erkekler en fazla onun gardiyanı, hapis bekçileri olabiliyorlardı. Aynı zamanda uyuşturucu kullanıyorlardı. Onları bir gün dost, ertesi gün düşman olarak görüyordu. Onlardan kaçıp hiç tanımadığı yabancıları kaldırıyordu büyük tren istasyonlarının yakınındaki otellerin önünden; Gare de Lyon, Austerlitz, Gare du Nord. Bunlar kimliği bilinmeyen, az eşyayla yolculuk yapan işadamlarının sık sık inip bindikleri istasyonlardı. Kimdi onlar? Hiç kimse. Onun istediği de buydu. Bavulsuz seks, yaşamına gerçekten giremeyecek şeyler. Çünkü tuttuğu hiçbir şeyi bırakamıyordu o ve fazla bavulla yolculuk hem çok ağırlık yapıyor hem de çok pahalıya mal oluyordu.

"Yaşamını öylesine yalınlaştırmıştı ki, son zamanlarda yalnızca köpek maması yiyordu."

Kimse ona iş önermiyordu. Garip bir film çevirmeyi düşlüyordu o gün Barselona'da, Ramblas Caddesi üstündeki kafede Azucena'nın bana anlattığına göre. Filmde hiçbir şey olmayacak ama her şey aynı anda olacaktı. Dört simültane sahne vardı, insansız. Yalnızca bazı yerler, renkler, duyular görünecekti. Yerlerden biri bir çöl-

dü. Yani Meksika. Başka bir yer, sırf taşlardan oluşmuştu. Yani, Paris. Bir başka yer ışık doluydu; çok, pek çok ışık. Yani Los Angeles. Dördüncü yerde kar ve ışık vardı. Yani, Iowa. Filmde bunların hepsini bir araya getirmek istiyordu o zaman, hepsi birbirine bağlandığında kendisi girecekti filme.

"Biliyor musun, Azucena? Şimdi yaşadığım her yere bir bir geri döneceğim, oraları son kez görmek için."

Diana'nın ona söylediği son sözler bunlar olmuştu.

34

1970'lerin sonuna doğru bir gün Paris'te bir lokantada Diana'yla karşılaştım. Sabit bir gülümsemeyle baktı bana ama beni tanımadı. Sanki ölmüştü de gözlerini kapatmamışlardı. Gülümsemesi herhangi birine yönelik değildi. Bakışları gözlerinin önündeki nesnelerle aynı hizada değildi. Etleri şişmiş bir zombi. Perişan bir beden. Kötü beslenmiş bir güzel. Birden yararsız bir duygu kapladı içimi. Zamanında ona yardım edebilir miydim? Şu gördüğüm ve beni tanımadan bana bakan şeyin suçlusu bir ölçüde ben miydim? Ortabatılı şaşkın bir oğlan, onu sonsuza dek mutlu edebilir miydi? Yaşamın saflaşmayı reddeden bir bölümü var mı? Açıklanması olanaksız şeylere açıklık getirme yeteneğim yok. Ama dünyanın da yok.

35

Birkaç yıl sonra, Los Angeles'tan New York'a kesintisiz uçan bir uçaktaydım. California'nın çeşitli üniversitelerinde bir dizi konferans vermiştim. Altı buçuk saatlik yolculuk boyunca iyice rahat edebilmek için birinci mevkiden bilet almak lüksünü tanımıştım kendime. Birinci mevkide pek az kişi vardı. Herkes yerine oturduktan sonra, havayollarının memurlarından biri, birinci sıraya şahane bir kadın getirerek yerleştirdi. Hem Olympos'u hem de vahşi ormanları çağrıştıran bir parfüm bulutu içinde yerine geçti kadın: Kısacık etekli, uzun, kusursuz bacaklı, harika memeli siyah bir kadın. Ama karnı anacandı, Afrika ve Amerika toprağını dize getirebilmiş bir tanrıçanın karnıydı onunki. Gerilmişliği gözle görülen boynu, bu dişi aslanın tüm dertlerini, korkularını ve çekingenliğini ele veriyor, simgeliyordu. Bir aslanın yelesini çağrıştıran saçları günebakan rengindeydi; bakır, kırmızı, sarı, kara karışımı.

Onun kim olduğunu biliyordum elbette: Tina Turner. Dikkatimi çeken, onda herhangi bir yıldız ya da itici küstahlık havasını yok eden acısı ve utangaçlığıydı. Örtülü bakışları sanki kendi kendine bütün bunları hak etmedim ama hak etmeye hakkım var diyordu. Ünlü oluşundan dolayı özür dilemiyordu ama hiç değilse yolcu-

luğun kimliksizliği içinde, şarkılarının insancıl anlamını onunla paylaşmamızı yeğliyordu. Penceresine yanaştı, ayakkabılarını çıkardı, dertop oldu, güneş gözlüğünü taktı. Zarif bir hostes üstüne deve tüyünden bir battaniye örttü – yumuşacık, onu sonsuz ölçüde kundaklayan, anaç, şarkıcıyı seslerden ve öfkelerden koruyan, onu yorgunluğun tatlı uyuklamasıyla sarmalayan bir örtü...

Ona uzun uzun bakmaktan çekindim, meraklı, densiz biri olmak istemiyordum. Diana Soren'in pek sık dinlediği şarkı geldi aklıma –*Who Takes Care of Me*– ve kendi postuna sarılmış uyuyan dişi kaplana bakarken içimi burkan bir sevgiyle, aşağılanmış, dayak yemiş, aldatılmış ama kendisine işkence edenlerden öç almaya kalkışmaksızın tüm dertlerinin üstesinden gelmiş olan bu kadına hayranlık duydum. Kimsenin ölmesini ya da cezalandırılmasını istemeden, tek başına savaşarak kendi kendisi olmak hakkını kazanan, sesiyle, bedeniyle, ruhuyla, üçünden hiçbirini feda etmeden, dünyayı değiştirme çabasına girişen bir kadın... Sanatı, ırkı, heyecanı... Zavallı Diana, öylesine güçlüydü ki, dünyanın zaaflarına karşı savunmasız kalmıştı. Harika Tina, öylesine zayıftı ki, dünyanın tüm güçlerine karşı kendi kendini savunmayı öğrenmişti...

36

Çok uzun yıllar sonra gittim Iowa'ya, ortabatıda bir konferans turnesindeydim. Diana bana ne zaman, "Doğduğum kenti yeniden yaratmama yardım et," dese, bunu yapamayacağımı söylerdim: "Benimle hiç ilgisi olmayan bir şey." Sinema konusundaki bilgilerimle alay ederek, "Filmlerde görmüşlüğün vardır mutlaka," derdi. "Bu nedenle çok iyi biliyorum ya," diye terslenirdim, "filmlerdeki küçük kasaba hep aynı küçük kasabadır." MGM'de bir dekordur zamanın öncesinden beri. Orada Mickey Rooney, High School'daki tüm kızların kalplerini fetheder ve ahırda kurduğu sahnede piyesler oynar. Bir anacadde vardır, tabelalar hep aynıdır: Berber dükkânı, dondurmacı, Woolworth mağazası, yerel gazetenin yazıhanesi, kilise, Batı'nın fethi sırasında revaçta olan bar ve genelevin yerini almış olan belediye binası. Her ikimizin de inandığı bu masal mekânının Doğu Avrupa kaçkını Yahudi göçmenler tarafından uydurulduğunu söylerdim ona. Adamlar bu ülkeye duydukları şükrandan dolayı, sonsuza dek çoban şiirlerini çağrıştıran, barışçıl, masum bir Birleşik Devletler ideali yaratmaya uğraşmışlardı. Oğlan çocukların bisiklet üstünde gazete dağıttıkları, sevgililerin veranda salıncaklarında el ele tutuştukları, evrenin kusursuzca biçilmiş kocaman bir çim bahçe ol-

duğu, belki yalnızca Tom Sawyer'ın boyadığı çitle sınırlandığı bir mekân...

Wisconsin Üniversitesi'ndeki dostlarım, 1985 yılında beni Iowa'ya götürdüklerinde, mitosun gerçek olduğunu keşfettim. Tabii, kasaba mı Hollywood'u taklit etmişti, yoksa Hollywood mu sandığımızdan daha gerçekçiydi, bunu anlamak olası değildi. Jeffersontown, eski Yunan (neo-Helenik) stili, sütunlu, kornişli, adaletin basamaklarına dizilmiş gözü bağlı heykellerle korunan bir adliye sarayının egemenliği altındaydı. Anacadde tam beklediğim gibiydi, iki yanına sıralanmış alçak binalar, ayakkabıcılar, dondurmacılar, her yerde hazır ve nazır Albay Sanders markasını taşıyan Kentucky Fried Chicken, bir McDonald's ve bir bar.

"Lise de var. Liseyi atlama," derdi Diana.

"Ömrümde oraya gitmedim, orayla hiçbir ilgim yok. Ne bekliyorsun ki benden?.."

Delikanlılar bira içmek için tavernada buluşuyorlar hâlâ. Uzun boylu, güçlü çocuklar. Diana'nın doğduğu kasabada geçirdiğim o cumartesi gecesi neler yaptıklarından konuşuyorlar. Rakun avlamaya gitmişler. Genç erkeklerin en sevdikleri spor buymuş. Kuzey Amerika'ya özgü bu etobur hayvanın Kızılderili dilinde zor söylenir bir adı *arouchgun* ve çok geniş kapsamlı bir gece hayatı var. Kürkü grimsi sarı, kuyruğunda siyah halkalar var, küçük dik kulaklara, neredeyse insanınki kadar ayrıntılı, bir piyanistinki kadar ince ellere sahip. Yüzü bir Venedik maskesi kadar siyah ve onun saklanmasını, böylece ağaçlara daha kolaylıkla tırmanmasını sağlıyor. Her şeyi yiyor ama yemeden önce her şeyi yıkıyor. Saklanma üstüne gizlenme ustası olduğundan yuvasını içi oyuk ağaçlarda yapıyor. Maskeli rakun kışları uyuyor ama gerçek bir kış uykusu değil bu. Döllenmeden altmış gün sonra yavruluyor, bir seferde on iki küçük rakun doğurabiliyor. Kü-

çükken şeker ve oyuna meraklı; yaşlandıkça yalnız yaşayan bir büyükbaba kadar sinirli oluyor. Her şeyi yiyor; yumurta, mısır, kavun, karpuz. Çiftçilerin başına bela. Bu yüzden onları avlıyorlar. Ateşli eski tüfeklerden nasıl kaçacaklarını biliyorlar ama yavrular kolay düşüyor. Ancak, genç olsun, yaşlı olsun, köşeye sıkıştıklarında son derece vahşileşiyorlar. Suda son derece tehlikeliler; düşmanlarının boğulmasına yol açabiliyorlar.

Iowa'nın tepelerinde, dik yamaçlarında, yaylalarında bol bol rakun bulunuyor. Bu eyaletin toprağı çok verimli siyah bir toprak, milyonlarca yıldır gübrelenip duran uçsuz bucaksız otlakları var. Oğlanlar, haftayı kimi kez keyifli kimi kez can sıkıcı ödevleri yerine getirmekle geçirdiler. Matematik fazla soyut, coğrafya aşırı somut ama yabancı geldi onlara. Meksika'nın ya da Senegal'in ya da Mançurya'nın nerede olduğunu kim takar? Kimler yaşıyor ki oralarda? Orada yaşayan var mı? Ha, tabii: *Yağcılar, sarılar, fitne fücurlar, Çingeneler, zenciler falan.* Oralardan gelen kimse gördünüz mü hiç? Öte yandan, dondurmacı herkesin buluştuğu yer. Aşkın başladığı yer, tek bardaktan çift kamışla Coca-Cola içilen yer; tıpkı Andy Hardy filmlerinde olduğu gibi. Sonra cumartesi gecesi sinemaya gidilir, terli eller terli avuçlarda sıkılırken patlamış mısır yenilir ve genç âşıklar perdede kendilerini seyreder, Mickey Rooney, Ann Rutherford'un elini tutmuş perdede iki hayalî genci seyrediyordur, onlar da el ele tutuşmuş, başka bir çifti seyrediyorlardır vesaire...

"Okulun jimnastik salonunda basketbol maçları olurdu, onları atlama. Maçları hayal etmesi kolay. Hiç değişmezler."

En sıkıcı ders tarihti. Hep "eskiden" olmuş şeyler, her şeyin ölü olduğu sonsuz bir müzenin içinde, kendilerine hiç benzemeyen kişilerin başından geçer; ancak beyazperdeye Clark Gable ve Vivien Leigh olarak yansı-

dıklarında gerçeklik kazanırlar. Perdede görülenler yalan da olsa tarihin ta kendisidir. Gerçeklik yanılsamaya dönüşebilir; kız arkadaşınla çikolatalı dondurma yemek, her hafta yeni bir yanılsama görmek için sinemaya gitmek... Hepsi biliyorlardı o kasabada evleneceklerini, ömürlerini o kasabada geçireceklerini ve çoğu iyi çocuklar oldukları için iyi birer koca, iyi birer baba olacaklardı, kız arkadaşlarının yaşlanmasını kabulleneceklerdi; tombullaşmış, sarkmış bedenler, seksin ölümü, romantik aşkın ölümü, tıpkı ay ışığının sonsuza dek sönmesi gibi.

Öte yandan rakun avına çıkan bir grup genç, başka hiçbir şeye benzemeyen tek ve ortak bir duyguyla titrerler. Tüfekleri, erekliklerinin gözle görülür uzantılarıdır ve onları gösterirken, temizlerken, doldururken sanki birbirlerine çüklerini gösterir gibidirler, sanki soyunma odalarında yapılan imalar, rakun avında taşınan tüfeklerle doğrulanır ve silah edinme ve taşıma hakkının kutsal olduğu bu ülkede –anayasal bir haktır bu– tüfek satın almak öyle kolaydır ki.

"Lütfen liseye dön bir dakika..."

Köpekler kördürler sanki, kocaman sarkık kulakları da tek duyularının –koku alma– hizmetindedir. Kör, sağır, her yanları kene dolu... Av sona erip de ateşin çevresinde birkaç bira içildikten sonra gençler bu keneleri yolarak eğlenmeyi sürdürürler.

"Ellilerde yapılmış bir binadır, modern, alçak damlı..."

Kimi kez, kokuyu kaybettiklerinde, kör ve sağır köpekler yollarını da kaybedip oraya buraya dağılırlar. Bu durumda sahibinin ceketini yaylada açıkta bırakmak yeterlidir, hayvan mutlaka geri döner. Gerçek dünya budur. Hayran olunacak, değişmez, somut, anlaşılabilir dünya budur. Bu dünyada köpek her zaman sahibinin ceketinin bulunduğu yere döner. Oğlanlar gülüşürlerken, içerken birbirlerine sarılır, birbirlerinin kaburgalarını dirsekler,

aynı birbirlerine havlu savurdukları soyunma odalarında yaptıkları gibi belden aşağı bakmamaya özen gösterirler. Tüfekler yeterlidir. İnsan, bir tüfeğe uzun uzun bakabilir, arkadaşının tüfeğine dokunabilir. Hep birlikte ateşin çevresinde rakunların derisini yüzüp kanı kurumamış ganimetleri ve sağır köpekleriyle kasabaya dönerler.

"Binanın bir kanadında tiyatro salonu vardır... Orayı ziyaret etmelisin."

Oğlanlardan biri farklıydı. Rakun avlamak, derisini yüzmek, ona anlamsız geliyordu. İnsanlar futbol maçına giderken rakun kürkü giyerlerdi. O kadar. Vahşi Batı'nın avcıları rakun kürkünden başlık yaparlardı. O kadar. Bir zamanlar buralarda erkekler yaşarmış, gerçek erkekler. Eskiden Iowa'da yaşayan hayvanları avlamak için gerçek erkek olmak gerekirmiş. Bufaloymuş avlanan, daha aşağısı kurtarmazmış.

"Bana bir yüzünde bufalo, öteki yüzünde de Kızılderili olan bir beş cent vermişti. Hâlâ saklıyorum. Çok ender bir para olduğunu, iyi saklamamı söylemişti. Önce bufalolar yok olmuştu, sonra Kızılderililer, sonra da onların resmini taşıyan para. Şimdiki beş kuruşların bir yüzünde pek soylu bir beyefendinin, dokunulmaz Amerikan azizi Thomas Jefferson'ın resmi kazılı, öteki yüzünde ise onun malikânesi Monticello."

"Son bufaloyu kim öldürdü?" diye sormuştu o çocuk Diana'ya. "Bu ülke bufalo doluydu. Kim, kim öldürdü sonuncusunu?.."

ABD'nin başka yerlerinde telefon direkleri artık madenî ama burada hâlâ ağaçlardan yapılıyor. Sanki ormanın sesleri olmasa teller konuşamayacak. Diana'nın kentinde onu düşünerek geçirdiğim gece karanlıktı. Otel odamda, açık pencerenin önünde, o kör av köpeklerinden biri gibi hissettim kendimi, karanlık beni körleştirmişti. Ama koku duyum olmasa da, karanlığın ötesinden

sessizliğin söylediklerini duymaya hazır kulaklarım vardı. Onun hakkında konuşuyorlar mı? Babasının, uzun kızıl kestane saçlı, on yedi yaşındaki kızını götürüp Los Angeles uçağına bindirdiği günü hatırlıyorlar mı? Sonra bir gün, üstü açık bir Cadillac'la, sırtında vizon kürkle ama saçları bir askerinki kadar kısa kesilmiş ve bir... yıldızınki kadar sapsarı olarak döndüğünü? Bütün ahaliye öyle göstermişlerdi onu anacaddede, dondurmacıyla ayakkabıcının, adliye binasıyla lise binasının arasında.

"Tiyatro salonuna gel. Ayın çıkmasını bekle. Birlikte bekleyelim biraz. Eteğimi kaldıracaksın. Oramı okşayacaksın. Donumu çıkaracaksın. Ay yükseldiğinde bekâretimi alacaksın."

Komşunun kızıydı o, ötekilerden farkı yoktu, kimseyle kıyaslanamayacak o eşsiz gri (Yoksa mavi miydi?) gözleri dışında. Diana'nın o gözleri, ana babasının, akrabalarının, arkadaşlarının mavi gözlerine baka baka bir ömür boyu yaşayabilir miydi? Bilmiyorum. Iowa'da gördüğüm yaşlı insanların gözlerine baktım ve o gözlerdeki yalınlığa, iyiliğe, saçlar kar gibi beyaz, yüzler bir vakitler bufaloların dolaştığı harita kadar derin çizgiler taşısa da gözlerde kalan sonsuz çocukluğa bir kez daha şaştım. Bu marşmelov kadar beyaz ve yumuşak adamlar, eskiden cumartesi günleri rakun avına çıkan zalim ve duygusuz çocuklar olabilir miydi? Gözlerini kan bürümüş bir şekilde, içlerindeki şiddeti dindirmek için son bufaloyu öldürmeye gidenler bunlar mıydı?

"Şimdi, şimdi düz beni, çatı penceresinden içeri ay ışığı girdiğinde düz beni, Luke, ilk sefer olduğu gibi, aynı zevki ver bana, aynı o zamanki gibi titret, sevgilim, aşkım, aşkım..."

O gece Iowa'da ay yükseldiğinde, Howard Johnson'ın penceresinden gördüm ve kesinlikle inandım ki Luke, şimdi nerede ve kim olursa olsun, o ayı yusyuvarlak ke-

sip gökyüzüne asılmasını emretmişti. Diana'nın şerefine. O, onun kâğıttan ayıydı.

Iowa'dan ayrılacağım pazar günü uyandığımda, bana söylediği bir şey geldi aklıma: "Kiliseye gidip vaazı dinlemeyi unutma."

Ne zaman bir Protestan kilisesine gitsem biraz korkarım. Oraya ait değilimdir ve dekorasyon yokluğu, temel bir ikiyüzlülük korkusu uyandırır bende; Tanrı'nın barok ihtişamını elinden alarak inanç sahiplerinin onu paylaşması engellenmektedir gibime gelir. Bütün bunlar beyaz bir Püritanizm uğruna feda edilmiştir, beyaz boyanın nedeni ise, aynı Farisilerin mezarlarını beyaza boyamaları gibi, dünyanın günahlarını kendilerinden olmayanlara, kendilerinden farklı olanlara, ötekilere yıkmak içindir.

Vaiz kürsüye çıktı, ben de aptal aptal bu rolü ünlü bir aktöre vermeye uğraştım: *Moby Dick* filmindeki Orson Welles, *San Francisco*'da Spencer Tracy ya da *Saint Mary'nin Çanları*'nda Bing Crosby, bilemediniz *Çanlar Mucizesi*'ndeki Frank Sinatra. Hollywood'un şaşaalı imgeleminin yarattığı papazların aynı zamanda boksör, şarkıcı ya da Falstaff tipleri olduğunu düşündüğümde kıs kıs güldüğümü fark ettim... Hayır. Bu beyaz saçlı, asık suratlı, ufak tefek adam neredeyse Aşai Rabbani ayinlerinde kutsanan ekmeğin insana dönüşmüş haliydi; solgun, kutsal un kadar beyazdı.

Gözlerinin siyah mermeri andıran kömürümsü ısısını algılamam biraz zaman aldı. Sesi de sanki onun gövdesinden çıkmıyordu; büyülenmiş bir halde, onun sesinin yalnızca bir sevk borusu olduğunu düşünmeye başladım; uzak, sonsuz, Luteran inancını tanımlayan bir ses; Tanrı'ya olan kökten inancımızı Tanrı'nın bizi haklı kılmasına ve kabul etmesine bağlayan bir ses. Çünkü insan, tüm kabul edilemezliğine karşın Tanrı tarafından kabul edildiğini baştan kabul ediyor iddiasını ileri süren bir ses.

Tüm bireylerin, en temiz yüreklilerin bile kalbinin içinde sakladığı ve somut dünyaya dışladığı günahları Tanrı'nın kabul edeceğine nasıl inanabilir insanoğlu? İnançlı kişiler, Tanrı'nın inayetine sığınabileceklerine inanırlar, çünkü günahlarının İsa adına affedileceğine onun ölümüyle hepimizin günahlarını ödediğine inanır; kilisenin bu inanca karşı koyduğu bedel ise içte ve dışta Tanrı buyruklarına gözü kapalı boyun eğmektir. Bunun için inanç gereklidir, akıl değil; çünkü akıl, umutsuzluğa götürür insanı. Tanrı'nın haksızları da haklı kılmasını akıl yoluyla kavramak zordur. İnançlı kişi İncil'i benimser çünkü ona inanmak demek, *Tanrı'nın inanç sahiplerini haklı kılmasının nedeninin onların erdemleri adına değil İsa adına olduğunu bilmek demektir.* Bu pazar günü bunu kesinkes anlamalısınız. Şuna inanmalısınız ki Tanrı affeder; çünkü kendisi adildir, sizin adil olup olmadığınız önemli değildir. Bir sineğe işkence ettiğiniz ya da aldırmazlıkla bir karıncanın üstüne bastığınız için bile kendinizi affettirecek erdemleri ömrünüz boyu bir araya getiremezsiniz. Tanrı'nın adil olduğunu düşünmekle yanılıyorsunuz.

Hayır, adil olan Tanrı değil, Tanrı'nın verdikleridir. Tanrı'nın bahşettikleridir. Bunu siz ne kendinize ne de başka birine verebilirsiniz. Adil olsanız bile, Tanrı'nın aracılığı olmadan adalet dağıtamazsınız. Ey kâfir insanlar: Tanrı'nın sizin kadar adaletsiz ya da sizin olmak istediğiniz kadar adil olduğunu düşünebilirsiniz. Hiç önemli değil; hiçbir şey önemli değil, hiçbir şey, hiçbir şey. Yalnızca Tanrı adalet dağıtabilir, siz değil. Yasaları ancak Tanrı yapabilir, kendi yasalarına sizleri yaratmakla kendisi karşı gelse bile. Bunu bilerek yaşayın sevgili sürüm, bunu bilerek yaşamaya çalışın. Tanrı'nın gerçeğini bilmek için gereken cesareti bulun içinizde ve bunun acısına katlanın: Adalet doğal olarak bizim değildir, biz onu ancak kabul ederiz; adaleti hak etmeyiz, adalet, Tanrı'nın bize canı istediği zaman bahşettiği bir şeydir çünkü Tan-

rı kendisi bile adil değildir, yalnızca güç sahibidir, affetme gücüne sahiptir ama kendisi bile affedilmeyi hak etmemiştir. Bizler gibi şehvet düşkünü, cani, nankör, aptal ve özünü yok etme eğilimli varlıkları yaratma hatasını yapan bir Tanrı affa layık olabilir mi? Hepimiz suçlu bir Tanrı'nın yaratıklarıyız. Bunu bilerek yaşayın, sevgili kardeşlerim. Bizim olanaksız ve çok şey isteyen inancımızla yaşamak gücünü gösterin. Affa layık olmayan ama bizi affedecek bir Tanrı olduğunu düşünün. Umutsuzluğa düşmeyin. Umut edin, ona güvenin.

Sözlerini bitirdi. Gülümsedi. Güldü, ağzını eliyle kapatarak gülmeyi kısa kesti.

Vaazdan sonra, Diana Soren'in doğup büyüdüğü Jeffersontown'ın sokaklarında dolaştım. Verandalarda, sallanan koltuklarda sallanan yaşlılar gördüm, saçları ya beyazdı ya mavi, hepsinin de gözleri masum, hep masumdu, tarihten coğrafyadan o kadar uzaktılar ki, öylesine masumdular ki önderlerinin adı bilinmeyen yerlerde, yağ tulumları, sarılar, zenciler, özellikle de komünistlerle dolu yerlerde neler yaptıklarını bilmek bile istemiyorlardı. Gece oldu mu, masum gözler Iowa'nın küçük bir kasabasında gökyüzüne asılmış kâğıttan aya bakar ve Thomas Jefferson'ın dilediği gibi at koşturmasını hoş karşılarlar; çünkü o beyaz ve şık bir adamdır, köle sahibi olsa bile. Onların hepsinin toplam zekâsından daha üstündür zekâsı; zaten bu yüzden seçmişlerdir onu. Bir dönemde yalnızca bir devlet başkanımız var, ona inanmak durumundayız, profilini dağlara, bozuk paraların üstüne kazırız, Kızılderili-bufalolu paraları havaya atarız: Düştükleri yerde kalsınlar. Yerküre uçsuz bucaksız, bir köle kadar kara, bir komünist kadar çürük, bir Meksikalının sırtı kadar yapış yapış; dünya büyüyüp duruyor, yeni yeni meyveler veriyor; çünkü yerküre milyonlarca yıldır çürüyor.

Diana'nın kâğıttan ayıydı o, elinde bir tek ok ve yayla dünyaya açılmadan önce gördüğü, kadınlığının mitsel sembolü haline getirdiği ayın ta kendisiydi. Iowa'nın kara, çürümüş toprağında yalnız avlanan Diana... Onun kâğıttan ayıydı, bufalonun son gecesini aydınlatan ayın ta kendisiydi, gençler at üstünde çıkmışlardı ava, ayı bile gökten düşürünceye dek ateşlemişlerdi tüfeklerini. Yayladaki son bufaloyu öldüren delikanlıların kovaladığı öfkeli rakunların ağaç kovuklarındaki inlerine kaçabilmelerini sağlayan ay da tıpkısıydı. Ama onlar grup halinde, hep birlikte avlanırlar, haykırırlar, zafer keyfi içinde çüke benzeyen tüfeklerini aya doğru kaldırırlar. Yalnız avlanan yalnızca Diana'dır, hem ay ışığının hem de onu yaratan kaprisli, suçlu Tanrı'nın merhametinin kendisine ulaşmasını bekler.

Bütün bunları düşünürken, eminim ki vaiz gülümsedi ve gülmek, gülmek istedi, bir espri yapmak, iyi bir izlenim bırakmak, kendi sözlerinin azabından kendini kurtarmak istemişti. Ama bütün bunların hiç önemi yoktu. O gece, doğuda Mississippi Irmağı'nın, batıda ise Missouri Irmağı'nın suları aynı sırada yükseldi, besledikleri küçük ırmakları taşırdı ve Iowa topraklarını Osceola'dan Pottawattamie'ye, Winnebago'dan Appanoose'a kadar sel bastı, hızla akan çamurlu su evleri, arabaları, tahta direkleri ve neo-Helenik sütunları, kilise kulelerini, buğday ve mısır hasatlarını, tek gözlü devleri andıran patatesleri, kraliyet bayrakları gibi kırmızı ibikli horozları aldı götürdü; bufalo izlerini silip çaresiz rakunları boğdu, su altında kalan ovayı uykuya yatırdı ve böylece beldenin Kızılderililerce konmuş adını geri çevirdi. Iowa: Uyuyan toprak ama beyaz ulusun karşıt anlamıyla kollanan toprak. Iowa: Şahin gözlü. Kimi kez uyur kimi kez uyanır, toprak çöker, yok olur ve zaman geçtikçe, kimse oraya yuvaya döner gibi dönemez.

37

Diana Soren öldü. Paris'in dar sokaklarından birinde, bir Renault içinde çürümüş olarak bulundu. İki haftadır oradaymış. Meksika işi bir pelerine sarınmışmış. Santiago'da benimle birlikteyken satın aldığı giysi miydi acaba? Gazetede çıkan habere bakılırsa yanında boş bir madensuyu şişesi, bir de intihar mektubu varmış. İki hafta boyunca ölümle baş başa kilitli kaldığı çıkmaz sokağı mikroplardan arındırmak için sağlık ekiplerini çağırmak zorunda kalmış Paris polisi. Bedeninden arta kalanlar sigara yanıklarıyla kaplıymış. Gene de merak ettim, acaba sonunda, ölüme vardığında, kendi teni içinde rahata kavuşmuş muydu?

38

FBI, Diana'ya ölümünden sonra saygı gösterdi. 1970'te ona kasıtlı olarak iftira attıklarını, olayın COINTELPRO adlı bir karşı istihbarat programının bir parçası olduğunu itiraf ettiler. Kurumun o sıradaki yöneticisi J. Edgar Hoover planı onaylamıştı: Diana Soren, harcanmaya uygun biri olduğu için yok edilmişti. 1980'de işbaşında olan yönetici William H. Webster, FBI'ın "halkın sevmediği davalar"ı destekleyenlere karşı aşağılayıcı bilgi yaydığı dönemlerin sona erdiğini açıkladı. "Karalama ve iftira artık bizim işimiz değildir," dedi. "Bundan böyle suç unsuru içeren davranışlarla ilgileniyoruz."

41 yaşında ünlü bir şair ve yazar, sadık kaldığı tek şey edebiyat olan bir Don Juan ve 31 yaşında güzelliğinin doruğunda bir kadın, ünlü bir sinema oyuncusu. Bir yılbaşı gecesi tanışan ve ikisi de evli olan bu iki kişi arasında tutkulu bir aşk başlar. Yazar, kadının gizemli güzelliğinin büyüsüne kapılmıştır, aşkla, şehvetle bağlanır ona. Ama adını bir tanrıçadan alan Diana, yalnızca kendinden daha ileride olan erkekleri kovalayan bir kadındır; yazardan bıkar. Yalnızca iki ay süren bu birliktelik, Carlos Fuentes'in **Diana ya da Yalnız Avlanan Tanrıça** romanına konu olur. Romanın başkişilerinden Diana, 41 yaşında intihar eden ünlü Amerikalı oyuncu Jean Seberg, yazar da Carlos Fuentes'tir; Diana'nın kocası ise, ünlü Fransız yazarı Romain Gary. Aradan 26 yıl geçtikten sonra bu kısa ama yoğun yaşanan aşkın romanını yazan Fuentes, "Diana'nın öyküsü bir hayaldir," diyor, "çünkü tüm aşklar gibi yaşamın kendisi de bir hayaldir."

can

18,5 TL
KDV DAHİL

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-1847-2
9 789750 718472